

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. М.Є. ЖУКОВСЬКОГО «ХАІ»
ФАКУЛЬТЕТ «ПРОГРАМНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ ТА БІЗНЕСУ»
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

**ЕКОНОМІКА ТА ПУБЛІЧНЕ
УПРАВЛІННЯ: НОВІ ВИКЛИКИ
ТА РІШЕННЯ**

**Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих учених та учнівської молоді**

23-24 січня 2025 року

Харків 2025

Економіка та публічне управління: нові виклики та рішення: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 23-24 січня 2025 р. / Редкол.: В. В. Лебедченко та ін. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», 2025. 301 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та учнівської молоді «Економіка та публічне управління: нові виклики та рішення», що відбулася 23-24 січня 2025 року.

Матеріали друкуються в авторській редакції

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Олексій ЛИТВИНОВ, в.о. ректора Національного аерокосмічного університету імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», доктор юридичних наук, професор, Заслужений працівник освіти України.

Юрій ПРОНЧАКОВ, декан факультету програмної інженерії та бізнесу Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», кандидат технічних наук, доцент

Вероніка КОВАЛЬЧУК, завідувачка кафедри економіки та публічного управління Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», докторка наук з державного управління, професорка

Давидова Ірина Олегівна, професорка кафедри економіки та публічного управління, докторка економічних наук, професорка

Дегтяр Андрій Олегович, професор кафедри економіки та публічного управління, доктор наук з державного управління, професор, Заслужений діяч науки і техніки України

Ревенко Данііл Сергійович, професор кафедри економіки та публічного управління, доктор економічних наук, професор

Купріянова Валентина Сергіївна, доцентка кафедри економіки та публічного управління, кандидатка економічних наук, доцентка

Лебедченко Віра Віталіївна, доцентка кафедри економіки та публічного управління, кандидатка економічних наук

Павленко Тетяна Юріївна, доцентка кафедри економіки та публічного управління, кандидатка економічних наук, доцентка

Попов Олександр Сергійович, доцент кафедри економіки та публічного управління, кандидат економічних наук, доцент

ЗМІСТ

Доповіді пленарного засідання:

1. *Андрій ДЄГТЯР* ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ І БІЗНЕСУ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ.....
2. *Вероніка КОВАЛЬЧУК* ІНСТИТУЦІЙНЕ РОЗВИНЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ 197
3. *Олексій КУЛАКОВ* РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА 279
4. *Андрій БОЙНІК* ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ СПОРТОМ В УКРАЇНІ: РЕПУТАЦІЙНІ ТОКЕНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ 143
5. *Микита ГОРБАТЕНКО* ІНСТРУМЕНТИ ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ 158
6. *Дар'я САЙКО* ОЦІНКА ТА РОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ ГЕЛІОУСТАНОВОК ЯК АЛЬТЕРНАТИВИ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ..... 49
7. *Олександра ДОЛЕНКО* ПОШИРЕННЯ ПРОЦЕСІВ КОНВЕРГЕНЦІЇ В РЕГІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТІ..... 23
8. *Артем СОВА* СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ 54
9. *Вікторія МАСЛИК* СКЛАДНОЩІ ТА ЇХ ПОДОЛАННЯ В РОБОТІ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 286

СЕКЦІЯ І. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ І РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

1. <i>Банний В.О., Торяник Ж.І.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАЛИХ ПРАКТИК БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ПІД ЧАС ВІЙНИ	13
2. <i>Богуславський І.І., Лебедченко В.В.</i> ШЛЯХИ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	16
3. <i>Воробйова П.В., Андрєєв С.С., Андрєєва В.Г.</i> ЕКОНОМІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ КІБЕРБЕЗПЕКИ.....	18
4. <i>Даудова Г.В., Таукешева Т. Д.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВІДНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	20
5. <i>Доленко О.І., Лебедченко В.В.</i> ПОШИРЕННЯ ПРОЦЕСІВ КОНВЕРГЕНЦІЇ В РЕГІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТІ.....	23
6. <i>Єршова Ю.О., Гудіма Т.С.</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЛОКАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІД ВПЛИВОМ ЕКОНОМІЧНО-НЕБЕЗПЕЧНИХ ПОДІЙ	26
7. <i>Леонов В.С., Попов О.С.</i> ДИНАМІКА БАНКРУТСТВА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ	29
8. <i>Лю Жун Лань</i> ОСОБЛИВОСТІ СВІТОВОГО РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ.....	31
9. <i>Михайлова А.О., Лебедченко В.В.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	34
10. <i>Нагізаде Афшан Закір Огли</i> ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗМІНИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	36
11. <i>Назаров О.М., Козловська С.Г.</i> СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛІКАРНЯНИХ УСТАНОВ ЧЕРЕЗ УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ.....	38
12. <i>Павенська О.В., Козловська С.Г.</i> ПЕРЕХІД ДО ПЕРСОНАЛІЗОВАНОЇ МЕДИЦИНИ: ВПЛИВ НА МЕНЕДЖМЕНТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	40
13. <i>Паньків Ю.В., Музиченко-Козловська О.В.</i> ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМИ РЕСУРСООЦАДНИХ ЗАХОДІВ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ КРАЇНИ	42
14. <i>Попов О.С.</i> СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛЕЙ ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	45

15. <i>Резнік К.О., Лебедченко В.В.</i> ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	47
16. <i>Сайко Д.Р., Шоміна М.В.</i> ОЦІНКА ТА РОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ ГЕЛІОУСТАНОВОК ЯК АЛЬТЕРНАТИВИ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	49
17. <i>Скок А.В., Петрик В.Л.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ І РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	52
18. <i>Сова А.В.</i> СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	54
19. <i>Сошников А.О.</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ УЧАСТІ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В ПРОЄКТАХ ВІДНОВЛЕННЯ	57
20. <i>Стус Аріна</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ СТЕЙКХОЛДЕРІВ ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	59
21. <i>Хитров В.Б. Давидова І. О.</i> МЕТОДИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВ	61
22. <i>Чжоу Джиган</i> РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	63
23. <i>Шаманський А.А., Лесько О.Й.</i> ІНТЕГРАЦІЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ	65

СЕКЦІЯ ІІ. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ

1. <i>Shvedun V.</i> STATE “DIGITAL” INFRASTRUCTURE OF UKRAINE: CURRENT TRENDS AND PROSPECTS	68
2. <i>Ачкасова І.С., Редіна В.А., Андрєєва В.Г.</i> СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	70
3. <i>Алієв Е. Ш.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ ВАРТОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	72
4. <i>Арутюнян О. Г.</i> ЗМІНИ ДЕТЕРМІНАНТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	75
5. <i>Булавинець О. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛЕКТИКИ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФЕРТІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ	77

6. <i>Гейдаров Фарід Алім Огли</i> ВПЛИВ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ НА РОЗВИТОК БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ	79
7. <i>Герасимов Д.В., Романюк О.Н., Ціхановська О.М.</i> АУТСОРСИНГ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ В СФЕРІ ЕКОНОМІКИ	81
8. <i>Грінько А.П., Даудова Г.В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ.....	84
9. <i>Дягілева С.Р, Павелко І.В., Андрєєв С.С.</i> ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	87
10. <i>Єлізєв К.В., Кривоносова А.Б., Андрєєв С.С.</i> ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В ЛОГІСТИЦІ.....	90
11. <i>Карпов А.Є., Ревенко Д.С.</i> СУЧАСНІ ТРЕНДИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕСУ	91
12. <i>Качмарський І.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	93
13. <i>Кириленко С.В.</i> РИНКОВА ІНФРАСТРУКТУРА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	95
14. <i>Кіріченко К.М., Гузенко О.П.</i> ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ НА ДІЄВІСТЬ СОЦІАЛЬНО – ТРУДОВОЇ СФЕРИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ.....	97
15. <i>Козлов А.С.</i> ІНФРАСТРУКТУРНІ ЗМІНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	100
16. <i>Красніков Д. О, Бєкєтов О. В.</i> ОБЛІКОВІ ОПЕРАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	102
17. <i>Курцев О.Ю.</i> ІННОВАЦІЙНА ЕКОСИСТЕМА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ	104
18. <i>Макаров С.А., Попов А.С.</i> ЧИННИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У МАЛОМУ БІЗНЕСІ	107
19. <i>Мельник М.О., Кандиба Ю.І., Андрєєв С.С.</i> ПРОЦЕСИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ (НА ПРИКЛАДІ КИТАЮ).....	109
20. <i>Мосьпан І.А., Ревенко Д.С.</i> ІНТЕГРОВАНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ КРИЗОВИХ СТАНІВ У СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ	112
21. <i>Павленко В.С., Андрєєв С.С., Андрєєва В.Г.</i> ІННОВАЦІЇ, ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ВИКЛИКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	114
22. <i>Переселков В.І., Філіпковська Л.О.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЛОГІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	115

23. <i>Піштя М.Д., Скриль І.А., Андрєєв С.С.</i> ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	118
24. <i>Птащенко Л.В., Корецька Л.В., Дорош М.І.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	120
25. <i>Пурей Є.Ю., Новиков М.І.</i> ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ	122
26. <i>Пустоварова М.О., Сторожук О.А., Андрєєв С.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИ ЦИФРОВІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	125
27. <i>Розумний О.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	127
28. <i>Сохацький О.Ю.</i> ПОЛІТИКА ПРОТЕКЦІОНІЗМУ У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	129
29. <i>Трубчанінова А.О., Андрєєв С.С., Андрєєва В.Г.</i> ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ІННОВАЦІЙ НА ГЛОБАЛЬНІ РИНКИ	131
30. <i>Швець Р.Л., Лад С.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	132
31. <i>Шевченко І.О.</i> МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ В БІЗНЕСІ: ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ	134
32. <i>Яценко Д. С., Ревенко Д.С.</i> ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА РОЗВИТОК МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ.....	136

СЕКЦІЯ ІІІ. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

1. <i>Seidova-Bohoslovska E.</i> PROBLEMS AND PROSPECTS OF DIGITALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION PROCESSES.....	139
2. <i>Бельська Т.В.</i> МІЖНАРОДНІ НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВЛАДА: СПІЛЬНІ ЗУСИЛЛЯ ДЛЯ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ УКРАЇНЦЯМ. 141	
3. <i>Бойнік А.А.</i> ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ СПОРТОМ В УКРАЇНІ: РЕПУТАЦІЙНІ ТОКЕНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ 143	
4. <i>Боронніков М.В., Купріянова В.С.</i> ВПЛИВ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В НАЦІОНАЛЬНИХ ДЕРЖАВАХ	148
5. <i>Булавенко А.Л.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ.....	151

6. <i>Бурлаченко С.А., Андреев С.С., Андреева В.Г.</i> АДАПТАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРИКЛАДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	154
7. <i>Васильєв О.Б.</i> СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	157
8. <i>Горбатенко М.Я., Ковальчук В.Г.</i> ІНСТРУМЕНТИ ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ	158
9. <i>Горстка О. В., Палюх В. В.</i> ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	161
10. <i>Гузенко О. П.</i> НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ЦИКЛІВ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	163
11. <i>Давидов Д.В., Лях Ю.І.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	166
12. <i>Дегтяр А.О., Найдьонов О.П.</i> ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ДЕРЖАВНИМИ ІНІЦІАТИВАМИ, РЕГУЛЯТОРНОЮ ПОЛІТИКОЮ ТА ПРИВАТНИМИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ В АВІАЦІЙНО-КОСМІЧНІЙ ГАЛУЗІ	168
13. <i>Домбровський Л.В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	170
14. <i>Євстратенко Є.В., Дегтяр А.О.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ОКР В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ ЗАДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ТА РІШЕНЬ.....	173
15. <i>Жилін С.В.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ	175
16. <i>Зубенко С. В., Кадала В.В.</i> ОСУЧАСНЕННЯ ЗМІСТОВНОСТІ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	179
17. <i>Івченко В. Л., Купріянова В. С.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОНЯТТЯ “ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ” ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	182
18. <i>Кадала В.В.</i> ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ВЕКТОР ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	186
19. <i>Карпеко Н.М.</i> ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ОБЛАШТУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ.....	189

20. <i>Каширін Є.В., Булгакова О.В.</i> ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ І РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ.....	192
21. <i>Коваль К.А., Ткачова С.С.</i> НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНСАЛТИНГОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	194
22. <i>Ковальчук В. Г.</i> ІНСТИТУЦІЙНЕ РОЗВИНЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	197
23. <i>Ковальчук С.Р., Петрик В.Л.</i> УПРАВЛІННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМИ ПРОЦЕСАМИ В РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ м. ХАРКІВ	200
24. <i>Козира І.М.</i> ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	202
25. <i>Костик Р. П.</i> МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	205
26. <i>Кучай О.О.</i> ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ	207
27. <i>Лелеченко Н.В.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕЗИЛЬЄНТНІСТЮ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	210
28. <i>Малюхова Ю. І.</i> ДОСТУПНІСТЬ ДЛЯ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТ УКРАЇНИ..	214
29. <i>Мартюшов Д.В., Гайдученко С.О.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	217
30. <i>Павленко Т.Ю., Павленко В.М.</i> ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ ДО СУЧАСНИХ ВИМОГ.....	218
31. <i>Палюх В.В.</i> ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІМПЕРАТИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....	221
32. <i>Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В.</i> ВІДНОВЛЕННЯ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ: ПУБЛІЧНО- УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ.....	222
33. <i>Руденко О. М.</i> ЦИФРОВА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ФАКТОР ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТІЇ УЧАСТІ.....	225
34. <i>Сас А.І., Лях Ю.І.</i> ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ НА ОБ'ЄКТАХ КРИТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	228

35. <i>Сисоєва С. І.</i> МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ.....	231
36. <i>Сідлярук Т.В.</i> СКЛАДОВІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ.....	234
37. <i>Сіра В.С., Лях Ю.І.</i> УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ У ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ: ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ.....	236
38. <i>Тарабан Є.І., Дегтяр А.О.</i> ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ І БІЗНЕСУ – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	238
39. <i>Терещенко Т.В.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	240
40. <i>Тресков А.В.</i> СУЧАСНІ СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ.....	244
41. <i>Харченко Н. А.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	248
42. <i>Хмельницький А.В.</i> ПРО РИЗИКИ ДЕМОКРАТІЇ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА.....	250
43. <i>Цуркан Р. А.</i> РЕАГУВАННЯ НА КРИЗИ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	253
44. <i>Черевична Н.І.</i> ЗАХИСТ ІНТЕРЕСІВ СПОЖИВАЧІВ КОМПЛЕКСНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ УКРАЇНИ: СПЕЦИФІКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	255
45. <i>Щербак Є. В., Ковальчук В. Г.</i> ІНСТРУМЕНТИ ЦИФРОВОЇ ДЕРЖАВИ У ПОКРАЩЕННІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ГРОМАДЯН ТРЕТЬОГО ВІКУ.....	257

СЕКЦІЯ ІV. ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

1. <i>Kamenieva Z., Golovanova M.</i> COMMODITY SCIENCE OF FOOD PRODUCTS IN THE AVIATION INDUSTRY: CHALLENGES AND INNOVATIONS.....	260
2. <i>Oklander T. I., Shcherbyna O. S.</i> THE IMPACT OF COMMUNICATION PROCESSES ON SALES OF CONSTRUCTION ENTERPRISES.....	263
3. <i>Seredenko V.V.</i> PROBLEMS OF RECYCLING COMPOSITE MATERIALS USED IN THE AVIATION INDUSTRY.....	265

4. <i>Воробйов К.Р., Андреев С.С., Андреева В.Г.</i> РОЗДРІБНИЙ СЕКТОР В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	267
5. <i>Гамідов Рауф Азер оглу</i> СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЙНІСТЬ	269
6. <i>Гараєв М. В.</i> ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ ДЛЯ ЦИФРОВОГО БІЗНЕСУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	271
7. <i>Гутник О.Є., Косухіна Л.І.</i> РОЛЬ ПІДПРИЄМЦЯ В ЕКОНОМІЦІ	274
8. <i>Косухіна Л.І.</i> МЕТОДИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ АБО ПОСЛУГ	277
9. <i>Кулаков О. О.</i> РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА	279
10. <i>Лазарева Д.О., Андреев С.С., Андреева В.Г.</i> МЕРЧЕНДАЙЗІНГ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА АВТОМАТИЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ	280
11. <i>Малявіна М.О., Андреев С.С., Андреева В.Г.</i> ЖІНОЧІЙ ПОГЛЯД НА ПІДПРИЄМНИЦТВО	283
12. <i>Маслик В. С., Петрик В.Л.</i> СКЛАДНОЦІ ТА ЇХ ПОДОЛАННЯ В РОБОТІ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	286
13. <i>Наконечна К. В., Музиченко-Козловська О. В</i> ОЦІНЮВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТОВ “Т-СТИЛЬ”	287
14. <i>Пастернак Н.Т., Сушко Н.В.</i> ПІДПРИЄМНИЦТВО В ГАЛУЗІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА: ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ ТА НАПРЯМИ.....	290
15. <i>Саленко А.О., Захарченко М.І.</i> РОЛЬ ХІМІЇ В ТОВАРОЗНАВСТВІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ І ПРОДОВОЛЬЧОЇ СИРОВИНИ.....	292
16. <i>Сопілков П.Д., Сушко Н.В.</i> ІННОВАЦІЇ У ПРОЄКТУВАННІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ КОМПЛЕКСІВ	295
17. <i>Яровой О. В.</i> ФОРМУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ МОДЕЛІ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ	297

СЕКЦІЯ І. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ І РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

УДК 336.7:330.3(477)

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАЛИХ ПРАКТИК БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

*Банний В., здобувач вищої освіти
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

*Торяник Ж.І., к.е.н., доцент
кафедри менеджменту, бізнесу та професійних комунікацій
ННІ «Каразінський банківський інститут» ХНУ імені В.Н. Каразіна*

Сучасний розвиток суспільства вимагає від бізнесу не лише економічної ефективності, а й дотримання принципів сталого розвитку. Банківський сектор, як важливий елемент економіки, відіграє значну роль у впровадженні екологічних ініціатив, підтримці стійкості бізнесу та формуванні відповідального ставлення до довкілля. Екологічна відповідальність банків стає важливим інструментом не тільки для покращення репутації установ, але й для підвищення їхньої конкурентоспроможності у глобальному фінансовому середовищі.

Таблиця 1 містить узагальнення практик окремих банків України, які демонструють значний рівень екологічної відповідальності. У ній наведено ключові ініціативи, спрямовані на зменшення впливу банківської діяльності на навколишнє середовище [1-5].

Таблиця 1. Екологічні практики банківських установ України за 2023-2024 рр.

Банк	Екологічні ініціативи	Приклади/Показники
Прокредит Банк	Фінансування «зелених» проєктів.	Фінансування понад 20 проєктів у сфері відновлюваної енергетики (сонячні та вітрові електростанції). Зменшення викидів CO ₂ клієнтів на 15% завдяки енергоефективним кредитам. Будівля Головного офісу АТ «Прокредит Банк» у Києві стала першою в Україні, яка отримала сертифікацію за стандартом EDGE (Excellence in Design for Greater Efficiencies).

ОТП Банк	«Зелені» кредити для підприємств та фізичних осіб. Підтримка програм з енергоефективності.	Кредитування 150+ підприємств на встановлення сонячних панелей. Програми для утеплення житлових будинків (понад 100 млн грн). Завдяки заміні ламп на енергоефективне LED-освітлення в головному офісі вдалося зекономити 155,36 MWh електроенергії на рік, що сприяло скороченню викидів CO ₂ на 67,53 тонни. Крім того, завдяки активному впровадженню електронного документообігу банк зменшив використання паперу на 5 тонн, що додатково підтримує зусилля з охорони довкілля.
Укргазбанк	Лідер фінансуванні екологічних проєктів. Підтримка відновлюваної енергетики.	у 65% портфеля кредитування спрямовано на «зелені» проєкти Фінансування будівництва понад 200 МВт потужностей для вітрових і сонячних електростанцій. Завдяки фінансуванню проєктів у сфері відновлюваної енергетики (ВДЕ) банк сприяв скороченню викидів CO ₂ на 1,2 млн тонн, а всі проєкти з декарбонізації, профінансовані УГБ у період 2016–2023 років, дозволили зменшити викиди CO ₂ на 1,6 млн тонн. Крім того, фінансування проєктів ВДЕ забезпечило скорочення споживання викопного палива, що еквівалентно 0,6 млрд м ³ природного газу. Загалом, усі декарбонізаційні проєкти Укргазбанку зменшили споживання викопного палива на 0,9 млрд м ³ природного газу.
Креді Агріколь Банк	Скорочення вуглецевого сліду. Енергоефективні проєкти	У 2024 році зменшено енергоспоживання офісів на 10%. Банк сприяє розвитку проєктів відновлюваної енергетики, зокрема в агропромисловому секторі, фінансуючи сонячні, біогазові та вітрові ініціативи. Завдяки інвестиціям у зелену енергетику на суму 300 мільйонів євро у 2024 році, а також експертній підтримці клієнтів, банк робить значний внесок у підвищення енергетичної незалежності України.

ПриватБанк	Цифровізація для зменшення використання паперу. Скорочення енергоспоживання офісів.	Зекономлено понад 1,5 млн аркушів паперу у 2023 році через впровадження електронних виписок. Встановлення LED-освітлення у 300+ відділеннях. Банк запустив програму «Джерела Енергії», що дозволяє українцям отримувати безпроцентні кредити на встановлення сонячних і вітрових електростанцій, сприяючи енергонезалежності та екологічній стійкості.
------------	---	--

Таким чином, екологічні практики банківських установ України свідчать про їхню активну участь у впровадженні принципів сталого розвитку. Банки інтегрують екологічні ініціативи у свою діяльність, пропонуючи «зелені» фінансові продукти, підтримуючи відновлювану енергетику, зменшуючи споживання ресурсів та викиди CO₂. Кожен із розглянутих банків демонструє унікальний підхід до екологічної відповідальності: від масштабного фінансування екологічних проєктів до оптимізації власної операційної діяльності. Така діяльність не лише сприяє збереженню довкілля, але й підвищує їхню репутацію та конкурентоспроможність на фінансовому ринку. Українські банки, такі як ПриватБанк, Укргазбанк та Райффайзен Банк, активно впроваджують «зелений» банкінг, залучаючи міжнародні інвестиції та підтримуючи національні ініціативи. Однак цей напрям стикається з викликами: низьке розуміння сталого фінансування, недосконале регуляторне середовище, дефіцит фінансових ресурсів і технічної експертизи. Війна в країні ускладнює реалізацію екологічних проєктів через перенаправлення ресурсів і підвищені ризики для інвесторів. Вирішення цих проблем через освітні програми, законодавчі зміни, міжнародне фінансування та партнерства дозволить «зеленому» банкінгу сприяти сталому розвитку навіть в умовах кризи.

Література

1. Сталий розвиток АТ «ПроКредит Банк» URL: <https://procreditbank.com.ua/eco> (дата звернення: 3.01.2025)
2. Екологічна відповідальність АТ «ОТП Банк» URL: <https://www.otpbank.com.ua/about/sustainability/environmental-responsibility/> (дата звернення: 3.01.2025)
3. Annual and sustainability report 2024 Ukgasbank URL: https://ukrgasbank.com/upload/file/ugb_annualreport_2024.pdf (дата звернення: 3.01.2025)
4. Креді Агріколь Україна сприяє сталому енергетичному переходу URL: <https://credit-agricole.ua/o-banke/pres-centr/novini/kredi-agrikol-ukrayina-spriyaue-stalomu-energetichnomu-pereh-1688> (дата звернення: 3.01.2025)

5. Українці зможуть отримати в ПриватБанку пільгові кредити на сонячні та вітрові енергоустановки URL: <https://privatbank.ua/news/2024/7/16/ukrajinci-zmozhut-otrimati-v-privatbanku-pilgovi-krediti-na-sonyachni-ta-vitrovi-energoustanovki> (дата звернення: 3.01.2025)

УДК 330.5

ШЛЯХИ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Богуславський І.І., магістр

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Науковий керівник: Лебедченко В.В., к.е.н.,

доцентка кафедри економіки та публічного управління

Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

Військова агресія російської федерації проти України спричинила масштабні економічні втрати, які значно вплинули на функціонування підприємств. Зруйнована інфраструктура, втрата ринків збуту, нестача ресурсів та кваліфікованих кадрів стали ключовими викликами для українського бізнесу. У такій ситуації надзвичайно важливим є розроблення та реалізація ефективних шляхів економічного відновлення підприємств як під час воєнного стану, так і в повоєнний період [1-4].

Воєнний стан в Україні характеризується низкою факторів, що значно ускладнюють господарську діяльність підприємств: фізичне знищення виробничих потужностей та інфраструктури, що включає пошкодження заводів, складів, логістичних об'єктів та транспортних шляхів; зміна логістичних ланцюгів через окупацію окремих територій та блокаду портів, внаслідок чого підприємства змушені шукати нові маршрути постачання та експорту; зменшення попиту на внутрішньому ринку через зниження платоспроможності населення та вимушене переміщення мільйонів людей, що вплинуло на структуру споживання; дефіцит кадрів унаслідок мобілізації значної частини працездатного чоловічого населення та виїзду кваліфікованих фахівців за кордон. Одним із першочергових завдань є реконструкція зруйнованих об'єктів. Це потребує активного залучення державних та міжнародних інвестицій, а також використання сучасних технологій для створення стійкої інфраструктури. Необхідно реалізувати програми державного фінансування реконструкції, залучати міжнародну технічну допомогу та грантові кошти, стимулювати приватно-державне партнерство у проєктах відновлення. Підприємства повинні адаптуватися до нових умов шляхом диверсифікації своєї діяльності, переорієнтації на нові ринки збуту, зокрема країни ЄС та інші перспективні регіони, розширення асортименту продукції та впровадження інноваційних технологій, розвитку галузей, які демонструють стійке зростання, таких як ІТ, сільське господарство, відновлювальна енергетика. Ефективні механізми

фінансування є ключовим інструментом відновлення. Доцільно передбачити державні програми пільгового кредитування для малих та середніх підприємств, створення фондів гарантування кредитів, залучення приватного капіталу шляхом розширення ринку корпоративних облігацій [5-6].

Відновлення економіки неможливе без вирішення кадрових питань. Доцільними є програми перекваліфікації та підвищення кваліфікації кадрів, створення стимулів для повернення фахівців з-за кордону, підтримка підприємств у забезпеченні безпечних умов праці. У контексті сучасних викликів особливої ваги набуває цифрова трансформація підприємств. Це дозволяє оптимізувати виробництво, зменшити витрати та забезпечити стійкість бізнесу. Основні заходи включають впровадження ERP-систем для управління ресурсами, використання хмарних технологій для зберігання та аналізу даних, активізацію електронної комерції та цифрового маркетингу. Після завершення активної фази бойових дій необхідно зосередитися на довгострокових заходах, спрямованих на сталий розвиток економіки: інтеграція у глобальні ланцюги постачання, що вимагатиме тісної співпраці з міжнародними партнерами та адаптації до стандартів ЄС; розвиток інноваційної економіки, підтримка стартапів, створення технопарків та інноваційних кластерів сприятиме прискоренню технологічного прогресу; зміцнення фінансової системи, стабільність банківського сектору та валютного ринку є критично важливими для залучення іноземних інвесторів; екологічна модернізація, використання "зелених" технологій дозволить знизити залежність від традиційних енергоресурсів та сприятиме екологічній безпеці.

Відновлення підприємств в умовах воєнного стану та повоєнний період є надзвичайно складним завданням, що потребує комплексного підходу. Скоординовані дії держави, бізнесу та міжнародної спільноти, спрямовані на відновлення інфраструктури, підтримку фінансової стабільності, розвиток людського капіталу та впровадження інновацій, забезпечать стійке економічне зростання України. Ефективна реалізація цих заходів сприятиме не лише подоланню наслідків війни, але й створенню нових можливостей для розвитку вітчизняного бізнесу в умовах глобальної конкуренції.

Література

1. Пшик-Ковальська О. О., Ковальський О. І. Особливості управління персоналом в умовах воєнного стану. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2022. № 2(8). 88-93.
2. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. №43.
3. Коробцова Д. В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. (2022). №2. С. 141-146.
4. Жосан Г. В., Хірса І. М. Особливості підприємницької діяльності в умовах воєнного стану в Україні. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. №14. С. 26-31.

5. Бегун С. Особливості аналізу фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. 2022. № 4(32). С. 36-42.

6. Левчинський Д. Л., Ступнікер Г. Л., Каширнікова І. О., Зозуля Н. В. Підприємництво України в умовах воєнного стану. *Економічний простір*. 2022. №181. С. 110-114.

УДК 004

ЕКОНОМІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ КІБЕРБЕЗПЕКИ

*Воробйова П.В., учениця 10 класу
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованка гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

*Андрєєв С.С., учитель географії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області;*

*Андрєєва В.Г., учитель історії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

У зв'язку із зростанням залежності від технологій та інтернету у всіх сферах життя, в тому числі і в економічному секторі, кібербезпека стає невід'ємною частиною нашого життя. Кібератаки несуть руйнівні наслідки для підприємств, установ чи навіть цілих країн.

Кібербезпека допомагає запобігти шкідливим наслідкам при допомозі захисту конфіденційних даних, ідентифікації загроз, реагування на різні інциденти та попередження користувачів.

Взаємозв'язок кібербезпеки та економіки можна поділити на дві категорії:

1. Вплив кібератак на економіку;
2. Вплив кібербезпеки на економічне зростання.

Першою є грошові втрати як витрати на відновлення. Також може статися зниження довіри споживачів, що загрожує зменшенням доходу. Крім цього, може статися крадіжка інтелектуальної власності та порушення операційної діяльності. Це все призводить до негативних наслідків економіки.

Друга категорія, навпаки, сприяє економічному зростанню, оскільки відбувається захист фінансової інформації, створюється безпечне середовище для різних інновацій. Кібербезпека допомагає вибудовувати довірливі відносини учасників фінансових взаємин, завдяки гарантії безпеки даних. За допомогою стійких кіберсистем вдається забезпечити стабільність фінансових систем [1].

Кібератаки можуть набувати різних форм, а саме: застосування шкідливих програм; D_DoS-атаки; фішинг ; інсайдерська загроза [2].

Економічними наслідками кібератак є:

1. Прямі фінансові втрати – збитки відновлення систем після кібератаки можуть бути значними;
2. Втрачений прибуток – у зв'язку з тимчасовою недоступністю систем відбувається втрата клієнтів як наслідок доходів;
3. Репутаційні ризики – можлива втрата довіри з боку клієнтів, які мають довгострокові наслідки;
4. Юридичні наслідки – можливі штрафи та судові позови у разі витоку даних.

Вразливість кіберсистем може призвести до великих втрат. Для того щоб забезпечити економічну стабільність важливо інвестувати в кібербезпеку, що стає не тільки необхідною, але і є конкурентною перевагою. Компанії, здатні забезпечити високий рівень захисту даних, є більш конкурентними. Тому компанії та організації повинні виділяти кошти на:

- Навчання співробітників;
- Технологічні рішення;
- Регулярну перевірку систем на вразливість;
- Оцінку потенційних ризиків.

Співробітники, що займаються кібербезпекою, повинні усвідомлювати вплив кіберзагроз на фінансові системи. Фахівці у цій сфері займаються розробкою та використанням заходів, пов'язаних із захистом інформації та реагуванням на кіберзагрози різних типів. Вони повинні мати знання як у сфері інформаційних технологій, так і в галузі фінансів, оскільки важливо розуміти специфіку галузі, на яку спрямована загроза, так само для них важливо застосовувати аналітичні знання для того, щоб аналізувати інформацію та виявляти загрози.

Держава також відіграє важливу роль у забезпеченні кібербезпеки. Державні органи займаються створенням нормативно-правових актів, спрямованих на захист інформаційних технологій. Структури влади створюють умови для розробки заходів кібербезпеки. Держава може співпрацювати з бізнесом для обміну інформації про кіберзагрози та їх усунення.

Важливе місце у забезпеченні безпеки економіки від кіберзагроз займає розробка та впровадження заходів інформаційного захисту, таких як застосування безпечних технологій, захист даних, навчання співробітників галузі кібербезпеки та співробітництво з іншими організаціями, включаючи фінансові організації, правоохоронні органи та інші регулюючі органи.

Отже, загрози кібератак можуть нести значні наслідки для економіки. Для захисту фінансової системи від кіберзагрозу потрібно розробка та реалізація заходів інформаційної безпеки. Кібербезпека є одним із ключових факторів для підтримки економічної стабільності. Необхідно робити дії для зниження ризиків кібербезпеки. Забезпечення кібербезпеки має бути пріоритетним напрямком для забезпечення економічної безпеки стабільності.

Література

1. Губарь О.А Кібербезпека / Івано-Франківськ: Рута, 2022. - 236 с.
2. Омельченко В.І. Кібербезпека та збереження цифрового суверенітету економіки // Актуальні проблеми економіки. - 2018. - № 4. - С. 101-105.

УДК 321.524

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВІДНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Даудова Г.В.

*кандидат наук з державного управління, доцент,
ННІ «Каразінський банківський інститут»
ХНУ імені В.Н. Каразіна*

Таукешева Т. Д.

*к. екон. наук, доцент,
заслужений економіст України*

В складних умовах економічного розвитку, обумовленого продовженням воєнних дій, відновлення критичної інфраструктури та житла, зруйнованих внаслідок бойових дій та обстрілів, залишається пріоритетом територіальних громад. Вирішення цього питання потребує значних фінансових та матеріальних ресурсів, яких у громадах, особливо тих, які потрапили в зону бойових дій, бракує. Поряд з цим, економічну активність підприємств у сфері будівництва стримує системний обстріл енергетичної системи, що виступає важливим чинником низької інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва. Ці обставини вимагають консолідації зусиль державної влади, органів місцевого самоврядування, неурядових організацій для відновлення інфраструктури територіальних громад та зміцнення їх фінансової спроможності. Системна підтримка територіальних громад, що забезпечуватиме відновлення сфер їх життєдіяльності, наголошує на подальшому вдосконаленні організаційно-економічних та фінансових механізмів, реалізація яких дозволить суттєво вирішити проблеми, пов'язані з пошуком необхідних ресурсів.

Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами, які передбачаються залучити на формування соціально-економічної стійкості місцевих бюджетів, ґрунтується на положеннях стратегічних орієнтирів, визначених у Меморандумах про економічну та фінансову політику в рамках спільної з Міжнародним валютним фондом програми Механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility); рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках пакета розширення Європейського Союзу (програми «Підтримка швидкого відновлення України»); планів України в рамках

інструменту підтримки Європейського Союзу на 2024-2027 роки Ukraine Facility; Національної стратегії доходів до 2030 року; Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2024-2026 роки; Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки; Стратегії реформування державного управління України на 2022-2025 роки; програм співпраці з міжнародними фінансовими інститутами, тощо.

Аналіз зазначених стратегічних програм та проектів дозволяють визначити інструменти фінансового механізму, що застосовуються для відновлення територіальних громад, зокрема: Надзвичайна кредитна програма для відновлення України, Фонд ліквідації наслідків збройної агресії, Програма підтримки секторальної політики – Підтримка регіональної політики України, Програма розвитку муніципальної інфраструктури України, реалізація публічних інвестиційних проектів, зокрема проекту «Відбудова пріоритетних інфраструктурних об'єктів (мостів)», тощо [1].

Підтримці фінансової стійкості місцевих бюджетів та недопущенню виникнення дисбалансу також сприятиме:

- подальше удосконалення фіскальної децентралізації в частині відновлення зарахування до місцевих бюджетів податку на доходи фізичних осіб від грошового забезпечення військовослужбовців;

- зупинення в умовах воєнного часу вилучення з бюджету територіальних громад реверсної дотації;

- компенсація бюджетам територіальних громад втрат внаслідок надання пільг на оплату місцевих податків для фізичних та юридичних осіб, зокрема податку на нерухомість, плати за землю та єдиного податку (для платників

4 групи).

Але забезпечення збалансованості місцевих бюджетів потребує впровадження комплексних заходів підвищення фінансових можливостей територіальних громад.

Для скорочення дефіцитності місцевих бюджетів пропонується запровадити нові моделі міжбюджетних відносин та ввести нові бюджетні програми, що визначають цільове спрямування коштів на відновлення конкретних об'єктів, зруйнованих на території громад, зокрема відновити фінансування програми «Велике будівництво» та Державного фонду регіонального розвитку, передбачити окрему цільову субвенцію для найбільш постраждалих територіальних громад.

Виходячи із проблемних питань, які виникли внаслідок війни, а також обмеженість фінансового ресурсу територіальних громад, що потрапили в зону бойових дій, вважається за необхідне кошти, що передбачаються на підтримку регіонального розвитку, спрямувати на фінансування заходів у сфері теплопостачання (створення автономної системи теплопостачання, придбання альтернативних джерел теплозабезпечення тощо), відновлення зруйнованих об'єктів житлово-комунального господарства, соціально-культурного призначення.

При цьому, враховуючи значний час, що витрачається на отримання експертних висновків, узгодження проектної та іншої документації, пов'язаної з реалізацією інвестиційних проектів, бажано внести зміни до Бюджетного кодексу України щодо фінансування бюджетних програм протягом декількох бюджетних періодів.

Концентрація на державному рівні бюджетних ресурсів на вирішення питань з відновлення зруйнованих об'єктів критичної інфраструктури та централізація фінансування інвестиційних проектів унеможливають своєчасне використання коштів протягом одного бюджетного року, що передбачаються у вигляді субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам. Вирішення цього питання потребує внесення змін до законодавчих актів про державний бюджет на відповідний рік у частині збереження залишку невикористаних коштів субвенції на рахунках місцевих бюджетів з подальшим їх використанням у наступному бюджетному періоді.

Для своєчасної ліквідації наслідків бойових дій виступає нагальним внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178 «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі» на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування» (зі змінами), а саме збільшення вартісних меж для здійснення закупівель товарів і послуг [2].

Таким чином, вдосконалення механізмів фінансування заходів, спрямованих на відновлення муніципальної інфраструктури, посилить взаємозв'язок між плануванням пріоритетних напрямів та ресурсними можливостями територіальних громад.

Література

1. Закон України від 19.11.2024 №4059-IX «Про Державний бюджет України на 2025 рік». – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov> (дата звернення : 06.01.2025). – Назва з екрана.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 року №1178 «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі» на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування» – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov> (дата звернення : 06.01.2025). – Назва з екрана.

ПОШИРЕННЯ ПРОЦЕСІВ КОНВЕРГЕНЦІЇ В РЕГІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТІ

*Доленко О.І., студентка,
Державного біотехнологічного університету, м. Харків»*

*Лебедченко В.В., к.е.н.,
доцентка кафедри економіки та публічного управління
Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Перед сучасною регіональною політикою та економікою України сьогодні стоїть непросте завдання оновлення, відновлення та розвитку соціально-економічної сфери, оскільки нова велика війна, розпочата на початку 2022 року з Росією, підірвала сучасну економіку країни та відсунула її на кілька кроків, торкнувшись усіх складових внутрішньої політики держави в цілому, зокрема, регіональної політики держави. Таким чином, до викликів, що стоять перед Україною, була додана нова - війна, яка вимагала участі всіх господарюючих суб'єктів.

Сьогодні об'єднання можливостей регіонального розвитку країни має стати важливим пріоритетом не тільки для боротьби з країною-агресором, а й для швидкого відновлення соціально-економічного розвитку країни. Важливим кроком у цій трансформації має стати розвиток ефективного державного та територіального управління, яке враховує реалії сучасності та адаптується до ефективного перерозподілу ресурсів між регіонами країни.

Тому питання територіальної конвергенції в Україні важливе і потребує опрацювання. Також необхідно звернути увагу на адаптацію регіонального розвитку до європейських умов регулювання для швидкої інтеграції України в ЄС. Як свідчить світовий досвід, конвергенція є одним з основних інструментів сучасної міжнародної інтеграції. Конвергенція в економіці трактується як процес зближення, взаємопроникнення та асиміляції елементів на тлі неоднорідності та різноманітності. Цей процес розвиває кордони між різними економічними системами за допомогою спільних цілей, проблем і спільних моделей розвитку.

Сьогодні Україна стикається з новими викликами у сфері регіонального розвитку та механізмів політики регіонального розвитку. Після повномасштабного вторгнення перед державою постала проблема забезпечення безпеки та визначення векторів, які в подальшому регулюватимуть конвергенцію регіонального розвитку. Національна економічна стратегія до 2030 року презентує європейські вектори у всіх сферах суспільного життя. Європейські пріоритети поширюються і на регіональний розвиток. Відновлення після воєнного регіонального розвитку в Україні має базуватися на нових принципах і підходах, які враховують потенціал регіону та відповідають напрямам сталого розвитку.

Відмінності в регіональному соціально-економічному розвитку мають місце практично в кожній країні світу, незалежно від масштабів та інтенсивності розвитку, а також економічного потенціалу, державного та політичного устрою. Структурна природа цих диспропорцій зумовлена полюсами компетенції, відповідними кліматичними умовами, недостатнім розвитком інфраструктури та особливостями політичного устрою. Регіональні диспропорції в країнах є стабільними в часі та за змістом, а їх усунення потребує тривалого часу та скоординованої системи дій як національних, так і регіональних органів влади. Швидкі трансформації у світі визначають нові умови існування просторової економіки і вимагають більш глибокого вивчення специфіки конвергентних відносин між країнами та регіонами.

Сучасний просторовий розвиток України характеризується такими основними трансформаційними тенденціями: посилення соціально-економічної диференціації між регіонами, поєднання загальнодержавної міжрегіональної інтеграції та перехід від економічного спаду до економічного зростання зі значною регіональною специфікою [1].

Європейський Союз (ЄС) має значний досвід у досягненні регіональної конвергенції і витрачає близько 30% свого бюджету на реалізацію політики регіональної конвергенції. [2]. З моменту розробки стратегії «Європа 2020» країни ЄС зробили значний зсув у бік спільної співпраці у сфері промислової політики, надавши додаткові фінансові ресурси.

Регіональний розвиток залежить від контексту і перебуває під впливом низки факторів та детермінант. Систематизувавши пояснення науковців, вдалося створити системне бачення факторів, які впливають на ступінь конвергенції регіонального розвитку.

Інституційно-правові чинники складають основу регіональної політики, яка має бути відправною точкою процесу конвергенції та встановлювати чіткі правила і програми подальших дій регіональних та місцевих органів влади в напрямку конвергентного розвитку.

Логістичні, інформаційні та організаційні фактори функціонально сприяють процесам конвергенції в регіональній сфері з метою посилення взаємопроникнення та зближення.

Інформаційні, культурні та психологічні фактори представляють ментальну та комунікативну готовність і враховують соціальну поведінку та ставлення мешканців певного регіону до доцільності докладання зусиль для досягнення факторів конвергенції.

Екологічні фактори пов'язані з існуванням екологічних проблем, які об'єднують кожен регіон і які потребують спільного вирішення кожним регіоном, що вимагає взаєморозуміння та мобілізації потенціалу кожного регіону, а також встановлення та дотримання єдиних екологічних стандартів для всіх регіонів країни.

В сучасних умовах у Європейського Союзу є кілька інструментів для реалізації регіональної політики (Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF), Фонд єдності, Європейський соціальний фонд (ESF)) [3]. До

основних інструментів забезпечення конвергенції регіонального розвитку можна віднести: інструменти, що спрямовані на стримування розвитку нових підприємств у перенаселених регіонах; просторовий розподіл діяльності держави у сфері економічного стимулювання регіонального розвитку; фінансову підтримку підприємств; розвиток інфраструктурного забезпечення; «м'які» заходи стимулювання регіонального розвитку [4].

Слід зазначити, що, незважаючи на реалізацію спільної регіональної політики ЄС, регіональне управління на національному рівні здійснюється кожною країною індивідуально відповідно до власного потенціалу. Загальним вектором розвитку для всіх країн є створення умов для реалізації потенціалу окремих регіонів з метою збільшення їх внеску в економічний розвиток країни в цілому. При цьому особлива увага приділяється забезпеченню регіональної рівності. Незважаючи на різний рівень розвитку, основним вектором є створення необхідних передумов для збалансованого розвитку всіх регіонів, мінімізація впливу негативних факторів зовнішнього середовища.

Враховання європейського досвіду регіональної конвергенції дозволяє більш ефективно використовувати регіональний ресурсний потенціал, налагоджувати міжрегіональне співробітництво та сприяти регіональному економічному і соціальному розвитку. Таким чином, глобальний економічний простір актуалізує питання об'єднання та інтеграції, підкреслює необхідність підвищення ключових показників соціальної, культурної, економічної, інформаційної та безпекової сфери через поширення культури конвергентних відносин на рівні просторового розвитку та консолідації регіонального потенціалу як на глобальному, так і на локальному рівні. Однак пріоритетом для Уряду України сьогодні є післявоєнна відбудова регіонів, що постраждали від російської збройної агресії, збереження цілісності території держави, деокупація територій та відновлення їх життєдіяльності.

Література

1. Storonyanska, I. (2008). Processes of convergence / divergence of social and economic development of the regions of Ukraine: approaches to assessment. *Regional economy*. №2. P. 73-83.
2. Pisarenko, S. (2014). Innovative provision of convergence of social economic development of the regions of Ukraine. *Soc. ec. problems of the modern period of Ukraine*. Vol. 3(107). P. 86-95. Chuzhikov, V. (2016). *Regional policy of the European Union: textbook* / [ed. Viktor Chuzhikov]. K.: KNEU. 495 p.
3. European Social Fund Plus. (2024) Available at: <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en> [Accessed: 10.10.2024]
4. Armstrong, M., Taylor, J., (2000). *Regional Economics and Policy*. Oxford: Wiley-Blackwell, 2000. 448 p

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЛОКАЦІЇ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
ПІД ВПЛИВОМ ЕКОНОМІЧНО-НЕБЕЗПЕЧНИХ ПОДІЙ**

Єршова Ю.О., аспірантка

*Державна установа «Інститут економіко–правових
досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України»*

*Науковий керівник: Гудіма Т.С. доктор юридичних наук,
старший дослідник*

На кінець 2023 року переміщення зазнали майже 8000 українських компаній, більшість з них через військові події. Найбільша кількість компаній перемістилися з м. Києва, Дніпропетровської, Донецької, Одеської, Харківської та Миколаївської областей. Бізнес переміщується у більш безпечні регіони держави, наприклад: м. Київ, Закарпатську, Львівську, Чернівецьку, Київську та інші області [1]. Враховуючи просування окупаційних військ у 2024 році, на окремих територіях, зокрема Донеччині, кількість переміщеного бізнесу продовжує досить суттєво зростати.

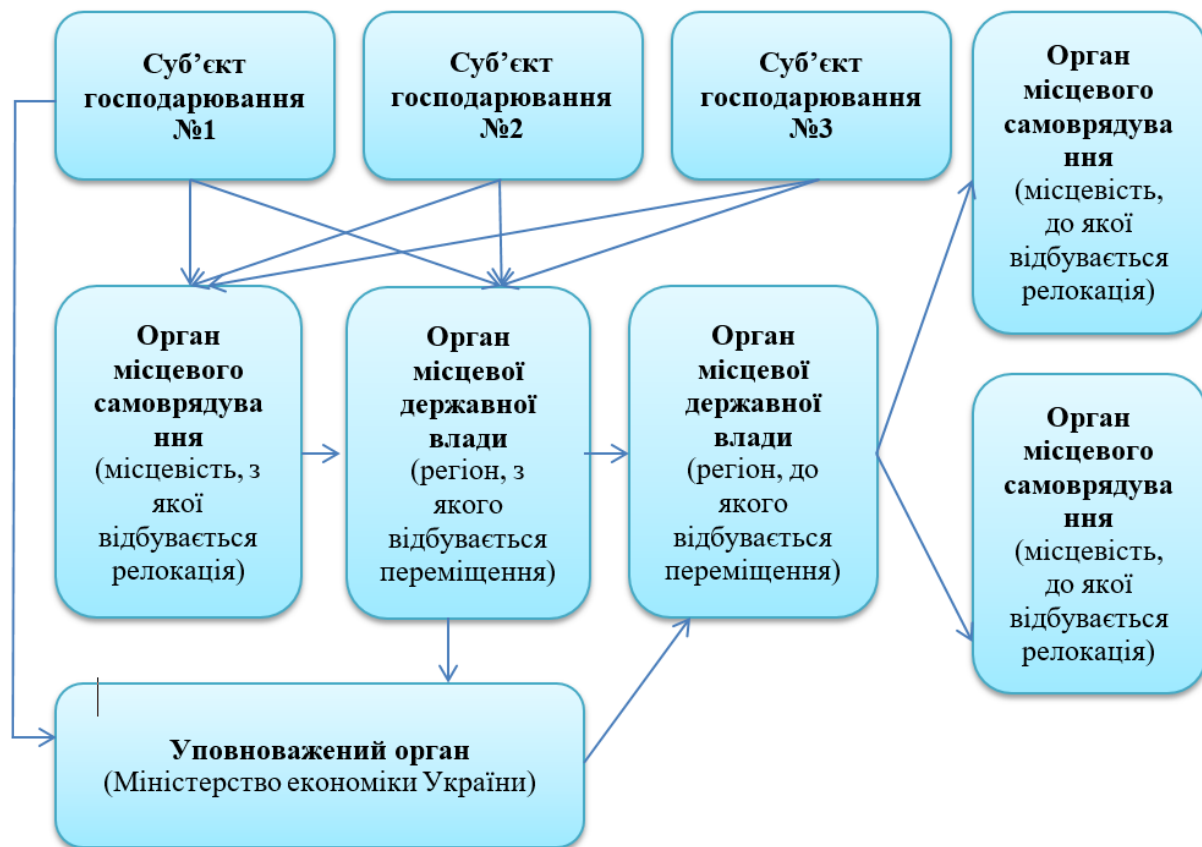
На початку повномасштабного вторгнення державою було запроваджено урядову програму релокації українських підприємств. Так, відповідною програмою скористалось майже 900 компаній [2]. Потрібно констатувати, що переважна більшість компаній (по різних оцінках від 80 до 90%) перемістилися самостійно, не використовуючи підтримку держави.

Якщо з початку запровадження урядової програми, Міністерство економіки України отримували відповідні заявки від бізнесу через заповнення google-форми [3], то надалі була вже реалізована технічна можливість подання відповідної заявки через електронний майданчик (<https://auction.e-tender.ua/>). Після знаходження заявки її обробляють спеціалісти Міністерства економіки України (сортують їх за пріоритетністю, ведуть додаткову комунікацію з заявниками), а надалі спрямують заявку до приймаючих обласних адміністрацій, спеціалісти якої контактують з заявником щодо надання підтримки в релокації (пошук вільних площ для розміщення, підключення до мереж, розселення працівників тощо) [4].

На наш погляд, централізація на первинному етапі, коли вся інформація надходить тільки до Міністерства економіки України, як уповноваженого органу була помилковою, зокрема, і через обмеженість залучених кадрів. В першу чергу, бізнес повинен мати можливість звернутися до органу місцевого самоврядування та місцевої державної адміністрації, де проводиться поточна господарська діяльність, оскільки саме через них здійснювалась тривала комунікація і партнерство у попередні періоди. Водночас важливим є можливість альтернативного подання заявок про необхідність релокації (хоча це все може бути реалізовано через одну чи декілька технологічних платформ). Так, пропонується, у разі настання або загрози настання економічно-руйнівної події

первинна заявка від суб'єкта господарювання може надходити до: 1) органу місцевого самоврядування (місцевість, з якої відбувається релокація), 2) органу місцевої державної влади (регіон, з якого відбувається переміщення), 3) Міністерства економіки України. Можливо, доцільно також визначити отримувача заявки в залежності від специфіки господарської діяльності та розміру цього бізнесу (малий, середній, великий).

Органи місцевого самоврядування передають узагальнену інформацію до місцевої державної адміністрації. А місцева державна адміністрація (регіон, з якого відбувається переміщення) звертається до Міністерства економіки України чи місцевої державної адміністрації (регіон, до якого відбувається переміщення). Надалі приймаюча місцева державна адміністрація налагоджує комунікацію з органами місцевого самоврядування місцевості, до якої відбувається релокація.

Орієнтовний алгоритм взаємодії суб'єктів господарювання, які потребують переміщення під впливом економічно-руйнівних подій з органами публічного управління (на різних стадіях релокації)

Окремо необхідно відзначити про необхідність визначення в кожній місцевій державній адміністрації підрозділу відповідального за сприяння ревокації суб'єктів господарювання, а в органах місцевого самоврядування – підрозділу або уповноваженої особи.

Своєю чергою, коли мова може йти про значну чи масову релокацію суб'єктів господарювання з регіонів (територій), де відбулась економічно-руйнівна подія або є загроза її виникнення, створюються міжвідомчі координаційні штаби при місцевих державних адміністраціях, наприклад, як це було реалізовано у 2022 році в Полтавській області – утворено координаційну робочу групу з питань переміщення в область виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій. В дану Координаційну робочу групу увійшли представники підрозділів Полтавської обласної військової адміністрації та органів місцевого самоврядування Полтавщини, що дозволяє найбільш комплексно підійти до «приймання» переміщених суб'єктів господарювання [5].

Отже, відповідні кроки дозволять вдосконалити взаємодію суб'єктів господарювання, які потребують переміщення під впливом економічно-руйнівних подій з органами публічного управління (на різних стадіях релокації).

Література

1. Куди переїжджає український бізнес з початком повномасштабного вторгнення: статистика Опендатабот. Mixfin. URL: <https://mixfin.com/ua/blog/relokatsiia-biznesu-v-ukraini> (дата звернення 30.12.2024)

2. Лист Міністерства економіки України «Про розгляд запиту на інформацію» від 22.10.2023 № 4702-08/56851-09

3. Програма евакуації підприємств із зони бойових дій. URL: https://docs.google.com/forms/d/1ZAbh9DCUkTfQFhtZZM0EZhkebD_OYsVH2AtovtCPaН4/viewform?edit_requested=true (дата звернення 30.12.2024)

4. Урядова програма релокації українських підприємств. URL: https://auction.e-tender.ua/Upload/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2.pdf (дата звернення 30.12.2024)

5. Про координаційну робочу групу з питань переміщення в область виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій: розпорядження голови Полтавської обласної військової адміністрації від 28.04.2022 №64. URL: <https://poda.gov.ua/documents/72295> (дата звернення 30.12.2024)

ДИНАМІКА БАНКРУТСТВА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ

*Леонов В.С., аспірант II курс 051 Економіка
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

Попов О.С., к.економ.н., доц. кафедри економіки та публічного управління

Питання банкрутства промислових підприємств займає важливе місце в економічному розвитку будь-якої країни. В Україні цей процес має свої унікальні особливості, що обумовлені історичними, політичними, економічними та соціальними факторами. Аналізуючи динаміку банкрутства промислових підприємств в Україні, важливо звернути увагу на кілька ключових аспектів, які впливають на цю тенденцію.

На початку 1990-х років Україна, як нова незалежна держава, зіткнулася з трансформаційними викликами, пов'язаними з переходом від планової економіки до ринкових відносин. Масова приватизація, слабкість регуляторної бази та брак досвіду управління в умовах ринку сприяли значним економічним труднощам. У цей період багато промислових підприємств, що залишилися без державної підтримки, не змогли адаптуватися до нових умов і зазнали банкрутства. Особливо гостро ця проблема торкнулася підприємств важкої промисловості, таких як металургія, машинобудування та хімічна промисловість [1].

Одним із ключових чинників, що вплинув на динаміку банкрутств у 1990х роках, була відсутність ефективного законодавства про банкрутство. Прийнятий у 1992 році Закон України “Про банкрутство” мав багато недоліків, що створювало правову невизначеність і ускладнювало процедуру реорганізації підприємств. У результаті більшість банкрутств завершувалися ліквідацією активів, а не їхнім відновленням чи реструктуризацією [2]. Це, своєю чергою, призводило до скорочення робочих місць, зниження економічної активності в регіонах і поглиблення соціальних проблем.

У 2000-х роках ситуація почала змінюватися завдяки реформуванню законодавчої бази та стабілізації економіки. У 1999 році був ухвалений новий Закон “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”, який встановив більш чіткі правила проведення процедур банкрутства. Крім того, економічне зростання в цей період сприяло зниженню кількості банкрутств, оскільки підприємства отримали більше можливостей для інвестування в модернізацію виробництва і покращення конкурентоспроможності [3].

Однак світова фінансова криза 2008–2009 років різко змінила ситуацію. Українська економіка зазнала значного удару, і це відчували на собі промислові підприємства, особливо орієнтовані на експорт. Девальвація національної валюти, зростання цін на енергоносії та скорочення зовнішнього попиту сприяли

збільшенню кількості банкрутств. Криза продемонструвала вразливість українських промислових підприємств до зовнішніх шоків і необхідність удосконалення механізмів управління ризиками [4].

Події 2014 року, пов'язані з анексією Криму та воєнним конфліктом на сході України, стали черговим випробуванням для промисловості країни. Втрата контролю над частиною територій, де були розташовані ключові промислові об'єкти, призвела до суттєвого скорочення обсягів виробництва і зростання фінансових труднощів для багатьох підприємств [5]. У цей період банкрутства часто ставали неминучими через фізичну втрату активів, порушення логістичних ланцюгів і скорочення внутрішнього ринку.

У посткризовий період українська промисловість зіткнулася з новими викликами, пов'язаними з необхідністю інтеграції до світових ринків і підвищенням стандартів продукції. Підприємства, які змогли адаптуватися до цих вимог, продемонстрували певне відновлення [6]. Однак процес банкрутств залишався актуальним через високий рівень конкуренції, недостатнє фінансування та низьку ефективність управління на багатьох підприємствах. Пандемія COVID-19 у 2020–2021 роках також внесла свої корективи. Карантинні обмеження, зниження попиту на промислову продукцію та порушення глобальних логістичних ланцюгів призвели до нового зростання кількості банкрутств у промисловості [7]. Особливо вразливими виявилися малі та середні підприємства, які не мали достатнього запасу фінансової міцності для подолання кризи.

У сучасний період питання банкрутства промислових підприємств в Україні залишаються актуальними. Одним із ключових викликів є вдосконалення системи управління банкрутствами, яка повинна передбачати ефективні механізми реорганізації і підтримки підприємств, що мають потенціал для відновлення [8]. Крім того, важливим є створення сприятливих умов для залучення інвестицій у промисловість, зокрема через розвиток публічно-приватного партнерства, вдосконалення правового середовища та зниження адміністративного тиску.

Історичний аналіз динаміки банкрутства промислових підприємств в Україні свідчить про те, що цей процес значною мірою залежить від загального стану економіки, ефективності державної політики та здатності підприємств адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Для зменшення негативних наслідків банкрутств і стимулювання розвитку промисловості необхідно зосередити зусилля на впровадженні довгострокових реформ, що сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств та їхньої стійкості до кризових явищ.

Література

1. Грамотенко Т. А. Банкрутство підприємств: економічні аспекти. – М.: ПРИОР, 1998. – 176 с.
2. Зеліско І.М. Управління фінансовою санацією підприємства: навч. посібн. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2015. 320 с.

3. Іонін Є. Є. Розв'язання питань методологічного обґрунтування понять «платоспроможність» і «ліквідність» / Є. Є. Іонін // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6. – С.30–43.

4. Клебанова Т.С., Бондар О.М., Мозенков О.В. Банкрутство і санація підприємства: теорія і практика кризового управління./ Т.С.Клебанова, Бондар, О.М. О.В. Мозенков. – К: ЦУЛ, 2013. – 272 с.

5. Матвійчук А.В. Дискримінантна модель оцінки ймовірності банкрутства // Моделювання та інформаційні системи в економіці. – 2006. – Вип. 74. – С. 299–314.

6. Тимощук О.Л. Оцінювання ймовірності банкрутства підприємства за допомогою дискримінантного аналізу та нейронних мереж / О.Л. Тимощук, К.М. Дорундяк // System Research & Information Technologies. – 2018. – №2. – С. 22-34.

7. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства (у ред. Наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. № 1361). URL: http://meold.kmu.gov.ua/minec/control/uk/publish/article?art_id=161074&cat_id=32854.

8. Храпкіна В.В. Адаптація світового досвіду антикризового управління в Україні / В.В. Храпкіна, О.П. Чучко // Технологический аудит и резервы производства. – 2015. – № 1/7(21). – С. 43-49.

УДК 330.33:378.016:001.891

ОСОБЛИВОСТІ СВІТОВОГО РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Лю Жун Лань,

здобувач ступеня доктора філософії

спец. 292 Міжнародні економічні відносини

Західноукраїнський національний університеті, м. Тернопіль

Світовий ринок освітніх послуг є складною і динамічною частиною глобальної економіки, що в останні десятиліття зазнає значних змін під впливом численних факторів, таких як глобалізація, розвиток інформаційних технологій, зміни у політичних та економічних умовах, а також зростання попиту на висококваліфікованих спеціалістів у всіх сферах. Цей ринок є важливим елементом соціально-економічного розвитку країн, оскільки освіта забезпечує формування людського капіталу, який, у свою чергу, визначає конкурентоспроможність національних економік.

Основні особливості світового ринку освітніх послуг [1-3]:

глобалізація створює нові можливості для освітніх установ, надаючи їм доступ до міжнародних ринків і стимулюючи збільшення кількості студентів, які навчаються за кордоном. Одним із наслідків глобалізації є інтернаціоналізація навчальних програм, коли університети та інші освітні

установи пропонують свої послуги іноземним здобувачам освіти, залучаючи їх до спільних програм, зокрема через мобільність здобувачів і викладачів, а також спільні дослідницькі проекти;

розвиток цифрових технологій істотно змінив характер освітніх послуг, відкривши нові можливості для доступу до знань через онлайн-курси, платформу для дистанційного навчання, вебінари та інші інтернет-ресурси. Виникнення масових відкритих онлайн-курсів дозволило багатьом людям отримати доступ до освітніх програм найвищого рівня, не залишаючи своїх країн;

у зв'язку зі швидким розвитком технологій і глобалізацією, зростає потреба в висококваліфікованих кадрах у різних галузях. Це стимулює попит на якісні освітні послуги, особливо в таких напрямках, як технології, інженерія, медицина, економіка, право, а також в нових, більш спеціалізованих галузях, як штучний інтелект, робототехніка і біотехнології;

мобільність здобувачів освіти одна з ключових характеристик сучасного ринку освітніх послуг. Збільшення кількості міжнародних студентів призводить до розвитку програм академічного обміну, подвійних дипломів, а також до збільшення попиту на навчання в країнах з високими стандартами освіти, таких як США, Великобританія, Австралія, Канада. Країни активно розвивають освітній імпорт і експорт, намагаючись залучити іноземних здобувачів;

конкуренція на ринку освітніх послуг зростає через значне збільшення кількості навчальних закладів, що пропонують програму вищої освіти, а також через розвиток нових форм навчання. Заклади вищої освіти прагнуть залучити здобувачів, пропонуючи інноваційні освітні програми, міжнародні акредитації, високий рівень інфраструктури та професорсько-викладацького складу. Однак не всі установи здатні витримати таку конкуренцію, і лише найкращі університети здобувають високий рейтинг на міжнародному рівні;

світовий ринок освітніх послуг також перебуває під впливом державних регулювань і політичних рішень. Країни мають власні національні політики, які регулюють не лише доступ до освіти, а й правила надання та сертифікації освітніх послуг. У ряді країн спостерігається зростання інвестицій у внутрішні освітні системи, розвиток стипендіальних програм для іноземних студентів, а також політика імпорту освітніх послуг через франчайзинг або партнерські програми з міжнародними університетами;

освітні послуги мають значний економічний вплив, оскільки є важливим фактором розвитку економіки країни. Збільшення кількості студентів, які навчаються в університетах, а також розвиток ринку освітніх послуг можуть сприяти створенню нових робочих місць у сфері освіти, науки, технологій, а також у суміжних галузях, таких як туризм, інформаційні технології, публічні послуги тощо;

зростаюча конкуренція та розвиток технологій дозволяють індивідуалізувати освітні програми для кожного здобувача. Це включає розробку персоналізованих онлайн-курсів, можливість вибору індивідуальних освітніх траєкторій, доступ до спеціалізованих тренінгів і

курсів, що відповідають особистим потребам і кар'єрним цілям. Використання великих даних та штучного інтелекту в освітньому процесі дозволяє створювати адаптивні навчальні програми, що забезпечують гнучкість і ефективність навчання;

оскільки багато здобувачів прагнуть отримати освіту за кордоном, зростає і популярність освітнього туризму. Це включає не лише традиційне навчання в університетах за кордоном, а й участь у міжнародних конференціях, курсах, семінарах та інших освітніх заходах. Освітній туризм є важливим джерелом доходів для багатьох країн і також сприяє культурному обміну та зміцненню міжнародних зв'язків.

Отже, світовий ринок освітніх послуг перебуває в процесі активної трансформації під впливом глобалізаційних, технологічних, економічних і соціальних процесів. Він характеризується посиленням конкуренції, збільшенням попиту на інноваційні та гнучкі освітні моделі, а також зростанням ролі цифрових технологій у навчанні. Водночас розвиток ринку освітніх послуг відкриває нові можливості для країн і навчальних закладів, які прагнуть залучити іноземних здобувачів, а також забезпечити високий рівень якості освіти для власних громадян.

Література

1. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

2. Krysovatyu, A., & Ptashchenko, O.(2023).The mechanism of entrepreneurial innovation system in institutions of higher education. Economics of Development,22(2),51-60. <https://doi.org/10.57111/econ/2.2023.51>.
<https://ecdev.com.ua/uk/journals/t-22-2-2023/mekhanizm-pidpriyemnitskoyi-innovatsiynoyi-sistemi-u-zakladakh-vishchoyi-osviti>

3. Nataliia Makhynia, Yaroslav Kichuk, Olena Ptashchenko, Kateryna Kyrylenko, Kateryna Horchynska, Viacheslav Riznyk (2021) Innovations in the educational process and pedagogical technologies under the influence of crisis phenomena and global digitalization. Estudios de Economia Aplicada Vol 39, No 5 (2021) DOI: <http://dx.doi.org/10.25115/eea.v39i5.4789>.
<http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4789>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Михайлова А.О., студентка 667 Е
Національного аерокосмічного університету
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Лебедченко В.В., к.е.н,
доцентка кафедри економіки та публічного управління
Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Молочна галузь є однією з ключових складників агропромислового комплексу, надаючи значну частину продовольчого забезпечення України. Її розвиток впливає на економічну стабільність підприємств, що працюють у цій сфері та на рівень життя населення через доступ до якісних молочних продуктів.

Російська агресія завдала нищівного удару по українській економіці, поставивши її перед безпрецедентними викликами. Війна змусила український бізнес працювати в умовах постійної небезпеки, розірваних логістичних ланцюгів, падіння попиту, дефіциту ресурсів, зокрема робочої сили. Воєнний стан створив безліч перешкод, що ускладнюють, а іноді й ставлять під загрозу функціонування підприємств. Наочний приклад – дані аналітиків YouControl, які свідчать, що за перше півріччя 2024 року в Україні припинили діяльність майже 92 тисячі ФОПів та понад 1500 юридичних осіб [1].

В умовах нестабільності та високих ризиків, ефективність роботи підприємств стає ключовим фактором їх забезпечення. Саме ефективність є комплексним показником, що відображає стійкість підприємства та його перспективи розвитку. Щоб забезпечити ефективність, необхідно вирішити ряд управлінських завдань, починаючи з пошуку ресурсів та закінчуючи налагодженням систем збуту, а також узгодженням суспільних і корпоративних інтересів.

Вважаю, що для забезпечення та підвищення ефективності господарської діяльності підприємства, треба запровадити різноманітні заходи та стратегії. Кілька ключових аспектів, які варто врахувати: по-перше, оптимізація витрат, яка передбачає зниження загальних витрат підприємства, включаючи витрати на матеріали, працю, енергію та інші ресурси. Досягти цього можна через пошук альтернативних постачальників для отримання вигідніших умов, впровадження енергоефективних технологій для зменшення енергоспоживання, автоматизацію виробничих процесів для скорочення витрат на працю та підвищення продуктивності. Використання таких можливостей сприятиме зменшенню витрат і підвищенню загальної ефективності підприємства. По-друге, підвищення продуктивності яка,

вимагає вдосконалення робочих процесів, підвищення кваліфікації персоналу та впровадження сучасних технологій для більш ефективної роботи. Оптимізація виробничого ланцюга може забезпечити збільшення обсягів виробництва при одночасному скороченні витрат. Це може включати модернізацію застарілих процесів, запровадження ефективніших технологій, систему преміювання для стимулювання працівників, а також навчання персоналу для покращення їхніх навичок.

Прикладом успішного підприємства є ПрАТ «Молочний альянс» лідер українського ринку молочної продукції. Він об'єднує кілька молокопереробних підприємств, серед яких ТОВ «Пирятинський сирзавод». Основна його діяльність полягає в управлінні процесами закупівлі молока від фермерів і населення та його ефективного перероблюванні на натуральні, екологічні молочні продукти. Попри складні умови, виробники молочної продукції продовжують працювати, прагнучи зберегти стабільність і високу якість своєї продукції. Завдяки підтримці уряду і споживачів, можуть бути впроваджені заходи для зменшення негативного впливу війни на молочну галузь і сприяння її відновленню [2].

Завдяки співпраці з міжнародними компаніями, використанню сучасних технологій та багаторічному досвіду персоналу, продукція заводу відома своїми доступними цінами та стабільним попитом. У виробничому процесі використовуються передові технології та обладнання з Німеччини, Польщі та Іспанії, яке дає високу якість та стерильність продукції.

Попри всі виклики, молочна галузь України залишається важливою частиною економіки, яка забезпечує населення якісними харчовими продуктами, сприяє підтриманню зайнятості в сільських районах і зміцненню експортного потенціалу країни. Для подальшого розвитку галузі необхідно активно залучати інвестиції, підтримувати співпрацю з міжнародними партнерами, впроваджувати новітні технології та розробляти державні програми з підтримки аграрного сектора.

Україна має всі шанси відновити й зміцнити молочну галузь, яка завжди була символом якості та традицій. Завдяки стійкості, адаптивності та підтримці держави, молокопереробні підприємства можуть не лише подолати кризу, а й забезпечити подальший розвиток галузі, що стане вагомим внеском у відбудову економіки України.

Література

1. Крижний А. Закриття ФОПів в Україні зросло на 54%, а компаній – на 15% *Українська правда. Економічна правда* 2024 рік: веб-сайт. URL: <https://epravda.com.ua/news/2024/07/04/716199/> (дата звернення: 18.12.2024)
2. АТ «Молочний альянс», 2015-2024: веб-сайт. URL: <https://milkalliance.com.ua> (дата звернення 18.12.2024)

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗМІНИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Нагізаде Афшан Закір Огли

*здобувач освіти третього (доктор філософії) рівня вищої освіти,
спец. 051 Економіка*

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського «ХАІ»

У сучасному світі підприємництво стає важливим фактором не лише економічного зростання, а й соціальної стабільності. Зростаюча увага до інклюзивної економіки - концепції, яка передбачає забезпечення рівного доступу до економічних можливостей для всіх соціальних груп, значно змінює парадигму підприємницької діяльності. Інклюзивна економіка орієнтується на забезпечення рівних умов для людей, незалежно від їх соціального статусу, статі, раси чи фізичних можливостей. Це вимагає глибоких трансформацій у підходах до ведення бізнесу, управлінських стратегій та формування корпоративних цінностей [1, 2, 3].

Перехід до інклюзивної економіки ставить перед підприємцями нові виклики та можливості, які вимагають адаптації бізнес-моделей, змін у стратегіях управління, а також інновацій у соціальних практиках та взаємодії з громадами. Для підприємців важливо навчитися не тільки орієнтуватися на економічну вигоду, а й забезпечувати соціальний вплив, долати бар'єри, що виникають через нерівний доступ до ресурсів, а також активно впроваджувати принципи рівності й доступності на всіх етапах діяльності [1-6].

Трансформаційні зміни, що відбуваються в умовах інклюзивної економіки, зачіпають всі аспекти підприємницької діяльності від інноваційних підходів до створення товарів і послуг до змін у корпоративних культурах і стратегіях взаємодії з різними соціальними групами. Визначення ефективних моделей підприємництва, які дозволяють інтегрувати інклюзивні практики, є важливим завданням для розвитку сталого бізнесу в умовах сучасної економічної реальності [2, 5].

Таким чином, важливість трансформаційних змін підприємницької діяльності в умовах інклюзивної економіки не обмежується лише соціальними аспектами, але й включає в себе значний економічний потенціал. Бізнес, який сприяє створенню рівних можливостей для всіх, може стати не лише рушійною силою розвитку, але й важливим інструментом вирішення глобальних соціальних і економічних проблем.

Інклюзивна економіка є економікою, яка прагне забезпечити доступ до ресурсів і можливостей для всіх, зокрема для маргіналізованих груп, таких як жінки, люди з інвалідністю, меншини, а також сільські громади. Цей підхід не лише сприяє підвищенню соціальної справедливості, а й відкриває нові можливості для розвитку бізнесу. Підприємства, які орієнтуються на принципи інклюзивності, змінюють свої підходи до виробництва, маркетингу, управління персоналом і взаємодії з клієнтами [1, 3].

Одним з основних аспектів трансформації є зміна бізнес-моделей. Компанії, які традиційно зосереджувалися на максимізації прибутку, повинні переосмислити свої стратегії та впроваджувати моделі, які забезпечують соціальні вигоди для більш широких груп населення. Це передбачає не лише адаптацію до нових ринкових умов, а й активну участь у вирішенні соціальних проблем, таких як безробіття, бідність, нерівність у доступі до ресурсів та інші соціально-економічні виклики [5].

Трансформація підприємницької діяльності в умовах інклюзивної економіки також передбачає зміну організаційної культури бізнесу. Бізнес-лідерам необхідно навчитися будувати стосунки з усіма зацікавленими сторонами, включаючи працівників, клієнтів, інвесторів та місцеві громади, з урахуванням їхніх інтересів і потреб. Це вимагає розвитку нового підходу до корпоративної соціальної відповідальності, де етичні та соціальні аспекти стають невід'ємною частиною стратегічного управління.

Таким чином, трансформаційні зміни підприємницької діяльності в умовах інклюзивної економіки мають значний вплив на всю бізнес-сферу, змінюючи не лише корпоративні стратегії, а й самої суті підприємницької діяльності. Підприємства, які впроваджують інклюзивні практики, можуть забезпечити сталий розвиток, створюючи соціальну та економічну вигоду для суспільства та бізнесу в цілому.

Література

1. Krysovatyu A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Arutyunyan O. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. *Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development* 1/2024, 164-172.
2. Shevchenko I. Determinants of the development of digital trade in global markets. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia [Scientific view: economics and management]*. 2023. Vol. 2, no 82. P. 12-17. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-82-2>
3. Птащенко О.В. Економічна інклюзія на міжнародному та регіональному рівнях: фінансовий аспект. *Світ фінансів*. № 2(75) (2023). – С. 95-105 URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/view/104>
4. Птащенко О. В., Кириленко О. П., Курцев О. Ю. Вплив цифрових трансформацій на розвиток сучасного економічного простору: людський капітал, інклюзія, безпека. *Бізнес Інформ*. 2024. №7. С. 180–190. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-180-190> URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_7_0_180_190
5. Шевченко І. О. Гармонізація цифрової торгівлі на глобальних ринках: український та міжнародний досвід : монографія. Тернопіль: : ЗУНУ, 2023. 460 с. ISBN 978-966-654-741-8
6. Шевченко І. О. Концепція «антикрихкості» в маркетинговому менеджменті. *Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Internet Conference*. Дніпро, Україна, 8-9 лютого 2024 р. С. 226-227.

СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛІКАРНЯНИХ УСТАНОВ ЧЕРЕЗ УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ

*Назаров О.М., студент
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова*

*Козловська С.Г., к.т.н., доц. кафедри
менеджменту і адміністрування*

Лікарняні установи виконують одну з найбільш важливих функцій у суспільстві – надання медичних послуг та догляд за пацієнтами. Проте, через постійну зміну вимог, обмежені ресурси та високі стандарти якості, ефективність управління лікарняними установами стає важливим аспектом, який впливає на загальну якість надання медичних послуг. У цьому контексті стратегічне управління відіграє ключову роль в оптимізації роботи лікарень, підвищенні якості обслуговування пацієнтів та зменшенні витрат.

Стратегії підвищення ефективності лікарняних установ включають комплекс заходів, які допомагають досягти балансу між високою якістю медичних послуг, задоволенням пацієнтів і раціональним використанням ресурсів. Це передбачає ретельне планування, інновації в управлінні та постійну оцінку результатів діяльності лікарні.

Основними стратегіями підвищення ефективності діяльності закладів охорони здоров'я є [1, 2]:

1. Впровадження системи управління якістю (СУЯ), адже ця система дозволяє лікарням систематично вдосконалювати всі аспекти своєї роботи, від надання медичних послуг до обслуговування пацієнтів. Це передбачає:

- визначення чітких стандартів якості;
- постійний моніторинг та оцінку якості медичних послуг;
- впровадження безперервного вдосконалення через методи, такі як шість сигм або Lean-методологія.

Одним із прикладів успішного використання таких систем є сертифікація за міжнародними стандартами ISO в охороні здоров'я.

2. Оптимізація процесів через Lean-менеджмент, методологію, яка спрямована на мінімізацію витрат й оптимізацію процесів, зберігаючи при цьому високу якість послуг. У лікарняних установах це призводить до:

- скорочення часу на виконання медичних процедур;
- удосконалення координації між медичними працівниками;
- зниження адміністративних витрат шляхом автоматизації процесів.

3. Використання інформаційних технологій (ІТ) для удосконалення управління, саме інформаційні технології відіграють важливу роль у підвищенні ефективності роботи лікарень. Такими прикладами може бути:

- впровадження електронних медичних карток для удосконалення доступу до інформації;

- використання телемедицини для зниження навантаження на медичний персонал і зручності для пацієнтів;

- встановлення систем для автоматизації управлінських та медичних процесів (наприклад, автоматичне призначення ліків, управління чергами тощо).

4. Розвиток кадрового потенціалу та лідерства – це один з найважливіших аспектів управління лікарнею. Для забезпечення ефективності функціонування лікарні необхідно:

- інвестувати в навчання та розвиток медичних працівників;
- заохочувати міждисциплінарну співпрацю;
- сприяти професійному росту середнього медичного та адміністративного персоналу.

Крім того, важливим аспектом є створення сприятливого робочого середовища для персоналу, яке забезпечує не лише ефективну роботу, але й збереження високого рівня мотивації працівників.

5. Фінансова ефективність та управління ресурсами як основи її стабільності та розвитку. Важливими аспектами в цьому напрямі є:

- оптимізація використання ресурсів (ліки, обладнання, матеріали);
- планування бюджету та ефективне управління витратами;
- впровадження сучасних методів фінансового контролю та аналізу для забезпечення фінансової стійкості лікарні.

Фінансова ефективність лікарні не повинна впливати на якість медичних послуг, тому важливо знаходити баланс між скороченням витрат та забезпеченням доступу до необхідних ресурсів для лікування пацієнтів.

Попри впровадження низки реформ у систему охорони здоров'я, лікарняні установи постійно стикаються з такими проблемами, як брак фінансування та ресурсів, нестача кваліфікованих кадрів, підвищення вимог до якості медичних послуг та інші.

Проте, з розвитком нових технологій, впровадженням інноваційних управлінських підходів та співпрацею з іншими установами, лікарні мають можливість значно поліпшити свою ефективність. Крім того, важливо продовжувати адаптацію до постійно змінюваного середовища, яке вимагатиме від менеджерів гнучкості та здатності до швидкого реагування на нові виклики.

Стратегії підвищення ефективності лікарняних установ через управлінські підходи спрямовані на досягнення високих стандартів медичних послуг при оптимальному використанні ресурсів. Впровадження систем управління якістю, Lean-методології, сучасних інформаційних технологій, а також ефективне управління персоналом і фінансами дозволяє лікарням не лише підвищити свою ефективність, але й значно поліпшити пацієнтський досвід. Тому важливо продовжувати розвивати управлінські стратегії, орієнтуючись на інновації та постійне вдосконалення процесів у системі охорони здоров'я.

Література

1. Назарко С. О. Ефективне управління медичним закладом в умовах реформування системи охорони здоров'я. *Ефективна економіка*, №1, 2020. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2020/57.pdf.

2. Третяк В. Впровадження принципів Lean-менеджменту для оптимізації діяльності медичних закладів. *Економіка та суспільство*, (62). 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-84>.

УДК 614.2

ПЕРЕХІД ДО ПЕРСОНАЛІЗОВАНОЇ МЕДИЦИНИ: ВПЛИВ НА МЕНЕДЖМЕНТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

*Павенська О.В., студентка
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова*

*Козловська С.Г., к.т.н., доц. кафедри
менеджменту і адміністрування*

Персоналізована медицина – це підхід до лікування та профілактики захворювань, що враховує індивідуальні особливості пацієнта, зокрема генетичні, біохімічні, екологічні та інші фактори. Завдяки швидкому розвитку геноміки, молекулярної біології та інформаційних технологій персоналізована медицина стає все більш доступною та актуальною в практиці охорони здоров'я. Цей перехід має значний вплив на менеджмент у сфері охорони здоров'я, оскільки вимагає змін у підходах до організації медичних послуг, стратегічного планування, управління ресурсами та освіти медичних працівників [1].

Персоналізована медицина ґрунтується на принципі, що кожен пацієнт є унікальним, і лікування має бути адаптоване до його індивідуальних потреб. До аспектів, на які потрібно звернути увагу при цьому, належать:

- генетична інформація – аналіз геному пацієнта для виявлення мутацій, які можуть впливати на ризик розвитку захворювань або ефективність лікування;
- біомаркери – показники, що дозволяють ідентифікувати схильність до певних захворювань і прогнозувати реакцію на медикаментозну терапію;
- медико-екологічні фактори – врахування впливу навколишнього середовища, способу життя й соціальних чинників на здоров'я пацієнта.

Ці принципи дозволяють значно підвищити ефективність лікування та знизити ризики, пов'язані з неефективною терапією або побічними ефектами.

Застосування персоналізованої медицини, як зазначалося вище, впливає на менеджмент охорони здоров'я та потребує вирішення певних завдань, до яких можна віднести:

1. Стратегії організації медичних послуг. Перехід до персоналізованої медицини вимагає перегляду підходів до організації медичних послуг, а саме:

- індивідуалізація лікування. Лікарням необхідно розробити стратегії для реалізації персоналізованих терапевтичних підходів, що включають генетичні тести, аналіз біомаркерів та індивідуальний підбір ліків;
- інтердисциплінарні команди. Врахування індивідуальних особливостей пацієнта вимагає роботи мультидисциплінарних команд, що включають

генетиків, молекулярних біологів, фармакологів та інших фахівців для розробки комплексного плану лікування.

2. Управління ресурсами та фінансами. Перехід до персоналізованої медицини потребує значних інвестицій в інфраструктуру та ресурси:

- фінансування нових технологій. Для успішного впровадження персоналізованої медицини необхідно вкладати кошти у новітнє обладнання, лабораторії для генетичних тестів, біомаркери та інші інноваційні технології;

- оптимізація витрат на лікування. Хоча персоналізоване лікування може бути дорожчим на етапі запровадження, воно дозволяє зменшити витрати на довгострокове лікування та знизити рівень ускладнень, що може призвести до значних економічних вигод у майбутньому.

3. Навчання та підвищення кваліфікації персоналу. Персоналізована медицина вимагає нового підходу до підготовки медичних працівників:

- підвищення кваліфікації лікарів. Медичні працівники повинні отримати нові знання в галузі геноміки, молекулярної медицини та персоналізованих методів лікування. Це потребує інтеграції нових курсів у медичні програми навчання та постійне підвищення кваліфікації лікарів;

- співпраця з науковими установами. Важливо налагодити тісну співпрацю між медичними закладами та науковими лабораторіями для забезпечення доступу до найновіших досліджень та технологій.

4. Технологічні інновації в управлінні. Впровадження персоналізованої медицини вимагає також змін у технологічній інфраструктурі лікарень:

- інформаційні системи для обробки даних. Для успішного впровадження персоналізованих методів лікування лікарням потрібно створювати системи для збору, збереження та аналізу медичних та генетичних даних пацієнтів;

- використання великих даних та штучного інтелекту. Великі обсяги медичних даних дозволяють створювати алгоритми, що допомагають лікарям приймати більш точні рішення на основі індивідуальних характеристик пацієнта.

5. Юридичні та етичні аспекти. Перехід до персоналізованої медицини викликає нові питання в галузі етики та права [2]:

- конфіденційність даних. Обробка генетичних даних пацієнтів вимагає особливої уваги до забезпечення конфіденційності та захисту особистої інформації;

- етичні дилеми. Лікарі та медичні заклади повинні враховувати етичні питання, що виникають при прийнятті рішень про персоналізовану терапію, зокрема у разі виявлення генетичних захворювань або схильностей, що не мають однозначних лікувальних рішень.

Попри виклики, які виникають при впровадженні персоналізованої медицини, а саме: висока вартість генетичних тестів та персоналізованих терапевтичних методів на етапі впровадження, недостатність кваліфікованих кадрів, які мають глибокі знання у галузі генетики та молекулярної біології та недосконалість інфраструктури, так як не кожний медичний заклад оснащений для впровадження новітніх технологій та обробки великих даних, потрібно вказати на переваги, які є наслідком її впровадження:

- поліпшення результатів лікування, адже завдяки такому підходу можна точніше підбирати терапію, що дозволяє знизити кількість ускладнень та побічних ефектів;

- зниження загальних витрат на охорону здоров'я – хоча початкові інвестиції можуть бути великими, у довгостроковій перспективі персоналізовані методи лікування допомагають знижувати витрати на лікування хронічних захворювань та ускладнень;

- поліпшення якості життя пацієнтів – таке лікування дозволяє знижувати рівень лікувальних помилок та підвищувати ефективність медичних послуг.

Отже, перехід до персоналізованої медицини є важливим етапом розвитку системи охорони здоров'я, що сприяє значному поліпшенню якості лікування та профілактики захворювань. Однак цей процес потребує значних змін у менеджменті медичних установ, зокрема в організації медичних послуг, управлінні ресурсами, навчанні медичних працівників та розвитку технологій. Проте, зважаючи на виклики, що виникають, цей підхід відкриває нові можливості для оптимізації роботи системи охорони здоров'я та забезпечення більш ефективного та доступного лікування для пацієнтів.

Література

1. Насадюк Х. М., Склярів О. Я. Персоналізована медицина: реалії та перспективи. *Клітинна та органна трансплантологія*. Т. 7, № 1, 2019. С. 60–62. URL: https://transplantology.org/wp-content/uploads/2019/07/COT_2019-7-1_article-05_ua.pdf.

2. Россильна О.В. Правові проблеми впровадження засад персоналізованої медицини в Україні: огляд. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Вип. 2, 2020. С. 190–95. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/2/33.pdf>.

УДК 338.48

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМИ РЕСУРСООЩАДНИХ ЗАХОДІВ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ КРАЇНИ

*Паньків Ю. В., аспірант
кафедри економіки підприємства та інвестицій,
Інститут економіки та менеджменту,
Національний університет «Львівська політехніка»*

*Музиченко-Козловська О. В., к. е. н., доцент,
кафедра економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка»*

Обмеженість природних ресурсів та проблеми зміни клімату на тлі воєнних конфліктів, зокрема внаслідок збройної агресії росії проти України, призводить до погіршення господарської діяльності усіх галузей, що актуалізує потребу

дослідження доцільності та ефективності ресурсощадних заходів, зокрема, у туристичній діяльності.

Дослідженню проблем впровадження ресурсощадних заходів у туризмі присвятили свої праці такі науковці: Г. Михайліченко [1], M. Robaina and M. Madaleno [2], Putu Devi Rosalina та ін. [3], Qamar Ali та ін. [4], Грищенко О. Ф., Косторнова С. О. [5], Павліха Н. [6], Elizabeth Agyeiwaah, Bob McKercher, Wantanee Suntikul [7], Сотник І. М. [8] та ін.

Для визначення доцільності впровадження ресурсощадних заходів у туристичній галузі країни варто здійснити такі дослідження.

Етап 1 – визначення чинників, які впливають на ефективність впровадження ресурсощадних заходів у туристичній діяльності країни. Дослідження показало що їх можна поділити на такі групи: внутрішні та зовнішні.

Етап 2 – відбір показників, за якими будемо оцінювати ефективність впровадження ресурсощадних заходів у туристичній галузі країни. Враховуючи функціональне навантаження та наявність в офіційних джерелах інформації, вибрано економічні, інноваційні, екологічні, природні, трудові та інформаційні показники.

Етап 3 - формування програми впровадження ресурсощадних заходів у туристичній галузі країни. Ця програма має стати планом дій для стратегічного планування цілеспрямованого розвитку туристичної галузі та суміжних з нею галузей економіки. Основними цілями такої програми є забезпечення умов для вирішення проблем розвитку туристичної галузі задля підвищення її конкурентоспроможності у місцевому, регіональному та світовому контексті.

Етап 4 – оцінювання ефективності впровадження ресурсощадних заходів у туристичній діяльності країни. Для досягнення поставлених цілей, зокрема: покращення показників туристичної діяльності в межах країни, отримання різних видів ефектів, у першу чергу економічного, в результаті впровадження ресурсощадних заходів та технологій у туристичній галузі країни.

Етап 5 – розроблення інвестиційного проєкту щодо покращення ресурсощадної діяльності у туризмі. За результатами попередніх етапів дослідження розробляється інвестиційний проєкт щодо підвищення туристичної привабливості країни. Для його успішної реалізації необхідно спрогнозувати розміри коштів за усіма розділами програми. Визначення необхідної кількості інвестиційних коштів залежить від економічної та політичної ситуації на ринку. Доцільність запровадження програмних заходів буде визначатись при виникненні сумарного економічного ефекту для держави, місцевого населення та бізнесу. Показниками оцінювання можуть бути: термін окупності інвестиційних вкладень та коефіцієнт загальної ефективності капітальних вкладень, який розраховують як відношення прибутку (Π_{ni}), який отримують від здійснення певного заходу, від реалізації інвестиційного проєкту, до обсягу інвестицій (K_i), необхідних для реалізації цього інвестиційного плану.

$$E_p = \Pi_{ni} / K_i, 1/\text{рік}, \quad (1)$$

де E_p - розрахунковий коефіцієнт економічної ефективності капітальних вкладень.

Етап 6 - корегування та регулювання програмних заходів впровадження ресурсоощадності у туристичній галузі країни, якщо деякі з них виявились неефективними.

Запропонована методика дасть змогу виявити можливості впровадження ресурсоощадних заходів у туристичній галузі країни.

Література

1. Михайліченко Г. І. Туристичний потенціал: методи оцінювання та інноваційний розвиток. *Проблеми економіки*. 2013, № 1. - С. 115-123.

2. Robaina M. and Madaleno M. Resources: Eco-efficiency, Sustainability and Innovation in Tourism: Innovation and Sustainability. *In book: The Future of Tourism*. 2019. Pp. 19-41. URL: DOI: 10.1007/978-3-319-89941-1_2 (in English).

3. Putu Devi Rosalina, Karine Dupre, Ying Wang, I. Nyoman Darma Putra, Xin Jin (2023). Rural tourism resource management strategies: A case study of two tourism villages in Bali. *Tourism Management Perspectives*. Vol. 49. URL: <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2023.101194> (in English). (дата звернення: 08.01.2025).

4. Qamar Ali, Muhammad Rizwan Yaseen, Sofia Anwar, Muhammad Sohail Amjad Makhdum and Muhammad Tariq Iqbal Khan. The impact of tourism, renewable energy, and economic growth on ecological footprint and natural resources: A panel data analysis. *Resources Policy*. 2021. Vol. 74. URL: <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2021.102365> (in English) (дата звернення: 08.01.2025).

5. Грищенко О.Ф., Косторнова С.О. Дослідження перспектив використання «зеленого» маркетингу в туризмі. *Ефективна економіка*. № 8, 2017. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5723>.

6. Павліха Н., Цимбалюк І., Савчук А. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України: монографія. Луцьк. Вежа-Друк, 2022. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20754/1/tyruzsm_2022 (дата звернення: 09.01.2025).

7. Elizabeth Agyeiwaah, Bob McKercher, Wantanee Sunti (2017). Identifying core indicators of sustainable tourism: A path forward? *Tourism Management Perspectives*, vol. 24, pp. 26-33. URL: <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2017.07.005> (in English). (дата звернення: 09.01.2025).

8. Сотник І. М. Еколого-економічні механізми мотивації ресурсозбереження : монографія. Суми : ВВП "Мрія" ТОВ, 2008. - 230 с.

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛЕЙ ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Попов О.С., к.е.н., доцент,
доц. каф. економіки та публічного управління
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

У сучасних умовах економічної нестабільності прогнозування банкрутства промислових підприємств стає все більш актуальним. Це пов'язано із зростанням кількості ризиків, що виникають через зовнішні та внутрішні фактори, включаючи конкуренцію, коливання на ринку сировини та енергоносіїв, а також регуляторні зміни. Промислові підприємства, які є основою економіки, часто стикаються з викликами, пов'язаними зі складною ринковою ситуацією, високою капіталомісткістю та залежністю від зовнішніх умов. У таких умовах управлінські рішення, засновані на точному прогнозуванні ймовірності банкрутства, є ключовими для забезпечення фінансової стабільності, конкурентоспроможності та довгострокового розвитку. Крім того, ефективне використання таких моделей дозволяє не лише уникнути банкрутства, але й покращити загальну ефективність функціонування підприємств.

Існує багато підходів до прогнозування банкрутства підприємств, які базуються на фінансових, статистичних та математичних методах. Серед них варто виділити:

Класичні моделі дискримінантного аналізу. Наприклад, модель Альтмана (Z-score), яка використовує набір фінансових коефіцієнтів для визначення ймовірності банкрутства [1].

Регресійні моделі. Ці моделі враховують взаємозв'язок між залежною змінною (ймовірність банкрутства) та незалежними змінними (фінансовими показниками).

Методи машинного навчання. Останнім часом дедалі більшої популярності набувають методи, що базуються на штучному інтелекті, наприклад, нейронні мережі та алгоритми Random Forest [2].

Кожна з цих моделей має свої переваги та недоліки. Наприклад, класичні моделі є простими у використанні, але не завжди враховують сучасні тенденції ринку. У свою чергу, методи машинного навчання дозволяють обробляти великі обсяги даних та враховувати складні взаємозв'язки, проте вони потребують значних обчислювальних ресурсів і спеціалізованих знань.

Для промислових підприємств характерними є певні особливості, що впливають на використання моделей прогнозування банкрутства:

1. Висока капіталомісткість. У структурі витрат промислових підприємств домінують інвестиції у виробниче обладнання, технології та інфраструктуру. Це робить необхідним врахування показників ліквідності та оборотності активів у моделях.

2. Чутливість до зовнішніх факторів. Промислові підприємства значною мірою залежать від коливань ринкових цін на сировину, енергоносії та курсових різниць.

3. Регуляторне середовище. Стабільність підприємства часто залежить від змін у законодавстві, зокрема щодо оподаткування, екологічних вимог і тарифів.

Врахування цих факторів дозволяє адаптувати моделі прогнозування до специфіки промислового сектору. Наприклад, використання моделей з урахуванням галузевих коефіцієнтів дозволяє підвищити точність прогнозів [3].

Попри значний прогрес у розвитку моделей прогнозування банкрутства, існують певні виклики. Серед них:

1. Якість даних. Багато моделей потребують великого обсягу якісних історичних даних, що не завжди доступні.

2. Динамічність ринкових умов. Швидкі зміни у ринковому середовищі можуть знижувати точність моделей, побудованих на основі минулих даних.

3. Технологічна складність. Використання сучасних методів, таких як нейронні мережі, потребує високої кваліфікації спеціалістів.

Проте перспективи розвитку цього напрямку виглядають обнадійливими. Інтеграція Big Data, штучного інтелекту та хмарних обчислень дозволить створювати більш адаптивні та точні моделі. Крім того, розвиток відкритих баз даних сприятиме підвищенню доступності інформації для аналізу.

Прогнозування банкрутства промислових підприємств є важливим інструментом для управління фінансовими ризиками. Завдяки сучасним моделям можна вчасно визначати потенційні загрози та розробляти ефективні заходи для їхнього подолання. Особливо важливим є врахування галузевої специфіки та зовнішніх чинників, які впливають на стабільність підприємства. Інтеграція новітніх технологій, таких як Big Data та машинне навчання, відкриває нові можливості для прогнозування, роблячи його більш точним та ефективним. У майбутньому це дозволить забезпечити більш стабільний розвиток промисловості, зменшити ризики для інвесторів і сприяти зростанню економіки в цілому. Таким чином, прогнозування банкрутства є не лише інструментом управління, але й важливим фактором стратегічного розвитку підприємств.

Література

1. Альтман Е. І. Фінансові коефіцієнти, дискримінантний аналіз та прогнозування банкрутства підприємств. Журнал фінансів, 1968. – С. 120-130.

2. Лаптев А. О., & Ковальчук І. В. Огляд моделей машинного навчання для прогнозування банкрутства. Прикладний інтелект, 2018. – С. 45-55.

3. Балкаєн С., & Огге Г. 35 років досліджень бізнес-невдач: огляд класичних статистичних методів і їхніх проблем. Британський облік огляд, 2006. – С. 78-90.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Резнік Каріна Олегівна

Учениця 11 класу

Комунальний заклад «Харківський ліцей №58 Харківської міської ради»

Лебедченко Віра Віталіївна, к.е.н.,

доцентка кафедри економіки та публічного управління

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Досвід останніх десятиліть свідчить, що військові конфлікти відіграють суттєву роль у зміні економічних моделей і структур. У сучасних умовах війни виникають серйозні загрози для фінансової стійкості та економічного розвитку територіальних громад, що водночас вимагає переосмислення методів впливу, які застосовуються в таких обставинах.

Пошук ефективних шляхів зміцнення економічної безпеки територіальних громад набуває особливої актуальності нині, в умовах дії правового режиму воєнного стану в країні. Це питання важливе як з точки зору теоретичних досліджень, так і з практичної перспективи. Глибокий аналіз існуючих викликів дозволить сформувати стратегії для забезпечення стабільного розвитку громад, підвищення їх інвестиційної привабливості та створення умов для відновлення економічної стійкості.

Економічна безпека територіальних громад є основою для задоволення ключових потреб населення, підвищення якості життя, забезпечення сталого розвитку та попередження загроз як внутрішнього, так і зовнішнього походження. Останні роки відзначилися суттєвими змінами в системі місцевого управління. Відповідно до положень національного законодавства, з 2020 року Україна перейшла від централізованої моделі до децентралізації. Утворено нові територіальні громади, діяльність яких базується на принципах законності, добровільності, ефективності, конституційності, загальнодоступності, державної підтримки, відкритості, прозорості та відповідальності [1].

Досліджуючи вплив сучасних військових конфліктів на економічну безпеку місцевих громад, акцент робиться на досвіді України. Виділяються характерні риси та загальні тенденції у зоні конфлікту, такі як економічне відновлення, реконструкція критичної інфраструктури, скорочення виробництва, інвестиційні труднощі та питання зайнятості. Цей аналіз допомагає формувати стратегії та політики, спрямовані на забезпечення економічної стійкості та відновлення громад в умовах воєнних загроз [2, 3].

У ході аналізу світового досвіду та наслідків повномасштабної військової агресії російської федерації проти України була розроблена система викликів економічної безпеки територіальних громад – рис. 1.

Рис. 1. Впливи на економічну безпеку територіальних громад

Джерело: розроблено авторами за [4]

Доцільно визначити ключові складові економічної безпеки територіальних громад [5]:

1. Конкурентоспроможність економіки — здатність економічної системи ефективно функціонувати в умовах конкуренції.
2. Стабільність економічної системи — забезпечення захисту від бюджетного дефіциту, економічних криз, інфляції та інших негативних явищ.
3. Справедливий розподіл економічних благ — рівномірний і обґрунтований розподіл ресурсів у суспільстві.

Спираючись на дослідження науковців та положення чинного вітчизняного законодавства, варто наголосити, що фундаментальним орієнтиром для розвитку нашої держави є Цілі сталого розвитку до 2030 року. У вересні 2015 року, під час 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку, було ухвалено 17 Цілей сталого розвитку, що охоплюють 169 завдань. Україна, нарівні з іншими країнами світу, затвердила цей перелік завдань, які мають бути виконані до 2030 року [6].

Держава повинна активно підтримувати розвиток бізнесу на місцевому рівні, незалежно від зовнішніх чи внутрішніх викликів. Тому для стимулювання економічного розвитку територіальних громад ключовими є сприятливі умови для ведення економічної та підприємницької діяльності, а також відповідальне дотримання усіма громадянами податкових зобов'язань, незважаючи на можливі ризики чи загрози.

В умовах воєнної агресії надзвичайно важливо зміцнювати співпрацю з міжнародним співтовариством задля ефективного відновлення та мобілізації необхідних ресурсів. Вирішальну роль у досягненні успіху відіграє участь місцевих громад у розробці та реалізації стратегій. З урахуванням специфіки

кожної територіальної громади доцільно створювати індивідуальні плани відновлення, що відповідатимуть їхнім унікальним потребам та обставинам. Забезпечення економічної безпеки залишається критичним чинником для стійкості громад у складних умовах війни.

Література

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 14.05.2020 № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 15.12.2024)

2. Бобровська О.Ю. Корпоративне управління соціальним розвитком територіальних громад: монографія. ДРІДУ НАДУ, 2014. 170 с. URL: <https://tinyurl.com/5dt82vv8> (дата звернення: 25.12.2024).

3. Бедрій Р.Б. Поняття економічної основи місцевого самоврядування та її організаційно-правове забезпечення в умовах війни в Україні. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Т.1, Вип. 75. С. 59-64 URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/52852> (дата звернення: 25.12.2024).

4. Бурик М. М., Лебедченко В. В. Методи впливу на економічну безпеку територіальних громад в умовах військових дій // Електронне наукове видання "Публічне адміністрування та національна безпека". — 2023. — №10. <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2023-10-9420>.

5. Неймет В.В., Михальчинець Н.О. Тенденції інклюзивного зростання національної економіки та територіальних громад в умовах подолання загроз економічної безпеки. Науковий вісник Ужгородського університету. № 2(62). 2023. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.2\(62\).15-19](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.2(62).15-19)

6. Цілі сталого розвитку Україна – Поточний прогрес у розрізі цілей та індикаторів. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 27.12.2024).

ОЦІНКА ТА РОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ ГЕЛІОУСТАНОВОК ЯК АЛЬТЕРНАТИВИ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Сайко Д. Р., учениця 11 класу
КЗ "Чугуївський опорний ліцей №6" імені І. М. Кожедуба
Чугуївської міської ради
Харківської області,
гуртківець гуртка «Геологія, геохімія та мінералогія»
Чугуївського центру туризму та краєзнавства Чугуївської міської ради
Харківської області.

Шоміна М. В., вчитель географії
КЗ "Чугуївський опорний ліцей №6" імені І. М. Кожедуба,
керівник гуртка «Геологія, геохімія та мінералогія»
Чугуївського центру туризму та краєзнавства Чугуївської міської ради
Харківської області
спеціаліст вищої категорії.

Раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР) є сьогодні однією з глобальних світових проблем.

Переваги технологій, що використовують нетрадиційні джерела енергії, пов'язані зі значними скороченнями витрат енергії в будинках, але і з їх екологічною чистотою.

Мета роботи - оцінити перспективи використання геліоустановок в Харківській області як альтернативи енергозабезпечення.

Завдання:

- розглянути основні аспекти проблеми енергозбереження;
- визначити основні напрямки розвитку енергетичного комплексу Харківської області;
- проаналізувати енергетичний потенціал сонячної енергетики;
- ознайомитися з типами та перевагами сонячних колекторів;
- оцінити перспективи використання геліоенергетичного потенціалу України та Харківської області;

Сонце – найдоступніше і невичерпне з усіх джерел енергії, які природа дарує людині. Враховуючи, що ціни на інші види палива та електроенергію будуть збільшуватися, встановлення системи сонячних колекторів – це справжні інвестиції в майбутнє, у розвиток енергозбереження.

Енергозбереження - це дії направлені на зменшення кількості використаної енергії

Україна належить до енергодефіцитних країн, оскільки за рахунок власних паливно-енергетичних ресурсів вона задовольняє свої потреби лише на 47 – 49 %. За рахунок власного видобутку покривається 10 – 12 % потреб у нафті та 20 – 25 % – у природному газі. А саме тому необхідно приділяти увагу розвитку альтернативних джерел енергії.

Клімат нашої планети визначає сонячна енергія, кількість її, що потрапляє на Землю протягом дня в десятки тисяч разів більше, ніж споживається населенням всієї Землі.

Україна розташована у Центральній Європі, на частині Східноєвропейської рівнини, між 44° і 52° північної широти і 22° і 41° східної довготи. Згідно останніх десяти років метеорологічних спостережень, на Україну припадає 100 – 200 сонячних днів в році, в залежності від регіону. За рівнем інтенсивності сонячного випромінювання (радіації) на території України необхідно виділити чотири зони.

Тривалість сонячних годин (не сонячної радіації, а прямого сонячного випромінювання) впродовж року в північно-західній частині України складає

1600 – 1700 годин. У лісостеповій зоні вона зростає до 1900 – 2000 годин за рік. У степовій зоні, на морських узбережжях досягає 2300 – 2400 годин за рік. Максимальне сонячне світло у Кримських горах – 2453 години за рік (Карабі-Яйла).

Річна сума сонячної радіації в Харківській області становить $95,1 \text{ ккал/см}^2$, з них $48,3 \text{ ккал/см}^2$ надходить у вигляді прямої радіації, а $46,8 \text{ ккал/см}^2$ – у вигляді розсіяної радіації. Тривалість сонячного сяння становить 1885 годин. При чому в зимовий період цей показник становить 135 годин, в літню пору року – 830 годин. В середньому за рік спостерігається 96 днів без сонця. Найбільша їх кількість фіксується у грудні – 22, а найменша – з травня по вересень – 5. Висота сонця змінюється від $16,5^\circ$ в грудні до $63,5^\circ$ в червні.

Тому актуальним стає використання сонячної енергії за допомогою встановлення сонячних колекторів.

Існує два види сонячних колекторів: плоский та вакуумний (трубчастий).

Сонячний колектор призначений для отримання гарячої води заданої температури шляхом перетворення потоку сонячного випромінювання в теплову енергію.

Дуже велике значення набуває використання сонячної енергії у невеликих містах, у сільській місцевості, а також у районах де немає централізованого теплопостачання та надається мала потужність електроенергії.

Очевидна економічна доцільність використання системи з сонячними колекторами, що розраховуються на покриття навантаження у період з березня по жовтень. Також такі системи колекторів можуть використовуватися у сільському господарстві частково у період сільськогосподарських робіт навесні та влітку. Має певне значення використання такої системи геліоустановок для альтернативного забезпечення електроенергією приватних будинків, особливо під час відключень електроенергії, в дачних кооперативах для забезпечення енергією декількох садиб.

Окрім того, такий енергоефективний проект менше забруднює навколишнє середовище.

Перевагами сонячних установок є:

- 1) ефективно використовується як пряме, так і розсіяне сонячне випромінювання; можливість створення установок практично будь-якої потужності;
- 2) доволі великий строк служби установок (до 50 років);
- 3) застосування сонячних установок не має негативного впливу на навколишнє середовище.

Висновки:

очевидна економічна доцільність використання системи з сонячними колекторами, що розраховуються на покриття навантаження у період з березня по жовтень;

умови для активного використання геліоустановок у Харківській області та у місті Чугуєві найсприятливіші тільки з березня по жовтень місяць;

використання сонячних систем – ефективний засіб енергозбереження і зменшення негативної дії енергетичних об'єктів на природне довкілля;

чинники, що можуть позитивно вплинути на впровадження в життя сонячних технологій: стимулювання урядом інтересів споживача; розробка та впровадження дешевих схем використання сонячних модулів; розробка сучасних і недорогих зразків геліотехніки;

геліоустановки стали автономним джерелом енергії під час блекаутів під час війни.

Література

1. «Атлас енергетичного потенціалу відновлюваних та нетрадиційних джерел енергії України», Київ -2001
2. Величко С.А. Енергетика навколишнього середовища України (з електронними картами і графіками). Під редакцією проф. І.Г.Черваньова
- 3 . Електронний ресурс: www.rv.gov.ua
4. Енергетична стратегія України до 2030 року
5. Електронний ресурс: www.aratta-ukraine.com/text_ua.php?id=1639
6. Електронний ресурс: www.progress21.com.ua
7. Електронний ресурс: www.solar.atmosfera.ua/ru/articles/solar-insulation-ukraine/
8. Електронний ресурс: www.misto-poslug.com.ua/solnechnie-kollektori.html
9. Електронний ресурс: www.solar.atmosfera.ua/ru/bystryj-raschet-sistemy/orientaciya-i-ugol-naklona-kollektorov/
10. Електронний ресурс: www.solarheaters.com.ua/podderzhka-otopleniya
11. Електронний ресурс: www.uaenergy.com.ua225787000545535
12. Електронний ресурс: www.sunmark.com/files/Sunmark-image_folder-next_step-uk-small.pdf
13. Електронний ресурс: www.zbs.if.ua/sonyachna-teploenergetyka/sonyachni-kolektory.html

УДК 338.245

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ І РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Скок А.В., студентка
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"*

*Петрик В.Л., к.т.н.,
доцент кафедри економіки та публічного управління*

Умови воєнного стану в Україні створюють надзвичайно складні виклики для економічної стабільності та розвитку підприємств. Попри значні перешкоди, підприємства демонструють високий рівень адаптивності, зокрема завдяки інноваціям, диверсифікації діяльності та співпраці з державними і міжнародними інституціями. ВВП України у 2023 році зріс на 4,5-5,2% після падіння на 29,1% у 2022 році [1].

Забезпечення стабільності та розвитку українських підприємств під час воєнного стану – це складне завдання, яке потребує комплексних рішень та впровадження дієвих антикризових заходів, таких як оптимізація ресурсів, використання цифрових технологій та підтримка обороноздатності країни через інтеграцію виробничих потужностей у військово-промисловий комплекс.

Одним із ключових кроків є створення умов для безпечної роботи бізнесу, наприклад, через релокацію підприємств у більш спокійні регіони. Це дозволяє зберегти виробничі потужності та робочі місця.

Ще один важливий аспект – це спрощення ведення бізнесу. Зменшення бюрократії та дерегуляція дозволяють підприємцям швидше адаптуватися до нових умов і розвивати свою діяльність. Усе це разом допомагає зберегти економіку країни навіть у складних умовах війни [2].

Державна підтримка бізнесу в Україні спрямована на допомогу підприємцям у складних умовах війни та стимулювання економіки.

Держава вже впроваджує програми доступного кредитування та податкові пільги, які допомагають підприємствам залишатися на плаву. Програма «5-7-9 %» дозволяє отримати кредити на розвиток бізнесу за зниженими ставками [3]. Це спосіб допомогти українським підприємцям отримати дешеві кредити для розвитку свого бізнесу. Держава компенсує частину відсотків за кредитом, щоб підприємці могли платити менше — 5%, 7% або 9% річних, залежно від умов. Ці гроші можна використовувати для різних потреб: купівлі обладнання, будівництва чи ремонту приміщень, розширення виробництва або навіть поповнення запасів товару. Максимальна сума кредиту — до 150 мільйонів гривень, а строк погашення може бути до 10 років. Програма особливо корисна для малого та середнього бізнесу, який хоче розвиватися навіть у складних умовах війни. Це гарна можливість отримати фінансову підтримку на вигідних умовах [4-5].

Також наразі для розвитку та підтримки діяльності підприємств активно впроваджуються гранти. Через платформу «Дія» доступні мікрогранти до 250 тис. грн для початківців та до 8 млн грн для переробних підприємств. Гроші не потрібно повертати, якщо бізнес працює та сплачує податки [6]. Можна отримати грант на власну справу – від 50 до 250 тис. грн на відкриття або розвиток бізнесу. Для цього потрібно подати заявку з бізнес-планом через «Дію». Грант понад 75 тис. грн вимагає створення 1-2 робочих місць [7]. А для підприємців до 25 років доступно до 150 тис. грн без обов'язкових умов створення робочих місць [8]. Для розвитку садівництва та використання теплиць вразі подання проєкта із документацією через «Дію» можна отримати до 400 тис. грн за гектар для садів або до 7 млн грн для теплиць.

Економічна стабільність і розвиток підприємств у воєнний час значною мірою залежать від системного підходу до управління, гнучкості стратегій підприємств і активної взаємодії між бізнесом, державою та міжнародною спільнотою. Формування стійкої економіки сьогодні є фундаментом для післявоєнного відновлення та довгострокового розвитку України.

Література

1. Монографія “Вплив війни на соціально-економічні системи” – аналіз економічних наслідків війни, викликів для підприємств та шляхів відновлення URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/7280/1/Монографія_ВПЛИВ%20ВІЙНИ.pdf
2. Мельник Т. Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. Економіка, управління та адміністрування URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-2\(100\)-3-11](https://doi.org/10.26642/ema-2022-2(100)-3-11).
3. Державна підтримка бізнесу | Кабінет Міністрів України URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/derzhavna-pidtrymka-biznesu>
4. Які державні програми та гранти існують для українського бізнесу URL: <https://blog.youcontrol.market/iaki-dierzhavni-proghrami-ta-ghranti-isnuiut-dlia-ukrayinskogho-bizniesu>
5. Інструменти підтримки бізнесу в період воєнного стану в Україні URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/instrumenty-pidtrymky-biznesu-v-period-voyennoho-stanu-v-ukrayini-serpen>
6. Підтримка бізнесу в умовах війни URL: <https://economy.cg.gov.ua/index.php?id=37520&tp=1>
7. Свириденко Ю. Молоді підприємці можуть отримати грант на власну справу через портал Дія URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=98fbd6d2-ca7c-4359-b299-43b493206d9a&title>
8. Грант на виробництво переробної промисловості - Дія URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-na-pererobne-pidpriemstvo>

УДК 330.34:338.43:631.16

СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

*Сова А. В., студент ФФО,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна*

Формування якісного і комфортного середовища для роботи і проживання в сільській місцевості є національним пріоритетом урядових програм України

сьогодення [1, с. 235]. Руїнація інфраструктури, соціальна нерівність, низький рівень зайнятості, а також деградація земельних ресурсів є ключовими проблемами, що потребують комплексного підходу до їх вирішення. Відновлення і подальший розвиток агропромислового комплексу (АПК) і сільськогосподарських підприємств не може відбуватися без активної участі сільських територіальних громад, оскільки вони є основними розпорядниками с/г угідь. Лише враховуючи потреби сільських територій, екологічні та соціальні виклики, можливе формування дієвих стратегій розвитку агросектору. Ключові напрями забезпечення функціонування АПК в умовах воєнного стану мають бути спрямовані на збереження ефективності ланцюга «виробництво – переробка – зберігання – постачання населенню харчових продуктів» [2].

Враховуючи масштаби збитків і втрат, яких зазнали сільгоспвиробники в Україні, повне відновлення потенціалу та реконструкція галузі потребує значних фінансових ресурсів: на наступні 10 років ця сума складає, за попередніми оцінками, 56 млрд дол США [3]. Виникає потреба формування нової повоєнної моделі розвитку аграрного сектора зі збалансуванням його економічних та екологічних компонентів, що відповідатиме цілям сталого розвитку.

Відновлення сільських територій повинне базуватися на інтеграції соціальних та екологічних аспектів. З одного боку, важливо забезпечити гідні умови життя та рівні можливості для мешканців сільських територій, з іншого – зберегти та відновити природні ресурси, створюючи безпечний простір для майбутніх поколінь. Впровадження сучасних технологій чистого виробництва та збереження біорізноманіття сприяє зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище. Використання підприємствами інноваційних методів у сільському господарстві дозволяє підвищити врожайність культур і зменшити використання хімічних речовин [4, с. 230].

Сільські громади залежать від АПК не лише як від джерела бюджетних доходів і робочих місць, але й як від фактору, що стимулює розвиток інфраструктури. Інвестиції в агропромислові підприємства зазвичай ведуть до покращення транспортного сполучення, водопостачання та енергетичних систем, що, в свою чергу, позитивно впливає на якість життя в сільській місцевості. Крім того, необхідно розвивати соціальну інфраструктуру, забезпечуючи доступ до освіти, охорони здоров'я та культурних послуг, що сприятиме залученню молоді та покращенню загального рівня життя в сільських громадах.

Важливо зосередитися на нових технологіях у сільському господарстві. Підприємці на сільських територіях і сільські мешканці повинні злагоджено застосовувати нові стратегії, які базуються на розбудові й інтеграції різних сфер заміського життя: агровиробництво, органічне господарство, аква- та аеропоніка, джерела відновлюваної енергії, роботизація, сільський зелений туризм, культурна спадщина тощо. Так, фокус аграрної політики держави переміщатиметься з підтримки аграрного сектору економіки на підтримку сільського розвитку – поліпшення якості життя та економічного добробуту сільського населення [5, с. 25].

Згрупуємо основні виклики, що стосуються відновлення сільських територій, в три ключові блоки: економічний, соціальний та екологічний (див. рис. 1).

Рис. 1. Основні виклики при відновленні сільських територій.

Джерело: складено на основі [2; 4-5].

Отже, відновлення сільських територій є важливим напрямом розвитку України, що вимагає інтегрованого підходу, який враховує економічно-соціальні та екологічні аспекти. Ефективне управління агропромисловим комплексом здатне забезпечити не лише економічну стабільність, але й сприятиме покращенню якості життя в сільських громадах країни в довгостроковій перспективі.

Література

1. Гуторов О. І., Гуторова О. О. Методологічні принципи та способи розробки стратегії соціо-еколого-економічного розвитку сільських територій. *Аграрні інновації*. 2023. № 18. С. 234-240. URL: <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2023.18.33>
2. Аграрний сектор України у 2023 році. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2024. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahramnyy-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta>
3. Нейтер Р., Зоря С., Муляр О. Збитки, втрати та потреби сільського господарства через повномасштабне вторгнення. *Центр досліджень продовольства*

та землекористування Київської школи економіки. 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_ukr.pdf

4. Сова А. В. Екологічні трансформації для сталого економічного розвитку країн. Сталій розвиток: виклики та реалії здійснення (Україна-світ): збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів і молодих вчених, 22.05.2024. Відп. за вип.: Т. М. Яцишин, Г. М. Грицуляк. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2024. 244 с. С. 230-232. URL: https://drive.google.com/file/d/1arNj4TOeXBJ2ZegFDYppd_kUk3fzLnEr/view

5. Корінець Р. Сільський розвиток: посібник для фахівців з аграрного та сільського розвитку територіальних громад. 2023. Київ: ФОП Лопатіна О. О. 158 с. URL: <https://v.gd/R6D5X1>

УДК 334.7:658.114:338.2

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УЧАСТІ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В ПРОЄКТАХ ВІДНОВЛЕННЯ

*Сошников А.О., старший науковий співробітник, к.ю.н.,
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України»*

Внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації зруйновано чи пошкоджено окремі логістичні, соціальні, культурних та інші інфраструктурні об'єкти. За оцінкою Світового банку, Уряду України, інституцій ЄС та ООН вартість повоєнного відновлення в Україні становить 486 млрд дол ця сума охоплює руйнацію та пошкодження різних об'єктів з 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2023 року [1].

Станом на січень 2024 року, прямі збитки (повне або часткове руйнування) від повномасштабного вторгнення завдані інфраструктурі дорівнювали 36,8 млрд дол. Своєю чергою, прямі збитки від руйнувань та пошкоджень об'єктів громадського сектору (соціальні об'єкти та установи, заклади освіти, науки та охорони здоров'я, культурні споруди, спортивні об'єкти, адміністративні будівлі тощо) становили 13,7 млрд дол [2].

Участь бізнесу у проєктах відновлення можна розглянути у двох площинах: залучення бізнесу до виконання робіт, де держава буде виступати замовником та залучення бізнесу до співфінансування окремих об'єктів інфраструктури через публічно-приватне партнерство чи інші форми співпраці.

Враховуючи значну кількість об'єктів інфраструктури, що зруйновані або пошкоджені, держава потребуватиме залучення приватних компаній для виконання тих чи інших робіт, зокрема і через механізм публічних закупівель. До здійснення цих закупівельних процедур буде прикути увага не тільки українського суспільства, але і міжнародних партнерів, тому держава повинна забезпечити прозорість та відкритість закупівельних процедур, а також надійність потенційних постачальників чи виконавців.

Необхідно відзначити, що ресурси держави були і раніше досить обмежені, а в наслідок триваючої оборонної операції пріоритети держави змінилися (основні вектори державного бюджету - оборона та соціальна підтримка постраждалих громадян).

Держава потребує залучення позабюджетних коштів, зокрема і вітчизняного бізнесу, особливо у проєктах відновлення, які реалізуються вже зараз, так і після закінчення воєнних дій (або активних бойових дій). Партнером у таких проєктах може стати саме соціально відповідальний бізнес, який зацікавлений у розвитку територій, де знаходиться його виробничі та інші потужності, а також відновленні об'єктів національного чи регіонального значення. Також інтерес бізнесу може бути пов'язаний з демонстрацією дотримання засад соціально відповідального господарювання, що буде також позитивно оцінено контрагентами.

В Україні, як громадська ініціатива, створено Карту Руйнувань та Відновлення (<https://reukraine.shtab.net/about>), яка дозволяє не тільки збирати інформація про всі пошкоджені чи зруйновані внаслідок російського вторгнення в Україну об'єкти цивільної інфраструктури, а також відомості щодо відновлювальних робіт [3]; але і спрямувати кошти на відповідне відновлення через спеціальну офіційну фандрейзингову платформу України (UNITED24). Сама поява даної карти є позитивним, дозволяє бізнесу більш прозоро спрямувати кошти на реалізацію проєктів відновлення. Водночас слід підкреслити, що потенційний донор може обрати тільки напрямку спрямування коштів («Оборона, «Гуманітарне розмінування», «Медична допомога», «Відбудова України» або «Освіта та Наука») [4], а не за конкретний об'єкт інфраструктури, тобто не забезпечується адресність допомоги. Бізнес не може дієво здійснювати моніторинг витрачання коштів.

Отже, з метою більш ширшого залучення компаній до відновлення, держава може здійснити наступні заходи:

- як на загальнодержавному рівні, так і на місцевому доцільно схвалити пріоритетний перелік таких об'єктів, які держава вважає важливим та (або) першочерговими для відновлення (об'єкти зі сфери культури, науки тощо);
- запровадити цільове фінансування не тільки за напрямком, а за конкретним об'єктом, коли бізнес буде спрямовувати кошти, а можливо і інші ресурси на відновлення того чи іншого об'єкту;
- створити спеціальну інтерактивну карту, наприклад на базі вже діючої Карту Руйнувань та Відновлення чи аналогічного ресурсу, окремо позначивши пріоритетний перелік таких об'єктів.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на більш детальне вивчення залучення бізнесу до проєктів відновлення об'єктів інфраструктури, зруйнованих або пошкоджених внаслідок російської військової агресії, зокрема через розробку спеціальних вимог до компаній, які будуть брати участі у відновленні, а також напрацювання інструментарію для стимулювання участі у цьому процесі саме компаній, що дотримуються принципів соціально відповідальної поведінки.

Література

1. UKRAINE RAPID DAMAGE AND NEEDS ASSESSMENT (RDNA3). URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/pdf/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a.pdf> (дата звернення 04.01.2025)
2. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (дата звернення 04.01.2025)
3. Карта Руйнувань та Відновлення. URL: <https://reukraine.shtab.net/about> (дата звернення 04.01.2025)
4. Офіційний вебсайт урядової платформи UNITED24. URL: <https://u24.gov.ua/uk/about> (дата звернення 04.01.2025)

УДК 338.23

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ СТЕЙКХОЛДЕРІВ ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Аріна Стус, студентка
Національний фармацевтичний університет

Для ефективної діяльності закладу охорони здоров'я важливо враховувати різні рівні зацікавленості та впливу стейкхолдерів. Це дозволяє розробляти стратегії взаємодії, які сприяють залученню підтримки, підвищенню довіри та забезпеченню стабільного розвитку організації.

Для дослідження впливу стейкхолдерів на діяльність закладу охорони здоров'я нами був обраний Вінницький обласний центр екстреної медичної допомоги. Аналіз зацікавлених сторін може бути проведений на підставі інструменту, що представлений на рис. 1 [1].

Рис. 1 Зацікавлені сторони Вінницького обласного центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф

1. Латентні стейкхолдери мають потенціал впливати на діяльність центру, але наразі їхня взаємодія з організацією обмежена.

Зацікавленість: низька, вони не проявляють активного інтересу.

Приклади: благодійні фонди або міжнародні організації, які можуть фінансувати проєкти, але наразі не співпрацюють з центром; місцеві громадські організації, які мало залучені до питань екстреної медицини; навчальні заклади, які потенційно можуть готувати фахівців для центру.

Стратегії роботи:

- підвищення обізнаності про діяльність центру через інформаційні кампанії;

- встановлення партнерських відносин для майбутніх спільних проєктів.

2. Промоутори мають високий вплив на діяльність центру.

Зацікавленість: активно підтримують організацію, сприяють її розвитку та захищають інтереси центру.

Приклади: керівництво області та місцеві органи влади, які забезпечують фінансування і підтримку; Національна служба здоров'я України (НСЗУ), що надає фінансування за договорами; волонтерські та благодійні організації, які активно співпрацюють з центром [2].

Стратегії роботи:

- залучення до стратегічного планування;

- визнання їхньої підтримки через публічні подяки та звіти.

3. Апатичні стейкхолдери мало впливають на діяльність центру.

Зацікавленість: їхній інтерес до роботи центру мінімальний.

Приклади:

- члени громад, які рідко користуються послугами екстреної допомоги;

- малий бізнес, який не взаємодіє безпосередньо з медичною сферою;

Стратегії роботи:

- інформування через місцеві медіа для підвищення обізнаності про важливість роботи центру;

- підтримка нейтрального ставлення без залучення значних ресурсів.

4. Захисники є ключовими стейкхолдерами.

Зацікавленість: сильно зацікавлені у стабільній і ефективній роботі центру.

Приклади:

- медичний персонал центру, який забезпечує якісну допомогу;

- пацієнти та їхні родичі, які високо оцінюють отриману допомогу.

- місцеві громади, які активно залучені до вирішення питань охорони здоров'я.

Стратегії роботи:

- підтримка відкритої комунікації для забезпечення їхньої лояльності.

- організація заходів для обговорення проблем і перспектив розвитку центру.

Для ефективної діяльності Вінницького обласного центру екстреної медичної допомоги важливо враховувати різні рівні зацікавленості та впливу стейкхолдерів. Це дозволяє розробляти стратегії взаємодії, які сприяють

залученню підтримки, підвищенню довіри та забезпеченню стабільного розвитку організації.

Література

1. Стратегічне планування в охороні здоров'я на рівні госпітального округу. Посібник для тренерів. 2020. 132 с. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/stratehichne-planuvannya-v-okhoroni-zdorovya-na-rivni-hospitalnoho-okruhu> (дата звернення 12.12.2024)
2. Кращі практики управління медичним закладом. Посібник/Проект USAID «Підтримка реформи охорони здоров'я». Київ, 2021.

УДК 332.8:338.012

МЕТОДИ ІДЕНТИФІКАЦІ ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВ

Хитров В. Б., аспірант 3 курсу спеціальності 051 Економіка, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Науковий керівник: *Давидова І. О.*, д.е.н., професор, професор кафедри економіки та публічного управління Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ».

Ідентифікація загроз у системі управління економічною безпекою підприємства є ключовим елементом для раннього виявлення дестабілізуючих факторів, що впливають на стан безпеки підприємства, а також для формування заходів, спрямованих на стабілізацію та подальший розвиток. Розробка нових та модернізація існуючих ефективних інструментів виявлення загроз і дестабілізуючих факторів дає підприємствам змогу своєчасно реагувати на негативні виклики, зменшуючи ризики для економічної безпеки й підвищуючи їх конкурентоспроможність.

Одним із найпоширеніших методів ідентифікації зовнішніх загроз є моніторинг макросередовища підприємства. Аналіз макросередовища здійснюється за чотирма основними компонентами PEST-аналізу: політичними, економічними, соціальними та технологічними факторами. Моніторинг галузевого середовища допомагає виявити ринкові умови, рівень попиту на продукцію, а також оцінити вплив конкурентів.

Серед найбільш затребуваних методів виявлення та ідентифікації зовнішніх загроз і можливостей підприємства, а також врахування їх у контексті сильних і слабких сторін підприємства, є SWOT-аналіз. Однак його реалізація в рамках системи моніторингу зовнішнього середовища є складним завданням.

Ще одним ефективним методом аналізу зовнішнього середовища й ідентифікації загроз для економічної безпеки є сценарний аналіз. Цей підхід не лише забезпечує методологічну основу для системи моніторингу, а й дозволяє прогнозувати можливі варіанти розвитку подій. Сценарний аналіз є важливим

елементом у розробці стратегії реагування на загрози економічній безпеці підприємства.

У сучасних умовах цифрової трансформації бізнесу дані про зовнішнє середовище підприємства можуть накопичуватися, зберігатися, оброблятися та аналізуватися в реальному часі. Особливу увагу варто приділити технологіям Big Data, які забезпечують отримання глибоких і цінних інсайтів про стан зовнішнього середовища та потенційні загрози для підприємства. Використання великих даних та методів Data Science дозволяє виявляти приховані тенденції, прогнозувати ризики та визначати найбільш впливові фактори, що чинять вплив на економічну безпеку підприємства. Інтеграція технологій Big Data, методів Data Science, штучного інтелекту та машинного навчання сприяє цифровізації процесів виявлення загроз і створенню точнішої та ефективнішої системи моніторингу й прогнозування.

Крім того, впровадження методів ідентифікації зовнішніх загроз буде неповноцінним без проведення аудиту економічної безпеки підприємства. Аудит дозволяє оцінити здатність підприємства протистояти наявним і потенційним загрозам зовнішнього середовища. Його результати надають цінну інформацію для розробки ефективних стратегій управління ризиками та створення системи раннього попередження.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ефективна ідентифікація зовнішніх загроз для економічної безпеки підприємства неможлива без інтеграції різних методів у єдину систему моніторингу й прогнозування. Ця система має базуватися на сучасних інформаційних технологіях, глибокому аналізі даних та експериментальному підході. Такий підхід сприятиме зміцненню економічної безпеки підприємства й формуванню стійкої бізнес-стратегії, орієнтованої на довгострокову стабільність.

Література

1. Руденко М. Методичний інструментарій дослідження загроз економічній безпеці будівельних підприємств. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2021. №1(7) С. 52-62.

2. Богданюк І. Ідентифікація та мінімізація ризиків економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2024. № 334(5). С. 561-565.

3. Єфімова Г. В., Марущак С. М. Систематизація та ідентифікація загроз діяльності підприємства як передумова управління його економічною безпекою. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. №1. С. 77-84.

4. Іванків О. Діагностика загрози економічній безпеці підприємства й напрями їх нівелювання в умовах євроінтеграційних процесів. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. №1(5). С. 40-45.

5. Орлик О. В. Система загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. №1. С. 250-257.

б. Сусіденко О. В. Концепція системи фінансової безпеки машинобудівного підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. №1. С. 36-39.

УДК 330.101.542:338.46:65.01

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Чжоу Джиган,

здобувач ступеня доктора філософії

спец. 292 Міжнародні економічні відносини

Західноукраїнський національний університеті, м. Тернопіль

В умовах глобалізації та постійних змін в економічному середовищі розвиток економічних систем набуває особливої важливості. Нестабільність є постійним фактором, який визначає не лише поточний стан, а й перспективи розвитку економік як на національному, так і на міжнародному рівні. Цей фактор включає в себе різноманітні елементи, зокрема макроекономічну нестабільність, зміни в фінансових ринках, політичну напругу, кризові явища та природні катаклізми.

Одним з ключових аспектів є необхідність адаптації економічних систем до швидких і непередбачуваних змін. Для цього важливо забезпечити стійкість внутрішніх механізмів економіки, що вимагає удосконалення інститутів, збільшення гнучкості національних економік і розвиток механізмів саморегуляції.

Отже, розвиток економічної системи в умовах нестабільності вимагає високої здатності до адаптації, готовності до змін і постійного пошуку нових шляхів розвитку через впровадження ефективних політик, стратегій і механізмів управління, що дозволяють не лише мінімізувати ризики, але й максимально використовувати потенціал економічної системи.

Базуючись на теоретичній основі [1] можливо стверджувати, що умови економічної нестабільності впливають на всі рівні економічної системи: від макроекономічного до мікроекономічного. Така нестабільність може бути спричинена різними факторами, такими як глобальні фінансові кризи, політичні зміни, природні катаклізми, пандемії, зміни у технологічному середовищі тощо. Їхній вплив веде до перерозподілу ресурсів, змін у виробничих і споживчих патернах та розвитку нових економічних механізмів. Нижче наведено основні особливості розвитку економічних систем в умовах нестабільності [1-3]:

1. Гнучкість економічних механізмів (нестабільність змушує економічні системи ставати більш гнучкими й адаптивними);

2. Зростання невизначеності (в умовах глобальної економічної нестабільності зростає невизначеність як для підприємств, так і для держав);

3. Інновації та технологічний прогрес (нестабільність може сприяти розвитку інноваційних технологій, оскільки необхідність шукати нові способи

вирішення економічних проблем стає ще більш актуальною);

4. Перерозподіл ресурсів і секторів економіки (нестабільність часто спричиняє перерозподіл ресурсів та зміщення акцентів в економічній діяльності);

5. Підвищена роль держави та регуляторів (Держава у періоди економічної нестабільності відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності економічної системи);

6. Збільшення соціальних та економічних нерівностей (в умовах економічної нестабільності зростає ймовірність посилення соціальних та економічних нерівностей);

7. Необхідність розвитку стійких економічних моделей (стійкість економіки стає одним із ключових критеріїв її розвитку в умовах нестабільності);

8. Зміни в інвестиційній діяльності (інвестиційна активність у нестабільних умовах може бути обмежена через високий рівень ризику);

9. Адаптація міжнародної економічної політики (нестабільність часто вимагає змін у зовнішньоекономічних зв'язках, таких як впровадження нових торгових угод, змін в умовах міжнародної співпраці чи введення санкцій);

10. Роль людського капіталу (в умовах нестабільності розвиток людського капіталу стає надзвичайно важливим для економічного відновлення та зростання).

Отже, економічна система, що функціонує в умовах нестабільності, потребує високої здатності до адаптації та гнучкості. Основними особливостями її розвитку є швидка реакція на зміни, впровадження інновацій, зміщення акцентів у використанні ресурсів та необхідність створення нових інструментів управління. У той же час, важливою умовою забезпечення сталого розвитку є посилення соціальної відповідальності та ефективне використання державних ресурсів для підтримки економічної стабільності та соціального добробуту населення.

Література

1. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

2. Shevchenko I. Determinants of the development of digital trade in global markets. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia [Scientific view: economics and management]*. 2023. Vol. 2, no 82. P. 12-17. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-82-2>

3. Shevchenko I. O. Categorical basis of global markets: formation and functioning. *Tavriys'kyu naukovyy visnyk. Seriya: Ekonomika [Taurian Scientific Bulletin. Series: Economy]*. 2023. No. 15. P. 49-56. URL: <https://DOI.org/10.32782/2708-0366/2023.15.6>

ІНТЕГРАЦІЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

Шаманський А.А., студент

Вінницький національний технічний університет

Лесько О.Й., к.е.н., проф.

кафедри економіки підприємства і виробничого менеджменту

Вінницький національний технічний університет

Інтеграція платіжних систем [1-3] є важливим напрямом розвитку ІТ-інфраструктури, особливо в контексті електронної комерції, фінансових послуг і бізнесу в цілому. В умовах цифровізації економіки та зростання онлайн-торгівлі, потреба в інтеграції платіжних систем стала надзвичайно важливою для підприємств, які бажають забезпечити зручність і безпеку для своїх клієнтів, а також оптимізувати свої фінансові процеси. Інтеграція платіжних систем передбачає створення зв'язку між бізнес-платформами та платіжними системами, що дозволяє здійснювати безпечні онлайн-транзакції. Це може включати як внутрішні платіжні рішення для обробки платежів в межах компанії, так і інтеграцію з міжнародними платіжними системами, такими як PayPal, Stripe, Visa, MasterCard, а також національними платіжними системами, наприклад, Приват24, Монобанк, або системи мобільних платежів (Apple Pay, Google Pay).

Інтеграція дозволяє клієнтам обирати зручний спосіб оплати, що збільшує рівень задоволеності користувачів і, відповідно, ймовірність завершення покупок або угод.

Автоматизація процесу прийому платежів значно прискорює обробку транзакцій і зменшує кількість помилок, що виникають при ручному введенні даних.

Інтеграція з надійними платіжними системами забезпечує високий рівень захисту персональних даних та фінансової інформації, що є критично важливим для бізнесу і клієнтів. Важливі механізми, такі як шифрування даних, токенізація і двоетапна автентифікація, дозволяють значно знизити ризики шахрайства.

Для бізнесу, що працює на міжнародних ринках, інтеграція з платіжними системами дозволяє отримувати платежі з різних країн і в різних валютах, що розширює географію продажів.

Інтеграція платіжних систем дозволяє знизити витрати на обробку платежів, автоматизуючи облік та зменшуючи потребу в людських ресурсах для виконання цих операцій.

Платіжні системи забезпечують зручні інструменти для аналізу фінансових операцій, звітності та моніторингу транзакцій, що допомагає покращити фінансову прозорість та прийняття бізнес-рішень.

Інтеграція платіжних систем в Україні охоплює такі важливі аспекти:

– Для автоматизації процесів здійснення платежів важливо інтегрувати платіжні системи з банківськими мережами через API.

– Платіжні шлюзи виконують роль посередників між бізнесом та платіжними системами, забезпечуючи зручність транзакцій для користувачів і безпеку для компаній.

– Оскільки мобільні пристрої стали основним засобом для здійснення покупок, інтеграція мобільних платіжних рішень (Google Pay, Apple Pay, Samsung Pay) допомагає бізнесу залучити більше клієнтів.

В Україні існує кілька популярних платіжних систем, які використовуються для безготівкових розрахунків, мобільних платежів та онлайн-торгівлі. Серед найбільш відомих є міжнародні платіжні системи, такі як Visa та MasterCard, які широко використовуються для карткових платежів. Також в Україні популярні локальні платіжні системи, зокрема ПриватБанк зі своєю платіжною системою Приват24, яка дозволяє здійснювати платежі, поповнювати рахунки, оплачувати комунальні послуги та здійснювати перекази. Іншою популярною системою є Ощад24/7, яка надає користувачам можливість управляти своїми рахунками та здійснювати різноманітні фінансові операції через інтернет. Монобанк також є значущим учасником фінансового ринку України, надаючи сучасні платіжні послуги через мобільний додаток, який дозволяє здійснювати платежі, керувати картками та проводити операції онлайн. Крім того, в Україні активно розвиваються мобільні платіжні рішення, такі як Google Pay та Apple Pay, які дозволяють здійснювати безконтактні платежі через смартфони. В Україні також розвиваються нові платіжні системи та стартапи, що пропо Перспективи розвитку платіжних систем в Україні мають значний потенціал завдяки зростанню цифрової економіки, розвитку технологій і потребам користувачів у більш зручних та безпечних платіжних рішеннях.

Мобільні платіжні рішення, такі як Google Pay та Apple Pay, вже здобули популярність в Україні, і з розвитком технологій NFC (Near Field Communication) безконтактні платежі будуть ставати ще зручнішими та доступнішими для користувачів. Мобільні додатки для банків та платіжних систем також продовжать удосконалюватись, пропонуючи нові функції, такі як інтеграція з програмами лояльності, бонусами та миттєвими переказами.

З розвитком фінансових технологій в Україні, в тому числі завдяки впровадженню регулювання криптовалют, можливе збільшення використання криптовалют як платіжного інструменту для міжнародних та локальних транзакцій. Це створить нові можливості для інноваційних стартапів та залучення інвестицій у фінансову сферу.

Платіжні системи стають важливим елементом у сфері електронної комерції та бізнесу. Збільшення кількості онлайн-магазинів та бізнесів, що працюють за моделлю "інтернет-торгівля", створює попит на прості й швидкі платіжні рішення для розрахунків за товари та послуги. В майбутньому очікується більш тісна інтеграція платіжних систем із системами ERP, CRM та іншими бізнес-платформами.

Одним із головних викликів залишається забезпечення безпеки платіжних транзакцій. Очікується, що платіжні системи в Україні продовжать розвивати технології для захисту даних користувачів, зокрема за допомогою біометрії, багатофакторної автентифікації та покращених криптографічних методів.

В Україні активно розвиваються електронні урядові послуги, що можуть бути інтегровані з платіжними системами. Наприклад, зручні способи оплати податків, штрафів, державних зборів через онлайн-платформи стануть популярнішими, що дозволить зменшити час на проведення транзакцій та полегшить доступ до державних послуг.

З розвитком платіжних систем зростає фінансова інклюзія в Україні. Завдяки спрощеному доступу до банківських послуг, навіть для людей без традиційних банківських рахунків, використання мобільних платіжних рішень дозволить більшій кількості громадян брати участь у фінансовій системі.

Оскільки платіжні системи є важливою частиною фінансової екосистеми, можна очікувати на подальше вдосконалення законодавчої бази та політики регулювання платіжних послуг з боку держави, зокрема з метою захисту прав споживачів та забезпечення прозорості у фінансових операціях.

Отже, перспективи розвитку платіжних систем в Україні включають в себе як технологічні інновації, так і покращення зручності та безпеки для кінцевих користувачів.

Література

1. Содома Р., Агрес О., Шматковська Т. Платіжні системи в умовах діджиталізації.
2. Економіка та організація управління № 5. 2020, С. 15-20
3. Трусова Н. В., Чкан І. О. Концептуальні засади парадигми оновленої платіжної системи України. Науковий вісник. №3. 2021. С 44-53
4. Шоколенко О. Ю. "Сучасний стан та шляхи вдосконалення платіжної системи України" Наукові записки Рік: 2020. №4. С. 38-42

СЕКЦІЯ ІІ. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ

UDC: 351.37

STATE “DIGITAL” INFRASTRUCTURE OF UKRAINE: CURRENT TRENDS AND PROSPECTS

*Shvedun V., Doctor of Sciences (Public Administration),
Full Professor,
Professor of the Department of Economics
and Public Administration,
National Aerospace University H.E. Zhukovsky
«Kharkiv Aviation Institute»*

The transition to the outsourcing model of automation of typical business processes in the public sector of Ukraine should potentially become one of the most revolutionary reforms, which will lead to a drastic reduction of inefficient multiple costs that duplicate each other, as well as a significant increase in the overall transparency and quality of state and local governance [1; 3].

Support, development and management of the state “digital” infrastructure in Ukraine are disorganized and ineffective. Very often, different systems cannot exchange data and use protocols and systems that do not meet modern global standards. There is no common center of responsibility and unified policies in infrastructure management. Infrastructure management does not have a sufficient number of qualified personnel [1; 2].

The current model provides for the maintenance, support and development of the “digital” infrastructure by each state institution separately, i.e. autonomously, which requires significant capital and operational costs, however, in conditions of chronic insufficient funding, such “autonomous” existence and development is a unreasonable and unattainable task.

A modern approach to solving these problems is the introduction of “cloud” computing technology. The main advantage is that users of the “cloud” (state institutions) do not need to invest significant volume of money in building their own, redundant ICT infrastructure, but only need to pay for its actual use, according to current demand. Thus, the model of financing of infrastructure maintenance and development is changing. This leads to a significant reduction of primary costs for the “digitalization” of public administration, facilitates the access of state institutions to modern technologies, and the adaptation of “ICT capacities” to new needs. Thus, “cloud” technology allows for much more effective management due to the centralization of management and accounting information, increased processing speed and reliability of data storage [1–3].

In conditions of limited state funding and a shortage of qualified ICT personnel “on the ground”, the use of “cloud” computing allows to improve the operational quality of management and reduce the cost of ICT infrastructure on a state scale.

In addition to the obvious benefits, the use of “cloud” computing helps to move to a qualitatively new level of public administration and transformation of the economy, allowing quickly and efficiently creation of new services for citizens and implementation of elements of e-government, e-democracy and “digitalization” of the economy [2; 3].

The Ministry of Digital Transformation of Ukraine is also actively working at digitalization of regions. One of the main goals is to help each community with the introduction of relevant electronic services.

Among the main directions of regional digitalization, which have been identified by the Ministry of Digital Transformation of Ukraine, are the following:

- administrative and social services – provision of online services or available services for one visit to the National Medical Center;
- Internet – providing access to high-speed Internet in every settlement;
- digital literacy – providing people with not only the opportunity to use online services, but also the ability to do so.

Thanks to digital transformation, the management of transport, security, ecology, housing and communal services, and electronic interaction with local authorities are becoming intelligent.

Considering the outsourcing approach proposed above, the functions of automation and support of typical business processes are of primary importance when ensuring the construction of a centralized infrastructure of secure data transmission, processing and storage [1; 3].

References

1. Mendling J., Pentland B., Recker, J. (2020), “Building a Complementary Agenda for Business Process Management and Digital Innovation”, *Eur. J. Inf. Syst.*, vol. 29, pp. 15–27.
2. Van Looy A., Poels G. A. (2019), “Practitioners’ Point of View on How Digital Innovation Will Shape the Future of Business Process Management: Towards a Research Agenda”, *The 52nd Hawaii International Conference on System Sciences*, Grand Wailea, HI, USA, 8–11, volume 6.
3. Veale T., Feyaerts K., Forceville C. (2013), “Creativity and the Agile Mind: A Multi-Disciplinary Study of a Multi-Faceted Phenomenon”, Walter de Gruyter, Berlin.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

*Ачкасова І.С., учениця 10 класу
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованка гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

*Редіна В.А., к.п.н., директорка
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради;*

*Андрєєва В.Г., учитель історії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

Роль цифровізації у сучасному сільському господарстві пов'язана з оцінкою впливу цифрових технологій на сільське господарство, виявлення переваг та недоліків цифровізації, а також визначення шляхів оптимізації використання цифрових інновацій у аграрній сфері.

В Україні цифровізація сільського господарства просувається з різною швидкістю та інтенсивністю. Нова електронна техніка, інформаційні технології відкривають можливості широкого освоєння розумного сільського господарства, під яким розуміють застосування стратегічного управління з використанням інформаційних технологій, отриманням даних з різних джерел для прийняття рішень, пов'язаних із сільськогосподарським виробництвом, ринком, фінансами та людьми.

Розумне сільське господарство є сучасною концепцією ведення сільськогосподарського виробництва, що базується на впровадженні нових технологій: геоінформаційних систем, супутникової навігації, цифровізації процесів створення сільськогосподарської продукції, які забезпечують підвищення продуктивності та якості при одночасному зниженні витрат. Сільгоспвиробники та товаровиробники повинні володіти ефективними адаптованими технологіями, заздалегідь прораховувати витрати на обробіток сільськогосподарських культур та вирощування сільськогосподарських тварин, програмувати рівень урожайності та виводити собівартість продукції. Тільки в цьому випадку вони будуть конкурентоспроможними з іншими вітчизняними та зарубіжними виробниками [1].

В процесах цифровізації сільського господарства можна виділити кілька загальних тенденцій:

1. Розвиток систем моніторингу та управління виробництвом. Багато сільськогосподарських підприємств впроваджують цифрові системи

моніторингу ґрунту, рослин, тварин, і навіть системи автоматизації процесів управління виробництвом.

2. Використання цифрових технологій для оптимізації процесів управління ресурсами. Це включає застосування дронів для моніторингу полів, аналіз даних для оптимізації, використання добрив, води та інших ресурсів.

3. Розвиток електронної торгівлі та цифрових ринків для сільськогосподарської продукції. Активно створюються та розвиваються цифрові платформи для продажу сільськогосподарської продукції, що допомагає аграріям знаходити нових покупців та розширювати свої ринки збуту.

4. Розвиток цифрових освітніх програм та консалтингових послуг для сільськогосподарських виробників. Створюються програми підтримки та навчання аграріїв у галузі цифрових технологій, що допомагає їм ефективніше використовувати нові інструменти.

Однак, незважаючи на позитивні тенденції, слід зазначити, що є відмінності у доступності цифрових інфраструктур, рівні оснащеності підприємств сучасними технологіями, а також у підтримці з боку держави. У деяких регіонах цифровізація сільського господарства може бути сповільнена через ці фактори [2].

Аналіз витрат на розвиток цифровізації в українському сільському господарстві може бути складним завданням через безліч факторів, включаючи різноманітність технологій, а також складність оцінки ефективності інвестицій у цифрові технології. Одним з основних напрямків можна виділити стимулювання використання цифрових технологій та підтримку інновацій [3]. Воно може включати державні програми підтримки, податкові пільги, субсидії та гранти для сільськогосподарських підприємств та інші заходи щодо стимулювання інвестицій у цифровізацію сільського господарства. Надання податкових пільг або звільнення від певних податків для сільськогосподарських підприємств, які активно впроваджують цифрові технології, може стимулювати компанії до інвестування в інноваційні рішення. Навчання персоналу та підвищення поінформованості про інноваційні технології може сприяти їх ширшому застосуванню. Підтримка партнерських відносин між сільськогосподарськими підприємствами, науковими установами, технологічними компаніями та стартапами може сприяти розробці та впровадженню інноваційних цифрових рішень.

Цифровізація відіграє ключову роль у сучасному сільському господарстві, надаючи можливості для збільшення продуктивності, оптимізації ресурсів та покращення управління. Однак, для успішної реалізації цифрових технологій у сільському господарстві необхідно подолати ряд викликів таких як доступність інфраструктури, навчання персоналу та забезпечення кібербезпеки. Рішення цих проблем дозволить максимально використати потенціал цифровізації та створити більш ефективну та стійку систему сільського господарства в цілому. Перспективи цифровізації у сільському господарстві обіцяють значні поліпшення у продуктивності, екологічній стійкості та якості продукції, що призведе до підвищення добробуту сільських спільнот та суспільства в цілому.

До ключових аспектів аналізу перспектив розвитку цифровізації у сільському господарстві слід віднести технологічні інновації, економічні вигоди, екологічну стійкість, соціальні та правові аспекти. Необхідне створення доступної та надійної інфраструктури для цифрових технологій у сільському господарстві, включаючи широкопasmовий інтернет. Мережі зв'язку, цифрові платформи та хмарні сервіси. Державні та приватні інвестиції у розвиток інфраструктури можуть сприяти покращенню доступу до цифрових технологій.

Програми навчання та підвищення кваліфікації для сільськогосподарських працівників та керівників повинні включати навчання з використання цифрових технологій, аналізу даних, управління інформацією, програмування дронів та інших аспектів цифровізації. Державні та приватні програми підтримки навчання можуть стимулювати впровадження цифрових технологій у сільському господарстві.

Як стимулюючі фактори для впровадження цифрових технологій можна виділити податкові пільги, субсидії для аграрних підприємств, які виявляють інноваційну активність. Також можливе створення спеціальних програм фінансування або пільгових кредитів для сільськогосподарських підприємств, які бажають інвестувати в цифрову трансформацію. Створення пілотних проектів та демонстраційних ферм для тестування нових технологій може стимулювати їх широке застосування.

Розробка гнучкого та прозорого регулювання, що враховує особливості цифровізації у сільському господарстві, створює сприятливе середовище у розвиток цифрових технологій. Скасування бюрократичних перешкод та спрощення процедур реєстрації нових технологій також може стимулювати їхнє впровадження. Розвиток інфраструктури, навчання персоналу, створення стимулів можуть значно сприяти успішній цифровій трансформації сільського господарства.

Література

1. Волосенко Л.Г. Цифрова трансформація бізнесу // Львів: Вест, 2022. - 214 с.
2. Шевчук П.А. Цифрова економіка // Хмельницький: ХКТЕІ, 2020. - 223 с.
3. Короваєва М.О. Менеджмент у цифровій економіці // Рівне: Кронос, 2019. - 136 с.

УДК 334.7: 004.6

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ ВАРТОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

*Алієв Ельман Шавгатович,
здобувач ступеня доктора філософії
спец. 292 Міжнародні економічні відносини
Західноукраїнський національний університеті, м. Тернопіль*

Глобалізація економіки в останні десятиліття значно змінила способи виробництва та розподілу товарів і послуг, що сприяло створенню складних і взаємопов'язаних глобальних ланцюгів вартості. Вони охоплюють етапи від видобутку сировини до кінцевого споживача, стали основою сучасної міжнародної торгівлі. Однак останніми роками важливим чинником трансформації глобальних ланцюгів вартості є цифрові технології, які радикально змінюють традиційні процеси та структури бізнесу.

У зв'язку з розвитком цифрової економіки, що охоплює широке застосування таких технологій, як Інтернет речей, штучний інтелект, великі дані, блокчейн і хмарні платформи, з'являються нові можливості для модернізації та оптимізації ланцюгів вартості [1-4]. Ці технології дозволяють підприємствам знижувати витрати, підвищувати ефективність виробничих і логістичних процесів, а також покращувати рівень координації серед численних учасників глобального ланцюга. Водночас цифровізація відкриває нові виклики, зокрема питання безпеки, інтеграції різних систем та регулювання нових технологій.

Цифрова економіка не лише оптимізує традиційні механізми виробництва та постачання, а й дозволяє створювати нові моделі бізнесу, що забезпечують більш ефективний обмін товарами, послугами та інформацією на світовому ринку. Розвиток цифрових технологій відкриває нові можливості для інтеграції глобальних ланцюгів вартості, проте й створює ряд нових викликів, які потребують особливої уваги.

Основні характеристики та особливості розвитку глобальних ланцюгів вартості в умовах цифрової економіки можна охарактеризувати наступним чином та представити в таблиці 1.

Таблиця 1. Особливості глобальних ланцюгів вартості

Особливість	Опис
Інтеграція цифрових технологій	Застосування цифрових технологій, таких як Інтернет речей, великі дані, штучний інтелект, блокчейн і автоматизація, дозволяє значно покращити взаємодію між окремими етапами ланцюгів вартості, знижуючи витрати та підвищуючи швидкість транзакцій. Завдяки впровадженню цих технологій компанії можуть здійснювати прогнозування попиту, оптимізувати виробничі процеси та ефективно управляти ланцюгами постачання
Гнучкість і адаптивність	Цифровізація дозволяє компаніям швидше реагувати на зміни в умовах ринку, що особливо важливо в глобальній економіці, де час і швидкість доставки товарів мають вирішальне значення. Водночас технології, такі як штучний інтелект і машинне навчання, дозволяють створювати адаптивні системи управління, здатні автоматично налаштовувати процеси залежно від змін у попиті та пропозиції
Розвиток електронної комерції	Інтернет-платформи та електронна комерція стали важливими елементами глобальних ланцюгів вартості. Вони не лише спрощують процес купівлі-продажу товарів, але й відкривають нові можливості для малого та середнього бізнесу, дозволяючи йому виходити на міжнародні ринки без великих початкових інвестицій
Інтегрованість	Цифрові платформи і рішення сприяють інтеграції різних учасників ланцюга постачання - від виробників і постачальників до кінцевих споживачів. Це дозволяє отримувати в реальному часі інформацію про

	стан товарів, транзакції, процеси виробництва, що значно підвищує прозорість і довіру між учасниками ланцюга
Безпека та ризики кіберзагроз	З переходом на цифрові технології виникає необхідність забезпечення високого рівня кібербезпеки. Хоча цифрові ланцюги вартості надають переваги в термінах швидкості і ефективності, вони також створюють нові можливості для кіберзлочинців. Врахування ризиків і постійне вдосконалення заходів безпеки є важливими аспектами, які визначають успішність цифрових ланцюгів
Інноваційність	Цифрова економіка стимулює розвиток нових бізнес-моделей, таких як "платформа як послуга" (PaaS), "програмне забезпечення як послуга" (SaaS) та інші, які дозволяють оптимізувати ланцюги вартості за допомогою технологій та знижувати витрати на виробництво і постачання товарів
Децентралізація	В умовах цифровізації великою популярністю користуються технології, які дозволяють знизити бар'єри для входу на ринок і здійснювати виробництво у дистрибуційних мережах, забезпечуючи наявність різноманітних міні-фабрик чи використання 3D-друку. Це сприяє розвитку локальних ланцюгів вартості, що може знижувати залежність від глобальних поставок

Джерело: сформовано на основі [1-4]

Розвиток глобальних ланцюгів вартості в умовах цифрової економіки є результатом інтеграції новітніх технологій, які значно трансформують традиційні бізнес-процеси, підвищуючи їх ефективність та знижуючи витрати. Цифровізація, зокрема впровадження таких технологій, як Інтернет речей, великі дані, штучний інтелект, блокчейн та автоматизація, дозволяє підприємствам оптимізувати виробничі та логістичні ланки ланцюга вартості, що сприяє більш швидкому та ефективному обміну інформацією і товарами по всьому світу.

Водночас, цей процес спричиняє появу нових викликів, таких як необхідність забезпечення кібербезпеки, розв'язання проблем інтеграції різних технологічних платформ та адаптації до постійно змінюваних економічних умов. Технологічні зміни також мають великий вплив на структуру глобальних ланцюгів вартості, що відкриває нові можливості для малих і середніх підприємств, але водночас вимагає від них значних інвестицій у цифрові технології.

Загалом, глобальні ланцюги вартості в умовах цифрової економіки виявляються набагато більш динамічними та гнучкими, що дозволяє швидше адаптуватися до змін на ринку та зменшувати залежність від традиційних механізмів. Проте, щоб максимізувати позитивні ефекти від цієї трансформації, необхідно забезпечити ефективне регулювання та розвиток інфраструктури, яка б сприяла взаємодії різних технологій і учасників глобальної економіки.

Література

1. Десятнюк О.М., Птащенко О.В. Управління ризиками в цифровій економіці: фінансова безпека та трансформаційні зміни. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2(14), 238-247. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/338>

2. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

3. Птащенко О.В., Шевченко І.О. (2024). МАРКЕТИНГОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: АУДИТ БРЕНДУ. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 1(13), 56-69. <https://doi.org/10.32750/2024-0107>, <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/248>

4. Птащенко, О., Резнікова, Н., Іващенко, О. (2023). МІЖНАРОДНІ СТРАТЕГІЧНІ АЛЬЯНСИ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ І РОЗВИТКУ РИНКУ ДАНИХ. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2(12), 214-227. <https://doi.org/10.32750/2023-0218> <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/250>

УДК 338.24: 004.738.5

ЗМІНИ ДЕТЕРМІНАНТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Арутюнян Овагім Гарегінович,

здобувач ступеня доктора філософії

спец. 292 Міжнародні економічні відносини

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Економічна інклюзія, що визначає рівний доступ усіх верств населення до економічних можливостей та ресурсів, є ключовим фактором сталого розвитку в умовах глобалізації та цифровізації. Розвиток цифрової економіки істотно змінює детермінанти економічної інклюзії, оскільки технології стають основним чинником доступу до ринків, послуг і можливостей для людей, які раніше були маргіналізовані або мали обмежений доступ до економічних ресурсів.

Детальніше в таблиці 1 розглянемо, як зміни в умовах цифрової економіки трансформують основні детермінанти економічної інклюзії [1-5].

Таблиця 1. Зміна детермінантів економічної інклюзії під впливом цифрової економіки

Впливи	Характеристика
Доступ до цифрових технологій та інфраструктури	Одна з основних детермінантів економічної інклюзії — це доступ до технологій, зокрема інтернету та мобільних пристроїв. Цифрові технології створюють нові можливості для розвитку малих та середніх підприємств, а також для підвищення зайнятості в онлайн-секторі, зокрема через фріланс та дистанційну роботу. Разом з тим відсутність доступу до технологій у сільських районах або серед найбільш вразливих верств населення може посилювати цифровий розрив і сприяти збільшенню економічної нерівності

Освітні можливості та цифрові навички	Освіта стає важливою детермінантою економічної інклюзії в цифрову епоху. Оскільки цифрові технології швидко змінюють ринок праці, важливо, щоб громадяни, особливо молодь та особи з низьким рівнем освіти, отримали можливості для розвитку цифрових навичок. Це забезпечить їх конкурентоспроможність на ринку праці та допоможе знизити ризики соціальної та економічної маргіналізації. Онлайн-курси та платформи для навчання дозволяють значно розширити доступ до освіти для широкого кола населення
Фінансова інклюзія	Доступ до фінансових послуг через мобільні платформи, цифрові банківські послуги, криптовалюти та інші інноваційні інструменти дозволяє значно покращити фінансову інклюзію, особливо для людей, які раніше не мали можливості користуватися традиційними банківськими послугами. Однак проблема цифрового розриву залишається: не всі громадяни мають необхідні навички чи доступ до сучасних фінансових інструментів
Зайнятість та підприємництво	Цифрові технології сприяють розвитку нових форм зайнятості та підприємництва. Зокрема, технології дозволяють малому бізнесу виходити на глобальні ринки, застосовувати нові бізнес-моделі (наприклад, платформи економіки спільного користування) і створювати нові робочі місця. Водночас важливою проблемою залишається нерівний доступ до технологічних ресурсів, що обмежує можливості для розвитку інклюзивної зайнятості серед соціально незахищених груп
Соціальна та економічна політика	Економічна інклюзія в умовах цифрової економіки потребує підтримки з боку держави. Це включає в себе створення умов для розвитку цифрової інфраструктури, навчання громадян цифровим навичкам, підтримку стартапів і малих підприємств, а також розробку політик, спрямованих на зменшення соціальної нерівності та забезпечення рівного доступу до цифрових можливостей для всіх верств населення

Джерело: систематизовано автором на основі [1-5]

Таким чином, цифровізація економіки надає нові можливості для інклюзії, але водночас створює нові виклики, пов'язані з доступом до технологій, цифровими навичками та економічними можливостями. Для досягнення справжньої економічної інклюзії важливо, щоб державні, приватні та громадські ініціативи сприяли зниженню цифрового розриву та забезпечували доступ до цифрових ресурсів і можливостей для всіх громадян.

Література

1. Десятнюк О.М., Птащенко О.В. Управління ризиками в цифровій економіці: фінансова безпека та трансформаційні зміни. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2(14), 238-247. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/338>
2. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

3. Птащенко О.В., Шевченко І.О. (2024). МАРКЕТИНГОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: АУДИТ БРЕНДУ. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 1(13), 56-69. <https://doi.org/10.32750/2024-0107>, <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/248>

4. Krysovatyu A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Arutyunyan O. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development 1/2024, 164-172, <https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5755/4346>

5. Shevchenko I. A comprehensive approach to policy formation in the era of digital technologies. Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology. 2023. Vol. 8, no. 2. P. 115 – 121. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-16>

УДК 336.2: 004.65

ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛЕКТИКИ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФЕРТІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

*Булавинець Олександр Васильович,
к.е.н., докторант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Західноукраїнський національний університеті,
м. Тернопіль*

Спираючись на теоретичні дослідження [1-6] можливо визначити соціальні трансферти як грошові або натуральні виплати, які здійснюються державою або іншими органами влади з метою підтримки окремих верств населення, які знаходяться в скрутному становищі або потребують підтримки у зв'язку з певними соціальними обставинами. У контексті цифрової трансформації публічних фінансів, соціальні трансферти переживають суттєві зміни, що стосуються як механізмів їх розподілу та отримання, так і ефективності їх використання.

Цифровізація публічних фінансів та застосування новітніх технологій у сфері адміністрування соціальних виплат впливають на діалектику соціальних трансфертів. Вони розвиваються в умовах змін, що характеризуються як позитивними аспектами (збільшенням доступу до послуг, скороченням бюрократичних бар'єрів, підвищенням ефективності) так і ризиками (цифровий розрив, питання кібербезпеки, обмеження доступу для певних груп населення).

Саме тому у таблиці 1 представимо основні аспекти діалектики соціальних трансфертів у цифрову епоху.

Таблиця 1. Основні аспекти діалектики соціальних трансфертів в умовах цифровізації

Аспект	Характеристика
Механізми адміністрування	Цифрові технології значно змінюють процеси адміністрування соціальних трансфертів, зокрема через автоматизацію, використання блокчейн-технологій для забезпечення прозорості і швидкості виплат, а також впровадження штучного інтелекту для кращого прогнозування потреб
Доступність та ефективність	Цифрові платформи та мобільні додатки дозволяють громадянам швидше і зручніше отримувати соціальні виплати, а також мати доступ до необхідної інформації. Однак, ця доступність не є рівною для всіх, адже населення з низьким рівнем цифрових навичок або обмеженим доступом до інтернет-ресурсів може залишитися поза системою або зазнавати труднощів у отриманні допомоги
Перехід від фізичних до електронних транзакцій	Цифровізація соціальних трансфертів також передбачає перехід від традиційних способів виплат (через поштові відділення, банківські картки) до електронних грошей, криптовалют або безконтактних платіжних систем. Це знижує витрати на адміністрування і підвищує швидкість розрахунків, але може призвести до виключення певних соціальних груп, які не мають можливості скористатися електронними засобами платежу
Кібербезпека та захист даних	З цифровізацією зростає й ризик кіберзлочинності, шахрайства, а також загрози зловживань персональними даними громадян. Тому на порядку денному постає питання посилення кібербезпеки і забезпечення конфіденційності інформації, що особливо важливо при наданні соціальних трансфертів
Інклюзивність	Цифрова трансформація може сприяти більшій інклюзивності, надаючи можливість отримувати соціальні виплати людям з інвалідністю, літнім людям або людям, що живуть в віддалених районах. Однак, важливо забезпечити рівний доступ для всіх категорій населення, і в разі необхідності проводити заходи для скорочення цифрового розриву, що з'являється між різними соціальними групами
Адаптація законодавства та політики	В умовах цифрових змін важливо постійно оновлювати законодавчу базу, що регулює соціальні трансферти, враховуючи нові технології, що з'являються. Інтеграція соціальних трансфертів із загальною цифровою інфраструктурою вимагає внесення змін у національні фінансові стратегії, що забезпечить більшу гнучкість і ефективність управління публічними фінансами

Джерело: систематизовано з урахуванням джерел [1-6]

Отже, цифрова трансформація публічних фінансів і соціальних трансфертів є амбівалентним процесом, що має як позитивні, так і негативні наслідки. Важливим є забезпечення рівного доступу до цифрових послуг для всіх громадян, захист їхніх прав та інтересів у процесі переходу до нової цифрової реальності.

Література

1. Krysovatyu, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431-441. <https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713>
2. Krysovatyu, A., Ptashchenko, O., Kurtsev, O., Arutyunyan, O. (2024). The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development, 1, 164-172. <https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5755/4346>.
3. Клименко А.Л. Соціальний захист і соціальне забезпечення в умовах євроінтеграції України: окремі аспекти. Теорія і практика правознавства. 2017. Вип. 2 (12). С. 1-10.
4. Мальований М. Теоретичні основи забезпечення соціального захисту. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 5/1(132). С. 174-185.
5. Мальований М.І. Фінансові аспекти функціонування системи соціального захисту населення в Україні: Монографія. Умань: СПД Сочінський, 2016. 496 с.
6. Огінська А.Ю. Соціальний захист населення та фінансовий механізм його реалізації: теоретикоконцептуальний зріз. Економіка та держава: науково-практичний журнал / Ін-т підготовки кадрів держ. служби зайнятості України; ТОВ «Ред. журн. «Економіка та держава». Київ, 2018. № 4, квітень. С. 131-136.

УДК 330.341.1: 658.8

ВПЛИВ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ НА РОЗВИТОК БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ

Гейдаров Фарід Алім Огли

*здобувач освіти третього (доктор філософії) рівня вищої освіти,
спец. 051 Економіка*

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського «ХАІ»

Циркулярна економіка стає все більш актуальним підходом у сучасному світі, прагнучому до сталого розвитку та ефективного використання ресурсів. Вона пропонує модель, що відрізняється від традиційної лінійної економіки, зосереджуючи увагу на максимальному продовженні життєвого циклу продуктів, мінімізації відходів та повторному використанні ресурсів. Цей підхід не лише сприяє збереженню навколишнього середовища, але й відкриває нові можливості для бізнесу, змінюючи їхні моделі діяльності та стратегії [1, 3].

Впровадження принципів циркулярної економіки вимагає від підприємств розробки інноваційних бізнес-моделей, які орієнтуються на довготривалість продуктів, зниження відходів, переробку та повторне використання ресурсів. Трансформація бізнес-підходів в рамках циркулярної економіки не тільки забезпечує підвищення ефективності, але й дозволяє компаніям відкривати нові

джерела доходу та зміцнювати свою конкурентоспроможність у умовах глобалізації та зростаючих екологічних вимог [1-6].

Впровадження циркулярної економіки змушує бізнеси переглядати свої моделі на всіх етапах життєвого циклу продукту - від розробки до утилізації. Основна мета таких змін - створення бізнес-моделей, орієнтованих на максимальне продовження життєвого циклу продукції, мінімізацію відходів і зниження негативного впливу на навколишнє середовище. Наприклад, замість того, щоб продавати товар як одноразовий продукт, компанії можуть пропонувати послугу, де клієнти орендують чи піддають товари ремонту та оновленню.

Також зазначимо, що циркулярна економіка відкриває нові можливості для бізнесу, сприяючи створенню нових продуктів і послуг, що відповідають вимогам сталого розвитку. Наприклад, компанії, які займаються переробкою відходів або використовують вторинні матеріали для створення нових товарів, можуть отримувати економічні вигоди, одночасно знижуючи екологічний вплив [1, 3, 5]. Більш того, бізнеси можуть започатковувати нові стратегії обслуговування, такі як система повернення та повторного використання продукції або надання товарів у вигляді послуг (моделі «продукт як послуга»).

Також циркулярна економіка потребує розвитку інноваційних технологій для забезпечення ефективного процесу переробки, повторного використання та ремонту продукції. Застосування новітніх технологій, таких як 3D-друк, роботизація, автоматизація, біорозкладані матеріали та інші, дозволяє значно знизити витрати на виробництво та покращити якість продуктів, забезпечуючи їх тривале використання. Ці інновації допомагають підприємствам знижувати витрати, створювати нові пропозиції на ринку і підвищувати свою конкурентоспроможність.

У контексті циркулярної економіки бізнеси змінюють свої стратегії, зокрема в управлінні ресурсами. Багато компаній починають зосереджуватися на оптимізації використання матеріалів і енергії, зменшенні викидів CO₂ та інших шкідливих впливів. Це вимагає інтеграції концепції сталого розвитку в усі аспекти бізнес-стратегії, включаючи управління ланцюгами поставок, виробничі процеси, дизайн продуктів та стратегії взаємодії з кінцевими споживачами.

Основна вигода від циркулярної економіки - це стійкість бізнесу [1]. Компанії, які використовують модель циркулярної економіки, не лише знижують ризики, пов'язані з дефіцитом ресурсів та жорсткими екологічними регуляціями, але й створюють сталі джерела доходу завдяки інноваціям та зменшенню витрат. Клієнти, в свою чергу, стають більш прихильними до брендів, які активно підтримують екологічну сталість і соціальну відповідальність.

Таким чином, циркулярна економіка має великий потенціал для трансформації бізнес-моделей, сприяючи збереженню ресурсів, зменшенню відходів і зниженню екологічного впливу. Вона відкриває нові можливості для бізнесу, зокрема через інноваційні стратегії, використання технологій і зміни в управлінні ресурсами. Тому розвиток циркулярної економіки є важливим

напрямом для бізнесів, які прагнуть не лише до економічного зростання, але й до сталого та соціально відповідального розвитку.

Література

1. Korhonen J., Nuur C., Feldmann A. (2018). Circular economy as an essentially contested concept. *Journal of Cleaner Production*, 175, pp. 117–125. DOI: 10.1016/j.jclepro.2017.12.111.

2. Shevchenko I. Determinants of the development of digital trade in global markets. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia [Scientific view: economics and management]*. 2023. Vol. 2, no 82. P. 12-17. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-82-2>

3. Варфоломєєв М. О. (2020). Циркулярна економіка як невід’ємний шлях українського майбутнього в аспекті глобалізації. *Ефективна економіка*, 5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2020/202.pdf. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.5.200

4. Птащенко О. В., Кириленко О. П., Курцев О. Ю. Вплив цифрових трансформацій на розвиток сучасного економічного простору: людський капітал, інклюзія, безпека. *Бізнес Інформ*. 2024. №7. С. 180–190. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-180-190> URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_7_0_180_190

5. Шевченко І. О. Гармонізація цифрової торгівлі на глобальних ринках: український та міжнародний досвід : монографія. Тернопіль: : ЗУНУ, 2023. 460 с. ISBN 978-966-654-741-8

6. Шевченко І. О. Концепція «антикрихкості» в маркетинговому менеджменті. *Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Internet Conference*. Дніпро, Україна, 8-9 лютого 2024 р. С. 226-227.

УДК 004/338.33

АУТСОРСИНГ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ В СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

*Герасимов Д. В., студент
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету*

*Романюк О. Н., д.т.н, професор,
завідувач кафедри програмного забезпечення
Вінницький національний технічний університет*

*Ціхановська О.М., к.е.н., доцент
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету*

Аутсорсинг програмного забезпечення в Україні став популярним напрямом завдяки високому рівню кваліфікації місцевих фахівців, конкурентоспроможним цінам та розвитку ІТ-інфраструктури. Україна займає одне з лідируючих місць на світовому ринку аутсорсингу, зокрема, у сфері програмного забезпечення [1-4], завдяки таким факторам: кваліфікація та освіта українських програмістів, більшість з яких мають високий рівень освіти, міжнародні сертифікації, володіють сучасними технологіями та методами програмування; конкурентоспроможні ціни на послуги українських ІТ-компаній, що значно нижчі порівняно з країнами Західної Європи чи Північної Америки, роблять Україну привабливим варіантом для аутсорсингу; технічна інфраструктура, зокрема у великих містах, таких як Київ, Львів, Харків та Одеса, де розташовані технологічні хаби та ІТ-кластери; підтримка іноземних клієнтів, оскільки українські ІТ-компанії часто співпрацюють з міжнародними клієнтами, надаючи підтримку на різних етапах розробки програмного забезпечення, включаючи дизайн, програмування, тестування та підтримку; досвід у різних галузях, оскільки українські компанії мають досвід у розробці програмного забезпечення для різних секторів, таких як фінансові послуги, охорона здоров'я, енергетика, а також у створенні веб-сервісів і мобільних додатків; мовні навички, оскільки більшість українських розробників володіють англійською мовою на високому рівні, що полегшує комунікацію з міжнародними партнерами. Ці фактори роблять аутсорсинг програмного забезпечення в Україні вигідним як для замовників, так і для постачальників.

Аутсорсинг [5-9] програмного забезпечення в Україні в сфері економіки є важливим інструментом для розвитку підприємств, зокрема для оптимізації бізнес-процесів, зниження витрат та підвищення ефективності управління. Україна має значний потенціал у цій галузі завдяки високому рівню кваліфікації місцевих спеціалістів, наявності розвиненої ІТ-інфраструктури та конкурентним цінам на послуги, що робить країну привабливою для іноземних замовників. У секторі економіки аутсорсинг програмного забезпечення може бути використаний для автоматизації фінансових, бухгалтерських та управлінських процесів, розвитку ERP-систем, інтеграції платіжних систем, управління ланцюгами постачання та аналізу великих даних. Завдяки доступу до кваліфікованих розробників та аналітиків, українські компанії здатні створювати інноваційні рішення для покращення фінансових прогнозів, аналізу ризиків, моніторингу грошових потоків і розробки моделей для оцінки підприємницької активності. Це дозволяє знижувати операційні витрати, покращувати якість послуг та підвищувати конкурентоспроможність на ринку. Зростаючий попит на аутсорсинг в Україні в економічному секторі також зумовлений необхідністю у підтримці і розвитку складних аналітичних систем, які здатні забезпечити надійний фінансовий моніторинг та прогнозування в умовах глобальних економічних змін.

Розвиток ERP-систем (Enterprise Resource Planning) в Україні є важливою частиною аутсорсингу програмного забезпечення, особливо в сфері економіки. ERP-системи допомагають компаніям інтегрувати та автоматизувати різні бізнес-процеси, включаючи фінансове управління, бухгалтерію, управління

запасами, постачання, виробництво, управління персоналом та багато інших аспектів діяльності. В Україні існує значний попит на такі рішення, оскільки підприємства шукають способи оптимізації своїх ресурсів, зниження витрат та підвищення ефективності. Розвивається низка провідних компаній, які займаються розробкою, впровадженням та підтримкою ERP-систем для різних галузей економіки. Багато українських ІТ-компаній створюють ERP-рішення, що відповідають потребам конкретних підприємств або галузей, наприклад, для аграрного сектора, ритейлу, промисловості, фінансових установ тощо.

Серед ключових факторів, що сприяють розвитку ERP-систем в Україні, є:

- зростання потреби в автоматизації бізнес-процесів: підприємства, особливо середнього та великого розміру, розуміють, що для досягнення конкурентних переваг необхідно мати інтегровану систему управління;

- доступність та розвиток технологій: в Україні існує розвинена ІТ-інфраструктура, високий рівень кваліфікації програмістів, що дозволяє створювати ефективні та зручні ERP-рішення для різних галузей;

- підвищення вимог до аналітики та прогнозування: ERP-системи допомагають підприємствам здійснювати моніторинг та аналіз фінансових та операційних даних у реальному часі, що дає змогу швидко реагувати на зміни на ринку та знижувати фінансові ризики.

- індивідуальні налаштування під потреби бізнесу: українські компанії активно розробляють ERP-системи, що можуть бути адаптовані під специфічні вимоги різних підприємств, включаючи специфіку бухгалтерії, обліку, оподаткування і фінансової звітності.

- міжнародна конкурентоспроможність: низка українських розробників ERP-систем досягла успіху на міжнародних ринках, що свідчить про високий рівень якості та адаптованості цих систем до потреб бізнесу в різних країнах.

Завдяки цим факторам ERP-системи в Україні продовжують розвиватися, стаючи важливим інструментом для підприємств, які прагнуть покращити управління ресурсами, підвищити продуктивність та оптимізувати витрати.

Література

1. Романюк О. Н., Романюк О. В., Ціхановська О. М. Інформаційне забезпечення економічних дисциплін. Матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційні технології і автоматизація–2024», Одеса, 31 жовтня-1 листопада 2024 р. Одеса, 2024. С. 393-396.

2. Романюк О. Н., Ціхановська О. М. Нові комп'ютерні програми для економічної галузі України. Креативний простір. 2024. № 19. С. 12-13.

3. Романюк О. Н., Захарчук М. Д., Ціхановська О. М. Аналіз інноваційного програмного забезпечення для економіки. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Відновлення та модернізація економіки України: виклики, пріоритети, практики». Харків : ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ», 2023. С.168-170.

4. Романюк О. Н., Нечипорук М. Л., Ціхановська О. М. Пакети прикладних програм для захисту економічної інформації. Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної Internet-конференції «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку», м. Черкаси, 2024, С. 105-106.

5. Тонюк М. О. ІТ-аутсорсинг в Україні: тенденції і прогнози розвитку. Економіка України, 2018. Журнал: Економіка України. С. 10–22.

6. Мешко Н. П., Єфремова М. О. Розвиток ІТ-аутсорсингу в Україні. Медиа Нелити, 2019. Журнал: Український економічний огляд. стор. 15–30.

7. Мешко Н. П., Єфремова М. О. Щодо потенціалу і перспектив розвитку ІТ-аутсорсингу в Україні. Національна академія наук України, 2020. Журнал: Українська економіка. С. 22–35.

8. Мешко Н. П., Єфремова М. О. Аутсорсинг ІТ-послуг в Україні. Видавництво наукової літератури, 2022. Журнал: Інноваційні технології в економіці. С. 12–24.

9. Кидалов К., Партнерс О. ІТ-аутсорсинг в Україні: переваги перед іншими ринками ІТ-аутсорсингу. Kydalov Partners, 2023. Журнал: Інформаційні технології в управлінні. С. 10–30.

УДК 3.33.330:330.3

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ

Грінько А.П., д.е.н., проф., професор кафедри менеджменту, бізнесу та професійних комунікацій, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Даудова Г.В., к.е.н., доц., доцент кафедри менеджменту, бізнесу та професійних комунікацій, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

У сучасному світі де люди, бізнес і технології дедалі більше інтегруються в єдиний цифровий простір, цифрова економіка відкриває нові перспективи для розробки інноваційних моделей ухвалення рішень. Вона стає ключовим руйнуванням глобальних економічних і соціальних змін, які трансформують бізнес-процеси, споживчу поведінку, надання соціальних послуг та економічну активність суспільства. Для того, щоб дані перетворилися на потужний ресурс, здатний забезпечити конкурентні переваги, необхідно створювати ефективні системи їх обробки. Це дозволить провести аналіз, розробити системи управління та будувати прогнозні моделі на державному рівні. Таким чином, одним із ключових завдань цифрової трансформації економіки стає створення базової інфраструктури для цифровізації процесів на підприємствах різних галузей економіки.

Для досягнення розумного управління бізнес-процесами, ефективного підвищення використання людських ресурсів і продуктивності українським підприємствам необхідно як найшвидше інтегрувати концепцію та інструменти

цифрової економіки в діяльність підприємств, максимально використовуючи її можливості.

Отже, швидкий прогрес цифрових технологій, їх активне впровадження та використання становлять серйозний виклик і відкривають нові перспективи для бізнесу. На сучасному етапі для України особливо актуальним є масштабний процес цифровізації всіх секторів економіки та ключових сфер суспільного життя. Це включає зростання інвестицій у розвиток цифрової інфраструктури, впровадження інновацій та використання сучасних технологій.

Розвиток цифрової економіки в Україні відкриває нові горизонти для бізнесу, дозволяючи їм інтегруватися до глобальних ланцюгів додаткової вартості. Це надає можливість збільшити обсяги експорту, розширити виробничу потужність, підвищити якість продукції та послуг, швидко реагувати на зміни ринку й стати більш конкурентоспроможними.

Одними з ключових рушіїв розвитку бізнесу є впровадження технологій великих даних (Big Data) та технологій бізнес-аналітики (Business Intelligence, BI). Водночас, основною перешкодою для ефективного використання цих інструментів є низький рівень обізнаності або, навіть, повна демонстрація не розуміння їхньої суті та потенціалу. Багато підприємців не усвідомлюють, як ці технології можуть допомогти оптимізувати бізнес-процеси та трансформувати моделі управління організацій.

Попит на Big Data виникає не тільки через запити окремих компаній, а й через загальну тенденцію глобальної цифровізації. Обсяг накопичених у світі даних вже перевищив 300 екзабайт і щорічно збільшувався приблизно на 50%. За прогнозами міжнародної дослідницької компанії IDC, до 2030 року глобальний обсяг даних може сягнути 35 тисяч екзабайт [1]. Отже, сучасний тренд тільки підкреслює необхідність широкого впровадження цих аналітичних технологій у бізнес для підвищення конкурентоспроможності.

Нові сервіси, побудовані на використанні інформаційних і комунікаційних технологій, з'являються постійно. З розвитком соціальних мереж, відео-, аудіо- та геолокаційних платформ попит на інформаційні продукти й послуги невідомо зростає, оскільки бізнес усе активніше переходить в онлайн-простір. Така трансформація змінює традиційні підходи до ведення справ і покращення формування нових взаємовідносин із ключовими контрагентами (споживачами, постачальниками, партнерами тощо), роблячи більший орієнтир на цифрову трансформацію бізнесу.

Для прийняття ефективних рішень компаніям потрібно збирати та аналізувати значний обсяг даних з різних джерел. У таких умовах підприємства, які прагнуть досягти успіху, повинні швидко адаптуватися до змін ринку та нових викликів. Бізнес вступив у нову еру – еру цифрової економіки.

Завдяки використанню онлайн-інструментів і хмарних платформ, таких як Google Analytics і Tableau, підприємства можуть отримувати доступ до аналітики на основі великих даних без значних інвестицій у капітальні витрати. Відсутність старих систем дозволяє таким компаніям швидко адаптуватися до нових технологій.

Використання Big Data трансформує IT-інфраструктуру підприємств, автоматизує окремі процеси та підвищує продуктивність співробітників. Завдяки аналізу даних можна краще розуміти потреби клієнтів, підвищувати рівень обізнаності персоналу щодо нових технологій і ефективніше планувати реалізацію інновацій, випуск нових продуктів тощо.

Розуміння роботи з Big Data значно глибше, оскільки це вимагає використання Business Intelligence (BI), які забезпечують ефективну обробку та аналіз великих обсягів даних. Згідно з визначенням незалежної аналітичної компанії Forrester, Business Intelligence включає в себе: 1. *Широке визначення*: це набір методологій, процесів, архітектури та технологій, які перетворюють вихідні дані в корисну, змістовну інформацію, що використовується для прийняття рішень на стратегічному, тактичному та операційному рівнях компаній. Це традиційний підхід до визначення BI, який фокусується на інтеграції даних для підтримки бізнес-цілей; 2. *Вузьке визначення*: враховує два основних сегменти BI – підготовка даних (data preparation) та використання даних (data usage) для аналізу, формування звітності, управління продуктивністю та доставки інформації. Найбільш ефективні засоби Business Intelligence узагальнені нами в таблиці 1.

Таблиця 1. Найбільш ефективні засоби Business Intelligence

№ з/п	Засоби Business Intelligence	Характеристика
1	Data Mining	Інтелектуальний аналіз даних – автоматизований пошук в даних неочевидних зв'язків та властивостей, заснований на аналізі великих масивів інформації за допомогою спеціальних програмних продуктів
2	Visual Mining	Візуальний аналіз даних
3	Video Mining	Інтелектуальний аналіз відео даних
4	Web Mining	Виявлення веб-документів і послуг, отримання інформації з веб-ресурсів і виявлення загальних закономірностей в Інтернеті
5	OLAP	Online analytical processing (аналітична обробка у реальному часі) – це інтерактивна система що дозволяє переглядати різні підсумки по багатовимірних даних. Нові результати, що отримуються протягом секунд, без довгого очікування на результат запиту, дозволяють дати відповідь на безліч питань (слідкувати за ключовим показником продуктивності, отримувати прогнози щодо врожайності тої чи іншої культури на тому чи іншому полі, господарстві, регіоні, формувати звіти будь-якої складності у різних розрізах тощо). Основою концепції OLAP є ідея побудова віртуально багатовимірного OLAP-куба який дозволяє здійснювати швидкий різноплановий аналіз даних. Затребувані керівництвом підприємств, організацій, на основі них будуються системи підтримки прийняття рішень.
6	Business intelligence dashboard	Інструмент візуалізації даних, який на одному екрані відображає стан показників бізнес-аналітики, ключові показники ефективності (KPI) та важливі дані для організації, відділу, команди або процесу.

Таким чином, методом використання технології ВІ є перетворення великих обсягів даних в інформативні висновки, зосереджуючи увагу лише на найбільш важливих показниках ефективності. Технології ВІ допомагають отримати різноманітні бізнес-рішення – від операційних до стратегічних, а аналітика великих даних (Big Data Analytics, BDA) стала однією з найбільш актуальних завдань у сучасному бізнес-середовищі.

Література

1. Грінько А.П., Грінько П.Л., Ушакова Н.Г., Андросова Т.В. Методологія керування бізнесом в умовах цифровізації: монографія Х.: МОНОГРАФ, 2021. 198 с.

УДК 338.2

ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

*Дягілева С.Р., учениця 6 класу
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованка гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

*Павелко І.В., методист
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради;*

*Андрєєв С.С., учитель географії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

Галузями економіки називають групи підприємств, які виробляють продукцію одного типу. Виділяють галузі як матеріального виробництва (промисловість, сільське господарство), так і надання послуг (наприклад, будівництво, освіта).

Стратегія управління процесами цифрової трансформації вибудовує мости між поточним станом та бажаним довгостроковим планом підприємства.

Безумовно, сьогодні, інформація – процес, який займає центральне місце в цифровій трансформації, будучи при цьому найважливішим її ресурсом. Колосальні обсяги даних, їх формати, джерела продовжують стрімко розростатися, а це вимагає комплексного всебічного підходу до управління інформацією.

Процеси цифрової трансформації потребують від керівників підприємств гнучкості, здатності швидко адаптуватися до змін на технологічному ринку. Керівники готуються до радикальних змін у бізнес-процесах, а також у підходах для обслуговування клієнтів.

У ХХІ столітті технологічні досягнення істотно змінили умови ведення бізнесу. Розвиток цифрових технологій відкрив нові можливості для компаній покращити безліч напрямків своєї діяльності, наприклад, розширення клієнтської бази, оптимізації внутрішніх процесів, поліпшення взаємодії з клієнтами та підвищення якості комунікацій.

Основний принцип ринкової економіки полягає в тому, що вона не допускає збереження статус-кво під тиском конкуренції. Це означає, що підприємства, які базують власні концепції на принципах сталого розвитку, неодмінно повинні адаптуватися до змін у галузі, трансформуючи свої бізнес-моделі, випереджаючи тенденції. Хоча цей процес може бути складним для організацій, він також надає конкурентні переваги тим, хто здатний швидше за інших скористатися новими можливостями.

З цифровізацією також змінюються економічні процеси: від роботизації виробництва до створення продуктів з індивідуальними характеристиками, адаптованими під потреби конкретного споживача в галузі цифрової економіки, до 2030 року значна частина товарів та послуг, представлених на ринку, будуть «розумними», наприклад, концепції «розумне місто», «розумний дім» та «розумний одяг».

Більшість керівників усвідомлюють, що без впровадження цифрових технологій компанії не зможуть успішно конкурувати на зовнішніх і внутрішніх ринках.

Управління цифровою трансформацією в промислових та аграрних підприємствах є ключовим фактором для підвищення ефективності та забезпечення сталого економічного розвитку. Це поняття включає стратегічне використання та розподіл таких ресурсів, як сировина, енергія, трудові та фінансові кошти, з метою задоволення виробничих потреб та досягнення оперативних цілей [1].

Цифрова економіка заснована на платформній бізнес-моделі, яка формує цифрове середовище з набором функцій, що задовольняють запити як споживачів, так і виробників, надаючи їм можливість прямої взаємодії. Управління цифровими трансформаціями в епоху глобалізації супроводжується змінами в об'єктах та суб'єктах управління.

У перспективі розвиток цифровізації призведе до феноменів колективного володіння товарами та комерціалізації інформації, яка надаватиметься за плату. Хоча ця тенденція ще не стала масовою, можна припустити, що вона породить «підключені товари-шпигуни», які будуть збирати дані про користувачів в обмін певні послуги [3].

Цифровізація торкнулася практично всіх сфер діяльності за останні десятиліття. Хоча її вплив не є новим, стрімкі темпи розвитку технологій кардинально змінюють ринкові механізми та ставлять під загрозу існуючі бізнес-моделі.

Технології хмарних обчислень являють собою значний крок уперед у підвищенні ефективності ведення бізнесу, надаючи клієнтам доступ до обчислювальних ресурсів з мінімальними адміністративними зусиллями. Приміром таких ресурсів можуть бути програми, мережі та сховища даних.

Перевагою хмарних технологій є їх еластичність, що дозволяє швидко налаштовувати ресурси відповідно із потребами клієнтів.

За оцінками аналітиків, ринок хмарних технологій демонструє стабільне зростання. Наприклад, публічна хмара «Microsoft Azure» використовується більш ніж 500 мільйонами клієнтів щомісяця, серед яких 85% складають компанії зі списку Fortune 500. У середньому до платформи підключаються 4000 нових компаній щодня.

Сьогодні 24 найбільших гіперскейл-операторів, серед яких Amazon, Microsoft, IBM та Google, контролюють понад 320 дата-центрів по всьому світу.

Розвиток багат шарових нейронних мереж та технологій машинного навчання надає значний вплив на такі напрямки, як комп'ютерний зір, розпізнавання мови, системи перекладу та роботизовані системи управління. Штучний інтелект дозволяє автоматизувати процеси та приймати рішення в умовах аналізу великих масивів даних. Це призвело до створення таких систем, як Siri від Apple, Echo від Amazon, які мають декілька інтелектуальних функцій.

Більш складні технології штучного інтелекту використовуються при розробці безпілотних транспортних засобів та інших систем автоматизованого керування. Самонавчені системи, такі як Watson від IBM та Wolfram Alpha, здатні відповідати на складні питання, що вимагають фактичної інформації. В ігрових системах штучний інтелект, як, наприклад, Google AlphaGo продемонстрував здатність перемагати найкращих гравців у такі інтелектуальні ігри, як шахи та покер.

Технології штучного інтелекту також активно застосовуються в промисловості, включаючи нафтогазову та енергетичну галузі. Ці рішення допомагають оптимізувати процеси та покращити управління ресурсами в довгострокових проектах, підвищуючи ефективність та знижуючи витрати.

За даними експертів Ovum, Machina Research та Nokia кількість підключених до єдиної мережі пристроїв до 2026 року перевищуватиме 500 млн. одиниць. Вважається, що загальний обсяг інвестицій у технологію «BigData» складе 70 мільярдів доларів до 2026 року, більша частина яких піде на обробку опитувань користувачів, технології звітності та засоби управління сховищами [2].

Отже, цифровізація вже не є просто новою тенденцією, вона активно впливає на економіку, впливаючи на її учасників, способи ведення бізнесу та переміщення економічних вигод. Поява цифрових технологій відкриває для компаній багато нових можливостей. Вони дозволяють підвищити продуктивність ланцюжка поставок, підвищити якості обслуговування клієнтів, прискорити процес прийняття рішень та реагування. Більш того, ключові тенденції в галузі цифрових технологій призводять до різких змін у суспільстві, а також в інфраструктурі багатьох компаній, що працюють у різних галузях та секторах.

Література

1. Кравченко Л.Д. Інформаційні технології у менеджменті - Львів: Видавництво «Крона», 2023. - 467 с.

2. Оринко П.В. Управління інноваційною цифровізацією промисловості в умовах трансформації економіки // Проблеми економіки. 2022. № 1 (48). – с. 24-29.

3. Cocker H. L., Cronin J.M. Charismatic Authority and the YouTuber. Unpacking the New Cults of Personality // Marketing Theory. 2022. Vol. 17, no. 4. Pp. 455-472.

УДК 338.2

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В ЛОГІСТИЦІ

*Єлізев К.В., учень 8 класу
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованець гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

*Кривопустова А.Б., методист
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради;*

*Андрєєв С.С., учитель географії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

У сучасному світі, де технологічні інновації надають величезний вплив на всі аспекти життя, цифрова трансформація у логістиці відкриває нові горизонти для оптимізації та підвищення ефективності ланцюжків поставок. Тому розглянемо, як цифровізація трансформує логістичну індустрію, роблячи її більш гнучкою, прозорою та стійкою.

Цифрова трансформація логістики включає застосування таких технологій, як Інтернет речей, штучний інтелект, великі дані та блокчейн, які радикально змінюють способи управління та контролю над переміщенням товарів. Інтернет речей забезпечує безперервний збір даних за допомогою датчиків та пристроїв, дозволяючи відстежувати стан вантажу в реальному часі. Штучний інтелект та аналітика великих даних допомагають у прийнятті рішень, оптимізації маршрутів та управління запасами, у той час як технологія блокчейн забезпечує безпеку та прозорість транзакцій.

Цифрова трансформація пропонує логістичним компаніям ряд вагомих переваг. Однією із ключових є збільшення ефективності операцій за рахунок автоматизації процесів та скорочення людських помилок [1].

Також значно покращується управління ланцюжками поставок завдяки підвищенню прозорості та контролю. Крім того, цифровізація сприяє зменшенню експлуатаційних витрат та оптимізації використання ресурсів.

Незважаючи на численні переваги, цифрова трансформація логістики також стикається з рядом викликів. До них належать необхідність значних початкових інвестицій, проблеми кібербезпеки та опір змінам із боку співробітників. Для подолання цих перешкод компаніям необхідно розробляти чіткі стратегії впровадження цифрових технологій, проводити навчання персоналу та приділяти підвищену увагу захисту даних.

Цифрова трансформація в логістиці неминуча й продовжуватиме набирати обертів. Очікується, що в майбутньому ми побачимо ще більше інтеграції автоматизованих систем, розумних технологій та інноваційних рішень, які сприятимуть створенню повністю інтегрованих, ефективних та стійких ланцюжків поставок. Це відкриває перед компаніями нові можливості для зростання та конкуренції на глобальному ринку, також надає споживачам найкращий сервіс та якість обслуговування [2].

Цифрова трансформація логістики є ключем до досягнення розумної економіки, де технології служать людині, а бізнес прагне максимальної ефективності та стійкості.

Отже, цифрова трансформація в логістиці є не тільки викликом, а й величезною можливістю для компаній у всьому світі. Застосування передових технологій та інноваційних рішень відкриває шлях до створення більш ефективних, надійних та стійких ланцюжків поставок. Перехід до цифрової логістики потребує значних зусиль, включаючи інвестиції в нові технології, навчання персоналу та забезпечення кібербезпеки. Однак переваги, які пропонує цифровізація, такі як зниження витрат, поліпшення якості обслуговування та підвищення стійкості бізнесу роблять ці зусилля виправданими.

Література

1. Ананко Д.О. Логістика. - Харків: видавництво «ХНАДУ», 2020. - 217 с.
2. Боканов П.В. Логістика транспортних систем / 2-ге вид. / - Миколаїв: Видавництво «Південь», 2022. – 150 с.

УДК 658:004

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕСУ

Карпов А. Є., аспірант 1 курсу спеціальності 051 Економіка, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Науковий керівник: Ревенко Д. С., д.е.н., професор, професор кафедри економіки та публічного управління Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ».

Цифрова трансформація є одним із ключових факторів розвитку сучасного бізнесу в умовах глобалізації та технологічного прогресу. Впровадження інноваційних цифрових рішень дозволяє компаніям підвищувати конкурентоспроможність, оптимізувати бізнес-процеси та адаптуватися до

нових викликів. Розглянемо основні тренди цифрової трансформації, що формують сучасний бізнес-ландшафт.

По-перше, головним сучасним трендом став штучний інтелект, який змінює підходи до аналітики даних, автоматизації процесів та взаємодії з клієнтами. Використання алгоритмів машинного навчання дозволяє прогнозувати поведінку споживачів, виявляти закономірності та забезпечувати персоналізований підхід. Наприклад, чат-боти, які працюють на основі штучного інтелекту, суттєво покращують якість обслуговування клієнтів.

По-друге, перехід до хмарних обчислень стає невід'ємною частиною цифрової трансформації. Хмарні платформи забезпечують гнучкість, масштабованість та доступ до даних у реальному часі. Це дозволяє компаніям ефективніше керувати ресурсами та впроваджувати інноваційні рішення.

По-третє, Інтернет речей змінює спосіб взаємодії компаній зі своїми продуктами та клієнтами. Сенсори, підключені до Інтернету, дозволяють отримувати дані про стан обладнання, поведінку користувачів і навіть умови навколишнього середовища. Це відкриває можливості для створення розумних продуктів і підвищення операційної ефективності.

По-четверте, в сучасному світі, де обсяги даних зростають експоненційно, вміння аналізувати та використовувати великі дані стає стратегічною перевагою. Інструменти аналітики дозволяють компаніям приймати обґрунтовані рішення, підвищувати точність прогнозів та розробляти інноваційні продукти.

По-п'яте, технологічні інновації допомагають бізнесу впроваджувати стратегії сталого розвитку. Відповідальне використання ресурсів, енергозберігаючі технології та впровадження циркулярної економіки стають невід'ємною частиною цифрової трансформації.

І останнє, бізнеси все частіше об'єднуються з партнерами, стартапами та науковими установами для спільної розробки інноваційних рішень. Такі альянси сприяють швидшому впровадженню технологій та зменшенню ризиків.

Успішна цифрова трансформація вимагає комплексного підходу, що включає розвиток технологій, зміну бізнес-процесів і корпоративної культури. Компанії, які здатні швидко адаптуватися до нових реалій і впроваджувати інновації, отримують суттєву конкурентну перевагу на ринку. Отже, цифрова трансформація є не лише викликом, а й можливістю для стійкого розвитку та зростання бізнесу.

Література

1. Нікітін Ю. О., Кульчицький О. І. Цифрова парадигма як основа визначень: цифровий бізнес, цифрове підприємство, цифрова трансформація. *Маркетинг і цифрові технології*. 2019. №3(4). С. 77-87.

2. Мандич О., Бабко Н., Лищенко М., Харчевнікова, Л. Цифрова трансформація та новітні комунікації як платформа для стійкого розвитку бізнесу. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. №4. С. 15-19.

3. Гражевська Н. І., Чигиринський А. М. Цифрова трансформація економіки в умовах посилення глобальних ризиків і загроз. *Економіка та держава*. 2021. №8. С. 53-57.

4. Тищенко Д. С. Цифрова трансформація як драйвер розвитку економіки. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. №4 (04). С. 38-45.

5. Сунцова О. Економетрична та цифрова трансформація бізнесу в концепціях Індустрія 4.0 та 5.0. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. 2022. №2(5). С. 36-47.

6. Бокий А. Особливості цифрової трансформації бізнесу. *Управління розвитком складних систем*. 2024. №58. С. 129-138.

УДК 658.012: 004.65

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

*Качмарський Ігор Володимирович ,
здобувач ступеня доктора філософії
спец. 073 Менеджмент*

Західноукраїнський національний університеті, м. Тернопіль

Цифровізація є ключовим фактором, який трансформує економічне середовище, змінюючи як внутрішні, так і зовнішні аспекти функціонування організацій. В умовах постійно змінюваних технологічних, соціальних і економічних реалій, стратегічна стійкість організацій стає важливою характеристикою, що дозволяє їм не лише адаптуватися до нових умов, а й використовувати цифрові технології як можливість для зростання і підвищення конкурентоспроможності.

Стратегічна стійкість організації в умовах цифровізації включає здатність адаптуватися до швидко змінюваного середовища, зберігаючи при цьому здатність до зростання і забезпечення довгострокової ефективності. Визначення таких характеристик, як гнучкість, інноваційність, стійкість до технологічних ризиків та здатність до цифрових трансформацій, є необхідним для забезпечення успіху в умовах цифрової економіки.

Особливості впливу представимо в таблиці 1.

Таблиця 1. Особливості стратегічної стійкості організації в умовах цифровізації

Особливості	Характеристика
Гнучкість стратегії та організаційних процесів	Цифровізація вимагає від організацій здатності адаптувати свої стратегії і процеси до нових технологічних реалій. Це включає швидку адаптацію до нових інструментів автоматизації, впровадження змін в управлінські практики, а також здатність реагувати на зміни в ринковому середовищі, які виникають під впливом цифрових технологій
Інноваційний потенціал	В умовах цифровізації важливою складовою стійкості є інноваційний потенціал організації. Розвиток нових продуктів і послуг на основі цифрових технологій дозволяє компанії не лише зберігати, а й підвищувати свою конкурентоспроможність на ринку. Інновації можуть охоплювати як бізнес-моделі, так і технології, що застосовуються в організаційних процесах

Кібербезпека	З цифровізацією зростають і ризики, пов'язані з кіберзагрозами. Організації повинні розробляти стратегії для захисту своїх даних і систем від кіберзлочинців, а також для управління потенційними ризиками внаслідок технологічних змін. Наявність надійної кібербезпеки є критично важливою для стратегічної стійкості в умовах цифровізації
Адаптивність	Організації повинні вміти прогнозувати зміни в зовнішньому середовищі, зокрема в технологічному, економічному та соціальному контексті, і розробляти стратегії на основі цих прогнозів. Учасники ринку, які здатні швидко реагувати на зміни і адаптувати свої стратегії до нових умов, мають більші шанси на збереження стійкості
Культурні та кадрові зміни	Цифровізація передбачає зміни в організаційній культурі та управлінських практиках. Важливою складовою стратегічної стійкості є здатність організації сприяти розвитку цифрових навичок серед співробітників і створювати середовище, яке сприяє інноваційності та адаптації до змін. Це може включати в себе підвищення рівня кваліфікації, розвиток гнучких форм роботи, створення умов для зростання і розвитку кадрів
Фінансова стійкість і інвестиції в цифрові технології	В умовах цифрової трансформації організації повинні забезпечити ефективне управління фінансовими ресурсами для інвестування в новітні технології, що дозволяє їм підтримувати конкурентоспроможність і стійкість. Важливим є стратегічне управління інвестиціями, що дозволяє максимізувати вигоди від впровадження цифрових інструментів і знижувати фінансові ризики

Джерело: систематизовано автором [1-4]

Таким чином, стратегічна стійкість організації в умовах цифровізації визначається здатністю ефективно інтегрувати нові технології, адаптувати бізнес-процеси, підтримувати безпеку і інноваційність, а також зберігати фінансову стійкість та гнучкість в умовах змін. Цифровізація є як викликом, так і можливістю для організацій, що прагнуть досягти стійкості і зростання в умовах швидко змінюваного світу.

Література

1. Карпінська М. М. Інтегрована оцінка виробничо-фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс] / М. М. Карпінська, В. М. Костриченко // Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – Випуск 2(4) 2015. – С. 141 – 144. – Режим доступу: http://nuwm.edu.ua/images/content/radamv/Visnyk_4/38.pdf.
2. Кубліцька, О. В. Тенденції забезпечення стратегічної стійкості ринку електронної комерції в Україні / О. В. Кубліцька // Бізнес-навігатор. — 2024. — № 3. — С. 425-430.
3. Мазоренко, О. Роль соціально відповідального маркетингу в забезпеченні стратегічного розвитку підприємства / О. Мазоренко, С. Олегівна Попкова // Український журнал прикладної економіки та техніки. — 2024. — Т. 9, № 3. — С. 186-189.
4. Шамрін Р. В. Розробка методики оцінки економічної стійкості підприємств [Електронний ресурс] / Р. В. Шамрін // Вісник Запорізького

УДК 338.24: 004.42

РИНКОВА ІНФРАСТРУКТУРА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Кириленко Сергій Вікторович,

*к.е.н., старший викладач кафедри підприємництва і торгівлі
Західноукраїнський національний університеті, м. Тернопіль*

Цифрова економіка призводить до значних змін у функціонуванні ринкових інфраструктур, визначаючи нові стандарти для торгівлі, фінансових і логістичних послуг, а також знижуючи бар'єри для виходу на ринки для малих і середніх підприємств. В умовах цифровізації основною метою ринкової інфраструктури стає забезпечення ефективного обміну інформацією, товарообігу і послуг, а також максимальна адаптація до потреб споживачів та підприємств.

Цифрові платформи та їх роль в ринковій інфраструктурі. В умовах цифрової економіки однією з основних складових ринкової інфраструктури є цифрові платформи. Вони сприяють інтеграції різних економічних суб'єктів, забезпечуючи комунікацію, фінансові транзакції, логістику та маркетинг. Платформи, такі як онлайн-магазини, біржі, електронні платіжні системи, об'єднують продавців і покупців, забезпечуючи зручність, доступність і ефективність обміну товарами та послугами [1-4].

В таблиці 1 представимо основні особливості ринкової інфраструктури в умовах цифрової економіки.

Таблиця 1. Особливості ринкової інфраструктури в умовах цифровізації

Особливості	Характеристика
Електронні фінансові послуги	Розвиток електронної комерції вимагає вдосконалення фінансової інфраструктури, зокрема розвитку електронних платіжних систем, криптовалют, фінансових технологій (FinTech) та технологій блокчейн. Ці технології забезпечують безпечні та швидкі фінансові транзакції, а також дозволяють знижувати витрати на обробку платежів та зменшують час здійснення трансакцій
Інформаційно-комунікаційні технології	Ринкова інфраструктура в цифровій економіці передбачає широке використання ІКТ для організації обміну інформацією між усіма учасниками ринку. Від ефективності комунікаційних каналів залежить швидкість адаптації ринкової інфраструктури до нових вимог цифровізації. Інтернет-рішення, мобільні додатки, хмарні технології та велика кількість онлайн-сервісів дозволяють спростити процеси управління ринковими відносинами та забезпечити зростання ефективності економічних операцій

Логістика та постачання в умовах цифрової економіки	Цифрові технології змінюють не лише ринки товарів і послуг, але й процеси постачання та логістики. Впровадження інтелектуальних систем управління постачаннями, використання безпілотних транспортних засобів, роботизація складів та нові технології відстеження вантажів роблять логістичні процеси більш ефективними та економічними
Зміни у конкурентних умовах ринку	Цифровізація ринкової інфраструктури створює нові умови для конкуренції. З одного боку, великі компанії отримують доступ до нових глобальних ринків через цифрові платформи. З іншого боку, малі та середні підприємства можуть скористатися зниженням бар'єрів для виходу на ринки завдяки цифровим інструментам
Цифрова безпека	Оскільки основною валютою цифрової економіки стає інформація, питання безпеки та захисту даних є одними з найважливіших для ринкової інфраструктури. Це включає забезпечення конфіденційності, захисту фінансових операцій і боротьбу з кіберзлочинністю. Розвиток нормативно-правових актів та створення механізмів для захисту цифрових транзакцій є необхідними умовами для успішного функціонування ринкової інфраструктури в умовах цифрової економіки

Джерело: систематизовано автором

Таким чином, ринкова інфраструктура в умовах цифрової економіки повинна відповідати новим викликам та можливостям, що з'являються в результаті цифровізації. Вона сприяє більшій інтеграції економічних суб'єктів, забезпечує зручні та ефективні канали обміну товарами та послугами, оптимізує фінансові та логістичні процеси та створює умови для розвитку нових технологій і бізнес-моделей.

Література

1. Десятнюк О.М., Птащенко О.В. Управління ризиками в цифровій економіці: фінансова безпека та трансформаційні зміни. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2(14), 238-247. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/338>
2. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.
3. Кириленко С.В. Формування інноваційної екосистеми підприємництва в умовах цифрової економіки. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2024. Вип. 4 (284). С. 36-42. (Index Copernicus). DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2024-284-4-36-42>
<https://journals.snu.edu.ua/?journal=VisnikSNU>
4. Кириленко С.В. Система економічної безпеки в умовах цифрової економіки. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 1(18), 2024. - С.40-47
3. URL: <https://en.econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/19/2024/06/1-2024-4.pdf>

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ НА ДІЄВІСТЬ СОЦІАЛЬНО – ТРУДОВОЇ СФЕРИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

*Кіріченко К. М., студентка
Донецький державний університет внутрішніх справ*

Гузенко О.П., к. е. н., доцент, доцент кафедри господарсько – правових дисциплін та економічної безпеки, факультету №4,

Сучасність доводить, що результативність процесу впровадження цифровізації економіки в соціально – трудову сферу засвідчила як негативний, так і позитивний аспект в період адаптації окремих важелів управління. Беззаперечним є той факт, що більшість негативних явищ викликані активними воєнними діями в Україні, котрі спровокували появу достатньо значних за обсягом міграційних явищ, порушення умов життєдіяльності громадян українського суспільства, підвищення рівня економічної безпеки, втрати робочих місць тощо. Не дивлячись на зазначене цифрова сфера в Україні продовжує інтенсивно розвиватися, оскільки під час екстремальних ситуацій вона сприяє певним позитивним зрушенням на користь дистанційної зайнятості, дозволяє надавати соціальні послуги на цифровій основі, розкриває нові перспективи розвитку та реалізації потенціалу майбутнього. У даному випадку загострюється питання розвитку соціально-трудова сфера, тому що саме праця є основою життя людини та її особистого й суспільного розвитку. На основі процесів цифровізації економіки саме в соціально - трудовій сфері відбуваються значні трансформації, що і вказало на актуальність та сучасність вибору напрямку дослідження.

Проблематичні та методологічні аспекти впливу процесів цифровізації економіки на розвиток соціально – трудової сфери не втрачають своєї актуальності в дослідженнях вітчизняних науковців. Таке твердження витікає з того, що доволі активно зазначене питання обирається предметом вивчення у монографічних та дисертаційних дослідженнях, обговорюється на різних дискусійних платформах та оприлюднюється на конференціях різного рівня. Вітчизняні науковці звертаються до проблем участі процесів цифровізації в соціально – трудовій сфері визначаються як негативні, так і позитивні явища, що впливають на майбутній розвиток даної сфери економіки. Серед науковців, котрі переймалися зазначеним питанням варто відзначити таких як Н. А. Азьмук [1], О. Ф. Новікова, О. І. Амоша, Ю. С. Залознова, О.О. Хандій [2], С. Вишновецька, І. Михайлова, О. Рим, Л. Купіна [3], Г. В. Давиденко [4] та інші. Не дивлячись на доволі результативні дослідження, окремі аспекти питання впливу процесів цифровізації економіки на дієвість соціально – трудової сфери потребують більш поглибленого дослідження, що і обумовило вибір напрямку вивчення.

Нагадаємо, соціально – трудова сфера представляє собою сферу соціально-економічних процесів та відносин, в яких домінують відносини щодо суспільних та виробничих умов праці, їх здійснення, організації оплати праці, дисципліни,

трудової етики, формування та функціонування трудових обов'язків. Окрім цього, складна конфігурація соціально-трудова відносин на ринку праці зумовлена переплетінням формальних і неформальних, традиційних та інноваційних, гнучких і застиглих форм прояву зайнятості, високої та низької мобільності робочої сили, потребувала глибокого кількісно-якісного аналізу, особливо в сучасних умовах розвитку громадського суспільства, яке знаходиться під впливом воєнних викликів.

Одним з напрямків покращення функціонування соціально – трудової сфери стало активно впровадження процесів цифровізації економіки. Як зауважують О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, Ю.С. Залознава та О.О. Хандій[2, с.8] «...під цифровізацією прийнято розуміти просування цифрових технологій у різні сфери життєдіяльності суспільства, активне використання інформаційно-комунікаційних технологій».

Очевидним є те, що цифровізація економіки суттєво змінює систему соціально - трудових відносин, безпосередньо ринок праці та сам процес праці. Вплив цифровізації проявляється через наявні зміни, що охоплюють соціально-трудова відносини та розкривають наявні ризики і загрози. Разом з тим, в період адаптації інструментів цифровізації економіки одночасно генерують нові можливості, котрі дозволяють реалізувати напрямки підвищення якості життя населення через механізм прозорості, доступності та спрощення процедур в соціально – трудовій сфері.

На погляд А.В. Жаворонок та І.А.Лопашук [5, с.254] цифровізація соціальної сфери в Україні має деякі проблематичні аспекти, а саме «...проблеми взаємодії та координації між відомствами, які надають пільги та призначають соціальні виплати; трудомісткість отримання соціальних пільг, виплат, допомоги; низький рівень інформованості населення стосовно заходів соціальної підтримки; низька якість надання соціальних послуг тощо». В той же час, науковці окреслюють коло цифрових ризиків, а саме «...низький рівень цифрової грамотності населення, доступ до Internet;. ризик відмови від паперового документообігу;. відмова від представлення особистих даних в електронному вигляді та користуватися електронними сервісами держави; порушення прав людини під час тотальної цифровізації системи соціального захисту; унеможливується зворотний зв'язок, а саме розуміння та оскарження рішень про призначення виплат» [5, с.256].

З позиції трудової сфери доволі змістовно висвітлю ризики процесів цифровізації Н.О. Серьогіна [6, с.279] «...масштабування тіньової зайнятості і прихованих трудових відносин в цифровій сфері; зосередження на платформах мікрозавдань, здійснення котрих визначає невеликий обсяг винагороди й підштовхує до зростання мультизайнятості; надзайнятість, через яку утворюється дисгармонія між роботою й особистим життям, вона спричиняє фізичне й психологічне виснаження; відсутність соціального захисту й соціальних гарантій, провайдери не визнають виконавців послуг як працівників, що зумовлює перекидання всіх соціальних витрат та ризиків на виконавців».

З метою вирішення проблем, що виникають в період розвитку та функціонування соціально – трудової сфери в умовах сьогодення, доволі

змістовні пропозиції надає В.В.Горбань [7], яка пропонує проведення вдосконалення на рівні Державної служби зайнятості населення. Науковець вважає, що на основі інструментів цифровізації мають відбутися наступні напрямки автоматизації: «...встановлення пріоритетів та впорядкування процедур подання заявок на допомогу по безробіттю; надання привілеїв онлайн - додаткам, приділяючи особливу увагу питанням кібербезпеки та шахрайству в інтернеті; додатки на телефоні мають бути створені також для клієнтів без цифрових навичок або доступу до інтернету; надання додаткової підтримки клієнтам без цифрових навичок, щоб гарантувати, що вони можуть подати заявку та отримати допомогу; масштабування та призупинення менш важливих послуг, щоб звільнити ресурси для обробки заявок на пільги, щоб підтримка доходів швидко досягла тих, хто її потребує; можливість автоматичного поновлення пільг та полегшення процедури подання заявок на отримання виплат»[7].

Важливо звернути увагу на те, що в 2022–2023 роках процеси цифровізації економіки дещо уповільнилися у зв'язку з військовою агресією, нестачею бюджетних коштів для основних урядових завдань та переважно їх спрямування на безпеку та оборону, відбулося зменшення обсягів фактичного фінансування.

Таким чином, процеси цифровізації економіки, одного боку покращили ситуацію в сфері соціально – трудових відносин, з іншого боку, мали місце певні види цифрових ризиків, що пов'язані зі зміною обробки інформаційного потоку між державою та суспільством. На даний час постає питання удосконалення правового сегменту, котрий би розширив функціональні обов'язки представників служби Управління праці та соціального захисту населення. На основі більш реалістичних інформаційних потоків, які отриманні на базі цифрових інструментів вдосконалити підхід до прийняття реальних управлінських рушень в сфері соціально – трудових відносин

Література

1. Азьмук Н.А. Трансформація зайнятості при переході до цифрової економіки: глобальні виклики та стратегії адаптації :монографія. Київ: Знання, 2019. 335 с.

2.Трансформація соціально-трудової сфери в умовах цифровізації економіки: монографія / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, Ю.С. Залознова, О.О. Хандій та ін. Київ: НАН України, Ін-т економіки промисловості. 2022. 385 с.

3.Соціально-трудові права і виклики цифровізації: монографія / С.Вишновецька,І. Михайлова, О.Рим, Л. Купіна та ін.; за ред. Я. В. Сімутіної, М. М. Шумила. Київ: Ніка-Центр, 2023. 348 с.

4.Давиденко Г.В. Цифрова інклюзія та доступність: соціальна діджиталізація: монографія. Вінниця: Видавець ТОВ «ТВОРИ», 2023. 240 с.

5. Жаворонок А.В., Лопашук І.А. Цифровізація соціальної сфери в контексті забезпечення економічної безпеки держави. Економічний простір. 2024. №189. С. 253-258.

6. Серьогіна Н.О. Вплив процесів цифровізації на забезпечення продуктивної зайнятості в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського.

7.Горбань В.В. Автоматизація діяльності центрів зайнятості. URL: http://vtei.com.ua/doc/2023/vatra2004/zb13_168.pdf#page=90.

УДК 004.42: 330.341

ІНФРАСТРУКТУРНІ ЗМІНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

*Козлов Андрій Сергійович,
здобувач ступеня доктора філософії
спец. 051 Економіка
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка*

Цифровізація є одним з основних факторів, що визначає трансформацію інфраструктури в сучасному світі. В умовах розвитку цифрової економіки відбуваються значні зміни у структурах і процесах, що забезпечують функціонування економіки, включаючи комунікаційну, транспортну, енергетичну та соціальну інфраструктуру. Такі зміни охоплюють як фізичні компоненти інфраструктури, так і інформаційні, що дозволяє оптимізувати управлінські, операційні та комунікаційні процеси. Саме тому в таблиці 1 надамо основні особливості впливу цифровізації на інфраструктуру, що і зумовлює основні інфраструктурні зміни.

Таблиця 1. Особливості впливу цифровізації на інфраструктуру

Вплив	Характеристика
Цифрові технології та їх вплив на інфраструктуру	Одним із основних аспектів інфраструктурних змін є інтеграція цифрових технологій в інфраструктурні компоненти. Це стосується розвитку інтелектуальних транспортних систем, смарт-міст, автоматизованих логістичних мереж та енергетичних систем, що дозволяють знижувати витрати, підвищувати ефективність і сприяти більш стійкому розвитку інфраструктури
Смарт-міста і розвиток урбаністичної інфраструктури	Цифровізація активно впливає на розвиток урбаністичних систем, де застосування технологій Інтернету речей (IoT), датчиків і автоматизованих систем дозволяє здійснювати ефективний моніторинг і управління інфраструктурними об'єктами, такими як вуличне освітлення, системи водопостачання, транспорту та енергетики. Смарт-міста стають все більш популярними в умовах цифрової трансформації, оскільки вони сприяють зниженню витрат, підвищенню якості життя та створенню нових робочих місць
Розвиток комунікаційної інфраструктури	У сучасних умовах інфраструктурні зміни торкаються також телекомунікаційної та інформаційної інфраструктури. В умовах цифровізації основну роль відіграють високошвидкісні інтернет-з'єднання, технології 5G, які відкривають нові можливості для цифрових послуг та онлайн-комунікацій. Це дозволяє створювати нові бізнес-моделі, оптимізувати процеси та забезпечувати доступ до високоякісних послуг на всіх рівнях економіки
Інфраструктура для підтримки цифрових платіжних систем	Цифровізація економіки неможлива без розвитку інфраструктури для здійснення цифрових платежів. В умовах зростання популярності електронної комерції, криптовалют і безготівкових розрахунків розвиток

	платіжних систем стає критично важливим. Це вимагає створення та вдосконалення надійних платіжних платформ, систем електронних грошей, інфраструктури для мобільних платіжних рішень, а також забезпечення безпеки цих транзакцій
Інтеграція відновлювальних джерел енергії	Цифровізація також сприяє розвитку інфраструктури в енергетичному секторі, зокрема, в процесах оптимізації енергоспоживання та розвитку відновлювальних джерел енергії. Розвиток «розумних» енергомереж (smart grids), систем для моніторингу та управління енергоспоживанням на основі цифрових технологій дозволяє досягти високої ефективності використання енергетичних ресурсів
Зміни в логістичній інфраструктурі	Впровадження цифрових технологій у сферу логістики також є важливим напрямом інфраструктурних змін. Це включає використання автоматизованих складів, безпілотних транспортних засобів, роботизованих систем для обробки вантажів і оптимізації поставок. Використання технологій штучного інтелекту для прогнозування і планування логістичних операцій сприяє зниженню витрат і покращенню швидкості доставки товарів
Зміни у соціальній інфраструктурі	Цифровізація також впливає на соціальну інфраструктуру, зокрема на освіту, охорону здоров'я та інші сфери послуг. Підвищення доступності цифрових технологій сприяє розвитку онлайн-освіти, телемедицини та інших дистанційних послуг, що дозволяє забезпечити доступ до соціальних благ навіть у віддалених регіонах
Безпека і кіберзахист інфраструктури	Одним із важливих аспектів цифрових змін є забезпечення безпеки інфраструктури. В умовах цифровізації інфраструктурні об'єкти стають більш вразливими до кіберзагроз. Розвиток надійних систем кіберзахисту, а також нормативно-правового регулювання в цій сфері є необхідною умовою для забезпечення безпеки та стабільності цифрової інфраструктури

Джерело: сформовано [1-7]

Загалом, інфраструктурні зміни в умовах цифровізації сприяють розвитку економіки, покращенню якості життя та ефективності управлінських процесів. Ці зміни вимагають інтеграції новітніх технологій в усі сфери інфраструктури та їх адаптації до нових умов цифрового середовища.

Література

1. Shevchenko, I., Haraev, M., Krysovaty, I., Kurtsev, O. (2024). The Digital Investment Platform as a Means of Forming and Implementing an Investment Project of a Railway Company. In: Yang, X.S., Sherratt, S., Dey, N., Joshi, A. (eds) Proceedings of Ninth International Congress on Information and Communication Technology. ICICT 2024 2024. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 1014. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-97-3562-4_36
2. Дмитрієва О.І. Транспортна інфраструктура як об'єкт державного регулювання. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2020. №24. DOI: <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2020.24.0.52C>. 52 - 63
3. Кириленко С.В. Система економічної безпеки в умовах цифрової економіки. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 1(18), 2024. - С.40-47
3. URL: <https://en.econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/19/2024/06/1-2024-4.pdf>
4. Кириленко С.В. Формування інноваційної екосистеми підприємництва в умовах цифрової економіки. Вісник Східноукраїнського національного

університету імені Володимира Даля, 2024. Вип. 4 (284). С. 36-42. (Index Copernicus). DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2024-284-4-36-42>
<https://journals.snu.edu.ua/?journal=VisnikSNU>

5. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

6. Крисоватий І.А. Сучасна ринкова інфраструктура України. Abstracts of II International Scientific and Practical Conference. Berlin, Germany. Pp. 87-88. URL: <https://eu-conf.com/events/research-work-in-the-system-of-training-teachers-in-technological-fields/>

7. Шлапак А. В., Іващенко О. А. Управління соціальною безпекою в умовах цифрової економіки: локальний рівень. Бізнес Інформ. 2024. №1. С. 87–94. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-1-87-94>

УДК 657.6: 330.101.541

ОБЛІКОВІ ОПЕРАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

***Красніков Дмитро Олександрович,**
здобувач ступеня доктора філософії
спец. 071 Облік і оподаткування*

Західноукраїнський національний університеті, м. Тернопіль

***Бекетов Олександр Валерійович,**
здобувач ступеня доктора філософії
спец. 071 Облік і оподаткування*

Західноукраїнський національний університеті, м. Тернопіль

У сучасних умовах інтеграція новітніх інформаційних технологій, автоматизація облікових процесів та використання хмарних технологій у бухгалтерії сприяють підвищенню ефективності ведення обліку, зменшенню помилок та оптимізації фінансових потоків. Застосування інформаційних технологій у сфері бухгалтерії дозволяє значно знизити людський фактор, мінімізувати помилки, прискорити процеси обробки даних та забезпечити високий рівень доступності й безпеки інформації. Автоматизація бухгалтерських процесів, інтеграція з іншими інформаційними системами, використання хмарних технологій та онлайн-сервісів відкривають нові горизонти для підприємств усіх форм власності та різних масштабів.

Проте перехід до цифрової економіки також постає перед підприємствами новими викликами. Вимагається впровадження нових стандартів і методик бухгалтерії, адаптація до змінюваного законодавства в галузі фінансових та податкових вимог, а також посилення інформаційної безпеки, що є критично важливим для збереження конфіденційності та цілісності фінансових даних.

Основні напрямки впливу цифровізації на облікові операції [1-3]:

використання програмного забезпечення для автоматичного обліку фінансових та господарських операцій забезпечує точність і швидкість обробки даних;

цифрові платформи дозволяють інтегрувати облікові системи з іншими фінансовими та управлінськими системами підприємства, що забезпечує оперативність та точність даних;

запровадження сучасних методів захисту інформації, таких як криптографія та системи автентифікації, для захисту фінансових даних підприємств;

хмарні технології та облікові сервіси: хмарні рішення дозволяють організаціям зберігати облікові дані в онлайн-форматі, що забезпечує доступ до інформації з будь-якого місця та підвищує гнучкість ведення обліку.

Перспективи розвитку облікових операцій в умовах цифрової економіки [1-3]:

впровадження інтелектуальних систем на основі штучного інтелекту для прогнозування фінансових операцій та автоматичного коригування бухгалтерських записів;

розвиток цифрових валют та блокчейн-технологій для забезпечення прозорості та ефективності фінансових транзакцій;

збільшення автоматизації звітності та податкових процедур за допомогою цифрових платформ та національних електронних систем.

Таким чином, облікові операції в умовах цифрової економіки вимагають нових підходів, які забезпечують більшу ефективність, безпеку і прозорість облікових процесів.

Цифровізація бухгалтерії та облікових операцій є невід'ємною частиною розвитку сучасної економіки, яка трансформує традиційні методи обробки фінансової інформації та забезпечує високий рівень автоматизації бізнес-процесів. В умовах цифрової економіки облікові операції набувають нових форм, що дозволяють зменшити людський фактор, підвищити точність і ефективність обліку, а також забезпечити прозорість і доступність даних для різних зацікавлених сторін.

Впровадження інформаційних технологій у бухгалтерію відкриває значні можливості для вдосконалення внутрішніх процесів на підприємствах, зокрема через автоматизацію облікових записів, використання хмарних технологій для зберігання і обробки даних, а також інтеграцію з іншими інформаційними системами. Це дозволяє підприємствам оптимізувати час і ресурси, знижувати операційні витрати та підвищувати конкурентоспроможність.

Однак цифровізація також несе певні виклики, зокрема потребу в оновленні стандартів бухгалтерського обліку, забезпеченні належного рівня інформаційної безпеки, а також потребу в кваліфікованих фахівцях, здатних ефективно впроваджувати та використовувати новітні технології.

Література

1. Iryna Shevchenko, Valentyna Panasyuk, Alla Uzhva, Natalia Lagodiienko, Oksana Pysarchuk, Dmytro Krasnikov. Harmonization and Standardization of Accounting as a Means of Ensuring Sustainable Development in the Conditions of Globalization. [ref]: vol.22.2024. available at: <https://refpress.org/ref-vol22-a9/>
2. Панасюк В. М., Мельничук І. В., Омецінська І. Я. Облік та оподаткування в інтернет-бізнесі: перспективи розвитку та виклики. Бізнес Інформ. 2024. №1. С. 258–266. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-1-258-266>
3. Панасюк В., Птащенко О., Клак О., Трубіцина О. Експортно-імпортні операції: реалії обліку і оподаткування в умовах воєнного стану. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 1(12), 2023. - С. 25-34. URL: <https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/07/1-2023-3.pdf>

УДК 338.24

ІННОВАЦІЙНА ЕКОСИСТЕМА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

*Курцев Олексій Юрійович,
Кандидат юридичних наук, доцент
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

Інноваційна екосистема підприємництва є важливою складовою сучасної економічної системи, яка забезпечує сталий розвиток, сприяє залученню нових технологій і підвищенню конкурентоспроможності. В умовах інклюзивної економіки, яка орієнтується на забезпечення рівних можливостей для всіх верств населення та сприяє соціальній згуртованості, інноваційна екосистема повинна не лише стимулювати бізнес-активність, але й враховувати потреби найбільш уразливих груп населення. Така екосистема надає підприємцям ресурси, можливості для розвитку та підтримку, водночас орієнтуючись на соціальні та екологічні аспекти, що сприяють сталому економічному зростанню.

Основні компоненти інноваційної екосистеми підприємництва [1-9]:

створення сприятливого правового та регуляторного середовища є ключовим чинником для розвитку підприємництва. Важливим аспектом є забезпечення рівних можливостей для всіх підприємців незалежно від їхнього соціального статусу, статі, віку чи місця проживання. У інклюзивній економіці особлива увага приділяється доступу до фінансування та ресурсів для малих і середніх підприємств, зокрема тих, що працюють у регіонах з обмеженими можливостями або мають соціально вразливі групи населення серед своїх працівників;

використання інноваційних технологій є необхідною умовою для розвитку підприємництва в умовах сучасної економіки. Для забезпечення інклюзивності важливо, щоб ці технології були доступні для широких верств населення,

включаючи підприємців з малими стартовими ресурсами. Технології, такі як цифрові платформи, мобільні додатки, онлайн-сервіси, можуть значно знизити бар'єри входу на ринок для малих і середніх підприємств, тим самим забезпечуючи рівні можливості для всіх;

освіта та професійна підготовка є важливими складовими інноваційної екосистеми. Розвиток підприємницьких навичок, зокрема серед представників соціально вразливих груп, допомагає збільшити їхню економічну мобільність. У межах інклюзивної економіки освіта повинна бути доступною для всіх, включаючи людей з інвалідністю, жінок, молодь, які живуть у сільських районах, та інших соціальних груп;

для розвитку підприємництва в умовах інклюзивної економіки важливим є доступ до фінансування. Інноваційні фінансові інструменти, такі як краудфандинг, соціальні інвестиції та мікрофінансування, можуть бути особливо корисними для підприємців, які не мають доступу до традиційних фінансових ресурсів. Банк державних та міжнародних інвесторів також повинен орієнтувати свої програми на підтримку інклюзивних бізнес-ініціатив, що сприяють соціальній інтеграції;

інклюзивна економіка передбачає активну міжнародну співпрацю для розвитку інноваційних підприємницьких екосистем. Обмін знаннями, технологіями, практиками між різними країнами сприяє розвитку нових бізнес-моделей, які є більш стійкими, соціально відповідальними та екологічно орієнтованими. Підтримка міжнародних партнерств для розвитку малого бізнесу, зокрема в країнах з обмеженими ресурсами, може допомогти забезпечити доступ до новітніх технологій, фінансування та ринків;

в умовах інклюзивної економіки підприємці повинні орієнтуватися на соціально відповідальну бізнес-практику, яка включає етичне ведення бізнесу, збереження навколишнього середовища та інтеграцію в громаду. Важливо, щоб інноваційні підприємства враховували потреби місцевих спільнот, стимулюючи їхній розвиток та знижуючи соціальні бар'єри. Підприємства повинні бути націлені не тільки на прибуток, але й на позитивний внесок у розвиток суспільства та вирішення соціальних проблем;

важливим аспектом інклюзивної економіки є розвиток місцевого підприємництва, яке сприяє створенню робочих місць, підвищенню доходів і зменшенню рівня соціальної нерівності. Місцеві підприємці можуть бути важливими агентами змін, створюючи економічні можливості для тих, хто зазвичай не має доступу до основних економічних ресурсів.

Таким чином, інноваційна екосистема підприємництва в умовах інклюзивної економіки повинна створювати сприятливі умови для розвитку бізнесу, який відповідає не тільки економічним вимогам, але й соціальним та екологічним стандартам. Важливим завданням є забезпечення рівного доступу до ресурсів і можливостей для всіх груп населення, незалежно від їхнього соціального становища, статі, віку чи місця проживання. Для цього необхідно розвивати інституційну підтримку, інноваційні технології, доступ до фінансування та освітні програми, а також сприяти міжнародній співпраці та соціальній відповідальності підприємців. Втілення інклюзивної економіки в

реальність потребує співпраці між урядами, бізнесом, міжнародними організаціями та громадянським суспільством.

Література

1. Desyatnyuk, O., Krysovatyu, A., Ptashchenko, O. and Kyrylenko, O. (2024). Enhancing financial inclusivity and accessibility of financial services through digital technologies. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. pp. 65-69. ISSN 1804-7890 https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140142/papers/A_13.pdf
2. Reznikova N. Ecological imperatives for extension of globalization processes: problem of economic security. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 21. С. 23- 26.
3. Reznikova N., Ivashchenko O., Rubtsova M. Global problems as a subject of interdisciplinary studies in the focus of international economic security and sustainable development. Економіка та держава. 2020. №. 7. Р. 24–31.
4. Shtal, T., Ptashchenko, O., Rodionov, S., & Kurtsev, O. (2023). Implementation of modern marketing tools in entrepreneurial activity. Economics of Development, 22(4), 53-63. doi: 10.57111/devt/4.2023.53. URL: <https://ecdev.com.ua/uk/journals/t-22-4-2023/implementatsiya-suchasnogo-marketingovogo-instrumentariyu-v-pidpriyemnitsku-diyalnist>
5. Кириленко О.П., Кириленко С.В. Інклюзивний розвиток територіальних громад в умовах новітніх викликів. № 3 (05) (2024): Інклюзивна економіка. С. 39-46. DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.5-6, URL: https://journals.kpdi.in.ua/index.php/inclusive_economics/article/view/145
6. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.
7. Птащенко О.В. Економічна інклюзія на міжнародному та регіональному рівнях: фінансовий аспект. Світ фінансів. № 2(75) (2023). – С. 95-105 URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/view/104>
8. Птащенко О.В., Шевченко І.О. (2024). МАРКЕТИНГОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: АУДИТ БРЕНДУ. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 1(13), 56-69. <https://doi.org/10.32750/2024-0107>, <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/248>
9. Птащенко, О., Резнікова, Н., Іващенко, О. (2023). МІЖНАРОДНІ СТРАТЕГІЧНІ АЛЬЯНСИ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ І РОЗВИТКУ РИНКУ ДАНИХ. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2(12), 214-227. <https://doi.org/10.32750/2023-0218> <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/250>

ЧИННИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У МАЛОМУ БІЗНЕСІ

*Макаров С.А., здобувач аспірантури
спеціальності 051 «економіка»
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Попов А.С., к.е.н., доц.
кафедри економіки та публічного управління*

Впровадження цифрових інструментів у діяльність малого бізнесу у сфері торгівлі залежить від низки чинників, які можна класифікувати за кількома критеріями. Основними категоріями є зовнішні та внутрішні чинники:

- зовнішні чинники включають загальні економічні умови, розвиток цифрової інфраструктури, державну політику у сфері підтримки бізнесу та конкуренцію.
- внутрішні чинники пов'язані з ресурсами підприємства, рівнем цифрової грамотності, організаційною культурою та стратегічними цілями.

Для розуміння впливу цифровізації на малий бізнес важливо розглядати кожну категорію детально.

Одним із ключових зовнішніх чинників є доступ до якісної цифрової інфраструктури. Малі підприємства залежать від стабільного інтернет-з'єднання, доступу до хмарних сервісів, цифрових платформ та інших технологій. У регіонах із недостатнім розвитком інфраструктури впровадження цифрових інструментів ускладнюється.

Наприклад, відсутність швидкісного інтернету у віддалених районах значно обмежує можливості онлайн-торгівлі, автоматизації процесів чи використання CRM-систем. Для підприємств, що діють у таких умовах, державна підтримка у вигляді розширення цифрових мереж може стати вирішальним фактором.

Державна політика у сфері цифровізації малого бізнесу також відіграє важливу роль. Програми фінансової підтримки, зокрема гранти чи кредити для впровадження ІКТ, знижують бар'єри для інновацій. Наприклад, в Україні діють програми цифрової освіти для підприємців, які сприяють підвищенню рівня цифрової грамотності.

Водночас необхідна прозора законодавча база для електронної комерції, що забезпечує безпеку транзакцій і захист прав споживачів, сприяючи зростанню довіри до цифрових інструментів.

Конкуренція на ринку спонукає малі підприємства адаптувати цифрові технології. У торгівлі особливо важливо використовувати сучасні інструменти, такі як аналітика великих даних, омніканальні платформи, персоналізовані пропозиції та цифровий маркетинг. У конкурентному середовищі ті підприємства, які ігнорують цифровізацію, ризикують втратити клієнтів і позиції

на ринку.

Фінансова спроможність є ключовим фактором для впровадження цифрових інструментів. Високі початкові витрати на придбання обладнання, ліцензії на програмне забезпечення та навчання персоналу можуть стати бар'єром для малих підприємств. Разом із тим, багато доступних рішень, таких як хмарні сервіси або SaaS-платформи, дозволяють знизити витрати.

Ефективне управління фінансовими ресурсами, зокрема використання кредитів чи грантів, може допомогти подолати фінансові бар'єри.

Цифрова грамотність власників бізнесу та працівників є важливим чинником успішної інтеграції цифрових технологій. Брак знань і навичок у використанні ІКТ може уповільнити процес впровадження нових інструментів і знизити їхню ефективність.

Навчальні програми, участь у семінарах і тренінгах можуть допомогти підвищити рівень цифрової грамотності. Крім того, наймання кваліфікованих спеціалістів з інформаційних технологій може стати стратегічним рішенням для бізнесу.

Успішна цифровізація залежить від стратегічного бачення керівництва. Власники малого бізнесу, які розуміють потенційні вигоди цифровізації, більш схильні до впровадження інновацій. Крім того, відкритість до змін та адаптивність організаційної культури є важливими передумовами для ефективного використання цифрових інструментів.

Вибір технологій для впровадження залежить від їхньої доступності та відповідності потребам малого бізнесу. Наприклад, хмарні сервіси, такі як Google Workspace чи Microsoft 365, є доступними для підприємств різного розміру. Крім того, використання платформ електронної комерції, таких як Shopify або WooCommerce, дозволяє малому бізнесу швидко виходити на ринок з мінімальними витратами.

Ефективне використання цифрових технологій вимагає інтеграції різних систем, таких як платформи управління запасами, CRM-системи та електронні платіжні інструменти. Це допомагає створити цілісний підхід до управління бізнесом, поліпшуючи продуктивність та знижуючи витрати.

Соціальні чинники, зокрема ставлення клієнтів до цифрових сервісів, також впливають на впровадження цифрових інструментів. Зростання популярності онлайн-покупок, мобільних додатків і безготівкових розрахунків формує попит на цифрові технології.

Культурні аспекти, зокрема готовність співробітників до змін, також впливають на успішність цифровізації. Підприємства, що культивують інноваційність і підтримують розвиток своїх працівників, мають більше шансів на успіх у впровадженні нових технологій.

Чинники впровадження цифрових інструментів у малому бізнесі у сфері торгівлі є багатогранними та взаємопов'язаними. Вони включають як зовнішні умови, такі як доступ до інфраструктури та державна підтримка, так і внутрішні аспекти, зокрема фінансові ресурси, цифрову грамотність і організаційну культуру. Успішне впровадження цифрових технологій вимагає комплексного підходу, який враховує всі ці аспекти та дозволяє підприємствам адаптуватися

до швидкозмінного ринкового середовища.

Література

1. Кривошей В. М., Дубовий О. А. Цифрова економіка: теоретичні основи і практичні виклики // Економіка і суспільство. 2022. С. 23–28. URL: <https://economyandsociety.in.ua>.
2. Schneider A. Digital transformation and global markets // Journal of Business Research. 2023. Vol. 125. P. 115–121. URL: <https://www.journal.com>.
3. Бутенко О. В., Колесник А. С. Виклики цифровізації економіки України // Наукові записки. 2022. С. 45–50. URL: <https://academic.org>.
4. Johnson P. Big Data and decision making in the digital economy // Technological Forecasting & Social Change. 2022. Vol. 174. P. 104–115. URL: <https://www.techfuture.com>.
5. OECD. Digital economy outlook. 2023. URL: <https://www.oecd.org>.

УДК 338.2

ПРОЦЕСИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ (НА ПРИКЛАДІ КИТАЮ)

*Мельник М.О., учень 6 класу
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованець гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

*Кандиба Ю.І., к.г.н., доц. кафедри
соціально-економічної географії і регіоназнавства імені Костянтина Немця
Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна;*

*Андрєєв С.С., учитель географії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

В останні десятиліття Китай досяг значних успіхів у галузі цифрової трансформації економіки. Цифрові технології стали основою для модернізації різних галузей, стимулювання економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності країни на глобальній арені. Стрімкий розвиток технологій, таких як інтернет речей, 5G, а також інтеграція цифрових рішень у традиційні сектори економіки дозволили Китаю створити передову інноваційну екосистему. До пандемії у 2019 році обсяг цифрової економіки КНР до 38,5 трлн юанів, що становило 36% від загального ВВП [1]. На початку 2023 року у Китаї налічувалося 1,05 млрд. користувачів Інтернету, коли проникнення інтернету становило 73,7%. У січні 2023 року в Китаї налічувалося 1,03 млрд. користувачів соціальних мереж, що становить 72,0% від загальної чисельності населення. На

початку 2023 року в Китаї було активовано загалом 1,69 млрд підключень до мобільного зв'язку, що еквівалентно 118,6% від загальної чисельності населення. З 2012 по 2021 р. середні темпи приросту становили 15,9%, а частка ВВП країни збільшилось з 21,6 (2012 р.) до 41,5% (2022 р.) та досягла 50,2 трлн юанів. На цифрову економіку країни припадає понад 18% від кількості 47 основних країн, включених у білу книгу, займаючи друге місце після Сполучених Штатів, говориться в білій книзі, яка випущена Китайською академією інформаційних та комунікаційних технологій [2, 3].

Державна політика та стратегічне планування відіграють ключову роль у процесі цифрової трансформації Китаю. Уряд країни приймає активну участь у формуванні та реалізації різних ініціатив, спрямованих на підтримку та розвиток цифрових технологій. Щорічно уряд Китаю впроваджує у життя нові стратегії та ініціативи, які пришвидшують процеси цифровізації, а саме: стратегія «Індустрія 4.0» (2013 р.), «Інтернет Плюс» (2015 р.), П'ятирічний План (2016-2020) (2016 р.) [4], Національний План Розвитку ШІ (2017 рік) [5], Пілотний проект цифрової валюти (2018 р.) [6], План Розвитку 5G (2019 р.) [7], План «Цифровий Китай» (2020 р.) [8], План розвитку фінансових технологій на період з 2022 по 2025 рр. (2021 р.) [9], Інтеграція цифрових реальних економік (2022 р.) [10]. Стратегії, такі як "Інтернет Плюс", проект "Цифровий Китай" та національний план розвитку штучного інтелекту стали важливими елементами комплексного підходу до цифровізації економіки.

Тим не менш, Китай стикається з рядом серйозних викликів у процесі цифровізації. Швидке зростання цифрових технологій супроводжується збільшенням ризиків кібератак та витоків даних, що потребує посилення заходів кібербезпеки. Захисту персональних даних стає все більш актуальним завданням, що вимагає розробки надійних законодавчих та технічних заходів. Регуляторні дзвінки, пов'язані зі швидким розвитком фінтеху та інших інноваційних секторів вимагають адаптації існуючих рамок для підтримки балансу між інноваціями та стабільністю фінансової системи.

Китайські регуляторні органи приймають низку конкретних документів та ініціатив для вирішення викликів, пов'язаних з розвитком фінтеху та цифрової економіки:

1. Основні засади регулювання фінансових технологій (2017 рік): Документ, що визначає основні засади та підходи до регулювання фінтех компаній, включаючи вимоги до ліцензування, капітальні нормативи та заходи з кібербезпеки.

2. Керівні вказівки щодо розвитку блокчейн-технологій (2019 рік): Ініціатива, спрямована на розвиток та стандартизацію блокчейн-технологій у різних галузях, включаючи фінансовий сектор.

3. Закон про кібербезпеку (2017 рік): Нормативний акт, що встановлює обов'язкові вимоги до захисту даних та інформаційної безпеки для всіх організацій, що працюють у китайському цифровому просторі.

4. План розвитку цифрової економіки (2016-2020 роки): Документ, що визначає стратегічні цілі та пріоритети розвитку цифрової економіки, включаючи створення сприятливого середовища для фінтех-інновацій.

5. Правила з ICO (Initial Coin Offering) та криптовалютам (2017 рік): Нормативні правила, що встановлюють вимоги до проведення ICO та операцій з криптовими валютами в Китаї, спрямовані на захист інвесторів та забезпечення фінансової стабільності.

Отже, Китай демонструє вражаючі досягнення в галузі цифрової трансформації, проте рішення виникаючих викликів вимагатиме комплексного підходу, що включає поліпшення кібербезпеки, захист даних, адаптацію регуляторних рамок та підвищення цифрових навичок населення.

Досвід Китаю може бути цінним уроком для інших країн, які прагнуть модернізації та впровадження інноваційних технологій. Вивчення китайського досвіду може бути також надзвичайно корисним й для України, що прагне аналогічних цілей. Україна може розвивати свої фінтех-ініціативи, приймаючи досвід Китаю в створення відповідного регуляторного середовища. Варто також, спираючись на досвід Китаю розробляти і впроваджувати довгострокові стратегії, що підтримують розвиток цифрової економіки.

Література

1. Chinese Academy of Information and Communication Technology. China Digital Economy Development Report 2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://pdf.dfcfw.com/pdf/H3_AP202207141576126805_1.pdf?1657805133000.pdf (accessed: 24.06.2024).

2. Цифрова економіка Китаю досягла 7,1 трлн доларів США: офіційний документ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://english.news.cn/20220730/7ca9d8ab61ae4657aae0ec8c38381f57/c.html>.

3. Біла книга з розвитку цифрової економіки Китаю // China Academy of Information and Communications Technology. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.caict.ac.cn/kxyj/qwfb/bps/202012/t20201216_366251.htm (дата звернення 24.06.2024).

4. THE 13TH FIVE-YEAR PLAN FOR ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://en.ndrc.gov.cn/policies/202105/P020210527785800103339.pdf>

5. "План розвитку штучного інтелекту наступного покоління". – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gov.cn/zhengce/content/2017-07/20/content_5211996.html.

6. Біла книга цифрового юаня: [сайт]. - 2022. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prc.today/belaya-kniga-czifrovogo-yuanya/> (дата звернення: 01.09.2022).

7. "Set Sail" Action Plan for 5G Applications (2021-2023). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cset.georgetown.edu/wp-content/uploads/t0339_5G_action_plan_draft_EN.pdf.

8. План "Цифровий Китай". – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://english.www.gov.cn/premier/news/202203/05/content_WS6222c241c6d09c94e48a5f85.html

9. План розвитку фінансових технологій на період із 2022 по 2025 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://english.www.gov.cn/statecouncil/ministries/202201/05/content_WS61d4d8cac6d09c94e48a321d.html.

10. Plan focuses on digital economy development during 14th Five-Year Plan period. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://english.www.gov.cn/statecouncil/ministries/202112/01/content_WS61a6d009c6d0df57f98e5da0.html.

УДК 330.33

ІНТЕГРОВАНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ КРИЗОВИХ СТАНІВ У СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

Мосъпан І. А., аспірантка 3 курсу спеціальності 051 Економіка, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Науковий керівник: *Ревенко Д.С.*, д.е.н., професор, професор кафедри економіки та публічного управління Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ».

У сучасних умовах функціонування світової економіки, під впливом геополітичних чинників та інноваційних процесів, стійкі системи змушені оновлюватися або навіть руйнуватися. Методи впливу, які були ефективними кілька десятиліть тому, поступово втрачають свою актуальність. В епоху стрімких змін економічної та політичної складової своєчасне виявлення проблем і застосування інтегрованих підходів дозволяє ефективно вирішувати завдання.

Різноманітність підходів до прогнозування ефективного функціонування соціально-економічної системи базується на подвійній природі криз, які можуть бути рушійною силою для функціонування стійкої системи або спричиняти її трансформацію. Процес трансформації дає змогу будь-якій соціально-економічній системі продовжувати своє функціонування або шляхом об'єднання кількох нестабільних систем створювати одну більш ефективну.

Своєчасне виявлення природи кризи, її локалізації та чинників впливу на систему є ключовим завданням. Діагностика виконує роль інструменту для прийняття рішень. Основними принципами діагностики є: комплексність, наступність, об'єктивність, системність і регулярність [1].

При застосуванні певної методології діагностики необхідно використовувати комплексний підхід, враховувати вплив зовнішніх і внутрішніх чинників, що є причинами кризи, а також аналізувати як позитивні, так і негативні явища, які впливають на систему.

До нетрадиційних методів діагностики можна віднести:

– метод парних порівнянь, що базується на визначенні пріоритетних чинників, які впливають на використання матеріально-технічної бази. Цей метод дозволяє класифікувати фактори навіть за незначними відмінностями.

– метод оцінки витрат ресурсів, який полягає у переведенні ресурсів у грошовий еквівалент та аналізі доцільності їх використання.

– метод оцінки ризику, заснований на виявленні та прогнозуванні непередбачуваних ситуацій, що негативно впливають на функціонування підприємства [2, 3].

Своєчасна діагностика дозволяє виявляти та попереджувати негативні чинники, що впливають на систему. Серед основних напрямів діагностики можна виділити:

- діагностику як елемент сучасного менеджменту;
- діагностику як інструмент упереджувального оздоровлення;
- діагностику кризового стану підприємства.

Накопичення дрібних локальних криз, які не вирішуються своєчасно, може призвести до виникнення більш глобальної кризи або навіть катастрофічної ситуації. Наприклад, у соціально-економічній системі підприємства нерозв'язання повсякденних проблем стає чинником, що зумовлює подальшу реструктуризацію підприємства або його банкрутство.

Підхід до діагностики кризового стану (за Кривов'язюком І.В.) охоплює такі етапи:

- передкризова ситуація;
- точка входу (виникнення кризового стану);
- зародження кризового стану;
- розвиток кризового стану;
- точка банкрутства (може бути проміжним або кінцевим станом);
- стабілізація кризового стану;
- згасання кризового стану;
- точка виходу (завершення кризового стану);
- післякризовий стан [1].

У процесі діагностики кризових станів важливо планувати діяльність системи, переглядати її функціонування та оцінювати ефективність управлінських заходів. Застосування своєчасних дій із ліквідації локальних криз запобігає їх переходу у фазу глобальних проблем.

Ефективна діагностика кризових станів дозволяє сповільнити розвиток кризи, стабілізувати систему та впровадити управлінські заходи, які сприятимуть поступовому виходу з кризи й усуненню її наслідків.

Література

1. Кривов'язюк І.В. Методологія діагностування кризового стану підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 22. С. 32-40.

2. Гобела В. В., Живко З. Б., Леськів Г. З., Мельник С. І. Управління кризовими ситуаціями: навч. посіб. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 228 С.

3. Ревенко Д. С. Методологія моделювання діагностики і управління стійкістю соціально-економічних систем : монографія. Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2019. 320 с.

4. Прокопишин О. С. Система антикризового управління як підґрунття попередження кризових явищ на підприємствах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021 № 9. С. 40-45.

УДК 331.1

ІННОВАЦІЇ, ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ВИКЛИКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

*Павленко В.С., учениця 9 класу
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованка гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

*Андрєєв С.С., учитель географії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області;*

*Андрєєва В.Г., учитель історії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

Цифрова економіка є сукупністю процесів і технологій, які змінюють способи виробництва, споживання та взаємодії в економічних системах. Вона надає суттєвий вплив на бізнес-моделі, створює нові можливості для інновацій та представляє виклики для компаній та держав.

Серед найважливіших тенденцій можна назвати поширення штучного інтелекту, інтернету речей, блокчейн-технологій та хмарних обчислень. Ці технології змінюють вигляд багатьох галузей, від виробництва до фінансів та медицини, і вимагають від компаній постійного оновлення та адаптації [1].

Цифрова економіка стимулює появу нових бізнес-моделей, заснованих на цифрових платформах, мережових ефектах та персоналізовані послуги. Компанії, які успішно інтегрують ці інновації у свій бізнес, можуть отримати значні конкурентні переваги над ринком.

Для успішної адаптації до цифрової економіки компанії та держави повинні розробляти гнучкі стратегії, орієнтовані на інновації та розвиток. Це включає інвестиції в навчання та розвиток персоналу, створення відкритих інноваційних платформ, та розробку політики, яка сприяє розвитку цифрових технологій та захищає права споживачів [2].

Одним із ключових аспектів успішної адаптації до цифрової економіки є розвиток цифрової інфраструктури. Це включає в себе розширення доступу до ширококутного інтернету, розгортання мереж інтернету речей та створення цифрових платформ для обміну даними між компаніями та державними установами.

Зі зростанням цифровізації збільшується і ризик кібератак. Тому важливо забезпечити захист даних та кібербезпеку як для підприємств, так і для державних організацій. Це включає використання сучасних методів шифрування, впровадження систем моніторингу безпеки та навчання персоналу правилам кібергігієни.

Отже, цифрова економіка є новою епохою у розвитку людства, повну можливостей та викликів. Ефективне використання цифрових технологій вимагає від компаній, держав та суспільства в цілому гнучкості, інновацій та співробітництва. Тільки таким чином можна забезпечити стійке та процвітаюче майбутнє для всіх.

Література

1. Крамаренко О.О. Цифрова економіка, її особливості та тенденції розвитку електронного взаємодії // Серія «Актуальні напрями наукових досліджень». Київ: Кронос, 2022. – 295 с.

2. Гончарова М.В. Цифрова економіка // Інформаційні технології в бізнесі. - 2022. – С. 25-31.

УДК 338.45:656:658.7:004.9

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЛОГІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Переселков В. І., студент 2 курсу
факультету програмної інженерії та бізнесу
Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Філіпковська Л. О., доцентка, канд. техн. наук,
доцентка кафедри економіки та публічного управління
Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Логістична діяльність промислового підприємства грає важливу роль, забезпечуючи ефективність та прибутковість суб'єкта господарювання. Грамотна логістика дозволяє мінімізувати витрати на паливо, обслуговування транспорту, складське зберігання, а також скоротити час доставки та уникнути простоїв. Це безпосередньо впливає на собівартість перевезень і конкурентоспроможність підприємства. Логістичні процеси, а саме: планування маршрутів, управління замовленнями, відстеження вантажів та оптимізація складських операцій - дозволяють максимально ефективно використовувати наявні ресурси (транспортні засоби, персонал, складські приміщення). Своєчасна доставка, дотримання термінів, надання інформації про місцезнаходження вантажу – все це безпосередньо пов'язане з якістю логістики та впливає на задоволеність клієнтів. Ефективна логістика дозволяє оптимізувати запаси, уникаючи як дефіциту, так і надлишків, що особливо важливо для підприємств, що займаються перевезенням та зберіганням товарів.

Загальні питання інновацій в логістиці у вигляді інформаційних технологій досліджено вітчизняними науковцями, а саме: Д. Дяковою, О. Ковальчуком, Н. Чухраєм, Л. Болдирєвою, В. Володченком й ін.

Мета роботи – обґрунтувати головні напрями підвищення ефективності логістичної діяльності промислового підприємства за рахунок впровадження інформаційних технологій.

Роль інформаційних технологій (ІТ) у сучасній логістиці неможливо переоцінити. ІТ стали невід'ємною частиною ефективного управління ланцюгами постачання та забезпечують ряд ключових переваг [1, 2]:

1. ІТ дозволяють автоматизувати рутинні операції, такі як обробка замовлень, складський облік, формування відвантажувальних документів та багато іншого. Це скорочує кількість помилок, економить час складських операцій та знижує трудовитрати.

2. Системи керування транспортом (TMS) з використанням GPS та алгоритмів оптимізації дозволяють планувати найбільш ефективні маршрути, враховувати дорожні умови та інші фактори. Це знижує витрати на паливо, скорочує час доставки та підвищує ефективність використання транспорту. ІТ забезпечують можливість відстежувати місцезнаходження вантажу протягом усього шляху. Це підвищує прозорість логістичних процесів, дозволяє оперативно реагувати на непередбачені ситуації та інформувати клієнтів про статус доставки.

3. Сучасні системи управління складом (WMS) автоматизують облік товарів, оптимізують розміщення на складі, спрощують процеси приймання, відвантаження та комплектації замовлень. Це дозволяє уникнути дефіциту та надлишків запасів, скоротити витрати на зберігання та підвищити ефективність використання складського простору.

4. На сьогоднішній день ІТ збирають та обробляють величезні обсяги даних про логістичні процеси, надаючи можливість для аналізу та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Системи бізнес-аналітики (BI) дозволяють виявляти тенденції, прогнозувати попит, оптимізувати витрати та підвищувати ефективність логістики загалом [3]. ІТ забезпечують ефективний обмін інформацією між постачальниками, виробниками, перевізниками, складами та клієнтами. Це покращує координацію, скорочує час на обробку інформації та підвищує якість обслуговування.

5. ІТ відіграють важливу роль у реалізації безпеки вантажів та транспорту. Системи відеоспостереження, датчики, системи контролю доступу та інші технології допомагають запобігти крадіжкам, пошкодженням та іншим інцидентам.

Конкретними інформаційними технологіями, які відіграють важливу роль в логістичній діяльності промислових підприємств, є такі:

1. Cloud Computing (хмарні обчислення) здійснюють доступність програмного забезпечення та даних з будь-якого місця локації транспорту, знижують витрати на ІТ-інфраструктуру.

2. Mobile Applications (мобільні програми) передбачають мобільність та оперативність в управлінні логістичними процесами, дозволяють водіям, кур'єрам та клієнтам отримувати актуальну інформацію.

3. Internet of Things (IoT): дозволяє підключати датчики та пристрої для збору даних про стан вантажу, транспорту, навколишнього середовища, що забезпечує більш точний контроль та моніторинг.

4. Artificial Intelligence (AI) (штучний інтелект) та Machine Learning (машинне навчання) застосовуються для прогнозування попиту, оптимізації маршрутів, аналізу даних та прийняття рішень.

4. Blockchain (блокчейн) гарантує прозорість та безпеку транзакцій у ланцюгах поставок, запобігає підробкам та спрощує процеси відстеження.

Таким чином, ІТ відіграють ключову роль у створенні сучасних, гнучких та ефективних логістичних систем. Вони дозволяють комерційним організаціям оптимізувати витрати, підвищити якість обслуговування клієнтів, покращити управління запасами та забезпечити прозорість ланцюгів постачання. ІТ може значно знизити витрати палива та запобігання поломкам за рахунок моніторингу стану техніки й своєчасного технічного обслуговування. Автоматизація дій може зменшити потребу в ручній праці, забезпечити скорочення паперового документообігу та обліку, а також зменшення помилок при комплектації замовлень. Швидка та своєчасна доставка може підвищити задоволеність клієнтів та залучити нових замовників. Тому відбувається збільшення прибутку на одиницю вкладених коштів.

Впровадження та використання ІТ в логістичних системах промислових підприємств підвищує якість надання транспортних послуг й здійснення складських операцій, виявляє шляхи підвищення ефективності господарської діяльності та конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Література

1. Крикавський Є. В., Чернописька Н. В. Логістичні системи [Електронний ресурс] : підручник. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 288 с. URL: <http://elib.chdtu.edu.ua/e-books/4230> (дата звернення: 16.12.2024).

2. Колесников С. О., Володченко В. В. Сучасні напрями розвитку інновацій та інформаційних технологій в логістичній системі промислових підприємств України. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 1 (59). С. 49-56. DOI: [http://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-1\(59\)-49-56](http://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-1(59)-49-56) (дата звернення 16.12.2024).

3. Ковшик В. Інформаційні технології в контексті управління логістичними витратами промислових підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. Т. 1, № 4. С. 208-212.

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Піштя М.Д., учениця 6 класу
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованка гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

*Скриль І.А., к.г.н., завідувачка відділу краєзнавства
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради;*

*Андрєєв С.С., учитель географії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

Цифрова економіка фінансового сектора – це віртуальна або модифікована економіка, що функціонує завдяки фінтеху, в основі якої лежить один із фундаментальних економічних законів – закон економії часу. Економія часу у фінансовому секторі зводиться до інтенсифікації процесів на основі прискорення інноваційних процесів, економії часу на всіх етапах транзакцій. Основним фактором інтенсифікації фінансових послуг є зростання продуктивності праці. Вона може бути виражена кількістю транзакцій в одиницю часу або кількістю часу, що витрачається на проведення однієї транзакції.

Підвищення продуктивності суспільної праці виявляється у зниженні загальних витрат праці одного працівника чи одиницю продукції. З швидким розвитком та впровадженням нових досягнень фінтеху збільшується швидкість транзакцій, асортимент фінансових продуктів, що продаються на фінтех-платформах та сервісах, стає більш різноманітним. При цьому використовується високопродуктивне обладнання, яке підвищує рентабельність активів. У цих умовах частка витраченої у минулому праці збільшується, а кількість живої праці зменшується, що характерно для стадії розвитку виробництва, на якій ручна праця активно замінюється машинною. Тобто, з теоретичного погляду, у період Четвертої промислової революції відбувається індустріалізація фінансового сектора економіки.

Таким чином, використання фінансових технологій супроводжується скороченням часу на надання фінансових послуг, збільшенням неробочого та вільного часу. Це приносить користь як суспільству, так і бізнесу, окремим особам (домогосподарствам). Крім цього фактора, існують й інші передумови для впровадження цифрових технологій у фінансовому секторі [1].

Цифрові технології в новій економіці стають основним економічним фактором виробництва, який здатний радикально трансформувати економічні зв'язки, зводячи до мінімуму участь у них людини. Таким чином, Інтернет речей,

що являє собою сукупність фізичних об'єктів, з'єднаних комп'ютерною мережею та оснащених вбудованими програмними та апаратними модулями, що дозволяють їм взаємодіяти як із самими собою, так і із зовнішнім світом, використовується в різних галузях економіки. Підраховано, що Інтернет речей поєднає близько 26 мільярдів пристроїв, а оборот інтернет-економіки сягає 9 трильйонів доларів США [2].

Зміни, що відбуваються в економіці, вимагають зміни підходів до вибору та традиційного змісту фінансових послуг та способів їх надання. Передумови для цифрової реформи фінансового сектора сформували певні фактори, що прискорили цей процес:

- Підвищення рівня прибутковості фінансового сектору за рахунок використання цифрових фінансових інструментів при наданні послуг;
- Розширення спектру надання фінансових продуктів та спрощення їх доступності для мешканців малих міст, сіл, осіб з обмеженими можливостями;
- В умовах загостреної конкуренції з ІТ-компаніями за клієнтську базу та доходи банки зіткнулись з необхідністю зміни своїх бізнес-моделей, основою яких є фінтех, завдяки якому відбувається трансформація традиційних фінансових інститутів в ІТ-компаніях.
- Необхідність забезпечення конкурентоспроможності країни на світовому ринку в області розробки та застосування цифрових технологій. Цифровізація зробила фінансовий ринок глобальним. Країни, які не приділяють достатньої уваги цифровій трансформації економіки, приречені на технологічне відставання;
- Високий рівень прибутковості на капітал, який вкладений у фінтех, прозорість фінансових транзакцій.

Аналіз показує, що в найближчі роки ринок цифрових фінансових послуг розвиватиметься під впливом наступних технологічних факторів:

- Розширення сфери цифрової фінансової економіки, що прискорить трансформацію традиційних фінансових інститутів в ІТ-компаніях, які представниками нового бізнесу;
- Більшість послуг будуть надавати в цифровому форматі, що призведе до поступового збільшення долі цифрової фінансової економіки та її домінування у порівнянні з традиційною;
- З розвитком та впровадженням на ринок нових технологій ризики кіберзлочинності будуть зростати, тому регулятор повинен повністю розповсюдити свої функції на фінансові ІТ-компанії.

Ці фактори вказують на те, що ринок цифрових фінансових послуг має значний потенціал зростання. У найближчі кілька років ми можемо очікувати, що більше половини банківських клієнтів будуть використовувати мобільні програми, понад 82% фінансових установ будуть співпрацювати з ІТ-компаніями або будувати свою діяльність на новій бізнес-моделі, що означає їх

трансформацію в ІТ-компанії, понад 50% компаній перейдуть на цифрові технології.

Література

1. Бойченко Т.І. Цифрова економіка // Економіка та управління, 2023. № 2. С. 45-51.
2. Микитенко К.О. Цифрова трансформація підприємств / Київ: Видавництво «Сілур», 2023. – 356 с.

УДК 330.341

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

*Птащенко Лариса Валеріївна,
здобувач освіти другого (магістерського) рівня
спец. 051 Економіка
Західноукраїнський національний університеті, м. Тернопіль*

*Корецька Лідія Володимирівна
здобувач освіти другого (магістерського) рівня
спец. 076 Підприємництво і торгівля
Західноукраїнський національний університеті, м. Тернопіль*

*Дорош Максим Ігорович
здобувач освіти другого (магістерського) рівня
спец. 076 Підприємництво і торгівля
Західноукраїнський національний університеті, м. Тернопіль*

Цифрова економіка, яка активно розвивається в умовах глобалізації та технологічних змін, зумовлює необхідність трансформації економічних систем у багатьох аспектах. Це пов'язано із змінами в організації виробництва, управлінні бізнес-процесами, взаємодії між суб'єктами економічної діяльності та модернізації інфраструктури. В таблиці 1 представимо особливості трансформації економічної системи в умовах цифрової економіки.

Таблиця 1. Основні напрямки трансформації економічної системи в умовах цифрової економіки

Напрямок	Характеристика
Інтеграція новітніх технологій в економічні процеси	Одним з головних аспектів трансформації економіки є впровадження новітніх технологій, таких як штучний інтелект, Інтернет речей (IoT), блокчейн, великі дані (Big Data), хмарні технології та автоматизація. Ці технології значно змінюють традиційні методи виробництва, покращують ефективність, знижують витрати і підвищують точність у прийнятті рішень

Цифровізація бізнес-процесів та інфраструктури	Цифровізація бізнесу передбачає перехід до електронного обміну інформацією, автоматизацію внутрішніх процесів, впровадження інтелектуальних систем управління, що дозволяє скоротити час на виконання завдань та знизити людський фактор. Інфраструктура економіки, що раніше була фізичною, також проходить цифрову трансформацію: замість традиційних мереж доставки, з'являються цифрові платформи та маркетплейси
Фінансова трансформація	Фінансова інфраструктура активно розвивається через використання фінансових технологій. Це включає в себе впровадження мобільних платежів, електронних грошей, криптовалют, систем блокчейн, що дозволяє створити більш прозорі та ефективні механізми для здійснення фінансових операцій. У свою чергу, це призводить до зменшення витрат на транзакції, підвищення доступу до фінансових послуг і зниження бар'єрів для бізнесу
Зміни у взаємодії з клієнтами та споживчими перевагами	Технології цифрового маркетингу, соціальні мережі, автоматизація процесів взаємодії з клієнтами дозволяють підприємствам покращувати комунікацію з кінцевим споживачем, збільшувати персоналізацію послуг та товарів. Це дає змогу швидше адаптуватися до змін у попиті, ефективніше задовольняти потреби клієнтів, а також створювати більш гнучкі та адаптовані бізнес-моделі
Зміни в трудовому ринку та нові форми зайнятості	Цифровізація економіки сприяє зміні організації праці. У зв'язку з розвитком віддаленої роботи, автоматизацією та роботизацією виробничих процесів, виникають нові форми зайнятості, зокрема фріланс, гіг-економіка. Це призводить до змін у структурах ринку праці, викликаних потребою в нових навичках та знаннях, що формуються через спеціалізовані онлайн-курси та платформи
Міжнародна конкуренція та глобалізація	Цифрова економіка сприяє збільшенню рівня міжнародної конкуренції, оскільки технології дозволяють підприємствам працювати в глобальному просторі без обмежень на рівні фізичної локації. Завдяки розвитку інтернет-торгівлі, глобальних платформ і електронних ринків бізнес може отримати доступ до міжнародних споживачів без необхідності бути представленим на кожному локальному ринку
Забезпечення кібербезпеки	Перехід до цифрової економіки вимагає значної уваги до забезпечення безпеки даних та захисту інформації. Системи, що працюють з персональними даними клієнтів, мають бути надійно захищені від зовнішніх загроз. Крім того, необхідно створювати відповідні регуляторні механізми для захисту приватності, запобігання кіберзлочинам та підтримки довіри споживачів

Джерело: складено авторами на основі [1-4]

Таким чином, трансформація економічної системи в умовах цифрової економіки є складним, але необхідним процесом для забезпечення конкурентоспроможності на світовому ринку. Впровадження цифрових технологій змінює виробничі, фінансові та соціальні процеси, покращує ефективність та інноваційність економіки. Однак цей процес не позбавлений ризиків і вимагає комплексного підходу, включаючи підготовку кадрів, зміни в управлінських практиках та забезпечення безпеки даних.

Література

1. Desyatnyuk O., Naumenko M., Lytovchenko I., Beketov O. Impact of Digitalization on International Financial Security in Conditions of Sustainable Development. *Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development* 1/2024, 104-114 URL: <https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5325/4341>
2. Desyatnyuk, O., Krysovaty, A., Ptashchenko, O. and Kyrylenko, O. (2024). Financial Security in the Conditions of Globalization: Strategies and Mechanisms for the Protection of National Interests. *Econ. Aff.*, 69(Special Issue): 261-268 URL: <https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv69n1z1.pdf>
3. Gallego-Losada, M.-J., Montero-Navarro, A., García-Abajo, E., & Gallego-Losada, R. (January, 2023). Digital financial inclusion. Visualizing the academic literature. *Research in International Business and Finance*, Vol. 64. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2022.101862>
4. Десятнюк О.М., Птащенко О.В. Управління ризиками в цифровій економіці: фінансова безпека та трансформаційні зміни. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, 2(14), 238-247. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/338>

УДК 658.8

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ

Пурей Євген Юрійович,

здобувач ступеня доктора філософії

спец. 075 Маркетинг

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Новиков Михайло Ігорович

здобувач освіти першого (бакалаврського) рівня

спец. 075 Маркетинг

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Цифровий маркетинг стає важливою складовою сучасної стратегії розвитку підприємств, оскільки він дозволяє використовувати можливості Інтернету та цифрових технологій для просування товарів та послуг. Інструментарій цифрового маркетингу включає широкий спектр методів і інструментів, що дозволяють компаніям ефективно взаємодіяти з потенційними та існуючими клієнтами, збільшувати впізнаваність бренду та покращувати бізнес-показники. Саме тому в таблиці 1 представимо основні інструменти цифрового маркетингу.

Таблиця 1. Основні інструменти цифрового маркетингу

Інструмент	Характеристика
Контент-маркетинг	Контент-маркетинг передбачає створення та поширення цінного, релевантного та цікавого контенту для залучення цільової аудиторії.

	Це може бути текстовий контент (статті, блоги), відео, інфографіка, подкасти, а також інші види контенту, що мають на меті підвищення залученості та утримання клієнтів. Якісний контент має сприяти розвитку бренду, формуванню лояльності та довіри до компанії
Пошуковий маркетинг	Пошуковий маркетинг включає в себе два основних інструменти: оптимізацію для пошукових систем (SEO) і платну рекламу в пошукових системах (SEM). SEO включає оптимізацію контенту сайту та структури для покращення його позицій у результатах органічного пошуку. SEM передбачає використання платних кампаній, таких як контекстна реклама (Google Ads), для залучення трафіку на сайт
Соціальний медіа маркетинг	Використання соціальних мереж для просування продуктів або послуг є важливим інструментом цифрового маркетингу. Рекламні кампанії в таких мережах, як Facebook, Instagram, LinkedIn, TikTok, дозволяють компаніям звертатися до різних сегментів аудиторії через таргетовану рекламу, пости, відео та інші форми контенту. Соціальні мережі також використовуються для взаємодії з клієнтами, формування брендової спільноти та залучення нових споживачів
Email-маркетинг	Email-маркетинг є одним з найбільш ефективних способів прямого зв'язку з клієнтами. Він включає в себе розсилки новин, акцій, персоналізованих пропозицій, повідомлень про нові продукти тощо. Сегментація аудиторії та персоналізація контенту дозволяють створювати індивідуальні пропозиції, що збільшують ймовірність конверсій та повторних покупок
Інфлюенсер-маркетинг	Інфлюенсер-маркетинг передбачає співпрацю з особами, які мають значний вплив на аудиторію в соціальних мережах або інших цифрових платформах. Відомі блогери, відеоблогери та інші лідери думок допомагають просувати бренд, продукт чи послугу, використовуючи свої канали для комунікації з підписниками. Цей інструмент є особливо ефективним у сферах моди, краси, технологій та розваг
Ретаргетинг та ремаркетинг	Ретаргетинг — це метод цифрової реклами, який дозволяє відправляти рекламні повідомлення користувачам, які вже взаємодіяли з вашим вебсайтом чи мобільним додатком. Це допомагає знову залучити потенційних клієнтів, які не здійснили покупку або не виконали бажану дію при першому відвідуванні сайту. Ремаркетинг дозволяє повторно націлювати користувачів через інші рекламні канали, що підвищує шанс на завершення угоди
Аналітика та веб-аналітика	Інструменти веб-аналітики, такі як Google Analytics, допомагають моніторити ефективність цифрових маркетингових кампаній, оцінювати трафік, конверсії, поведінку користувачів на сайті, а також визначати джерела трафіку та вподобання аудиторії. Це дозволяє коригувати маркетингові стратегії та підвищувати їх ефективність, оптимізуючи витрати на рекламу та інші інструменти

Автоматизація маркетингу	Інструменти автоматизації маркетингу дозволяють значно спростити управління рекламними кампаніями, розсилками, соціальними мережами, контентом та іншими елементами цифрового маркетингу. Програмне забезпечення для автоматизації дозволяє налаштувати послідовні дії для залучення і утримання клієнтів, а також надає змогу зменшити людський фактор і підвищити ефективність маркетингових заходів
Вірусний маркетинг	Вірусний маркетинг передбачає створення контенту або кампаній, які швидко поширюються серед користувачів за допомогою їхніх соціальних мереж. Це може бути відео, меми, конкурси або інші формати, що стають популярними завдяки активному поширенню серед аудиторії. Успіх вірусного маркетингу залежить від творчого підходу та здатності контенту бути цікавим та викликати емоційну реакцію

Джерело: сформовано авторами на основі [1-4]

Отже, інструментарій цифрового маркетингу є важливою частиною стратегічного розвитку сучасних підприємств. За допомогою цифрових технологій компанії можуть ефективно взаємодіяти з клієнтами, збільшувати впізнаваність бренду та сприяти збільшенню продажів. Кожен інструмент має свої переваги та специфіку застосування, а успіх маркетингових кампаній часто залежить від правильного вибору та інтеграції цих інструментів у загальну стратегію підприємства.

Література

1. Вовк В.А., Конончук Ю.В., Кириленко С. В. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ. ВІСНИК СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ № 2 (278) 2023. С. 13-18
<https://journals.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/article/view/672>

2. Кириленко С.В. Формування інноваційної екосистеми підприємництва в умовах цифрової економіки. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2024. Вип. 4 (284). С. 36-42. (Index Copernicus). DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2024-284-4-36-42>
<https://journals.snu.edu.ua/?journal=VisnikSNU>

3. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

4. Птащенко О.В., Шевченко І.О. (2024). МАРКЕТИНГОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: АУДИТ БРЕНДУ. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 1(13), 56-69.
<https://doi.org/10.32750/2024-0107>,
<https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/248>

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИ ЦИФРОВІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

*Пустоварова М.О., учениця 8 класу
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованка гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

*Сторожук О.А., заступник директора з навчально-методичної роботи
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради;*

*Андрєєв С.С., учитель географії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

Цифрова трансформація в останні роки стала ключовим рушієм змін у світовій економіці. Активне впровадження цифрових технологій змінює традиційні підходи до управління та економічних процесів. Це вимагає від компаній та організацій не лише адаптації, а й перегляду існуючих управлінських моделей, з метою підвищення їх ефективності та конкурентоспроможності.

Цифрові технології, такі як великі дані, штучний інтелект, інтернет речей та блокчейн, значно впливають на різні аспекти управління, включаючи стратегічне планування, операційну діяльність та прийняття рішень. В умовах глобалізації та швидкого технологічного прогресу важливо розуміти, як сучасні моделі управління можуть успішно адаптуватися до нових викликів.

Традиційні моделі управління, такі як бюрократична, класична та система наукового управління, довгий час забезпечували стабільність та передбачуваність в управлінні організаціями. Однак в умовах цифровізації вони втрачають свою актуальність, оскільки стають менш гнучкими та недостатньо швидкими для реагування на зміни [1].

Для адаптації до цифрової трансформації потрібен перегляд цих моделей з акцентом на такі елементи:

- Гнучкість та адаптивність: моделі керування повинні бути динамічними та легко адаптуватися до змін на ринку та технологій;
- Децентралізація та прийняття рішень: в умовах цифрової трансформації прийняття рішень зміщується від централізованих органів до більш децентралізованих структур, де співробітники на місцях мають більше автономії для швидкого реагування;

– Інноваційні методики та agile-підходи: модель управління, заснована на гнучких методологіях, таких як Agile та Scrum, дозволяє організаціям швидко адаптуватися до змінних умов та впроваджувати інновації.

Одним з ключових факторів цифрової трансформації є використання великих даних. Моделі керування, засновані на даних, дозволяють компаніям приймати рішення на основі об'єктивних та актуальних даних, а не інтуїції чи минулого досвіду. У таких моделях важливе місце посідають:

– Аналітика даних: інструменти аналізу даних дозволяють виявляти приховані тренди, прогнозувати майбутню поведінку споживачів та оптимізувати процеси;

– Прогнозування та моделювання: моделі на основі даних дозволяють створювати сценарії розвитку ринку та прогнозувати наслідки різних управлінських рішень. Використання великих даних також змінює підходи до управління персоналом, маркетинговими стратегіями та ланцюжками поставок.

Штучний інтелект та автоматизація все частіше використовуються для підвищення ефективності управління та оптимізації робочих процесів. Серед ключових областей застосування штучного інтелекту в управлінні можна виділити:

– Автоматизація рутинних операцій: завдання, такі як обробка документів, керування складськими запасами та контроль за якістю, можуть бути автоматизовані за допомогою штучного інтелекту та роботизованих систем;

– Прийняття рішень на основі штучного інтелекту: штучний інтелект здатний аналізувати великі обсяги даних та пропонувати оптимальні рішення для бізнесу, що прискорює процес прийняття рішень;

– Управління ризиками: системи на базі штучного інтелекту можуть прогнозувати потенційні ризики та пропонувати превентивні заходи для їхньої мінімізації.

Автоматизація процесів дозволяє скоротити витрати, підвищити продуктивність та знизити кількість помилок у операційній діяльності.

Незважаючи на очевидні переваги цифровізації, вона також приносить нові виклики для управління, оскільки впровадження цифрових технологій робить компанії вразливими для кібератак. Завдання управлінців – забезпечити захист даних та інформаційних систем [2].

Отже, моделі управління в умовах цифрової трансформації зазнають значних змін. Компанії, які прагнуть залишатися конкурентоспроможними, повинні адаптувати свої підходи, використовуючи сучасні цифрові технології, такі як штучний інтелект, великі дані та автоматизацію. Ці інструменти не тільки підвищують ефективність керування, а й створюють нові можливості для сталого розвитку в умовах сучасних трансформацій економіки.

Література

1. Schwab, K. "The Fourth Industrial Revolution". World Economic Forum, 2016.

2. Davenport, T. H., & Harris, J. G. "Competing on Analytics: The New Science of Winning". Harvard Business Review Press, 2017.

УДК 330.341

ОСОБЛИВОСТІ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

*Розумний Олександр Михайлович,
здобувач ступеня доктора філософії
спец. 292 Міжнародні економічні відносини
Західноукраїнський національний університеті, м. Тернопіль*

В умовах цифровізації економічних процесів високотехнологічний розвиток стає ключовим фактором зростання продуктивності та конкурентоспроможності підприємств і цілих національних економік. Інноваційні технології сприяють радикальним змінам у виробничих і управлінських процесах, що зумовлює необхідність адаптації до нових умов функціонування. Цифровізація є основним каталізатором, який прискорює розвиток високотехнологічних галузей, таких як ІТ, біотехнології, нанотехнології, робототехніка, штучний інтелект та інші.

Основні особливості високотехнологічного розвитку в умовах цифровізації [1-6]:

високотехнологічний розвиток неможливий без інтеграції інформаційних технологій (ІТ) в усі етапи виробничих процесів. Цифрові платформи, автоматизація виробництва, Інтернет речей (ІоТ), промислові роботи, хмарні технології значно змінюють традиційні підходи до виробництва. Це забезпечує підвищення ефективності, зниження витрат, покращення якості продукції та гнучкість в адаптації до змін у ринку;

розвиток штучного інтелекту стає важливим фактором високотехнологічного розвитку. Він дозволяє автоматизувати складні аналітичні процеси, здійснювати прогнозування, оптимізувати управлінські рішення та навіть створювати нові продукти і послуги. Завдяки застосуванню машинного навчання та глибоких нейронних мереж з'являються можливості для розвитку таких галузей, як фінансові послуги, охорона здоров'я, логістика, виробництво;

високотехнологічний розвиток також включає прогрес у галузі біотехнологій і нанотехнологій. Цифрові інструменти, що використовуються для аналізу біологічних даних, створення нових матеріалів і лікарських засобів, відкривають нові горизонти для медичних досліджень, а також для виробництва складних технічних компонентів та інноваційних матеріалів;

цифровізація дозволяє створювати нові бізнес-моделі і цифрові платформи, які є основою для розвитку високотехнологічних галузей. Вони забезпечують ефективну взаємодію між різними учасниками економіки, зокрема підприємствами, споживачами, інвесторами та іншими організаціями. Це

дозволяє скоротити витрати на транзакції, прискорити процеси взаємодії та надавати доступ до нових можливостей для бізнесу;

одним з ключових аспектів високотехнологічного розвитку є впровадження новітніх технологій зв'язку, зокрема 5G. Ці технології дозволяють забезпечити високошвидкісний обмін даними та знизити затримки в комунікаціях, що в свою чергу підвищує ефективність роботи інтелектуальних систем, автоматизованих виробництв, а також покращує якість сервісів в галузях телекомунікацій, медицини, транспорту;

цифровізація відкриває можливості для створення нових бізнес-моделей, таких як платформи на замовлення (peer-to-peer), гіг-економіка, інтернет-магазини та інші. Це дає можливість компаніям швидше реагувати на зміни в попиті, адаптувати свої стратегії, а також знижувати витрати на традиційні способи продажу та виробництва;

державна підтримка є важливою умовою для високотехнологічного розвитку в умовах цифровізації. Це включає не лише фінансування наукових і дослідницьких проєктів, але й створення сприятливого законодавчого середовища для інновацій, захисту інтелектуальної власності, а також впровадження політик щодо розвитку цифрової інфраструктури, зокрема широкосмугового Інтернету та хмарних технологій.

Таким чином, високотехнологічний розвиток в умовах цифровізації передбачає комплексну трансформацію економіки через впровадження новітніх технологій та інновацій. Цифровізація сприяє автоматизації виробництва, створенню нових бізнес-моделей і відкриває широкі можливості для розвитку таких стратегічних галузей, як ІТ, біотехнології, нанотехнології, а також фінансових і комунікаційних послуг. Водночас необхідно звернути увагу на розвиток інфраструктури, державну підтримку інноваційних процесів і підготовку кадрів для ефективної реалізації високотехнологічних проєктів у цифровій економіці.

Література

1. Десятнюк О.М., Птащенко О.В. Управління ризиками в цифровій економіці: фінансова безпека та трансформаційні зміни. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2(14), 238-247. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/338>

2. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

3. Крисоватий І. А. Розвиток урбаністичного регіону: цифровізація та інтелектуалізація. Бізнес Інформ. 2024. №8. С. 127–132.? <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-8-127-132>, URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-8_0-pages-127_132.pdf

4. Крисоватий І.А. Сучасна ринкова інфраструктура України. Abstracts of II International Scientific and Practical Conference. Berlin, Germany. Pp. 87-88. URL:

<https://eu-conf.com/events/research-work-in-the-system-of-training-teachers-in-technological-fields/>

5. Птащенко О.В., Шевченко І.О. (2024). МАРКЕТИНГОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: АУДИТ БРЕНДУ. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 1(13), 56-69. <https://doi.org/10.32750/2024-0107>,

<https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/248>

6. Шевченко І. О. Гармонізація цифрової торгівлі на глобальних ринках: український та міжнародний досвід : монографія. Тернопіль: : ЗУНУ, 2023. 460 с. ISBN 978-966-654-741-8

ПОЛІТИКА ПРОТЕКЦІОНІЗМУ У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

*Сохацький Олександр, доктор Філософії
Доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
ЗУНУ*

У сучасних умовах глобалізації політика протекціонізму набуває нового значення, виступаючи інструментом регулювання міжнародних економічних відносин та забезпечення національних інтересів. Протекціонізм є комплексом заходів, спрямованих на обмеження іноземної конкуренції та стимулювання внутрішнього виробництва. Його застосування викликає широкий резонанс у світовій економіці, породжуючи дискусії щодо доцільності та наслідків таких підходів.

Причини актуалізації протекціонізму включають захист внутрішнього виробництва, скорочення дефіциту торгового балансу, політичні міркування та забезпечення національної безпеки. Уряди країн прагнуть підтримати стратегічно важливі галузі, такі як енергетика, агропромисловість і військовий сектор, що потребують захисту від іноземної конкуренції. Крім того, протекціоністські заходи часто використовуються для протидії економічним загрозам і санкціям.

Основними інструментами протекціонізму є митні тарифи, імпорتنі квоти, субсидії, технічні бар'єри та контроль за валютним курсом. Наприклад, підвищення митних тарифів знижує конкурентоспроможність імпортованих товарів, тоді як субсидії сприяють зростанню внутрішнього виробництва. Водночас валютні обмеження можуть стимулювати експорт, створюючи сприятливі умови для національних експортерів.

Наслідки політики протекціонізму є неоднозначними. З одного боку, вона сприяє зміцненню національної економіки, створенню нових робочих місць і забезпеченню незалежності від імпортованих поставок. З іншого боку, протекціонізм може призводити до зростання цін для споживачів, послаблення конкуренції, економічної ізоляції та торгових конфліктів. У глобальному

масштабі це може викликати нестабільність і сповільнення економічного зростання.

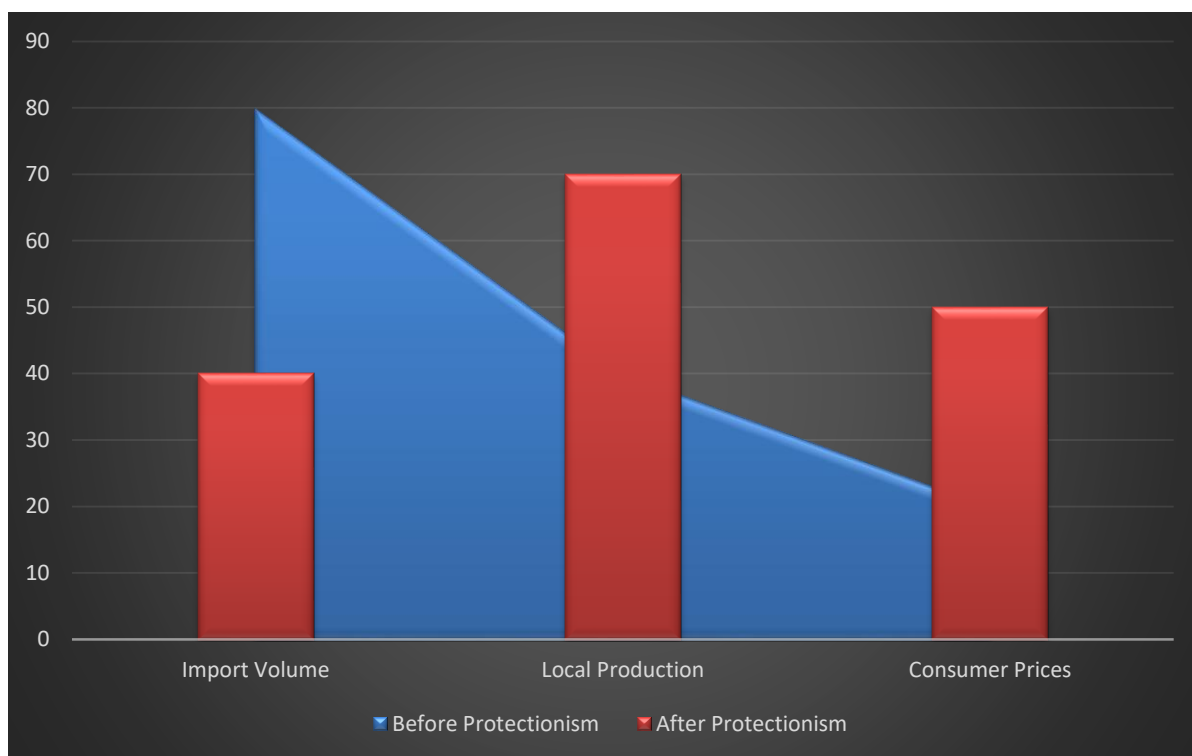

Рис 1 Економічний вплив політики протекціонізму: порівняння до і після впровадження заходів.

Джерело [1]

На рисунку нижче представлено порівняння економічного стану до та після запровадження протекціоністських заходів. До впровадження політики спостерігався значний обсяг імпорту, що створювало високий рівень конкуренції на ринку. Після застосування протекціоністських заходів обсяг імпорту зменшився, виробництво національної продукції зросло, але це призвело до підвищення споживчих цін.

Політика протекціонізму має бути збалансованою та адаптованою до сучасних економічних реалій. Її ефективність залежить від здатності урядів враховувати як національні інтереси, так і глобальні тенденції, уникаючи при цьому ризику поглиблення економічних конфліктів.

Література

1. **Європейська комісія.** Trade Defence Policy. URL: <https://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/trade-defence/> (дата звернення: 19.01.2025).
2. **Державна служба статистики України.** Зовнішня торгівля України: 2022 рік. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 19.01.2025).
3. **МВФ.** Global Trade and Protectionism. *IMF Working Papers*. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/2020/10/20> (дата звернення: 19.01.2025).

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ІННОВАЦІЙ НА ГЛОБАЛЬНІ РИНКИ

Трубчанінова А.О., учениця 8 класу

*Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованка гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

Андрєєв С.С., учитель географії

*Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області;*

Андрєєва В.Г., учитель історії

*Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

В останні десятиліття світ спостерігає безпрецедентні зміни у економічній сфері, які зумовлені цифровою революцією. Цифрові інновації не просто модифікують існуючі бізнес-моделі, а й породжують нові форми економічної активності, радикально змінюючи краєвид глобальних ринків.

Блокчейн перетворює фінансовий сектор, забезпечуючи прозорість та безпеку транзакцій. Штучний інтелект знаходить застосування в аналітиці даних, автоматизації процесів та створенні персоналізованих сервісів користувача. Інтернет речей сприяє створенню розумних міст та підприємств, підвищуючи ефективність використання ресурсів [2]. Великі дані стають основою прийняття обґрунтованих рішень у бізнесі та управлінні. Цифровізація вимагає від підприємств переосмислення традиційних підходів до ведення бізнесу. Нові технології дозволяють створювати продукти та послуги, які раніше були недосяжні, відкриваючи двері до глобалізації для малих та середніх підприємств [1]. Також вони сприяють розвитку економіки спільного використання, де доступ до ресурсів стає важливішим, ніж їх володіння.

Цифрові технології пропонують нові підходи до оптимізації виробничих та управлінських процесів. Застосування систем розумного виробництва та автоматизованих рішень для управління ланцюжками поставок дозволяє значно підвищити ефективність та скоротити витрати. Крім того, аналіз великих даних та прогностична аналітика сприяють більш точному плануванню та прийняттю обґрунтованих рішень.

Отже, еволюція цифрової економіки відкриває нові обрії для розвитку бізнесу, суспільства та індивідуального споживача. Однак для того, щоб повною мірою використовувати потенціал цифрових інновацій, необхідні спільні зусилля всіх учасників економічного процесу – від держави до приватного бізнесу та громадян. Тільки через співпрацю та обмін знаннями можна створити стійке та інклюзивне цифрове майбутнє, де технології служать загальному благу та сприяють вирішенню глобальних проблем сучасності.

Література

1. Мукора С.В. Особливості та тенденції розвитку електронної взаємодії в цифровій економіці // Серія «Актуальні проблеми економіки» // - Закарпаття: Ластівка, 2016. – 245 с.
2. Яровий М.М. Цифрова економіка // Інформаційні технології. -2016. - №2. - С.26-33.

УДК 330.1:004

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Швець Роман Леонідович

*здобувач освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спец. 076 Підприємництво і торгівля
Західноукраїнський національний університет*

Лад Сергій Вікторович

*здобувач освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спец. 015 Професійна освіта
Західноукраїнський національний університет*

Сучасна економіка переживає глибоку трансформацію, що зумовлена швидким розвитком цифрових технологій, зокрема Інтернету, великих даних, штучного інтелекту та блокчейн-технологій. В умовах глобалізації та технологічної революції цифрова економіка стає основною рушійною силою економічного розвитку, відкриваючи нові можливості для підприємств, держав та окремих громадян. Цифровізація охоплює всі сфери життя: від виробничих процесів і бізнес-моделей до соціальних і культурних аспектів взаємодії людей.

Становлення цифрової економіки є складним і багатограним процесом, що вимагає змін як у технологічному, так і в організаційному та правовому середовищі. Цифрова трансформація змінює способи ведення бізнесу, управління ресурсами та взаємодії з клієнтами. Вона дозволяє підприємствам знижувати витрати, підвищувати ефективність та створювати нові можливості для інноваційного розвитку. Однак цей процес супроводжується й новими викликами, такими як забезпечення кібербезпеки, вирішення проблеми цифрового розриву та адаптація правового регулювання до нових реалій.

Особливості становлення цифрової економіки полягають у її здатності до швидкої еволюції та впливу на всі рівні економічної діяльності. Цифрові платформи, нові моделі бізнесу та зміни в організаційних структурах стають не просто трендами, а необхідністю для адаптації підприємств до нових умов.

Спираючись на теоретичне підґрунтя досліджень [1-7] визначимо поняття «Цифрова економіка» як нову форму економічної діяльності, що базується на широкому використанні цифрових технологій, Інтернету, великих даних, штучного інтелекту та інших інноваційних технологій для розвитку різних секторів економіки. Її становлення змінює традиційні моделі бізнесу, взаємодії

між підприємствами та споживачами, а також підходи до управління ресурсами та інвестиціями. Особливості цього процесу охоплюють кілька ключових аспектів:

- інтеграція цифрових технологій у всі сфери економіки;
- розвиток цифрових бізнес-моделей;
- розвиток цифрових стартапів;
- використання великих даних і штучного інтелекту в різних сферах господарювання;
- трансформації в організаційній культурі і управлінні.

При цьому необхідно зауважити, що не можна оминати й виклики, які постають перед країнами та підприємствами в процесі становлення цифрової економіки. Одним із головних є забезпечення кібербезпеки, оскільки зростання обсягів обміну даними і онлайн-операцій створює нові ризики для захисту конфіденційної інформації. Іншим важливим аспектом є вирішення питання цифрового розриву, оскільки не всі країни і регіони мають однакові можливості для доступу до цифрових технологій. Окрім того, важливими залишаються питання правового регулювання нових технологій, захисту прав споживачів та забезпечення етичних стандартів у цифровому середовищі.

Таким чином, становлення цифрової економіки є важливим етапом глобальної економічної трансформації. Це не лише технологічні зміни, а й радикальні зрушення у способах ведення бізнесу, організації управлінських процесів, взаємодії з клієнтами і суспільством загалом. Водночас ці зміни сприяють створенню нових можливостей для розвитку та інновацій, але вимагають від підприємств і урядів вирішення низки проблем, пов'язаних з кібербезпекою, цифровим розривом і правовим регулюванням. Сучасні тенденції цифровізації вже сьогодні визначають майбутнє економічного розвитку і потребують постійного моніторингу та адаптації до швидко змінюваного цифрового ландшафту.

Література

1. Desyatnyuk, O., Krysovaty, A., Ptashchenko, O. and Kyrylenko, O. (2024). Financial Security in the Conditions of Globalization: Strategies and Mechanisms for the Protection of National Interests. *Econ. Aff.*, 69(Special Issue): 261-268, <https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv69n1z1.pdf>
2. Michael Sony (2018) Industry 4.0 and lean management: a proposed integration model and research propositions Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/328611557_Industry_40_and_lean_management_a_proposed_integration_model_and_research_propositions
3. Rubmann, M. (2015). Industry 4.0: The future of productivity and growth in manufacturing industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. Retrieved from https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries
4. Shevchenko I. Determinants of the development of digital trade in global markets. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia* [Scientific view: economics and

management]. 2023. Vol. 2, no 82. P. 12-17. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-82-2>

5. Птащенко О. В., Кириленко О. П., Курцев О. Ю. Вплив цифрових трансформацій на розвиток сучасного економічного простору: людський капітал, інклюзія, безпека. Бізнес Інформ. 2024. №7. С. 180–190. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-180-190> URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_7_0_180_190

6. Шевченко І. О. Гармонізація цифрової торгівлі на глобальних ринках: український та міжнародний досвід : монографія. Тернопіль: : ЗУНУ, 2023. 460 с. ISBN 978-966-654-741-8

7. Шевченко І. О. Концепція «антикрихкості» в маркетинговому менеджменті. Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Internet Conference. Дніпро, Україна, 8-9 лютого 2024 р. С. 226-227.

УДК 339.137:004.4

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ В БІЗНЕСІ: ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ

Шевченко Ірина Олександрівна
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту та бізнес адміністрування
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
"Харківський авіаційний інститут"

У сучасному глобалізованому світі фінансова ефективність бізнесу стає визначальним фактором його конкурентоспроможності та сталого розвитку. Підприємства все частіше звертаються до міжнародного досвіду для вдосконалення фінансових показників, адже інтеграція в глобальну економіку відкриває нові можливості, але водночас ставить перед ними низку викликів та ризиків.

Міжнародні практики дозволяють бізнесу адаптувати сучасні методи управління фінансами, такі як автоматизація фінансових процесів, використання аналітичних інструментів, оптимізація витрат та диверсифікація джерел доходу. Однак ці можливості супроводжуються викликами, такими як валютні коливання, відмінності у регуляторному середовищі різних країн та підвищена конкуренція.

У цьому контексті важливо враховувати ризики, пов'язані з міжнародними операціями, і водночас використовувати можливості для покращення фінансової стійкості, підвищення прибутковості та інтеграції в міжнародні ринки. Досвід інших країн може стати надійним орієнтиром для бізнесу, який прагне ефективно реагувати на сучасні виклики та досягати успіху в умовах постійних змін.

Таблиця 1. Міжнародний досвід покращення фінансових показників в бізнесі

Країна	Назва	Характеристика
США	Автоматизація бізнес-процесів	Компанії в США активно інвестують в автоматизацію фінансових та операційних процесів. Наприклад, Amazon використовує алгоритми штучного інтелекту для управління інвентарем і ціноутворенням, що дозволяє скоротити витрати та збільшити маржу прибутку.
Індія	Аутсорсинг	Індія стала глобальним центром для аутсорсингу бізнес-процесів, таких як обробка фінансових операцій, підтримка клієнтів і розробка програмного забезпечення. Це дозволяє міжнародним компаніям знижувати витрати на персонал і підвищувати операційну рентабельність. Наприклад, Accenture та IBM активно користуються аутсорсинговими послугами в Індії, що дозволяє скоротити витрати на адміністрування.
Швейцарія	Диверсифікація доходів	Швейцарські банки, як UBS та Credit Suisse, активно диверсифікують джерела доходів, пропонуючи не лише традиційні банківські послуги, але й інвестиційні та страхові продукти.
ЄС	Цифрова трансформація	Компанії в Європі, такі як Siemens та Deutsche Bank, активно впроваджують цифрову трансформацію, використовуючи новітні технології для оптимізації внутрішніх процесів, покращення клієнтського досвіду і скорочення операційних витрат.
Німеччина	Зелена економіка	У Німеччині багато компаній використовують стратегії сталого розвитку для покращення своїх фінансових показників. Наприклад, автомобільні виробники, такі як BMW та Volkswagen, активно інвестують в електромобілі та екологічно чисті технології.

Таким чином, підсумовуючи аналіз міжнародного досвіду покращення фінансових показників у бізнесі дозволяє виявити ефективні стратегії, які сприяють підвищенню конкурентоспроможності та забезпечують стійкий розвиток підприємств. Використання передових практик, таких як автоматизація фінансових процесів, аналітика даних, диверсифікація джерел доходу та оптимізація витрат, відкриває широкі можливості для зростання та інтеграції у глобальну економіку.

Проте важливо враховувати, що ці можливості супроводжуються значними викликами та ризиками, такими як регуляторні обмеження, коливання валют, культурні відмінності та загострення конкуренції. Успішне впровадження міжнародних практик залежить від здатності бізнесу адаптувати їх до локальних умов, мінімізуючи ризики та використовуючи всі наявні інструменти для фінансової стійкості.

Зрештою, міжнародний досвід є важливим ресурсом для вдосконалення фінансових показників бізнесу, але його застосування вимагає комплексного підходу, стратегічного мислення та готовності реагувати на постійні зміни у світовій економіці.

Література

1. Krysovatyu, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN

2. Птащенко О. В., Денисюк О.В., Курцев О. Ю., Вовк В.А. Особливості розвитку національного IT-ринку у світовому інформаційному просторі. *Бізнес Інформ*. 2023. №3. С. 12-17. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-3_0-pages-12_17.pdf

3. Шевченко І. О., Зварич І.Я. Цифрова трансформація японської економіки та перспективи впровадження досвіду в розвиток цифрової торгівлі України. *Вісник економіки*. 2023. № 1 (107). С. 94-108. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.04.094>

4. Шевченко І. О. Гармонізація цифрової торгівлі на глобальних ринках: український та міжнародний досвід : монографія. Тернопіль: : ЗУНУ, 2023. 460 с. ISBN 978-966-654-741-8

5. Шевченко І. О., Зварич І.Я., Кравчук Д. Дослідження цифрової торгівлі Великобританії в контексті адаптації для українського ринку. *Журнал європейської Економіки*. 2022. Т. 21. № 4 (83). С. 499-511. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2022.04.490>

УДК 658:004-044.922

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА РОЗВИТОК МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Яценко Д. С., аспірант 2 курсу спеціальності 051 Економіка, *Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Науковий керівник: *Ревенко Д. С.*, д.е.н., професор, професор кафедри економіки та публічного управління *Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*.

Вплив цифрової трансформації на розвиток малих підприємств в Україні є актуальною темою сучасного розвитку національної економіки. Цифровізація трансформує не лише спосіб функціонування бізнесу, але також формує нові можливості для адаптації та зростання малих підприємств у конкурентному середовищі. В умовах глобалізації та швидкого розвитку інформаційних технологій, малі підприємства стикаються як із викликами, так і з перевагами цифрової трансформації. Одним із головних аспектів цифрової трансформації є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у бізнес-процеси. Використання хмарних сервісів, електронної комерції, CRM-систем та інших інструментів автоматизації дозволяє оптимізувати бізнес-процеси, зменшити витрати та підвищувати ефективність діяльності бізнесу. Наприклад, застосування платформ електронної торгівлі дозволяє малим підприємствам виходити на нові ринки та залучати клієнтів із різних регіонів України та за її межами [1-6].

Цифровізація також сприяє покращенню маркетингових стратегій малих підприємств. Використання інструментів цифрового маркетингу, а саме соціальних мереж, контекстної реклами та SEO-оптимізації, забезпечує більш ефективне залучення клієнтів і підвищення впізнаваності бренду. Крім того, цифрові технології дозволяють відстежувати поведінку споживачів та аналізувати дані для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Разом із тим цифрова трансформація приносить і певні виклики для малих підприємств. Основними перешкодами є недостатнє фінансування для впровадження новітніх технологій, брак кваліфікованих кадрів та слабка інформаційна інфраструктура в деяких регіонах України. Вирішення цих проблем потребує державної підтримки, зокрема надання грантів, пільгових кредитів та навчальних програм для підприємців [4].

Цифрова трансформація також змінює підходи до управління людськими ресурсами в малих підприємствах. Поява віддаленої роботи, автоматизація рутинних завдань і впровадження цифрових платформ для комунікації сприяють підвищенню продуктивності працівників. Однак ці зміни вимагають адаптації до нових умов праці, що може бути складним завданням для малого бізнесу. Одним із ключових напрямів цифрової трансформації є кібербезпека. Зростання залежності від цифрових технологій збільшує ризики кібератак, що може негативно вплинути на діяльність малих підприємств. Тому важливо забезпечувати захист даних, використовуючи сучасні рішення у сфері інформаційної безпеки.

Успішна цифровізація малого бізнесу в Україні можлива за умов ефективної співпраці між державою, приватним сектором та освітніми установами. Державна підтримка має бути спрямована на стимулювання інновацій, розвиток інфраструктури та створення стимулів для розвитку і розширення цифрових технологій. Приватний сектор, в свою чергу, повинен інвестувати у власний розвиток та навчання співробітників. Важливу роль відіграють університети та професійні курси, які повинні готувати фахівців, здатних працювати в умовах цифрової економіки. Переваги цифрової трансформації для малих підприємств в Україні включають підвищення конкурентоспроможності, розширення ринків збуту, зниження витрат і покращення управлінських процесів. Водночас подолання перешкод, пов'язаних із впровадженням цифрових технологій, вимагає стратегічного підходу та довгострокового планування. Лише у такому разі малі підприємства зможуть повною мірою використати потенціал цифрової трансформації для свого розвитку [3].

На додаток, важливим аспектом цифровізації є інтеграція штучного інтелекту (ШІ) у бізнес-процеси. Для малих підприємств це може включати автоматизацію аналізу даних, використання чат-ботів для підтримки клієнтів та оптимізацію логістики. Наприклад, ШІ здатний прогнозувати попит на продукцію або послуги, що допомагає уникнути надмірних витрат на зберігання або виробництво. Використання алгоритмів машинного навчання дозволяє персоналізувати маркетингові кампанії, збільшуючи їх ефективність і повернення інвестицій.

Окремо слід зазначити важливість цифрової трансформації у контексті сталого розвитку. Використання цифрових технологій може сприяти зменшенню впливу на навколишнє середовище через оптимізацію виробничих процесів, скорочення витрат енергії та зменшення кількості відходів. Зокрема, впровадження «зелених» ІТ-рішень дозволяє малим підприємствам не лише економити ресурси, але й підвищувати свою репутацію серед екологічно свідомих споживачів.

У цифрову епоху особливого значення набуває розвиток електронної комерції. Онлайн-торгівля відкриває нові можливості для малих підприємств, надаючи їм доступ до глобальних ринків. Водночас, забезпечення якісного користувацького досвіду, зручної системи оплати та швидкої доставки є ключовими факторами успіху. Інвестиції у розвиток власних онлайн-платформ або співпраця з великими цифровими платформами може суттєво збільшити прибутки та розширити клієнтську базу.

Цифрова трансформація малого бізнесу в Україні є важливим інструментом для підвищення економічної стійкості та конкурентоспроможності. Її впровадження вимагає активної участі всіх зацікавлених сторін, включаючи державу, бізнес та громадянське суспільство. Лише за умов спільних зусиль можливо забезпечити сталий розвиток малих підприємств у цифрову епоху та повною мірою використати їх потенціал для економічного зростання країни.

Література

1. Литвиненко П. О., Литвиненко Н. П. Стратегії менеджменту цифрових трансформацій підприємств в умовах глобальної невизначеності. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. №7 (07). С. 80-85.

2. Карчева Г. Т., Огородня Д. В., Опенько В. А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. *Фінансовий простір*. 2017. №3. С. 13-23.

3. Гражевська Н. І., Чигиринський А. М. Цифрова трансформація економіки в умовах посилення глобальних ризиків і загроз. *Економіка та держава*. 2021. №8. С. 53-57.

4. Кулинич М. Б. Цифрова трансформація вітчизняних підприємств в сучасних умовах. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. №3 (89). С. 8-15.

5. Липов В. В., Ушенко Н. В. Вплив платформізації на розвиток ринку відновлювальної енергетики в Україні: ризики та перспективи розвитку. *Scientific journal «Modeling the development of the economic systems»*. 2023. №4. С. 244-251.

6. Пустоваров А. І. Інституційне забезпечення процесу цифрової трансформації управління розвитком національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. №24. С. 164-169.

**СЕКЦІЯ ІІІ. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ Й
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

UDC: 351.37

**PROBLEMS AND PROSPECTS OF DIGITALIZATION OF PUBLIC
ADMINISTRATION PROCESSES**

*Seidova-Bohoslovska E., graduate student,
National Aerospace University H.E. Zhukovsky
«Kharkiv Aviation Institute»*

The effectiveness of public administration in Ukraine in conditions of a decrease in the number of civil servants and the quality of their knowledge, skills and abilities, a parallel increase in the number of tasks, initiatives, projects and the simultaneous optimization of management costs, the invention of technologies, etc. means that the public sector will certainly search for new forms of life and ensure the continuity of its functioning [1; 3].

World experience shows that a significant economic effect, as well as an increase in the transparency and efficiency of state institutions, can be achieved through the unification and standardization of business processes, as well as the outsourcing of non-core business functions.

The governments of many countries around the world are currently making significant efforts to unify public administration processes as much as possible, centralize the state “digital” infrastructure, and refuse multiple uncoordinated costs for automating typical functions [1; 2].

There are a number of functions common to almost any government institution or enterprise, such as: human resources management, payroll, finance, budgeting, procurement, real estate and lease management, maintenance and repair of equipment and infrastructure, project management, document management, management of information security, information and communication technology, etc. This list of typical processes is quite large, so the idea of their unification seems logical and understandable.

However, currently in Ukraine, each of the 75,000 managers of budget funds independently maintains or develops a system for automating of such processes, spends money on their support and development, creation of a separate ICT infrastructure, solving issues of ensuring of information security, etc. This leads to the unjustified expenditure of a colossal amount of budget funds and the complete impossibility of integrating of such solutions [1–3].

The key solutions to these problems in Ukraine are the following.

1. Unification and standardization of typical business processes of state institutions (from ministries to municipalities).

The use of standardized solutions for each typical business process by all managers of budget funds and the elimination of the development of duplicative systems.

2. Outsourcing of the function of development and administration of management systems for typical business processes [2; 3].

This approach is the most modern, progressive and effective one. Given the almost complete lack of unification of business processes of state institutions in Ukraine, the use of such an approach will allow saving huge amounts of budget funds only due to the rejection of repeated costs for the automation of the same typical functions.

Approaches to the solution of this task may be different, but they are united by a common feature – outsourcing of the function of automation and support of typical business processes.

The benefits of outsourcing of typical government business processes are obvious and can be calculated in huge amounts from the direct savings of budget funds, as well as from the general increase in efficiency and transparency of public administration [1; 3].

The list of such advantages is quite long, but the following can be noted among the key ones.

1. Significant savings of budget funds due to the rejection of multiple duplication of costs for automation of support and administration of the same processes.

2. Significant budget savings due to the centralization of the ICT infrastructure and the refusal to build duplicate facilities in each department.

3. Significant reduction in the time and cost of updating and developing solutions – new versions functionality become immediately available to all managers of budget funds.

4. Significant increase in reliability and information security due to the construction of a single highly protected ICT infrastructure.

5. Easy integration between the systems of different departments due to the use of unified solutions and uniform regulatory and reference information [1–3].

References

1. Singh S. K., Rathore S., Park J.H. (2019), “BlockIoTIntelligence: A Blockchain-enabled Intelligent IoT Architecture with Artificial Intelligence”, *Future Gener. Comput. Syst.*, vol. 110, pp. 721–743.

2. Tarhan A., Turetken O., Reijers H. A. (2016), “Business process maturity models: A systematic literature review”, *Inf. Softw. Technol.*, vol. 75, pp. 122–134.

3. Rosemann M., de Bruin T. (2005), “Towards a business process management maturity model”, *The 13th European Conference on Information Systems (ECIS 2005)*, Regensburg, Germany, 26–28 May, 2005, The London School of Economics: London, UK.

МІЖНАРОДНІ НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВЛАДА: СПІЛЬНІ ЗУСИЛЛЯ ДЛЯ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ УКРАЇНЦЯМ

*Бельська Тетяна Валентинівна,
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління, туризму
та готельно-ресторанної справи,
Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського,
м.Київ, Україна*

Після початку військового конфлікту в Україні багато людей були змушені залишити свої домівки, шукаючи притулок як у межах країни, так і за її кордонами. Сучасне українське суспільство зіштовхнулося зі зростаючою нестабільністю, соціальною напругою, руйнуванням звичних структур і зміною характеру суспільних відносин.

У цих умовах співпраця міжнародних неурядових організацій (МНО) з державними установами та громадянським суспільством набуває особливої ваги. Цей процес характеризується явищем «обопільного впливу», коли взаємодія між сторонами сприяє спільним зусиллям у наданні допомоги постраждалим. МНО відіграють ключову роль у забезпеченні гуманітарної підтримки, організовуючи широкий спектр заходів для подолання наслідків конфлікту.

Державні установи, які працюють у зонах конфлікту, потребують тісної взаємодії з міжнародними організаціями. В умовах кризи органи публічної влади змушені адаптуватися до нових викликів, залучати ресурси міжнародних партнерів та розробляти нестандартні підходи до управління. Це вимагає від державних структур гнучкості, інноваційного мислення та здатності швидко реагувати на динамічні зміни.

Громадянське суспільство виконує важливу функцію в подоланні соціальних викликів, стимулюючи активність населення та інтеграцію постраждалих осіб у нові громади. Діяльність громадських організацій охоплює різноманітні сфери: від захисту прав людини до надання соціальної допомоги, підтримки освіти, охорони здоров'я та культури.

Міжнародні громадські організації виконують низку важливих функцій у зонах конфліктів: моніторинг дотримання прав людини, допомога біженцям та внутрішньо переміщеним особам, документування порушень та розслідування військових злочинів, пропагування миру через культурні ініціативи, підтримка процесів демобілізації, роззброєння та відновлення територій.

Значну увагу приділяють адресній допомозі постраждалим, особливо тим, хто зазнав фізичних чи психологічних травм. У багатьох випадках ресурси національних урядів є обмеженими, тому міжнародна підтримка стає критично важливою.

Ефективність роботи міжнародних організацій залежить від їхньої здатності координувати свої зусилля. Для цього використовується кластерний підхід, який передбачає створення груп організацій у кожному секторі

гуманітарної діяльності (освіта, охорона здоров'я, водопостачання тощо). Такий підхід дозволяє уникнути дублювання зусиль і заповнити прогалини в наданні допомоги.

У межах цього підходу визначається набір проблемних сфер Вони призначаються Міжвідомчим постійним комітетом (IASC) і мають чіткі обов'язки щодо координації. Основи поточної системи міжнародної гуманітарної координації були закладені резолюцією 46/182 Генеральної Асамблеї в грудні 1991 року. Майже 15 років потому, у 2005 році, велика реформа гуманітарної координації. Кластерний підхід був одним із цих нових елементів [1]. Допомога здійснюється відповідно до Плану гуманітарного реагування [2]. Цей план призначається виключно для надання допомоги постраждалим в кожній країні [3].

Війна в Україні спричинила значне переміщення населення та створила масштабну гуманітарну кризу. Руйнування інфраструктури, зростання безробіття та інфляція ускладнили життя мільйонів українців. Багато людей, особливо в зонах активних бойових дій, потребують продовольства, житла та медичної допомоги.

Органи влади активно співпрацюють з громадськими організаціями та благодійними фондами для надання допомоги вразливим категоріям населення. Водночас важливим завданням залишається інтеграція внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади.

Міжнародні організації відіграють важливу роль у моніторингу дотримання прав людини та захисті постраждалих. Вони документують порушення, надають правову та психологічну допомогу, сприяють реабілітації жертв конфлікту.

Співпраця міжнародних громадських організацій з органами публічної влади має величезний потенціал у подоланні наслідків конфліктів. У випадку України ці зусилля спрямовані не лише на надання гуманітарної допомоги, але й на формування основ для повоєнної відбудови та стабільності.

Отже, у кризових умовах значну активність демонструють як глобальні інституції громадянського суспільства, так і національні громадські об'єднання разом із державними установами. Взаємодія міжнародних громадських організацій із органами публічної влади створює значні можливості для ефективної діяльності в зонах конфліктів сучасного світу. Громадські організації відіграють ключову роль у наданні допомоги постраждалому населенню та розробці державної політики, спрямованої на підтримку в умовах воєнного стану в Україні.

Розвиток партнерства між міжнародними громадськими організаціями та органами публічної влади є необхідним для забезпечення ефективної повоєнної відбудови та створення умов для стабільного миру. Зростання впливу МГО на міжнародну політику свідчить про їхню важливу роль у формуванні глобального громадянського суспільства. Розширення їхньої діяльності зосереджується на наданні гуманітарної допомоги та вирішенні соціально значущих проблем.

Література

1. What is the Cluster Approach? URL: <https://www.humanitarianresponse.info/en/about-clusters/what-is-the-cluster-approach>
2. Ukraine Humanitarian Needs and Response Plan 2025 (January 2025) URL: https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-humanitarian-needs-and-response-plan-2025-january-2025-enuk?_gl=1*1b0rrrr*_ga*MTY3NzQ2MzI2NS4xNzM3MzAxNDY2*_ga_E60ZNX2F68*MTczNzMwMTQ2NS4xLjAuMTczNzMwMTQ2NS42MC4wLjA.
3. Бельська Т. В. Потенціал співпраці міжнародних громадських організацій та влади у допомозі постраждалому населенню з України. *Contemporary International Relations: Topical Highlightss of Theory And Practice – 2023: the collective monograph* / Edited by Yu. Voloshyn, N. Vasylyshyna. Warsaw: RS Global Sp. z O.O., 2023. P. 286-294. URL: <https://monographs.rsglobal.pl/index.php/rsgl/catalog/view/62/61/521-2>

УДК 351:796:004.9

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ СПОРТОМ В УКРАЇНІ: РЕПУТАЦІЙНІ ТОКЕНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Бойнік А.А. аспірант

кафедри економічної політики та менеджменту

*ННІ «Інститут державного управління» ХНУ імені В.Н. Каразіна,
директор напрямку діяльності “Проектний супровід ТОВ “Сімкорд”,
віце-президент ГО “Харківська федерація баскетболу”*

Сьогоднішній світ більше не довіряє старим рішенням. Традиційні моделі управління, які колись працювали десятиліттями, тепер виглядають повільними, неефективними і, головне, непрозорими. У 2025 році в умовах цифрової революції більше не можна будувати системи, що спираються на ручне адміністрування, суб'єктивні оцінки та корумповані схеми. Хоча ресурсів для продовження таких практик вистачає, вони не дають гарантій стабільності, прозорості чи справедливості. Натомість нові цифрові платформи, блокчейн-технології та токенизація репутації відкривають шлях до радикально нових стандартів: чітких, автоматизованих, достовірних. Цифрова репутація замінює кулуарні домовленості, забезпечуючи справедливий розподіл ресурсів і визнання. Світ уже не повернеться до «як раніше», тому що прозорість, швидкість і об'єктивність стали новою валютою довіри.

Сучасний спортивний менеджмент перебуває на порозі суттєвих змін, викликаних як глобальними трансформаційними процесами, так і локальними викликами. В умовах цифрової революції та необхідності післявоєнного відновлення української спортивної інфраструктури особливо актуальним стає пошук нових підходів до управління спортивною галуззю. Традиційні методи

управління, що формувалися протягом десятиліть, все частіше демонструють свою неефективність у світі, що швидко змінюється, де інформація та технології відіграють ключову роль. Необхідність впровадження інноваційних підходів стає не просто бажаною, а критично важливою для забезпечення сталого розвитку спорту.

Проведений аналіз розвитку спортивної індустрії за останнє століття демонструє суттєве зростання та підвищення зацікавленості до розвитку фізичної культури та спорту. Показовим є той факт, що при збільшенні фінансування Олімпійських ігор у 520 разів за період з 1924 по 2024 рік, спортивні результати покращилися на 10%. Це вказує на наявність системних постійних потреб та пошуку нових підходів в управлінні спортивними ресурсами та підготовці спортсменів. В українському контексті ситуація виглядає більш тривожною: спостерігається падіння Олімпійських досягнень на 88% у період з 1994 по 2021 рік, при цьому витрати на отримання однієї золотої медалі в 2,5 рази перевищують аналогічні показники розвинених країн, наприклад, Нідерландів. Ці дані підкреслюють критичну потребу у перегляді підходів до управління спортивною діяльністю, особливо в умовах обмежених ресурсів та необхідності швидкого відновлення. Існуючі механізми, вочевидь, не справляються з викликами часу, що вимагає впровадження радикально нових рішень [5].

Дослідження, проведені у спортивній спільноті України, виявили ряд системних проблем. Особливо показовою є ситуація у баскетбольному середовищі Закарпатського регіону, де в період 2022-2024 років спостерігалася явна непрозорість у процесі відбору спортсменів до національної збірної. Примітно, що навіть команда дворазових чемпіонів України отримала лише одне місце у складі збірної, а їхній тренер зовсім не був запрошений до роботи з національною командою. Цей приклад є лише одним із багатьох, що свідчать про суб'єктивність та непрозорість у системі відбору, що, в свою чергу, призводить до демотивації спортсменів та зниження якості підготовки. Крім того, відсутність чітких критеріїв та об'єктивної оцінки досягнень створює сприятливий ґрунт для корупції та фаворитизму, що негативно позначається на розвитку спорту в цілому. Недовіра до існуючої системи відбору та управління є серйозною перешкодою для залучення нових талантів та підтримки високих стандартів у спорті.

В якості вирішення існуючих проблем пропонується інноваційна модель управління, заснована на впровадженні системи репутаційних токенів з використанням блокчейн-технологій. Дана модель базується на концепції менеджменту публічних цінностей та інтегрує в себе сучасні технологічні рішення для забезпечення прозорості та справедливості у спортивному управлінні. Підхід, заснований на публічних цінностях, передбачає, що управління спортом повинно в першу чергу служити інтересам суспільства, забезпечуючи доступність, чесність та можливість для кожного проявити свої здібності. Використання блокчейн-технологій дозволяє створити надійну та незмінну базу даних, де будуть зафіксовані всі досягнення та оцінки спортсменів, що виключає можливість фальсифікацій та суб'єктивних оцінок.[6]

Ключовим елементом пропонованої моделі є репутаційні токени, які створюються на основі фіксації спортивних подій, тренувань та змагань.

Важливо зазначити, що кожне досягнення проходить багаторівневу верифікацію з боку тренерів, суддів, автоматизованих систем та інших спортсменів, що забезпечує достовірність та незмінність даних. Процес верифікації є ключовим елементом системи, оскільки він гарантує, що кожне досягнення буде об'єктивно оцінене та зафіксоване. Використання автоматизованих систем дозволяє мінімізувати людський фактор та уникнути помилок, які можуть виникнути при ручній обробці даних. Це не тільки підвищує точність обліку досягнень, але й формує довіру до системи з боку всіх учасників спортивного процесу. Крім того, багаторівнева верифікація забезпечує додатковий захист від шахрайства та фальсифікацій.

Технологічною основою моделі слугують платформні екосистеми на базі блокчейн-технологій, зокрема, української системи Bitbon. Це дозволяє гарантувати не тільки достовірність інформації, але й захист персональних даних спортсменів. Блокчейн-технології забезпечують децентралізоване зберігання даних, що робить систему стійкою до зломів та несанкціонованого доступу. Особлива увага в моделі приділяється інтеграції з концепціями соціального навчання А. Бандури та теорією самовизначення Десі та Райана, що сприяє формуванню стійкої внутрішньої мотивації спортсменів. Ці теорії підкреслюють важливість самоефективності, автономії та почуття пов'язаності для досягнення високих результатів. Система репутаційних токенів, таким чином, не тільки фіксує досягнення, але й підтримує внутрішню мотивацію спортсменів, створюючи умови для їх самореалізації та розвитку.[1,2,7]

Особливої уваги заслуговує аналіз існуючих механізмів прийняття рішень у спортивному менеджменті. Поточна система характеризується значною інерційністю – період від ініціації змін до їх практичної реалізації може досягати 5-10 років, що в сучасних умовах є неприйнятним. Така затримка не тільки перешкоджає розвитку спорту, але й створює суттєві бар'єри для впровадження інновацій та адаптації до умов, що змінюються. Швидко змінювані вимоги до спортивної підготовки та управління вимагають гнучкості та оперативності, яких явно не вистачає в існуючих системах. Інерційність прийняття рішень є серйозною перешкодою для досягнення прогресу та підвищення конкурентоспроможності.[4]

Пропонована модель управління на основі репутаційних токенів передбачає комплексний підхід до вирішення цієї проблеми. Система дозволяє автоматизувати багато процесів прийняття рішень завдяки використанню технологічних рішень на базі смартконтрактів та розподілених реєстрів. Смартконтракти являють собою самовиконувані угоди, які автоматично виконують певні дії при настанні заздалегідь заданих умов. Наприклад, при формуванні національних збірних команд система може автоматично враховувати не тільки спортивні результати, але й динаміку розвитку спортсмена, його стабільність виступів, етичну поведінку та внесок у розвиток спортивної спільноти. Це не тільки підвищує об'єктивність відбору, але й робить процес більш прозорим та зрозумілим для всіх учасників. Використання розподілених реєстрів забезпечує надійність зберігання даних та виключає можливість фальсифікацій.

Важливим аспектом впровадження нової моделі є її масштабованість та адаптивність. Система репутаційних токенів може бути легко адаптована під різні види спорту з урахуванням їх специфіки. При цьому базові принципи – прозорість, справедливість та об'єктивність – залишаються незмінними. Такий підхід дозволяє створити єдину екосистему спортивного менеджменту, де всі учасники процесу – від початківців спортсменів до керівників федерацій – діють в рамках зрозумілих та прозорих правил. Адаптивність системи дозволяє враховувати особливості кожного виду спорту та створювати індивідуальні критерії оцінки, що робить її універсальною та застосовною в різних контекстах.

Економічний аспект впровадження запропонованої моделі також заслуговує окремого розгляду. Аналіз показує, що існуюча система фінансування спорту в Україні характеризується низькою ефективністю використання коштів. Впровадження репутаційних токенів дозволить створити більш справедливу та прозору систему розподілу фінансових ресурсів. Кожне рішення про фінансування буде базуватися на об'єктивних даних, зафіксованих у блокчейні, що суттєво знижує ризики нецільового використання коштів та корупції. Такий підхід підвищує довіру до системи управління та забезпечує більш ефективне використання виділених коштів. Крім того, прозорість фінансової звітності дозволяє більш точно відслідковувати результати інвестицій та коригувати стратегію фінансування.[7]

Окремої уваги заслуговує питання мотивації молодих спортсменів. Сучасна молодь, що виростає в цифрову епоху, особливо сприйнятлива до інноваційних форм визнання досягнень. Система репутаційних токенів надає їм зрозумілий та сучасний інструмент фіксації їх успіхів та зростання. При цьому важливо зазначити, що токени не є просто цифровим аналогом традиційних нагород – вони формують цілісну історію розвитку спортсмена, його досягнень та внеску у спортивну спільноту. Цифрова форма визнання досягнень особливо приваблива для молоді, яка звикла до використання сучасних технологій. Система репутаційних токенів надає їм не тільки можливість фіксувати свої досягнення, але й ділитися ними з іншими, що стимулює конкуренцію та мотивацію.

Реалізація запропонованої моделі вимагає тісної взаємодії між різними зацікавленими сторонами: державними органами, спортивними федераціями, тренерами, спортсменами та технологічними компаніями. Важливо забезпечити поступовий перехід до нової системи, зберігаючи при цьому кращі практики традиційного спортивного менеджменту. Це дозволить мінімізувати можливі ризики та забезпечити плавну інтеграцію інноваційних рішень у існуючу спортивну інфраструктуру. Поступовий підхід до впровадження нової системи дозволить уникнути різких змін, які можуть викликати опір або недовіру. Важливо також забезпечити підтримку з боку всіх зацікавлених сторін, щоб нова система була успішно інтегрована та використовувалася ефективно.

Практична значущість запропонованої моделі особливо велика в контексті післявоєнного відновлення України. Система репутаційних токенів дозволяє створювати індивідуальні траєкторії розвитку спортсменів, забезпечує справедливий розподіл ресурсів та сприяє збереженню спортивної

інфраструктури в цифровому форматі. Індивідуальні траєкторії розвитку дозволяють враховувати особливості кожного спортсмена та розробляти персоналізовані плани тренувань та змагань. Цифровий формат зберігання даних забезпечує збереження інформації та можливість її використання у довгостроковій перспективі.

Впровадження даної моделі створює передумови для якісної трансформації спортивного менеджменту, формування культури довіри та забезпечення етичності у спортивному середовищі. У довгостроковій перспективі це має призвести до підвищення ефективності використання ресурсів та покращення спортивних досягнень українських атлетів на міжнародній арені. Культура довіри є основою для успішного функціонування будь-якої організації, а етичність сприяє формуванню позитивної репутації та залучає нових учасників у спортивне середовище.

Література

1. Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.
2. Deci E., Ryan R. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. Berlin: Springer Science & Business Media, 1985. URL: <https://doi.org/10.1007/978-1-4899-2271-7>
3. Nakamoto S. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System (August 21, 2008). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3440802> or URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3440802>
4. Бойнік А.А. Використання цифрових екосистем для модернізації публічного управління в спорті на прикладі баскетболу в місті Харків. “Публічне управління XXI століття: нові виклики і трансформації в умовах війни” Харків 24 травня 2024 р. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2024.
5. Бойнік А.А. Спортивні репутаційні токени як нова енергія в платформі тотального fair play: як блокчейн-екосистеми формують етичне майбутнє молодих талантів. XVIII Міжнародна науково-практична конференція магістрантів та аспірантів. Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених. 19-22 листопада 2024 р Харків: НТУ “ХПІ” 2024
6. Дунаєв І. В. Децентралізоване управління в державі: розгортання нових механізмів співпраці в епоху “цифри”? / Публічне управління XXI століття: погляд у майбутнє : зб. тез XXI Міжнар. наук. конгресу. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2021. 544 с. С. 319-323 doi: 10.34213/mnkongr.2021). URL: <https://kbuapa.kh.ua/wp-content/themes/education/filesforpages/science/zbirnyk.pdf>
7. Кудь А. Модернізація системи публічного управління в епоху інформаційних платформ : монографія; ХНУ ім. В. Н. Каразіна, ННІ «Ін-т держ. упр.»; ГО «Наук.-дослід. центр екон.-прав. рішень у сфері застосування технологій розподіл. реєстру». — Харків : Право, 2022. 432 с.

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В НАЦІОНАЛЬНИХ ДЕРЖАВАХ

*Боронніков М. В., здобувач ступеня доктора філософії
зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

Купріянова В.С., к.е.н., доц., кафедри економіки та публічного управління

Сучасні геополітичні процеси суттєво впливають на розвиток національних держав, їх політико-адміністративних систем, зокрема і на систему публічного управління. Цей вплив проявляються на глобальному рівні і залежать від географічного положення та територіальних особливостей національних держав. Процеси глобалізації приводить до формування нової геополітичної реальності, зміни ціннісних координат, модернізації політичної, соціально-економічної та державно-управлінської систем.

Особливої актуальності питання впливу вищезначених процесів на публічне управління набуває у періоди виникнення геополітичних криз, таких як світові економічні кризи, пандемії, регіональні конфлікти із застосуванням зброї та насильства, зокрема повномасштабна фаза російсько-українська війна, коли ключовою складовою діяльності державних органів стає публічне управління кризовими ситуаціями. Політичне керівництво та управлінський апарат національної держави мають володіти не лише компетентністю у внутрішній політиці, але й розумінням геополітичних реалій і їхнього впливу на внутрішні процеси, щоб вчасно адаптуватися до змін на міжнародній арені.

Для наукового розуміння того, як геополітичні процеси чинять значний вплив на публічне управління, змушуючи уряди національних держав шукати оптимальні стратегії у відповідь на глобальні виклики та загрози, важлива концептуалізація геополітики як суспільного явища. Водночас, варто зауважити, що незважаючи на солідний внесок вітчизняних і зарубіжних фахівців у наукове осмислення геополітики та її ролі у розвитку національних держав і їхніх управлінських систем, все ще бракує спеціальних досліджень, присвячених розкриттю та узагальненню сутності та змісту сучасних геополітичних процесів як чинників трансформації практики здійснення публічного управління.

Термін "геополітика" вперше ввів у науковий дискурс шведський політолог Рудольф Челлен у 1899 році. Він розглядав геополітику як науку, пов'язану з розумінням географічних характеристик держави, які відіграють ключову роль у визначенні її політичного ландшафту та стратегічних інтересів на міжнародній арені. Згодом поняття геополітики набуло поширення по всій Європі та стало загальноживаним після Другої світової війни. Однак досі не існує його однозначного визначення. Одне з найбільш відомих визначень геополітики належить німецькому політологу Карлу Хаусхоферу. Він визначив геополітику як науку, що вивчає політичні процеси, зумовлені географією,

базуючись на знаннях політичної географії, яка досліджує політичні просторові організми та їхню структуру [10].

Сучасні науковці розглядають геополітику і як наукову теорію, так і як ідеологічну концепцію, що обґрунтовують вплив географічних факторів – таких як ресурси та територіальне розташування – на соціальний і політичний розвиток суспільств, а також на співвідношення сил у міжнародних відносинах [2]. У сучасному міжнародному дискурсі, це поняття використовується у двох основних значеннях: як різновид міжнародної політики [8] або ж як галузь просторових досліджень і практики міжнародних відносин [9].

В Україні геополітика переважно трактується у таких вимірах: наука, яка досліджує і прогнозує внутрішню і зовнішню політику держав, з урахуванням їх географічного положення, природних умов і ресурсів, поведінки сусідніх країн, історії та менталітету народу [4]; наука, що допомагає владі враховувати ключові аспекти при прийнятті глобальних управлінських рішень [5]; прикладна наука, що зовнішньополітичну діяльність держав з урахуванням їх географічного розташування, природних ресурсів та особливостей соціально-економічної і політичної структури [1]. Отже, українські дослідники здебільшого сприймають геополітику як глобальне змагання держав, зазвичай великих і впливових, на міжнародній арені з огляду на їхнє географічне положення і ресурсні можливості.

Сучасний аналіз геополітичних реалій тісно пов'язаний з осмисленням процесів глобалізації, а також її наслідків, тенденцій та впливів, які відчувають на собі національні держави. Однозначного визначення глобалізації як суспільного явища досі не існує. Більшість зарубіжних дослідників схиляються до думки, що вона являє собою багатовимірне явище, пов'язане з активізацією всесвітніх соціальних відносин, завдяки яким люди в одному суспільстві стають ближчими до людей у віддалених суспільствах культурно, економічно, політично, соціально, інформаційно, екологічно і т.ін. [7]. В українських фахових дослідженнях глобалізація здебільшого розглядається як процес створення інтегрованого світового ринку капіталів, товарів, інформаційних та інтелектуальних послуг [2].

Втім, незалежно від того, як оцінюють глобалізацію науковці, це явище є об'єктивним процесом, що триває вже століттями. Великі держави, такі як США, Європейський Союз і Китай, продовжують відігравати ключові ролі у міжнародних і регіональних організаціях, світових фінансових інституціях та військово-політичних блоках. Вони здатні впливати на вирішення глобальних проблем у своїх власних інтересах, навіть якщо це порушує інтереси і права менш потужних акторів міжнародних відносин. Вплив глобалізації на внутрішні справи національних держав переважно стосуються переоцінки взаємодії держави з недержавними секторами, такими як бізнес та громадянське суспільство, а отже і змісту публічного управління. [6].

Глобалізація істотно вплинула на систему та підходи до публічного управління. Зокрема, вона зменшила роль держави в соціальній сфері через скорочення державних програм соціального захисту, поступовий відступ держави з соціального сектору, передавши такі сфери, як охорона здоров'я, освіта

та інфраструктура, ринковим силам [6]. Як наслідок, зростання вартості державних послуг негативно позначилося на малозабезпечених верствах населення, особливо в країнах, що розвиваються, включаючи Україну. Водночас, парадигма публічного управління зазнала значних трансформацій. Вона еволюціонувала від контрольованої державою, бюрократичної моделі публічного адміністрування до більш гнучкої системи, що базується на засадах нового публічного менеджменту і більш новітніх концепція належного (доброго) врядування.

Якщо врахувати й інші значущі внутрішні зміни, які відбулися в більшості розвинених демократичних державах під час піку інтеграційних процесів на межі ХХ і ХХІ століть, такі як реформи децентралізації, зростання активності громадянського суспільства в публічній політиці та управлінні, а також зростання ролі медіа у формуванні суспільної думки, то кожен із цих чинників підкреслював необхідність реформування базових механізмів держави.

Таким чином, глобалізація відкриває нові економічні можливості, але також створює значні виклики для безпеки та соціокультурного розвитку національних держав. Вона підриває їхній суверенітет через вплив нових глобальних факторів, таких як міжнародні організації, міждержавні утворення, транснаціональні корпорації та інші гравці, а також через загрози, які часто генеруються недержавними акторами, здатними впливати на політику національних держав. Йдеться про глобальні терористичні організації, проксі-групи та т.з. "агенти хаосу", які підтримуються державами, що перебувають на периферії глобалізаційних процесів[6].

Отже, сучасний аналіз геополітичних реалій нерозривно пов'язаний із осмисленням процесів глобалізації, які впливають на формування нової парадигми публічного управління суспільним розвитком у національних державах. Глобалізація відіграє ключову роль у сучасній геополітичній картині світу, створюючи, з одного боку, можливості для співпраці та економічного зростання, а з іншого – нові виклики для підтримки стабільності та вирішення суспільно значущих проблем як внутрішньої так і зовнішньої політики.

Одним із найважливіших геополітичних процесів нашого часу є зростання впливу глобальних гравців, таких як США, Китай та Європейський Союз, що викликає необхідність перегляду державами традиційних стратегій і підходів до модернізації публічного управління з урахуванням сучасних викликів і загроз. Сьогодні основними чинниками змін у сфері управління національних держав є глобальна економічна і інформаційна інтеграція. Під їх впливом в теорії та практиці публічного управління відбувається перехід від традиційної моделі публічного адміністрування до сучасних управлінських моделей, які акцентують увагу на децентралізації, скороченні бюрократії та активному застосуванні механізмів взаємодії органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства і бізнесу.

Таким чином, сучасні геополітичні процеси створюють складний і динамічний ландшафт, що трансформує національні держави та їхні традиційні інститути, такі як публічне управління. Воно все більше інтегрує в свою структуру та практику ринкові та мережеві принципи взаємодії з суспільством.

Виявлення особливостей такої трансформації в Україні розглядається в якості одного із перспективних напрямів подальших досліджень.

Література

1. Дністрянський М. С. Україна в політико-географічному вимірі. Львів: Вид-во центру ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. 310 с.;
2. Загурська-Антонюк В. Ф. Державне управління національною безпекою в умовах геополітичних трансформацій : монографія. Житомир : Вид. О.О. Євенок, 2020. 336 с.;
3. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія. Київ : НІСД, 2019. 560 с.;
4. Трохимчук С. Політична географія сучасного світу з основами геополітики. Л. : Простір-М, 1997. 100 с.;
5. Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти: кол. моногр. / За ред. Ф. М. Рудича. К.: МАУП, 2002. 488 с.
6. Chakrabarty B., Chand P. Public administration in a globalizing world: theories and practices. SAGE Publications, 2012. 547 p.;
7. Challenges of Globalization: Immigration, Social Welfare, Global Governance. ed. by Andrew Sobel. London, New York : Routledge, 2009. 222 p.;
8. Deudney D. H. "Geopolitics". Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/geopolitics> (Accessed 14 September 2024);
9. Gray C. Inescapable geography. *Journal of Strategic Studies*. 1999. Vol. 22, №. 2. pp. 161-177;
10. Heske H. Karl Haushofer. Dictionary of Geopolitics / ed. John O'Loughlin. Westport, Conn.: Greenwood Press, 1994. pp. 112-113;

УДК 316.72: 327.5

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

Булавенко А. Л., аспірант

*Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна*

Культурна безпека є важливою складовою національної безпеки, яка забезпечує захист духовних, моральних і культурних цінностей суспільства. У сучасному світі культура стала не лише джерелом самовираження нації, але й інструментом впливу та протидії загрозам, що виникають у глобальному інформаційному просторі. Гібридні загрози, які включають дезінформацію, маніпуляцію громадською думкою та спроби знищення історичних і культурних символів, становлять серйозний виклик для національної ідентичності та соціальної стабільності.

Повномасштабна військова агресія РФ проти України стала прикладом багатогранного застосування гібридних методів впливу, зокрема на сферу

культури. Атаки на культурні установи, систематичне знищення пам'яток архітектури, привласнення культурної спадщини та пропаганда, спрямована на спотворення історичної пам'яті, є частиною цілеспрямованої стратегії агресора. Ці дії загрожують не лише культурним надбанням, а й основам колективної ідентичності українського народу.

Сучасні виклики вимагають переосмислення державної політики у сфері культури, розробки ефективних інституційних механізмів протидії загрозам та посилення ролі міжнародного співробітництва. Забезпечення культурної безпеки передбачає не лише захист матеріальних і нематеріальних об'єктів культури, а й створення умов для її розвитку як фундаменту суспільної стійкості. У цих умовах особливої важливості набувають заходи, спрямовані на збереження національної ідентичності, популяризацію української культури у світі та посилення громадянської згуртованості через культуру.

У цьому контексті слід згадати й Стратегію національної безпеки України, де наголошено, що «... держава буде... розвивати українську культуру як основу консолідації української нації та зміцнення її ідентичності...» [1].

І. Ігнатченко визначає культурну безпеку, як «стан захищеності особи, суспільства, держави та її територій від внутрішніх і зовнішніх загроз у питаннях культурного розвитку, який дозволяє забезпечити конституційні права, свободи у відповідній сфері культури, гідну якість і рівень життя громадян, суверенітет, територіальну цілісність і сталий розвиток України, оборону і національну безпеку держави» [2, с. 141].

В. Малімон зазначає, що «культурна безпека полягає у створенні умов, за яких національна культура стає важливим фактором консолідації суспільства та протидії культурній експансії чи асиміляції, які можуть підірвати національну ідентичність та суверенітет держави» [3].

У свою чергу, М. Точицький наголошує, що «культурна безпека охоплює політичні, соціальні та економічні заходи, спрямовані на підтримку та захист культурних інституцій, спадщини, а також формування середовища, сприятливого для розвитку культурного різноманіття і творчої діяльності у відповідь на виклики глобалізації та гібридних загроз» [4].

На нашу думку, культурну безпеку можна визначити, як стан захищеності та розвитку культурної сфери, який забезпечує збереження національної ідентичності, культурних цінностей, традицій і спадщини в умовах внутрішніх і зовнішніх загроз. Культурна безпека повинна передбачати функціонування ефективних інституційних механізмів, що здатні протистояти спробам маніпуляцій, дезінформації, руйнації культурних символів та сприяння культурній стійкості нації.

Забезпечення культурної безпеки набуває особливого значення в умовах гібридних загроз, спрямованих на підірив суспільної стабільності, руйнацію національної ідентичності та маніпуляцію суспільною свідомістю. Ефективні інституційні механізми є основою протидії таким викликам, сприяючи збереженню та розвитку культурної сфери, консолідації суспільства та формуванню національної стійкості.

Ефективність цих механізмів безпосередньо залежить від розробки та

впровадження дієвих нормативно-правових актів, які враховують специфіку сучасних викликів. Законодавча база повинна охоплювати регулювання відповідальності за поширення дезінформації, захист культурної спадщини від руйнування чи викривлення та адаптацію правових норм до цифрової епохи, включаючи захист національного культурного контенту в кіберпросторі. Участь експертів, громадськості та культурних установ у розробці цих нормативних актів є запорукою врахування інтересів усіх зацікавлених сторін.

Звичайно, що ключову роль у забезпеченні культурної безпеки відіграють державні інституції, які функціонують як координатори і захисники культурної сфери. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, спільно з іншими органами державної влади, відповідає за розробку стратегій збереження культурної спадщини, організацію моніторингу загроз у сфері культури та забезпечення ефективною міжвідомчою координацією. Особливого значення набуває створення спеціалізованих агенцій для аналізу інформаційних потоків, виявлення деструктивних впливів і розробки контрзаходів. Прозорість діяльності цих інституцій і регулярне звітування перед суспільством сприяють підвищенню їхньої ефективності.

Одним із важливих аспектів є підвищення рівня медіаграмотності громадян. Інтеграція програм медіаграмотності в освітній процес дозволяє формувати здатність до критичного оцінювання інформації, розпізнавання маніпуляцій і фейкових новин, а також усвідомлення цінності національної культури. Такі програми мають охоплювати всі вікові групи, що, у свою чергу, сприятиме захисту всіх сегментів суспільства від інформаційних маніпуляцій.

Слід наголосити й на важливості ролі громадянського суспільства, яка полягає у функціонуванні інституційних механізмів забезпечення культурної безпеки. Громадські організації, культурні асоціації та експертні спільноти здатні проводити моніторинг стану культурної сфери, ініціювати проекти популяризації національної культури та розробляти освітні й просвітницькі програми. Ефективне публічно-приватне партнерство забезпечує залучення додаткових ресурсів для реалізації культурних проектів, сприяючи їхній фінансовій стабільності та довготривалості.

Очевидним є й те, що цифрові технології відіграють вирішальну роль у протидії гібридним загрозам у культурній сфері. Розробка та впровадження цифрових архівів забезпечує збереження культурної спадщини, використання систем штучного інтелекту дозволяє аналізувати інформаційні потоки та виявляти дезінформацію, а створення платформ популяризації національної культури в глобальному цифровому просторі зміцнює національну ідентичність. Такі ініціативи стають інструментами не лише захисту, але й активного просування культури на міжнародній арені.

У глобалізованому світі питання культурної безпеки виходять за межі однієї держави. Співпраця з міжнародними організаціями, такими як ЮНЕСКО, та участь у глобальних ініціативах дозволяє адаптувати найкращі практики, поширювати знання про національну культуру за кордоном і створювати спільні механізми протидії інформаційним загрозам. Міжнародний досвід є джерелом вдосконалення національних механізмів та їхнього впровадження.

Підсумовуючи наголосимо на тому, що функціонування ефективних інституційних механізмів є основою культурної безпеки, яка забезпечує стійкість нації перед викликами гібридних загроз. Інтеграція правового регулювання, міжвідомчої координації, підвищення рівня медіаграмотності, залучення громадянського суспільства, цифрових технологій та міжнародного співробітництва створює умови для захисту та розвитку національної культури. Це є ключовим фактором формування стійкої та захищеної культурної ідентичності, здатної протистояти сучасним викликам.

Література:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 21.11.2024).
2. Ігнатченко І. Засади публічного адміністрування у сфері культурної безпеки України як складники адміністративно-правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С. 135–142. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/4/24.pdf> (дата звернення: 21.12.2024).
3. Малімон В. І. Культурна безпека як важлива складова сталого розвитку та національної безпеки. *Молодий вчений*. 2019. № 5(2). С. 308-311. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_5%282%29_14 (дата звернення: 01.12.2024).
4. Точицький М. Культура – складова національної безпеки. Урядовий кур'єр. №3 (7928) - №4 (7929). URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/kultura-skladova-nacionalnoyi-bezpeki/> (дата звернення: 04.01.2025).

УДК 338.2

АДАПТАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРИКЛАДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

*Бурлаченко С.А., учениця 11 класу
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованка гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

*Андрєєв С.С., учитель географії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області;*

*Андрєєва В.Г., учитель історії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

В умовах сучасної економіки, що характеризується динамічним розвитком технологій, глобалізацією та постійно мінливими вимогами ринку, прикладний

менеджмент відіграє ключову роль у забезпеченні сталого зростання та конкурентоспроможності організацій. Він є сукупність методів, інструментів та підходів, які застосовуються для управління процесами, ресурсами та результатами в конкретних умовах різних галузей. Кожна сфера діяльності накладає свої особливості на управління, та успіх підприємства часто залежить від здатності адаптувати теоретичні знання до практичних завдань.

У виробничому секторі прикладний менеджмент орієнтований на оптимізацію виробничих процесів, мінімізацію витрат та підвищення якості продукції. Наприклад, компанія Toyota впровадила систему ощадливого виробництва, яка включає принципи "точно вчасно" та безперервного вдосконалення. Це дозволило компанії скоротити виробничі витрати та підвищити якість автомобілів, що стало основою її світової конкурентоспроможності. У свою чергу, General Electric успішно застосовує підхід "шість сигм", завдяки чому компанія оптимізувала багато процесів, досягнувши значного зниження дефектів та покращення операційної ефективності [1].

Сфера послуг висуває до менеджменту свої унікальні вимоги, оскільки результатом діяльності є нематеріальний продукт. Управління у цій галузі фокусується на створенні високого ступеня задоволеності клієнтів, стандартизації процесів та забезпеченні якості обслуговування. Наприклад, мережа готелів Ritz-Carlton відома своєю програмою "Gold Standards", яка включає персоналізований підхід до кожного клієнту. Завдяки цим стандартам Ritz-Carlton отримав безліч міжнародних нагород за якість сервісу Інший приклад - компанія Zappos, інтернет-магазин взуття та одягу, де прикладний менеджмент спрямований на створення корпоративної культури, орієнтованої на щастя клієнтів [2]. Це дозволило компанії виділитися на ринку, забезпечивши лояльність покупців та стабільне зростання.

У фінансовому секторі прикладний менеджмент акцентується на управлінні ризиками, аналітиці великих даних та побудові стійких бізнес-моделей. Прикладом може бути банк JPMorgan Chase, який активно впроваджує штучний інтелект для аналізу даних клієнтів та автоматизації процесів. Це дозволило скоротити операційні витрати та підвищити точність рішень щодо кредитування. Крім того, інвестиційна компанія BlackRock розробила власну платформу Aladdin, яка допомагає керувати ризиками та активами на основі складних алгоритмів аналізу даних. Ці інновації зробили BlackRock лідером галузі [3].

Аграрна галузь, як один із найважливіших сегментів економіки, також залежить від прикладного менеджменту, який тут спрямований на управління ресурсами, підвищення врожайності та зниження екологічного впливу. Компанія John Deere демонструє, як цифрові технології та інтернет речей можуть інтегруватись в агросектор. Використання "розумних" тракторів та дронів для моніторингу полів дозволяє фермерам оптимізувати використання добрив та води, збільшуючи врожайність та знижуючи вплив на довкілля. Ще один приклад – Cargill, яка впроваджує системи управління ланцюжками поставок, що

допомагає знизити витрати та підвищити ефективність транспортування продукції в усьому світі [4].

Торгівля як важливий двигун економічного зростання демонструє інший набір особливостей прикладного менеджменту. Наприклад, компанія Amazon є лідером в управлінні ланцюжками поставок, активно використовуючи аналітичні інструменти та автоматизацію. Інноваційна логістична система дозволяє Amazon доставляти товари клієнтам у найкоротші терміни, а персоналізація пропозицій на основі аналізу купівельної поведінки зміцнює позицію компанії, як лідера електронної комерції. У традиційному ритейлі, наприклад, ІКЕА, прикладний менеджмент фокусується на оптимізації процесів, управлінні запасами та створенні унікального клієнтського досвіду, заснованого на самообслуговуванні та готових рішеннях для дому [5].

В енергетичному секторі прикладний менеджмент стикається з викликами переходу до стійких джерел енергії та необхідності зниження залежності від вуглеводнів. Наприклад, компанія Tesla не лише виробляє електричні автомобілі, але й активно інвестує в інфраструктуру для їх заряджання. Завдяки інтеграції інновацій у менеджмент Tesla досягла не тільки високої якості продукції, а також підвищення екологічної усвідомленості серед споживачів. У той же час, Shell розробляє стратегії диверсифікації бізнесу, збільшуючи частку інвестицій у відновлювану енергетику [6]. Управління такими проектами вимагає високої гнучкості та здатності враховувати довгострокові тренди.

Отже, прикладний менеджмент, будучи динамічною та адаптивною дисципліною, надає інструменти та методи, які дозволяють вирішувати складні завдання в різних галузях економіки. Успіх у кожній із них залежить від здатності менеджерів застосовувати індивідуальний підхід, що враховує специфіку галузі, й одночасно використовувати загальні принципи управління, які довели свою ефективність. Приклади таких компаній, як Toyota, Ritz-Carlton, JPMorgan Chase та Tesla, демонструють, що грамотне застосування прикладного менеджменту здатне не тільки підвищити операційну ефективність, але й стати драйвером інновацій та сталого розвитку.

Література

1. Дорошенко М.Ю. Стратегічне управління на підприємстві / Хмельницький: ХКТЕІ, 2022. - 173 с.
2. Ткаченко А.М. Оцінка конкурентоспроможності підприємств / Харків: ХНАДУ, 2020. - 101 с.
3. Рак П.А. Стратегічний менеджмент та управління змінами в організації. Чернівці: Вежа, 2021. - 101 с.
4. Доротенко П.П. Стратегічне планування та бізнес-план / Дніпро: Старт, 2021. - 302 с.
5. Горькава Ю.В. Інформаційне забезпечення маркетингових рішень / Рівне: Зірка, 2022. - 120 с.
6. Жук В.В. Менеджмент підприємницької діяльності / Вінниця: Зелений світ, 2021. - 162 с.

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Васильєв О. Б., докторант

Національного університету цивільного захисту України.

Корупція як соціально-політичне явище нерозривно пов'язана з діяльністю державних службовців та посадових осіб, що проявляється у неправомірному наданні переваг та пільг певним особам чи організаціям з метою отримання особистої вигоди. Особливою гострото це явище набуває в умовах недостатньо розвинених демократичних інститутів та громадянського суспільства, що характерно для країн перехідного періоду.

В українських реаліях корупційні прояви часто супроводжують процеси централізації влади, що свідчить про відсутність реальної конкуренції та ефективного громадського контролю. Аналіз сучасного стану протидії корупції в Україні свідчить про системний характер цього явища, яке охоплює різні сфери державного управління та рівні прийняття рішень. Особливо гострою є проблема політичної корупції, яка проявляється у зрощуванні владних структур з бізнес-елітами та формуванні корупційних мереж. Надмірна концентрація владних повноважень та формальний характер їх розподілу призводять до посилення корупційної складової в системі державного управління.[3] Це створює суттєві перешкоди для проведення ефективних реформ, знижує конкурентоспроможність національної економіки та підриває довіру суспільства до державних інституцій. За даними міжнародних досліджень, рівень корупції в Україні залишається одним із найвищих у Європі, що негативно впливає на інвестиційну привабливість держави та темпи економічного розвитку.

Психологічні аспекти корупційної поведінки державних службовців формуються під впливом історичних управлінських традицій та загальної схильності до матеріального збагачення. Важливим фактором є також недосконалість системи добору та просування кадрів, відсутність дієвих механізмів контролю за доброчесністю посадових осіб. Досвід розвинених країн свідчить, що ефективна протидія корупції можлива лише за умови комплексного підходу, який включає як превентивні заходи, так і жорстке покарання за корупційні правопорушення. В контексті євроінтеграційних прагнень України особливого значення набуває формування нової моделі державної служби, заснованої на принципах прозорості, підзвітності та доброчесності. [1] Важливу роль у цьому процесі відіграє впровадження електронного урядування та цифрових інструментів контролю, які дозволяють мінімізувати людський фактор при наданні адміністративних послуг та прийнятті управлінських рішень.[4]

Досвід проведення антикорупційної реформи в Україні демонструє необхідність системного підходу до вирішення проблеми корупції. Створення спеціалізованих антикорупційних органів, впровадження електронного декларування доходів та майна посадових осіб, розширення можливостей

громадського контролю – все це є важливими кроками у напрямку подолання корупції.[2] Проте без реальної політичної волі та підтримки суспільства ефективність цих заходів залишається обмеженою. Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що успішна протидія корупції можлива лише за умови комплексного підходу, який поєднує інституційні реформи, вдосконалення законодавства та зміну суспільної свідомості. Важливим елементом такого підходу є забезпечення невідворотності покарання за корупційні правопорушення, незалежно від статусу та посади особи.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що ефективна протидія корупції в системі державного управління потребує системних змін на всіх рівнях. Ключовими напрямками таких змін мають стати забезпечення реальної незалежності антикорупційних органів, впровадження прозорих механізмів прийняття рішень та посилення ролі громадянського суспільства у контролі за діяльністю влади. Особливу увагу слід приділити формуванню нової генерації державних службовців, орієнтованих на європейські стандарти доброчесності та професійної етики. При цьому важливо забезпечити належний рівень матеріального забезпечення працівників державного сектору, що знизить мотивацію до корупційної поведінки. Лише комплексний підхід до вирішення проблеми корупції, який враховує як інституційні, так і соціально-психологічні аспекти цього явища, може забезпечити реальні зміни в системі державного управління та сприяти розбудові сучасної європейської держави.

Література:

1. Бусол О.Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період: монографія. Київ: Ін Юре, 2014. 564 с.
2. Михненко А.М., Руснак О.В., Мудров А.М. Запобігання та протидія корупції: навчальний посібник. Київ: НАДУ, 2013. 625 с.
3. Серьогін С.М., Петренко С.А. Механізми попередження та протидії корупції в органах публічної влади. Аспекти публічного управління. 2019. Т.7 №1-2. С. 5-11.
4. Шатрава С.О. Адміністративно-правові засади запобігання корупції в органах Національної поліції України: монографія. Харків: Діса плюс, 2016. 439 с.

ІНСТРУМЕНТИ ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

*Горбатенко М.Я., студент IV курсу,
факультет програмної інженерії та бізнесу
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Ковальчук В.Г., завідувач
кафедри економіки та публічного управління,
д-р наук з держ. упр., професор*

Органи управління організації публічної сфери є важливим інструментом державного управління, тому процес їхнього розвитку слід розглядати як важливу передумову підвищення ефективності функціонування України. Зміцнення їхньої спроможності потребує якісної модернізації й удосконалення. Одним із варіантів вирішення цієї потреби є залучення свідомих, освічених, активних, ініціативних молодих кадрів до роботи на державній службі.

Можна чітко описати кількість державних службовців до 35 років, в тому числі розподілити за статтею та категорією, на основі статистичних даних про склад державних службовців від Національного агентства з питань державної служби від 30.09.2024 – 31 307 осіб (всього молодих державних службовців віком до 35 років). Кількість державних службовців чоловіків до 35 років становить 8 855 осіб, з них: категорія "А" – 13 осіб; категорія "Б" – 1 613 осіб; категорія "В" – 7 229 осіб, а кількість державних службовців жінок до 35 років становить 22 452 осіб, з них: категорія "А" – 5 осіб; категорія "Б" – 2 019 осіб; категорія "В" – 20 428 осіб [1]. Важливо, що загальна кількість молодих державних службовців віком до 35 років у 2024 році на 9% менше в порівнянні з тим самим III кварталом 2023 року, де ця кількість становила 34 154 особи [1].

Статистика демонструє, що від загальної кількості державних службовців – 157 719 осіб відсоткова частка представників молоді до 35 років становить приблизно 19,85%. З цієї причини, на нашу думку, треба залучати молодь до публічного управління та адміністрування шляхом формування кадрового резерву для органів управління організації публічної сфери.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 24.10.2001 р. №1386, формування кадрового резерву передбачає добір працівників, які спроможні запроваджувати демократичні цінності правової держави та громадянського суспільства, відстоювати права людини і громадянина, а також мають професійні навички, що ґрунтуються на сучасних спеціальних й аналітичних здібностях для прийняття та успішного виконання управлінських рішень [2].

Кадровий резерв формується [2]:

- із посадових осіб місцевого самоврядування, які підвищили кваліфікацію або пройшли стажування та рекомендовані атестаційною комісією на вищі посади;
- державних службовців, які бажають перейти на службу в органи місцевого самоврядування;
- спеціалістів виробничої, соціально-культурної, наукової та інших сфер;
- випускників вищих навчальних закладів відповідного профілю, у тому числі зарахованих на навчання за освітньо-професійними програмами підготовки магістрів державного управління.

Пропонується розглядати саме останню категорію, бо найчастіше випускники – це особи віком від 14 до 35 років, які відносяться до категорії молодих громадян, що визначені такими відповідно до п. 17 ст 1. Закону України від 27.04.2021 р. №1414 «Про основні засади молодіжної політики» [3].

Війна та суспільно-політичні процеси посилили роль молоді, бо вони боронять нашу державу, волонтерять та мають новий погляд і думки.

Формувати кадровий резерв з числа молоді є важливим кроком до залучення нових кадрів, здатних сприяти розвитку демократії, правової держави та громадянського суспільства. Вони більш креативні, відкриті до нових ідей, прагнуть розвивати свою кар'єру, швидше навчаються, а також можуть впроваджувати інноваційні технології та бути лідерами змін у суспільстві.

Можливість для молодих людей отримати місце в кадровому резерві не тільки забезпечує кар'єрне зростання, але й дозволяє реалізувати інтереси громади, покращувати систему державного управління, вносячи нові ідеї тощо.

Але звідки брати молодь для її включення до кадрового резерву? На нашу думку, для якісного та успішного залучення молоді, органи управління організації публічної сфери повинні ініціювати запровадження програми стажування для молоді, під час якої вони б поступово інтегрувалися та знайомилися з публічною сферою, а в подальшому – були включені до кадрового резерву.

Стажування – це короткострокова можливість отримати молодого людиною перший або один з перших досвідів роботи [4].

Це важливий процес, який дозволяє стажеру застосувати здобуті в навчальному закладі знання та/або краще зрозуміти власну кар'єрну траєкторію. Залучення молодих людей на стажування з одного боку дозволяє сприяти формуванню молоді людини як майбутнього фахівця й поділитися експертизою, яка сформувалася в органі, а з іншого отримати незвичний погляд на усталені процеси в органі та залучити креативне бачення.

Варто пам'ятати, що стажування не є залученням безкоштовної робочої сили, не є заміною діючих працівників і не є завантаженням рутинною роботою більше ніж на 25-30% [4]. Для молоді – це умови самореалізації та розвитку власного потенціалу, підвищення рівня участі у процесах прийняття рішень, створення нових практик молодіжної політики, досвід тощо.

До того ж, ефективні органи управління організації публічної сфери мають при собі створений молодіжний консультативно-дорадчий орган – молодіжну раду, яка утворюється з представників молоді для консультування, розробки та реалізації молодіжної політики на різних рівнях (місцевому, регіональному та національному). Крім того, молодіжна рада може надати обов'язкову до розгляду органом управління організації публічної сфери пропозицію щодо розвитку молоді в громаді – в тому числі й пропозицію про запровадження програми стажування.

Наприклад, за ініціативи молодіжної ради, начальник Кремінської міської військової адміністрації (далі – Кремінська МВА) підписав розпорядження №01-08/208 від 18 червня 2024 року «Про впровадження програми стажування громадян» [5]. Основна мета цього 2-х місячного стажування в гібридній формі (онлайн та/або офлайн) для молоді 18-35 років полягала в ознайомленні їх з організацією роботи структурних підрозділів Кремінської МВА, набуття ними практичного досвіду роботи, підняття іміджу державної служби та місцевого самоврядування, накопичення розроблених проектних концепцій і пропозицій, зокрема формування резерву майбутніх молодих кваліфікованих кадрів з акцентом працювати на деокупованій території Кремінської громади.

Таким чином, стажування молодих громадян є важливим інструментом для органу управління організації публічної сфери, що дає йому можливість підвищити ефективність своєї роботи, покращити кадрову політику шляхом формування кадрового резерву і сприяти розвитку молодих фахівців, готових до виконання професійних завдань, бо їхній внесок – це сучасний розвиток. Приклад програми стажування на основі досвіду Кременської МВА є практичним досвідом ефективної реалізації такої ініціативи в умовах війни.

Література:

1. Національне агентство України з питань державної служби – Статистичні дані КСДС [Електронний ресурс]. // Національне агентство України з питань державної служби. URL: <https://nads.gov.ua/diyalnist/kilkisnij-sklad-derzhavnih-sluzhbovciv/kilkisnij-sklad-derzhavnih-sluzhbovciv>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового порядку формування кадрового резерву в органах місцевого самоврядування» від 24 жовтня 2001 р. № 1386. [Електронний ресурс]. // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1386-2001-%D0%BF>.
3. Закон України «Про основні засади молодіжної політики» від 27 квітня 2021 № 1414-IX. [Електронний ресурс]. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2021, № 28, ст.233. Редакція від 31.03.2023, підстава - 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20>.
4. Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні. Методологія організації стажування в органах місцевого самоврядування та державної влади [Електронний ресурс]. 2024, с. 22. URL: <http://surl.li/qafxfn>.
5. Кременська міська військова адміністрація. Розпорядження начальника військової адміністрації №01-08/208 «Про впровадження програми стажування громадян» від 18 червня 2024 року.

УДК 351:346.2:330.342

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

*Горстка О. В., аспірант
Національного університету цивільного захисту України.*

*Науковий керівник: Палюх В. В., PhD., провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії пожежної
та техногенної безпеки НУЦЗ України.*

Становлення української моделі корпоративної соціальної відповідальності відбувається в умовах трансформації економічних відносин та глобальних викликів сучасності. Інтеграція міжнародного досвіду з урахуванням національної специфіки створює унікальну модель взаємодії бізнесу, держави та суспільства. Особлива увага приділяється формуванню передумов для переходу

до інноваційної моделі суспільного відтворення, що потребує комплексного підходу до створення відповідного нормативно-правового, економічного та соціального підґрунтя. [2]

Аналіз сучасних тенденцій свідчить про зростання активності українських підприємців у реалізації соціально орієнтованих проєктів. Такий підхід забезпечує компаніям низку конкурентних переваг, серед яких ключову роль відіграє можливість формування потужного кадрового потенціалу. Залучення та утримання висококваліфікованих фахівців створює підґрунтя для впровадження інноваційних технологій та підвищення ефективності бізнес-процесів. Крім того, соціально відповідальна поведінка сприяє зниженню підприємницьких ризиків через формування стабільного соціального середовища та покращення інвестиційного клімату в регіоні присутності компанії. Важливим аспектом розвитку корпоративної соціальної відповідальності є її реалізація через механізми державно-приватного партнерства. Інвестиційні та соціальні програми, що впроваджуються на цих засадах, демонструють високу ефективність завдяки синергії ресурсів та компетенцій державного і приватного секторів. [1] Для подальшого вдосконалення цього напрямку необхідно здійснити комплекс заходів, спрямованих на створення сприятливого середовища для розвитку соціально відповідального бізнесу.

Першочерговим завданням є модернізація законодавчої бази, яка має забезпечити чіткі правила та стимули для реалізації соціальних ініціатив бізнесу. Паралельно необхідно розширювати коло учасників соціальних проєктів, залучаючи представників малого та середнього бізнесу, громадські організації та місцеві спільноти. Особливу увагу слід приділити формуванню ефективної системи моніторингу та контролю за дотриманням встановлених вимог, що має базуватися на принципах прозорості та об'єктивності. Стратегічного значення набуває створення механізмів суспільного визнання та підтримки соціально відповідального бізнесу.[3] Це передбачає розробку системи стимулів для підприємців, які інвестують у розвиток соціальної сфери та людський капітал. Важливим елементом такої системи має стати формування позитивного іміджу соціально відповідальних компаній через медіа та громадські комунікації.

Окремої уваги заслуговує питання розвитку інститутів громадянського суспільства як важливих партнерів у реалізації соціальних ініціатив. Впровадження ефективних механізмів фінансування громадських проєктів створить додаткові можливості для вирішення соціальних проблем та посилить роль громадського сектору у формуванні соціально відповідальної бізнес-спільноти. Запропонована модель корпоративної відповідальності враховує специфіку взаємодії державних органів та приватного сектора в українських реаліях. Вона визначає механізми регулювання та стимулювання соціально відповідальної поведінки бізнесу, створюючи підґрунтя для сталого розвитку економіки та суспільства. В цьому контексті соціальна та фінансова відповідальність бізнесу виступає не лише як інструмент покращення корпоративного іміджу, але й як фундаментальна основа розвитку ефективного державно-приватного партнерства в Україні.

Література:

1. Колот А.М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів. Економічна теорія. 2021. №3. С. 12-28.
2. Петрашко Л.П. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес-практиці. Міжнародна економічна політика. 2020. №1-2. С. 115-141.
3. Грішнова О.А., Міщук Г.Ю. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, значення, стратегічні напрями розвитку в Україні. Демографія та соціальна економіка. 2020. №2. С. 71-84.
4. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність: навч. посіб. Київ: НТУУ «КПІ», 2021. 180 с.

УДК 351.330

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ЦИКЛІВ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Гузенко О.П., к.е.н., доцент, доцент кафедри господарсько – правових дисциплін та економічної безпеки, факультету №4, Донецького державного університету внутрішніх справ

Розвиток України в надзвичайних умовах, що викликані повномасштабними воєнними діями розв'язаними російською федерацією вказали на необхідність перегляду провідних сегментів, що забезпечують життєдіяльність громадського суспільства. Національна безпека країни опинилася під впливом воєнних викликів, українське суспільство зазнає значних людських, матеріальних, фінансових, соціальних втрат, потерпає від необхідності зміни звичних установ життєздатності, що вказало на необхідність переосмислення ключових позицій розвитку країни, регіонів, міст та територіальних громад. Одним із ключових напрямків вирішення проблем стало вдосконалення механізмів публічного управління, підвищення рівня їх дієвості та ефективності функціонування як на рівні виконавчої влади, так і на рівні органів місцевого самоврядування. Беззаперечним є той факт, що зміни потребують як правові регулятори, так і учасники управлінських циклів механізмів публічного управління шляхом переосмислення осучаснення функціональних обов'язків та підвищення рівня відповідальності за виконану роботу. Все окреслене вказало на актуальність та сучасність обраного напрямку дослідження.

Питання публічного управління, механізмів його здійснення не є новим, проте не втрачає своєї актуальності при виборі напрямків наукових досліджень вітчизняними вченими. Такі твердження ґрунтуються на тому, що досить часто механізми публічного управління обираються предметом вивчення в монографічних та дисертаційних дослідженнях, вітчизняні науковці висвітлюють проблематичні сегменти та надають напрями їх вирішення у фахових виданнях, відбувається обговорення даного питання на різних наукових дискусійних платформах. До складу вітчизняних науковців, які присвятили свої наукові розробки питанням публічного управління під різним кутом зору варто

віднести таких як Р. В. Войтович, П.В. Ворона[1], М.М.Шкільняк, А.Ю.Васіна [2], Л. В. Гонюкова, Є. І. Таран, О. М. Петроє[3], В.Г. Горник, С.О.Кравченко[4] та інші. У своїх дослідженнях науковці не лише висвітлюють проблематичні аспекти окремих елементів механізмів публічного управління, а й надають змістовні пропозиції щодо їх уникнення, проте потребують більш поглибленого дослідження та вдосконалення окремі сегменти їх управлінських циклів виходячи з надзвичайних умов розвитку країни.

Нагадаємо, у більшості випадків науковці пропонують розглядати механізм публічного управління як систему, яка забезпечує практичну реалізацію функції публічного управління з метою досягнення визначених цілей, яка характеризується власною структурою, методами, важелями, інструментами впливу на об'єкт управління за допомогою відповідного правового та інформаційного забезпечення. При цьому, підкреслюють, що механізм публічного управління суттєво відрізняється від механізму державного управління тим, що здатен виконувати функції механізму контролю суспільства над усіма органами державної влади і органами місцевого самоврядування, якого відповідно не має державне управління[5, с. 258].

Ключовими управлінськими циклами механізму публічного управління виступають законодавчий, організаційний, економічний, мотиваційний. Кожен управлінський цикл має своє призначення і завдання, проте єдиним залишається правило включення представників громадського суспільства до складу управлінських суб'єктів. Водночас, представники громадського суспільства наділяються правами брати участь у розробці та прийнятті управлінських рішень, що вказує на існування, ще однієї відмінності від механізму державного управління.

Ми підтримуємо позицію Н. Носань та В. Мартінович [6, с. 109] стосовно того, що «...на сьогодні вітчизняна система публічного управління потребує доопрацювання та вдосконалення... створення нормативно-правової бази публічного управління має бути співставним з управлінським призначенням відповідних органів влади та зміною їх повноважень у процесі децентралізації». В свою чергу, Л.В. Гриневич та В.Г. Соколов [7, с.59] реформування публічного управління через процеси створення дієвої системи суспільної комунікації. Таку позицію науковці обґрунтовують тим, що «...комунікативна система публічного управління є ключовим елементом сучасного публічного управління, що сприяє підвищенню ефективності, прозорості та участі громадян у прийнятті рішень, вона забезпечує доступ до інформації, сприяє відкритості та підзвітності державних органів, а також підтримує активну взаємодію між владою та громадськістю» [7, с.61].

Повертаючись до механізму публічного управління варто звернути увагу на те, що єдиного підходу в наукових колах щодо забезпеченості ефективного його функціонування не існує. Науковці єдині в декількох позиціях

по – перше, вдосконалення правових інструментів, які забезпечують його дієвість;

по – друге, дотримання прав представників громадськості в період прийняття управлінських рішень;

по – третє, запровадження нормативно – законодавчих змін щодо розвитку країни, регіонів, міст та територіальних громад має відбуватися за умови публічного обговорення, з урахуванням принципів доступності та прозорості.

Ми вважаємо, що з метою вдосконалення управлінських циклів механізмів публічного управління необхідно шляхом адаптації моніторингового сегменту, котрий здатен забезпечити лише проведення контрольних дій за виконанням намічених завдань, а й нагляд за протіканням процесу публічного управління взагалі, в рамках кожного управлінського циклу. Такий підхід надасть можливість своєчасного реагування на виклики, котрі виникають в період функціонування механізмів публічного управління в межах певного часового лагу. Така необхідність обґрунтовується також тим, що розвиток країни, регіонів, міст та територіальних громад відбувається в надзвичайних умовах, що супроводжуються активними воєнними діями в Україні, а як наслідок, має місце фактор ризику стосовно виконання намічених цілей.

Моніторинговий компонент може мати різне призначення в залежності від управлінського циклу механізму публічного управління, проте єдиним має залишатися цільовий компонент стосовно виконання в намічені терміни поставлених організаційних та економічних завдань. У сукупності моніторинговий компонент надасть можливість встановити вузькі місця в механізмах публічного управління та забезпечить більш предметне та змістовне визначення напрямків покращення їх дієвості в майбутньому.

Таким чином, на даний час в Україні відбувається активна фаза осучаснення управлінських циклів механізмів публічного управління, котра потребує переосмислення їх рольового сегменту та впливу на розвиток країни, регіонів, міст та територіальних громад, які потребують активної участі законодавця, науковців, фахівців з публічного управління щодо підвищення рівня ефективності їх функціонування в надзвичайних умовах сьогодення. Одним із напрямків підвищення дієвості та рівня ефективності функціонування управлінських циклів механізмів публічного управління може бути введення моніторингової компоненти. Такий підхід надасть можливість комплексно визначити рівень виконання функціональних обов'язку суб'єктами управлінських циклів та дотримання ними термінів виконання намічених заходів. Разом з тим, з'являється можливість визначити реальні шляхи вдосконалення механізмів публічного управління на основі встановлених недоліків та порушень в цілому у майбутньому.

Література

1. Публічне управління в умовах інституційних змін : колективна монографія / За наук. редакції д. держ. упр. Р. В. Войтович та П.В. Ворони. Київ, 2018. 475 с.
2. Розвиток публічного управління та менеджменту в умовах трансформаційних викликів: монографія / за ред. Шкільняка М. М., Васіної А. Ю. Тернопіль: ЗУНУ, 2022, 524 с.
3. Імперативи формування громадянського суспільства в умовах модернізації державного управління в Україні: головні виміри та виклики : кол. моногр. / Л. В. Гонюкова, Є. І. Таран, О. М. Петроє та ін. Київ : НАДУ, 2018. 288 с.

4.Розвиток публічного управління в Україні: теоретичні, методологічні та практичні аспекти: монографія/ за ред. В.Г. Горник , С.О.Кравченко. Київ:УкрСІЧ, 2018. 354 с.

5.Дорофєєв О., Пашнєв В. Поняття та структура механізму публічного управління. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 6. С.256-261.

6.Носань Н., Мартінович В. Нормативно-правове забезпечення публічного управління в умовах децентралізації влади в Україні. *Галицький економічний вісник*. 2019. № 4(39). С. 105-111.

7.Гриневич Л.В., Соколов В.Г. Теоретико-методологічні аспекти становлення комунікативної системи публічного управління. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2024.№ 1 .С.58-62.

УДК 323

РЕАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Давидов Д. В, аспірант

*Харківський національний університет міського господарства
ім. О.М. Бекетова*

*Лях Ю. І., д-р філософії, доц.кафедри менеджменту
і публічного адміністрування*

Актуальність дослідження публічної політики розвитку громадянського суспільства в Україні зумовлена необхідністю покращення виконання завдань Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства. Незважаючи на існування стратегічних документів, Україна стикається з низкою викликів, які вимагають вирішення щодо ефективної взаємодії між владою та громадськістю. Важливим етапом цього процесу є впровадження європейських підходів, передбачених Угодою про асоціацію з ЄС, що сприятиме комплексним реформам.

Розвиток громадянського суспільства закріплений законом як пріоритетний напрямок державної політики, що сприяє демократичному розвитку. Для кращого розуміння досягнень і проблем у цій сфері доцільно порівняти український досвід із практиками європейських країн, де вже понад 20 років впроваджуються стратегічні документи з розвитку громадянського суспільства та неурядового сектору. Так, у деяких європейських країнах переглядалися та оновлювалися стратегічні документи, що стосуються розвитку громадянського суспільства. Наприклад, у Данії було прийнято Хартію у 2001 році та Національну стратегію для громадянського суспільства у 2010 році, в Естонії – Концепцію розвитку громадянського суспільства в 2002 році. Також країни забезпечують реалізацію своїх політичних завдань через національні та регіональні програми підтримки громадянського суспільства.

Дослідження В. Сухенка показує, що Польща є однією з найуспішніших країн Центральної та Західної Європи у взаємодії держави з громадянським суспільством. Цей успіх підкріплений наявністю у стратегії розвитку «Польща-2030» окремого розділу, присвяченого «третьому сектору», законодавчою базою та принципом субсидіарності, закріпленим у Конституції. Польща також має Закон «Про суспільно корисну діяльність і волонтерство», що регулює роботу громадських організацій та державну підтримку через фінансові механізми [1].

Швеція демонструє успішне планування на довгострокову перспективу через діяльність Комісії з питань майбутнього Швеції, інтегруючи громадські ініціативи в державне управління. У США громадяни активно беруть участь у публічних заходах через створення громадських рад, наглядових органів і спеціалізованих комісій.

Досвід цих країн вказує на важливість впровадження в Україні механізмів взаємодії між владою та громадянським суспільством. Адаптація кращих практик може сприяти модернізації законодавчої бази, посиленню прозорості влади та залученню громадян до ухвалення рішень. Пропонується делегувати частину повноважень державних органів організаціям «третього сектору» через державні, регіональні та місцеві програми сприяння розвитку громадянського суспільства, зокрема через механізми соціального замовлення. Крім того, варто розвивати традиції благодійності, запозичивши досвід Польщі зі створення Департаменту патронату при Міністерстві культури.

Запозичення досвіду Польщі щодо створення Департаменту патронату та Чехії щодо використання Інвестиційного фонду громадських організацій може допомогти в заснуванні Фонду громадянського суспільства в Україні. Також важливо покращити роботу Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства і створити спеціалізований підрозділ для координації політики в цій сфері.

Залучення громадських організацій до моніторингу державної політики та впровадження незалежних експертних практик є важливим кроком для підвищення прозорості та ефективності управління.

Отже, реалізація публічної політики в контексті демократичного розвитку громадянського суспільства є ключовим чинником забезпечення ефективного управління та сталого розвитку держави. Актуальним є залучення громадян та громадських організацій до процесів прийняття рішень, що дозволяє враховувати інтереси суспільства та зміцнювати демократичні цінності. Важливу роль у цьому відіграє розвиток механізмів громадської участі, таких як громадські консультації, публічні ради та моніторинг державної політики. Запозичення кращих європейських практик та модернізація правової бази України забезпечать необхідні умови для ефективної взаємодії між державою та громадянським суспільством. Такі заходи сприятимуть розвитку громадянської свідомості, активної участі громадян у процесах прийняття рішень і посилять відповідальність суспільства за соціально-економічний розвиток країни. Реалізація цих ініціатив створить міцну основу для сталого розвитку як окремих громад, так і держави загалом, забезпечуючи прозоре та підзвітне управління.

Література

1. Сухенко В. Взаємовідносини держави та громадянського суспільства в Польщі: досвід для України. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 3. С. 82-90.

УДК 339.9:629.7

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ДЕРЖАВНИМИ ІНІЦІАТИВАМИ, РЕГУЛЯТОРНОЮ ПОЛІТИКОЮ ТА ПРИВАТНИМИ БІЗНЕС- ПРОЦЕСАМИ В АВІАЦІЙНО-КОСМІЧНІЙ ГАЛУЗІ

Дегтяр А.О.

*доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

Найдьонов О.П.,

*магістр державного управління,
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

Авіаційно-космічна галузь є однією з найскладніших і найбільш регульованих галузей промисловості. Вона потребує значних інвестицій у дослідження і розробки, модернізацію виробничих потужностей, інноваційні підходи до створення продукції та підтримки міжнародних стандартів якості і безпеки. Державні ініціативи і регуляція відіграють ключову роль у підтримці розвитку цієї галузі, особливо в умовах економічних викликів і глобальної конкуренції. Приватний сектор, у свою чергу, є основним двигуном інновацій і гнучких бізнес-процесів, що дозволяють галузі адаптуватися до змін.

1. Державні ініціативи:

Державні ініціативи є ключовим фактором для розвитку авіаційно-космічної галузі в Україні та на міжнародній арені. Підтримка з боку уряду охоплює широкий спектр заходів, серед яких фінансові стимули, створення нормативно-правової бази, сприяння інноваціям, а також підтримка досліджень і розробок (R&D) [1, с. 3].

- **Фінансова підтримка:** Надання фінансових пільг і субсидій, прями державні інвестиції, податкові пільги для компаній, субсидії на розвиток дослідницької інфраструктури, державні гарантії для великих інвестиційних проектів.
- **Підтримка інновацій:** Фінансування наукових досліджень та дослідницьких центрів, створення науково-дослідних кластерів.
- **Залучення інвестицій:** Створення сприятливого інвестиційного клімату, розробка довгострокових державних програм, надання державних концесій або державно-приватного партнерства.
- **Модернізація виробництва:** Програми модернізації виробничих потужностей підприємств, оновлення застарілих виробничих ліній,

запровадження автоматизованих систем управління виробництвом та технологій Індустрії 4.0 [1, с.5].

- **Розвиток інфраструктури:** Фінансування науково-дослідницьких інститутів, будівництво нових заводів, розробка нових транспортних авіасистем і космічних проектів [1, с.7].

2. Регуляторна політика:

Регуляторна політика держави є одним із основних чинників, що визначає розвиток авіаційно-космічної галузі, особливо її приватного сектора. Вплив регуляторної політики полягає в тому, що держава через законодавчі та адміністративні інструменти встановлює правила гри для компаній [2, с.4].

- **Забезпечення національної безпеки:** Встановлення чітких правил щодо використання технологій, контроль експорту авіаційних і космічних технологій, система сертифікації підприємств і продукції.
- **Відповідність міжнародним стандартам:** Забезпечення відповідності українських авіаційних продуктів і послуг стандартам безпеки Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO) [2, с.6].
- **Стимулювання інновацій:** Спрощені процедури ліцензування для компаній, зменшення адміністративних бар'єрів, впровадження сучасних регуляторних підходів до управління інноваціями.
- **Впровадження технологій Індустрії 4.0:** Створення сприятливих умов для впровадження нових технологій, захист прав інтелектуальної власності, відповідність національних стандартів міжнародним вимогам [3, с.8].

3. Публічно-приватне партнерство (ППП):

ППП є важливим механізмом для стимулювання розвитку авіаційно-космічної галузі, оскільки воно дозволяє поєднати ресурси державного і приватного секторів [4, с.10].

- **Моделі PPP:** Концесії, державно-приватні партнерства у сфері досліджень і розробок (R&D), спільні підприємства.
- **Переваги для держави:** Залучення приватного капіталу, впровадження ефективних управлінських процесів, доступ до передових технологій.
- **Переваги для приватних компаній:** Доступ до довгострокових контрактів та фінансових ресурсів, зниження фінансових ризиків, доступ до стратегічної інфраструктури.

4. Цифрова трансформація:

Авіаційно-космічна галузь переживає період значних змін завдяки впровадженню цифрових технологій.

- **Інтернет речей (IoT):** Мережа взаємопов'язаних пристроїв для моніторингу стану компонентів літальних апаратів і збору даних [3, с.5].
- **Штучний інтелект (AI):** Автоматизація конструкторських процесів, управління виробничими лініями, управління польотами, технічне обслуговування літаків [3, с.13].
- **Великі дані (Big Data):** Аналіз даних для отримання інсайтів щодо ефективності, надійності та безпеки літальних апаратів [3, с.9].

- **Автоматизація та роботизація:** Використання роботів для виконання рутинних і небезпечних операцій [3, с.11].

5. Міжнародна кооперація:

Міжнародна кооперація є важливим чинником розвитку авіаційно-космічної галузі України, оскільки вона відкриває доступ до новітніх технологій, іноземних ринків та фінансових ресурсів [4, с.15].

Висновки:

Взаємозв'язок між державними ініціативами, регуляцією та приватними бізнес-процесами в авіаційно-космічній галузі України є ключовим фактором для її сталого розвитку. Держава стимулює інноваційні процеси у приватному секторі, водночас забезпечуючи захист національних інтересів і відповідність міжнародним стандартам.

Література

1. Державна стратегія розвитку авіаційно-космічної галузі України на період до 2030 року. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1707-2020-П>
2. Регуляторні акти України у сфері авіації та космонавтики. Доступно на: <https://avia.gov.ua/>
3. Дослідження впливу цифрових технологій на авіаційне виробництво: звіт EASA. Доступно на: <https://www.easa.europa.eu/document-library/research-projects>
4. Публічно-приватне партнерство у світовій авіаційній практиці. Доступно на: https://www.icao.int/publications/Documents/9960_en.pdf
5. NASA Commercial Crew Program. Доступно на: <https://www.nasa.gov/humans-in-space/commercial-space/commercial-crew-program/commercial-crew-program-overview/>

УДК 35.07:351

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Домбровський Л.В.,

*заступник зав.відділу досліджень у сфері інформаційних технологій,
завідувач сектору дослідження звуко- та відеозапису*

*Харківського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС України*

Політичний і правовий зміст національної безпеки є похідним від характеру режиму публічного управління, оскільки цей соціальний інститут призначений для охорони основних конституційних засад держави від будь-яких протизаконних дій, що здійснюються з метою підриву або зміни цього режиму. Тому сутність, функції та структура національної безпеки в кожній конкретній

країні визначаються, насамперед, особливостями її конституційного устрою, політичною й економічною системою, а також місцем на міжнародній арені та роллю у світовій спільноті. Власне кажучи, який у конкретній державі політичний режим, такою й є спрямованість функціонування її системи національної безпеки. Так, у країнах з тоталітарними режимами правління національна безпека майже завжди націлена на суспільство. Механізм її забезпечення є громіздкими, і представляють собою систему закритого типу. За допомогою численної кількості підрозділів спеціальної охорони і політичного розшуку цей механізм набуває переважно репресивного характеру та реалізується, на жаль, за умови порушенням прав і свобод громадян, ігнорування принципів публічності та гласності, як одних із найважливіших гарантій законності.

Зважаючи на особливості функціонування соціальних інститутів, можемо зазначити, що головна функція інституту безпеки є різною залежно від політичного режиму. Законність, гласність, підконтрольність громадській думці – невід'ємні атрибути функціонування національної безпеки як соціального інституту. Варто відзначити, що за цих обставин істотно змінюється спрямованість діяльності всієї системи безпеки всередині держави та суспільства: дана безпека спрямована на створення умов для нормального функціонування інститутів демократії. У силу відкритості такого соціуму виникають суспільно небезпечні тенденції і має відбуватися запобігання негативним явищам, їх оперативне виявлення, і протидія ним стає більш ефективною [2, с.165].

Сучасний розвиток процесу забезпечення національної безпеки України свідчить про висунення соціальних інтересів на перше місце в ряді об'єктів її захисту, а також про їх декларування на рівні державної політики. Система національних інтересів визначає триєдність соціальних відносин і інституційну зміну їх об'єктів, до яких, як зазналося вище, слід віднести особистість, суспільство і державу. Тільки сформований за принципом соціального консенсусу загальний інтерес може бути покладений в основу державної політики, яка об'єднує більшість членів суспільства.

Конституція України установлює державну функцію соціального захисту людини і забезпечення безпеки особистості таким чином: «людина, її права і свободи є найвищою соціальною цінністю. Визнання, дотримання і захист прав і свобод людини і громадянина є обов'язком держави». Таке визначення функції держави передбачає єдність і цілісність системи рівносильних об'єктів захисту, порушення інтересів одного з яких може викликати ланцюгову реакцію руйнування збалансованих загальнонаціональних інтересів і привести до згубних процесів, що звужують політичний простір демократичного розвитку держави. Дисбаланс цих інтересів може перетворитися на серйозну загрозу національній безпеці. Однак було б значною помилкою вважати, що конституційне проголошення принципів демократії і гуманізму може раз і назавжди вирішити проблему ліквідації вкоріненого в державі зневажливого ставлення влади до особистої безпеки людини. І це пов'язано не тільки зі сформованими стереотипами епохи радянського авторитаризму.

Аналізуючи стан національної безпеки України в цьому сенсі, слід було б акцентувати увагу на двох її основних компонентах: зміцненні державності та формуванні громадянського суспільства. Пріоритет державності українського суспільства завжди був основою його стабільності, а розвиток громадянських інститутів – обов'язковою умовою реалізації його демократичних прагнень. Безпека суспільства забезпечується наявністю законів, що захищають права і свободи політичних партій і громадських організацій; чітким виконанням усіма гілками влади своїх обов'язків перед суспільством; високим ступенем організованості суспільства, наявністю у нього авторитетних лідерів; здатністю суспільства боротися за свої права, приборкувати агресивні прояви з боку членів суспільства і представників державного апарату.

Зміцнення української державності, удосконалення державно-управлінських відносин та місцевого самоврядування повинні сприяти забезпеченню національної безпеки. Необхідний комплексний підхід до вирішення правових, економічних, соціальних і етнополітичних проблем при збалансованому дотриманні інтересів України і її регіонів. Національна безпека може бути забезпечена в повній мірі тільки при ефективному контролі дотримання тих основ конституційного ладу, порушення хоча б однієї з яких неминуче веде до нестабільності, загрози розвалу країни, тобто складових неодмінної атрибутики суверенної державності (територіальна цілісність, єдність і верховенство державної влади, пріоритет вітчизняного законодавства, рівноправність регіонів України, зниження рівня їхньої соціально-економічної деградації та ін.) [3].

Таким чином, процес забезпечення безпеки держави за своїм призначенням концентрується в суспільно-політичній сфері і зобов'язаний захищати головне, що є в політиці, – конституційний лад, суспільно-економічні основи країни, державну владу. Ця діяльність повинна бути спрямована не тільки на запобігання загрозам державі, а й на здійснення комплексу заходів із соціально-економічного розвитку і зміцненню прав і свобод особистості, матеріальних і духовних цінностей суспільства. Тобто проблему безпеки держави необхідно розглядати у взаємозв'язку з проблемою трансформації змісту і форми розвитку особистості та суспільства. Йдеться про довгострокову державну політику, а в перспективі – про стратегію сталого розвитку України [1, с. 98].

Безпека держави передбачає її здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім руйнівним силам, загрозам і викликам. Вона виражається ступенем «живучості» держави й ефективністю системи запобігання дестабілізуючих, деструктивних процесів у суспільстві, у тому числі в екстремальних ситуаціях. Кожна держава в конкретних історичних умовах формує свій механізм самозбереження і захисту від зовнішніх і внутрішніх небезпек. Найважливішими показниками ефективності дії цього механізму є стабільність (стійкість) розвитку, стійкість на зазіхання ззовні і зсередини і захищеність від них суспільства і громадян.

Отже, держава монополює володіє установами й інститутами (які містять норми та закони правового, економічного та іншого характеру), призначеними

для забезпечення своєї безпеки. Функціонально безпекою держави займаються всі без винятку інституційні структури державного механізму через застосування відповідних засобів. Держава також у своєму розпорядженні необхідні засоби для забезпечення національної безпеки, а саме: організаційні, ідеологічні, примусові, профілактичні, матеріально-технічні, соціальні, інформаційні, аналітичні та ін. З метою підтримки необхідного рівня захищеності об'єктів національної безпеки розробляється відповідна система організаційно-правових заходів, що регулюють відносини у цій сфері безпеки, визначаються основні напрямки діяльності органів державної влади та управління в цій галузі.

Для безпосереднього виконання функцій щодо забезпечення безпеки особистості, суспільства і держави утворюється система державних і недержавних інститутів забезпечення національної безпеки, а також формується механізм публічного контролю і нагляду за їх діяльністю.

Література

1. Бондаренко Р. В., Михальчук В. М. Інформаційна безпека держави. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 5. С. 95–101
2. Крук С. І. Правовий механізм державного управління у сфері забезпечення національної безпеки України. Право та державне управління. 2018. № 4. С. 163-167.
3. Цілі сталого розвитку та Україна. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>.

УДК 658.012

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ОКР В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ ЗАДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ТА РІШЕНЬ

*Євстратенко Є. В., студент
Національний аерокосмічний університет
Ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Дегтяр А.О., д. держ. упр., проф.,
заслужений діяч науки і техніки України*

Проблема неефективного цілепокладання в Україні

Неефективне цілепокладання в публічному управлінні України залишається однією з ключових проблем, а відсутність чітко визначених пріоритетів, прозорих механізмів моніторингу виконання завдань та відповідальності призводить до низької результативності державних програм. Наприклад, численні державні стратегії залишаються нереалізованими через дублювання завдань, недостатню координацію між відомствами та нераціональне використання ресурсів. Це підриває довіру суспільства до органів влади та гальмує впровадження необхідних реформ.

В умовах сучасного динамічного світу публічне управління має бути прозорим, відповідальним та спрямованим на досягнення конкретних результатів. Тому існує нагальна потреба у впровадженні інноваційних підходів до цілепокладання та контролю за виконанням завдань.

Методологія OKR: концепція, авторство та успіхи

Методологія OKR (“Objectives and Key Results”) була розроблена Енді Гроувом, співзасновником Intel, у 1970-х роках. Основна мета OKR – забезпечити чітке формулювання цілей (Objectives) і ключових результатів (Key Results), які дозволяють вимірювати прогрес у їх досягненні. Успішність методології була підтверджена багатьма великими компаніями, такими як Intel, Google та Spotify:

- **Intel:** Впровадження OKR дозволило компанії сфокусувати зусилля на інноваціях та розробці напівпровідникових технологій, що зробило її лідером ринку.

- **Google:** Джон Дор, один із перших інвесторів Google, адаптував OKR для цієї компанії у 1999 році. Завдяки цьому Google зберегла прозорість і узгодженість цілей навіть під час масштабного зростання.

- **Spotify:** Використання OKR сприяло швидкому впровадженню інновацій, узгодженню роботи між командами та досягненню поставлених цілей.

Ці приклади демонструють універсальність і ефективність OKR, що може бути адаптована не лише в бізнесі, але й у сфері публічного управління.

Переваги OKR: відмінності від традиційних підходів

OKR принципово відрізняється від традиційних підходів до цілепокладання, таких як KPI (Key Performance Indicators). Основні переваги OKR включають:

- **Гнучкість:** OKR дозволяє швидко змінювати цілі залежно від змін середовища. Це особливо важливо для державних структур, які працюють у динамічних умовах.
- **Прозорість:** Усі цілі в рамках OKR є публічними, що підвищує рівень довіри між учасниками процесу.
- **Фокус на пріоритетах:** На відміну від KPI, які можуть включати десятки показників, OKR концентрується лише на ключових цілях, які мають найбільший вплив.
- **Мотивація команд:** OKR заохочує співробітників мислити більш стратегічно та активно брати участь у процесі встановлення цілей.

Як зазначено в книзі Джона Дора “Measure What Matters”, OKR допомагає організаціям зрозуміти, що дійсно важливо, і досягати амбітних результатів.

Практичне застосування OKR в Україні

Впровадження OKR у публічному управлінні України може забезпечити:

- **Прозорість і підзвітність:** Чітко визначені цілі та ключові результати допоможуть уникнути розмитості завдань і маніпуляцій.
- **Боротьбу з корупцією:** Прозорість процесу цілепокладання знижує ризики корупційних схем.
- **Контроль за використанням ресурсів:** Завдяки чітким ключовим

результатам стає можливим ефективно планувати та моніторити бюджету.

- Координацію між відомствами: OKR сприяє узгодженню роботи між різними державними органами, зменшуючи дублювання завдань.

Деякі організації в Україні вже почали впроваджувати OKR у своїй діяльності. Наприклад, елементи цієї методології використовуються в окремих міністерствах під час розробки стратегічних планів. Проте для масштабного впровадження необхідні системні підходи.

Перспективи та ключові етапи впровадження OKR

Для успішного впровадження OKR у публічному управлінні України необхідно:

1st **Розробити навчальні програми** для працівників державного сектору щодо методології OKR.

2nd **Адаптувати OKR до особливостей державного управління**, забезпечивши інтеграцію з існуючими системами.

3rd **Запровадити інструменти моніторингу та оцінювання** прогресу за OKR.

4th **Забезпечити підзвітність і прозорість** на всіх рівнях управління.

5th **Розробити пілотні проєкти** у ключових державних установах для тестування ефективності OKR.

Впровадження OKR у публічне управління України є перспективним інструментом модернізації. Це дозволить підвищити ефективність виконання завдань, зміцнити довіру громадян до державних органів і сприяти досягненню стратегічних цілей країни.

Література

1st Doerr J. Measure What Matters: How Google, Bono, and the Gates Foundation Rock the World with OKRs. Portfolio, 2018. 320 с.

2nd Гроув Е. Висока продуктивність. Мистецтво управління по-Intel. Київ: Наш Формат, 2017. 248 с.

3rd Hurma. Основи OKR: цілепокладання в умовах хаосу. URL: <https://hurma.work/blog/czilepokladannya-v-umovah-haosu-za-dopomogoyu-okr/> (дата звернення: 17.01.2025).

4th NetHunt. OKR: як система допомагає досягати цілей і як її впровадити. URL: <https://nethunt.ua/blog/okr/> (дата звернення: 17.01.2025).

УДК 351.82:336.7

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

*Жилін С.В., аспірант
кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний авіаційний університет.*

Сучасні виклики та загрози сталому розвитку України значною мірою викликані російською військовою агресією і є тим чинником, під впливом якого держава спрямовує свої зусилля у напрямку забезпечення фінансової стійкості країни, в тому числі шляхом розв'язання сучасних проблем державного регулювання діяльності банківських установ.

На жаль, як в економіці країни в цілому, так і в банківському секторі зокрема, проблем, які потребують невідкладного вирішення, чимало. І дуже важливо, щоб держава навіть в умовах воєнного стану вирішувала б зазначені проблеми комплексно, а не виключно за рахунок суб'єктів господарювання, в тому числі банківських установ.

Так, наприклад, з 01.12.2024 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у період дії воєнного стану» від 10 жовтня 2024 р. № 4015-IX, яким, зокрема, змінено підходи до оподаткування прибутку банків, а саме, встановлено, що за результатами податкового (звітного) 2024 р. базова (основна) ставка податку на прибуток банків становить 50% [8] замість колишніх 25%.

Слід зазначити, що заступник голови місії Міжнародного валютного фонду (МВФ) в Україні Т. Лессард вважає, що запровадження 50%-го податку на прибуток банків другий рік поспіль (2023 р. та 2024 р.) суперечить природі податку на надприбуток. На його думку, таке рішення підриває довіру до державної політики і не є ефективним.

НБУ також вважає занадто ризикованим чергове підвищення податку на прибуток банків, адже через це низка банків можуть не відповідати його вимогам щодо достатності капіталу і, зокрема, це загрожує двом державним банкам [6].

На жаль, існує велика ймовірність, що банки після повторного введення 50%-го податку на прибуток у 2025 р. можуть змінити свою політику в очікуванні чергового посилення податкового тиску.

Так, наприклад, українські банки мають інструменти, які дозволяють їм на папері знизити свої прибутки й можуть ними скористатися через підвищення податку. Тобто посилення податкового тиску може призвести до того, що фінансові установи штучно занижуватимуть свої прибутки й держава недоотримає очікуваних податкових надходжень. Одним з інструментів, що може дозволити банкам знизити прибутки, є створення резервів під активи (переважно під кредити).

Експерт заступник голови правління НБУ Савченко О. прогнозує, що саме таку бізнес-стратегію діяльності закладуть банки на 2025 рік. Також на його думку, є багато інструментів, які дозволяють виводити прибуток з банків. Якщо ж вони почнуть виводити прибуток чи списувати його на витрати, то держава отримає менше податків, ніж очікує. Крім того, це призведе до здорожчання кредитів для населення [5].

Важливою складовою державного регулювання діяльності банківських установ в Україні є фінансовий моніторинг – це комплекс заходів, які банки здійснюють, щоб запобігти незаконним фінансовим операціям, таким як відмивання грошей, фінансування тероризму чи інші шахрайські дії.

Однак цей процес часто стає випробуванням для звичайних клієнтів, які раптово стикаються з блокуванням рахунків, вимогами надати додаткові документи чи зупиненням транзакцій. Адже банківські установи, керуючись вимогами законодавства, дедалі частіше блокують рахунки та зупиняють операції. Більше того, клієнт може зіткнутися із ситуацією, коли одна й та сама операція у різних банках трактуватиметься по-різному: один банк може без проблем провести транзакцію, тоді як інший – заблокує рахунок через підозру в нелегальній діяльності. Ключовою проблемою є відсутність прозорості та зрозумілості у процесі фінансового моніторингу, принаймні для клієнтів. Банки розробляють власні політики перевірки транзакцій, базуючись на загальних вимогах закону, але застосовують їх по-різному [2].

Враховуючи вищезазначене, доцільно на законодавчому рівні запровадити відповідні зміни в нормативно-правову базу, що передбачають максимальну чіткість, прозорість та покрокову деталізацію процесу проведення перевірок фінансових транзакцій, а також виключають будь-яку двозначність трактування одних і тих же положень.

Наприклад, необхідно більш чітко виписати положення Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», в якому визначено порогові та підозрілі фінансові операції (статті 20, 21), що викликають сумнів у їхній легітимності та законності [1].

Тобто, фінансовий моніторинг – є важливим елементом сучасного банківського сектора у питаннях підтвердження законності транзакцій, вчасної актуалізації даних і відсутності сумнівних транзакцій, однак його ефективність, в тому числі залежить від взаєморозуміння між банками та їх клієнтами. Лише в такому випадку система фінансового моніторингу буде результативно працювати, враховуючи законні інтереси всіх учасників фінансового ринку: держави, економіки, банківських установ, їх клієнтів.

Незважаючи на російську військову агресію, в банківській системі вже давно неофіційно підтверджувалося використання програмного забезпечення країни-агресора, у тому числі в державних банках. І це при тому, що Національний банк України протягом 2023-2024 рр. виконував комплексну роботу, спрямовану на реалізацію стратегічного заходу щодо нульової толерантності до російського та білоруського програмного забезпечення на фінансовому ринку [4].

А вже у листопаді 2024 р. Національний банк України офіційно підтвердив використання українськими банками програмного забезпечення країни-терориста та зобов'язав банківський сектор відмовитись від програмного забезпечення російського та білоруського походження (лист НБУ №57–0008/86444), і проінформувати регулятора протягом 21 дня про [4]:

- поточний стан виконання попередньо поданого до НБУ плану щодо мінімізації пов'язаних з використанням російського програмного забезпечення кіберризиків;

- поточний стан залежності банку від програмного забезпечення російського або білоруського походження.

І це при тому, що ще у квітні 2023 р. Асоціація IT Ukraine звернулася до віце-прем'єра з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій – міністра цифрової трансформації з ініціативою запровадження загальнонаціональної програми відмови від програмного забезпечення російського походженням, зокрема й шляхом ухвалення відповідних змін до законодавства [3].

Однак, наразі проблема залишається актуальною і не тільки в банківському секторі України, а зазначені ризики в майбутньому є суттєвими. Адже вже неодноразово спостерігалися хакерські атаки та злами українських банків, що приводить до технологічних збоїв у роботі інтернет-банкінгів та мобільних додатків, а користувачі банківських послуг тимчасово втрачають можливість здійснювати необхідні платежі.

В сучасних умовах державне регулювання діяльності банківських установ в Україні має бути спрямоване на сприяння фінансування банківським сектором відновлення національної економіки, а в майбутньому і на післявоєнне відновлення країни. При цьому, надзвичайно важливо на державному рівні максимально сприяти залученню в цей процес, як українського банківського сектора, так і іноземного.

Адже, наприклад, за результатами опитування 100 польських банків у серпні-вересні 2024 р., біля 30% банківського сектора Польщі висловило зацікавленість щодо участі у бізнесових процесах відбудови України. Йдеться не тільки про інвестиції безпосередньо в самій Україні, а й так само інвестиції, які стосуються Польщі, але цільово призначені для відбудови України. Головні причини, чому польські комерційні фінансові установи виявляють інтерес до процесів відбудови України – це очікування клієнтів банку, етична і солідарна мотивація та довготермінова перспектива прибутку. Щодо форми, в якій польські банки планують долучитися до відбудови України – намір надавати кредити, брати участь у фінансових консорціумах, пропонувати розрахункові послуги та банківські гарантії [7].

Однак, при цьому польські банкіри зазначають, що високі інвестиційні ризики спричинені війною, яка триває, та невідповідність правових норм – це суттєві бар'єри, які можуть ускладнювати участь банків Польщі у відбудові України. Тобто не вистачає необхідних умов для ведення широкомасштабної інвестиційної діяльності і, наразі, можливі лише точкові інвестиції, які обмежуються в основному критичною інфраструктурою. Найчастіше польський банківський бізнес у питаннях майбутньої участі у відбудові України турбують питання про наявні ризики, які в умовах війни, хоча і не вдасться повністю нівелювати, однак держава має сприяти мінімізації ризиків на рівні банківських інструментів, на рівні гарантій, на політичному рівні, а також на рівні чіткого дотримання міжнародного права [7].

Отже, сучасна надзвичайно складна макроекономічна ситуація в Україні в умовах воєнного стану вказує на необхідність першочергового забезпечення фінансової безпеки країни, в тому числі шляхом підтримки збалансованого розвитку банківської системи через вирішення існуючих проблем в цьому

секторі економіки та подальшого удосконалення державного регулювання діяльності банківських установ.

Література.

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

2. Муренко Н. Як фінансовий моніторинг перетворюється на виклик для клієнтів банків. <https://zn.ua/ukr/law/jak-finansovij-monitorinh-peretvorjuetsja-na-viklik-dlja-klijentiv-bankiv.html>

3. НБУ зобов'язав банки відмовитись від російського ПЗ за 21 день. URL: <https://fintechinsider.com.ua/nbu-zobovyazav-banky-vidmovytys-vid-rosijskogo-pz-za-21-den/#:~:text=2F86444>.

4. НБУ офіційно підтвердив використання українськими банками російського ПЗ та вказав на ризики. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2024/11/18/140047817/>

5. Пиріг В. Банки можуть штучно занижити прибутки через великі податки: чим це загрожує. URL: <https://hromadske.radio/news/2024/12/17/banky-mozhut-shtuchno-zanyzyty-prybutky-cherez-velyki-podatky-chym-tse-zahrozhuie>

6. Тарасовський Ю. У МВФ назвали неефективним повторне запровадження 50% податку на прибуток банків. URL: <https://forbes.ua/news/umvf-nazvali-neefektivnim-povtorne-zaprovadzhennya-50-podatku-na-pributok-bankiv-04112024-24557>

7. Третина польського банкового сектору зацікавлена взяти участь у відбудові України – дослідження. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-polshcha-banky-vidbudova-ukrainy/33209822.html>

8. Щодо особливостей оподаткування банків за результатами 2024 року. URL: <https://medoc.ua/blog/shhodo-osoblivostej-opodatkuvannja-bankiv-za-rezultatami-2024-roku->

УДК 351.330

ОСУЧАСНЕННЯ ЗМІСТОВНОСТІ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Зубенко С. В., магістр

Донецький державний університет внутрішніх справ

*Кадала В.В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарсько –
правових дисциплін та економічної безпеки, факультету №4,*

Сьогодні перед Україною стоять доволі складні проблеми, котрі підлягають негайному вирішенню. Така ситуація склалася в результаті затяжної

повномасштабної війни з російською федерацією. Негативний вплив чинять наявні воєнні виклики, які порушують не лише умови розвитку суспільства країни, а й правила охорони навколишнього природного середовища (далі – О.Н.П.С.). У зв'язку з цим, актуалізується проблема переосмислення та перегляду підходів до механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища (далі – МПУ (о.н.п.с.)) на рівні країни, регіонів, а також окремих міст та територіальних громад.

Як зазначає І. А. Кононенко[1, с. 25] «...захист довкілля вимагає скоординованої та узгодженої діяльності представників влади, політиків, бізнес-структур, громадськості та кожного громадянина». Науковець дотримується позиції, що співпраця зазначених суб'єктів проявляється через МПУ (о.н.п.с.), не дивлячись на те, що сфера їх інтересів та цільове призначення мають певні розбіжності.

Ми вважаємо, на першому етапі дослідження варто звернутися до законодавчого регламентування та встановлення змістовності окремих складових МПУ (о.н.п.с.). Зазначений механізм має за базу публічне управління (далі – ПУ), що підкреслює взаємозв'язок з громадкістю держави, регіону або окремої територіальної громади.

З цього приводу цікавим є дослідження А.В.Зеленкова [2, с. 79], який вважає, що «...ПУ зорієнтоване на реалізацію публічних інтересів і включає такі складники, як державне управління (суб'єктом є органи державної влади) і громадське управління (суб'єктом є громадські інституції)».

У свою чергу, Т.М. Радчук[3, с.126] розглядає поняття механізм ПУ як «...сукупність політичних, економічних, організаційних, мотиваційних та правових засобів впливу суб'єкту управління (органів публічної влади та місцевого самоврядування) на об'єкти управління».

О.І. Білик та У.Т. Лукашевська [4, с.179] пропонують визначити механізм ПУ як «...оптимальне поєднання засад, притаманних товарному виробництву (конкуренція, попит і пропозиція, вільне ціноутворення), цілеспрямованої політики державного регулювання економічних процесів». Науковці вважають, що «...ПУ має ґрунтуватися на цінностях цивілізаційного та формаційного розвитку, громадянського суспільства, забезпечувати максимальне залучення громадян до управління суспільством, країною і державою для досягнення легітимно розроблених і визнаних цілей прогресу, забезпечувати пошук компромісів або усунення соціальних, економічних і політичних суперечностей у суспільстві» [4, с.179].

Слід також звернути увагу на те, що в управлінських циклах ПУ охороною навколишнього природного середовища відіграє помітну роль організаційний сегмент. Як підтвердження зазначеного може слугувати позиція А. П. Гетьмана [5, с. 120], який пропонує розуміти «...організаційно – правовий механізм охорони навколишнього природного середовища як механізм організації й системи діяльності органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування у сфері публічних екологічних відносин, що виникають у зв'язку з охороною довкілля і забезпеченням екологічної безпеки». Науковці

вважають, що екологічна безпека тісно пов'язана з усіма елементами, що торкаються охорони довкілля.

Зокрема, доволі схожої позиції в контексті врахування сегменту екологічної безпеки притримується Т.В. Белошакпа [6, с. 221]. Вчена вважає, що «...в сучасних умовах загостренням проблем екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища, які наряду з іншими ресурсними втратами, зазнали значних воєнних руйнувань та потребують термінового відновлення» головна мета функціонування даного механізму має бути направлена на використання захисної функції для збереження природного ландшафту».

Визначення сутнісного змісту та рольового значення окремих компонентів МПУ (о. н. п. с.) сприяє узагальненню наукового інформаційного потоку та формуванню авторського бачення тлумачення даного механізму як понятійної категорії. Пропонується розглядати МПУ (о. н. п. с.) як комплекс способів і прийомів ПУ охоронною довкілля, на основі пакету правових, організаційних, економічних, моніторингових та заохочувальних інструментів, котрі зорієнтовані на реалізацію цілей, функцій, принципів та завдань, які у сукупності створюють систему державного та громадського управління, що має за мету досягнення ефективного впровадження заходів О.П.Н.С. зі збереженням та зміцненням рівня екологічної безпеки країни, регіону, міста та територіальних громад.

Такий підхід до тлумачення сутнісного змісту МПУ (о. н. п. с.), ми вважаємо має декілька переваг, а саме: висвітлюється необхідність комплексного залучення способів і прийомів ПУ охоронною довкілля, що приєднується до визначення найбільш раціональних методів до вирішення проблем природоохоронного характеру; деталізується перелік інструментів, які необхідно залучити для функціонування та результативної дієвості МПУ (о. н. п. с.); зазначено основне призначення залучення обраних інструментів у розрізі цілей, функцій, принципів та завдань з метою досягнення якісного управлінського рівня в системі збереження всіх видів природних ландшафту; звернуто увагу на обов'язковість сукупності сегментів системи державного та громадського управління, що свідчить про наявність публічного підходу до формування управлінських циклів так, як державне управління представлено суб'єктом в контексті органів державної влади, а громадське управління таким суб'єктом як громадські інституції; розкрито кінцеву мету та призначення МПУ (о. н. п. с.) з урахуванням сегментів ефективного впровадження намічених заходів та рівня екологічної безпеки.

Таким чином, проведенні дослідження в контексті концептуальних підходів до змісту та значення МПУ (о. н. п. с.) надали змогу зробити ряд висновків. По – перше, з наукової позиції однозначних підходів до тлумачення змістовності складових МПУ (о. н. п. с.) не існує, проте єдність відмічається в контексті цільової мети, а саме збереження навколишнього природного середовища. По – друге, поставлене питання має рольове значення як для державного, регіонального, так і місцевого рівнів ПУ так, як підлягає вирішенню в умовах наявних воєнних викликів. По - третє, враховуючи змістовність

окремих компонентів МПУ (о. н. п. с.) , було надано авторське бачення сутнісного змісту його як понятійної категорії та зазначено переваги доцільності її адаптації. По – четверте, встановлено тісний взаємозв'язок між обраними ключовими сегментами характеристики МПУ (о. н. п. с.), що сприяє забезпеченню більш предметного розуміння та впливу його дієвості на розвиток всіх суб'єктів різного управлінського рівня в питаннях охорони довкілля в майбутньому.

Література

1. Кононенко І.А. Громадське екологічне управління в системі природоохоронної діяльності . *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. № 1 (32). С. 24-28.

2. Зеленков А. В. Управління органами державної влади та місцевого самоврядування з використанням стандартів якості та організаційних моделей. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. Вип. 23. С. 73–81.

3. Радчук Т. М. Класифікація механізмів публічного управління інноваційним розвитком економіки. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 19. С. 124–127.

4. Білик О.І., Лукашевська У.Т. Сутність, значення та розвиток публічного механізму. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск №12. С.177-180.

5. Гетьман А. П. Організаційно - правовий механізм охорони навколишнього природного середовища. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. Харків, 2014. Вип. 125. С. 119-128.

6. Белошапка Т. В. Вплив та актуалізація організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Випуск 3. С. 218-222.

УДК [35.072.3:35.078.3-001.82]:81.42 (477)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОНЯТТЯ “ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ” ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Івченко В. Л. здобувач ступеня доктора філософії,
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського "ХАІ"

Курпянова В. С. к.е.н., доц., доц. кафедри
економіки та публічного управління,
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського "ХАІ"

Для органів публічної влади формування державної політики, орієнтованої на виявлення, обробку, зберігання та поширення інформації в управлінській,

політичній і економічній сферах, є необхідною умовою забезпечення стабільного та ефективного функціонування системи управління в цілому.

Війна спричинила тенденцію до централізації та посилення стратегічного управління, внаслідок чого питання належного інформаційно-аналітичного забезпечення державних органів набуло особливої **актуальності**. Це формує об'єктивну потребу у створенні спеціальних допоміжних служб, здатних забезпечувати управлінців на всіх рівнях державної влади достовірними аналітичними даними для прийняття виважених рішень. Таким чином, проблематика інформаційно-аналітичного забезпечення (ІАЗ) органів публічної влади має важливе значення як для теорії, так і для практики публічного управління та адміністрування в Україні

Метою дослідження є узагальнення сутності та змісту сучасних думок іноземних та українських науковців і практиків стосовно різних аспектів формування, розвитку та реалізації механізмів ІАЗ діяльності органів публічної влади, а також визначення його значення та ролі у підвищенні ефективності вітчизняної системи державного управління.

Виклад основного матеріалу. В роботі проведено джерелознавче дослідження щодо сутності, значення та сучасних тенденцій розвитку поняття ІАЗ діяльності органів публічної влади. Встановлено, що сучасні дослідники описують ІАЗ як багатогранне явище, яке охоплює різноманітні аспекти управлінської роботи та передбачає комплекс заходів, спрямованих на збір, аналіз і застосування інформації, необхідної для реалізації функцій і виконання завдань, що стоять перед органами державної влади. Це свідчить про важливість вдосконалення нормативної бази, підготовки фахівців та використання інноваційних технологій для адаптації до сучасних викликів. ІАЗ діяльності органів державної влади зазвичай розглядається науковцями як комплексне поняття, що включає в себе різні аспекти управлінської діяльності та передбачає низку дій із збору, обробки і використання інформації, необхідної для виконання функцій і завдань, покладених на органи державного управління. Ця система складається з трьох взаємозалежних рівней – інформаційного, аналітичного та технічного, які, взаємодіючи, створюють інтегровану платформу для підтримки державного управління.

Авторами з'ясовано, що англomовні наукові джерела не мають повного аналогу терміну ІАЗ. Це обумовлено тим, що концептуальні межі цього поняття в українській практиці визначені чіткіше, ніж в англomовних дослідженнях, де зазвичай використовуються ширші або навпаки більш фрагментовані підходи. Також, у міжнародних роботах акцент робиться або на інтеграції інформаційних і аналітичних технологій, або ж ці аспекти розглядаються окремо.

Наприклад, Rosenbloom, D. H., Kravchuk, R. S., & Clerkin, R. M. описують інформаційно-комунікаційні технології як важливу частину державного управління. Вони підходять до цього поняття дуже широко, закладаючи тим самим ґрунтовний вектор розвитку цієї теми та вбачають інформаційно-комунікаційні технології як засіб, який допомагає збирати, організовувати та обмінюватися інформацією в організаціях. На їхню думку технології

полегшують прийняття рішень і покращують управлінські можливості, допомагаючи в організації даних, аналізі та спілкуванні [2].

Водночас, існують і більш деталізовані підходи які поділяють ІАЗ на два рівні: інформаційний, що охоплює впровадження технологій для оперативного доступу та управління даними та аналітичний, спрямований на оцінку та прогнозування, необхідні для прийняття стратегічних рішень.

Marc Holzer та Richard W. Schweser фокусуються саме на аналітичному рівні і вважають, що визначення та роль ІАЗ охоплює збір даних, статистичний аналіз і використання аналітичних інструментів для покращення управління [3].

Натомість D. F. Kettl наголошує на більш практичному застосуванні зазначаючи, що аналітика дозволяє вимірювати продуктивність і оцінювати вплив політики, забезпечуючи ефективне використання ресурсів і прийняття рішень на основі фактичних даних [4].

Зважаючи на багатогранність поняття ІАЗ цілком природно, що і у вітчизняному науково-дослідному полі науковці, які займаються його визначенням, концентруються на окремих аспектах, таких як інформаційна або аналітична складова. Розкриваючи сутність поняття «інформаційне забезпечення» можна виділити ряд наступних тлумачень: цілеспрямована робота зі збору інформації, її реєстрації, передавання, обробки, узагальнення, зберігання та пошуку суб'єктами контролю з метою використання для управління; організація масивів, потоків та процесів переробки інформації для всіх рівнів системи управління підприємством.

Шапошников К.С. трактує поняття ІАЗ як двокомпонентну функціональну структуру, що діє у форматі інтегрованої системи взаємодіючих підсистем, які покликані забезпечувати підтримку процесу прийняття управлінських рішень [5].

Мішина С. В. та Мішин О. Ю. тлумачать поняття ІАЗ як таке, що уточнює мету збору, опрацювання та збереження даних, при цьому характеризується універсальністю, що дозволяє розширювати сфери його застосування [6].

Ю. Л. Мохова та Н. В. Линьова розглядають визначення поняття ІАЗ діяльності органів державної влади як систему дій, спрямованих на отримання, обробку та застосування інформації, що є необхідною для реалізації функцій і завдань, покладених на органи державного управління. В рамках цього підходу виділяються ключові складові ІАЗ, а саме: рівень, що відповідає за збір та обробку даних, та аналітичний рівень, орієнтований на аналіз і використання отриманої інформації для забезпечення управлінської діяльності [7].

Аналіз поняття ІАЗ свідчить про відсутність єдності думок серед науковців. Крім того, деякі визначення можна віднести до інших видів забезпечення. Наприклад, організацію масивів, потоків та процесів переробки інформації більш доцільно віднести до технічного забезпечення діяльності.

А. Дегтяра вважає, що головною метою системи інформаційного забезпечення управлінської діяльності органів влади є отримання на основі зібраних вихідних даних вторинної, обробленої інформації, яка слугує основою для прийняття управлінських рішень. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити низку часткових завдань, зокрема збір первинної інформації, її

збереження, розподіл між структурними підрозділами органу управління та їхніми працівниками, підготовка до переробки, безпосередньо переробка, надання органу управління інформації у підготовленому вигляді, а також забезпечення прямих і зворотних зв'язків у процесі її циркуляції [8].

На думку авторів дослідження підхід до розгляду інформаційної та аналітичної функцій як інтегрованих і нерозривних компонентів є більш правильним та комплексним, оцінка ризиків та моделювання кризових ситуацій включає повний цикл процесів: від збору даних до стратегічних рішень. Це показує нерозривний зв'язок між інформаційною складовою (збір даних) та аналітичною (побудова моделей та оцінка ризиків).

Висновки. У підсумку встановлено, що ІАЗ державного управління охоплює широкий спектр технологій і методів, спрямованих на збирання, обробку, аналіз і використання даних для підтримки процесів прийняття рішень у державній сфері. Таким чином, можна зробити висновок, що це поняття є багатогранним і вимагає комплексного підходу до його вивчення та впровадження. Незважаючи на солідний внесок вітчизняних і зарубіжних фахівців у наукове осмислення ролі ІАЗ, все ще бракує спеціальних досліджень, присвячених розкриттю та узагальненню сутності та змісту ІАЗ, що обумовлено особливостями державних систем, культурного контексту та еволюцією управлінських технологій. Проведений аналіз демонструє, що сучасне поняття ІАЗ державного управління включає інтеграцію передових технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання та великі дані, що дозволяє автоматизувати процеси збору й обробки інформації та підвищувати якість стратегічного планування і прогнозування. Особливої уваги заслуговує використання ІАЗ як частини інноваційних моделей е-урядування, які забезпечують ефективну взаємодію між рівнями та структурами державної влади.

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні необхідності розвитку нормативно-правового, структурно-функціонального, адміністративно-технічного та програмно-технологічного середовища системи ІАЗ органів державного управління в Україні; удосконалення механізму державного управління у сфері інформатизації; підвищення ефективності застосування механізмів надання експертно-аналітичної підтримки у сфері розробки та ухвалення публічно-управлінських рішень.

Література

1. Мохова Ю. Л., Линьова Н. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державного управління // Публічне управління та митне адміністрування. 2018. №2 (19). С. 74-80. DOI: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2018-2-74-80>

2. Public administration: Understanding management, politics, and law in the public sector / David H. Rosenbloom, Robert S. Kravchuk, Richard M Clerkin. New York : Routledge, 2022. 660 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003198116>.

3. Marc Holzer, Richard W. Schweser Public Administration: An Introduction Routledge, 2019. 452 p.

4. Kettl, D. F. Politics of the Administrative Process Texas CQ Press, 2023. 480 p.

5. Шапошников К. С. Роль і значення інформаційно-аналітичного забезпечення в системі регіонального менеджменту // Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. Одеса, 2019. Вип. 29. С. 373-378.

6. Мішина С. В., Мішин О. Ю. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління соціально-трудовими відносинами // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". 2023. № 1. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.1.19>

7. Мохова Ю. Л., Линьова Н. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державного управління // Механізми державного управління. Дніпро, 2018. № 2 (19). С. 74-80 DOI: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2018-2-74-80>

8. Дегтяр А. О. Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення : монографія. Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2004. 224 с.

УДК 352:332.1

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ВЕКТОР ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

*Кадала В.В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки, факультету №4
Донецького державного університету внутрішніх справ*

Публічне управління має на меті забезпечення збалансованого розвитку країни і суспільства, обумовлює чітке розуміння комплексу організаційних засад, сучасних форм і засобів впливу, спрямованих на розвиток українського громадського суспільства в надзвичайних умовах. Активні воєнні дії в Україні призвели до появи нових викликів та завдань в системі публічного управління, котре на даний час виступає стратегічним вектором досягнення Цілей Сталого розвитку (далі – ЦСР) Такі події призвели до появи проблематичних аспектів в циклах адаптації способів і прийомів публічного управління, що обумовило вибір напрямку дослідження. Постало питання переосмислення рольового аспекту публічного управління в системі органів виконавчої влади та місцевого самоврядування виходячи з наявних воєнних викликів в Україні. Одночасно з'явилася нагальна потреба перегляду та вдосконалення напрямків досягнення ЦСР на базі інструментів публічного управління, що підкреслює актуальність та осучасність вивчення даного питання.

Проблематичні та методологічні аспекти публічного управління були і залишаються активними тематичними сегментами в колі науковців. Як предмет вивчення публічне управління знаходить відображення в дисертаційних та монографічних дослідженнях, оприлюднюються результати досліджень вітчизняних вчених на Міжнародних та Всеукраїнських конференціях. До складу вчених, котрі досліджували різні питання публічного управління варто віднести

таких як О.В. Михайловська [1], М.Ф. Зяйлик, І.В. Луциків, Г.Б. Машлій, М.І. Рудакевич [2], В.Д. Бакуменко [3], В.М. Бабаєв, М.М. Новікова, С.І. Чернов [4] та інші. Разом з тим ця проблематика не достатньо висвітлена у наукових джерелах з позицій питання досягнення ЦСР країни.

Публічне управління здійснюється в Україні на основі правових норм і інструментів, які у сукупності представляють собою складову певного механізму для досягнення поставлених стратегічних цілей. Виходячи з того, що Україна стала на шлях досягнення ЦСР, що підтверджено Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 [5], доцільним є визначення рольового сегменту публічного управління з метою їх досягнення. Разом з тим, слід звернути увагу на те, що на даний час в Україні відсутнє правове та методологічне забезпечення процесу стратегічного планування в контексті впровадження та адаптування ЦСР. Окрім цього, з моменту адаптування механізму публічного управління на рівні органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в Україні впровадження ключових управлінських сегментів відбувалося в умовах відсутності системного та багаторівневого підходу до стратегічного планування. У більшості випадків питання дієвості механізму публічного управління повною мірою залежало від бюджетного планування та державної інвестиційної діяльності. Вибір такої методики формування фінансового потоку для впровадження намічених заходів за допомогою механізму публічного управління призвело до практичної втрати можливості залучення офіційної допомоги з метою розвитку країни, регіонів, міст та територіальних громад.

Важливо звернути увагу на те, що в Україні на основі прийнятої Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [6] протягом останнього десятиріччя відбувається реформування публічного сектору на засадах демократичних змін моделі публічного управління, децентралізації влади та адміністративно-територіальної реформи. Такі події підпадають під змістовність ЦСР. Дане твердження витікає з того, що у їх складі ЦСР передбачені глобальні та локальні завдання, а саме ЦСР 5 «Гендерна рівність», ЦСР 11 «Сталий розвиток міст і громад», ЦСР 16 «Мир, справедливість та сильні інститути», ЦСР 17 «Партнерство заради сталого розвитку» [7], Ключовою особливістю ЦСР, виступає правило залучення громадськості до розроблення та впровадження публічної політики. Саме такий підхід надає можливість забезпечити механізм публічного управління в Україні можливістю досягнення поставлених ЦСР.

З цього приводу цікавою є думка С.В. Ковалівської [8] «...для ефективної реалізації інкорпорації ЦСР в публічне управління на всіх рівнях в рамках трансформації механізмів публічного управління в контексті ЦСР важливо запровадити низку заходів, що передбачають: розробку методології стратегічного планування в контексті комплексного досягнення ЦСР, методології збору та розрахунку даних для показників для індикаторів ЦСР, дорожніх карт перегляду політик, створення системи моніторингу стану досягнення ЦСР, навчання державних службовців та посадових осіб місцевого

самоврядування, проведення публічних заходів, форумів щодо обміну досвідом, залучення інвестицій для цілей розвитку».

Враховуючи зазначене, ми вважаємо, що з метою успішної адаптації ЦСР в механізм публічного управління в Україні має за основу обрати складну систему, котра передбачає наступні управлінські цикли:

по-перше, законодавчий, з наданням методичних рекомендацій та інструкції щодо способів та прийомів адаптування ЦСР в механізми публічного управління різних рівнів;

по-друге, політичний, з висвітленням змісту механізмів публічного управління, з врахуванням змістовності економічної, соціальної, фінансової, промислової політики України, які мають за мету досягти ЦСР;

по-третє, організаційний, що чітко окреслює об'єкти, суб'єкти публічного управління, їх цілі, завдання, функції, методи управління та організаційні структури, а також результати їх функціонування з метою досягнення ЦСР;

по-четверте, економічний, котрий здатен забезпечити досягнення ЦСР на основі інструментів управління банківською, інвестиційною, інноваційною, кредитною, податковою, страховою діяльністю в контексті раціонального забезпечення впровадження намічених заходів механізмами публічного управління виконавчою владою та місцевим самоврядуванням;

по-п'яте, мотиваційний, котрий у сукупності командно-адміністративних та соціально-економічних стимулів сприятиме проведенню ефективної роботи державними службовцями, які відповідають за успішне впровадження заходів адаптації ЦСР та включені до складу управлінських циклів механізмів публічного управління на різних рівнях, охоплює призначену для досягнення ЦСР, яка має певну структуру, методи, важелі, інструменти на об'єкт управління з відповідним нормативно-правовим, фінансово-економічним та інформаційним забезпеченням.

Враховуючи вищевикладене варто зробити висновок, що публічне управління виступає стратегічним вектором адаптації ЦСР так, як відбувається на базі управлінських циклів механізмів, які мають свою індивідуальну структуру, здатні забезпечити виконання функцій на основі принципів публічного управління, а також базуються на моніторингових сегментах, що забезпечують ефективне виконання намічених завдань.

Література

1. Публічне управління та сучасний менеджмент в інформаційному суспільстві: колективна монографія / за заг ред. Михайловської О.В. Київ: Видавничий дім «Кондор».2019 188 с.

2. Актуальні проблеми публічного управління та адміністрування : Колективна монографія / М.Ф. Зяйлик, І.В. Луциків, Г.Б. Машлій, .М.І. Рудакевич та ін.; за заг. ред. д.е.н., проф. Кирич Н.Б. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2020. 268 с.

3. Бакуменко В.Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики : монографія. Київ : Вид-во УАДУ, 2015. 328 с.

4. Практичні аспекти публічного управління в контексті сталого розвитку : монографія / В.М. Бабаєв, М.М. Новікова, С.І. Чернов та інші. Харків: Друкарня Мадрид, 2019. 238 с.

5. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>

7. Цілі Сталого Розвитку: Україна : нац. доповідь / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/>

8. Ковалівська С.В. Обґрунтування трансформації механізмів публічного управління в контексті цілей сталого розвитку. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. №3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/34.pdf

УДК 351/354

ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ОБЛАШТУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

*Карпеко Н.М., к.н. з держ. упр.,
доц. кафедри економіки та
публічного управління*

У сучасних умовах питання територіального облаштування публічної влади набувають величезну значущість. Дійсно, територіальна організація держави дуже докладно регламентується у багатьох державах на конституційному рівні, відповідна проблематика постійно знаходиться у полі зору дослідників: конституціоналістів, політологів, економістів. Усе це пояснюється дуже істотними змінами в територіальній організації публічної влади, що відбуваються в останні десятиліття. Такі зміни - окремий випадок і вираження того, що характер просторової організації життя суспільства і окремої людини нині кардинально міняється. У найзагальнішому вигляді зміна полягає в тому, що прихильність людини до конкретної території помітно знижується. Дійсно, у пошуках кращої долі все більша кількість людей колесить по світу, причому нерідко - з перетином безлічі державних кордонів; при нинішньому розвитку інформаційних технологій для здійснення все більшого числа видів трудової діяльності зовсім необов'язково знаходитися в конкретному, визначеному працедавцем місці; а для того, щоб поспілкуватися, людям зовсім не треба перетинатися в просторі; питома вага вартості землі в загальній вартості чинників виробництва в умовах «нової економіки» неухильно знижується, а

країну-виробника того або іншого товару визначити стає усе проблематичніше. Усі ці обставини помітно міняють наше життя, зокрема - викликають корінні зміни облаштування публічної влади [2, с.477].

З одного боку, виразно видима тенденція передачі деякої частини ряду традиційних функцій держави «на сторону», тобто недержавним структурам - комерційним і некомерційним. Це виражається, наприклад, в появі приватних охоронних організацій, навіть приватних в'язниць (у Франції, правда, їх існування визнане Конституційною радою що суперечить принципу державного суверенітету, проголошеному Конституцією), в наявності так званих «соціальних пакетів», якими забезпечують працедавці своїх працівників, що свідчить про виконання ними частини таких традиційних функцій держави, як забезпечення безпеки, охорона правопорядку, соціальна функція.

З іншого боку, розщеплювання владних повноважень держави здійснюється і «по вертикалі»: ряд з них держава у все більшій мірі передає на інші рівні публічної влади - як більш високі (наддержавні), так і нижчестоячі (регіональні і муніципальні). Прикладів розщеплювання публічної влади по вертикалі множина. Передача владних повноважень «вгору» особливо наочно проявляється в діяльності Євросоюзу і Ради Європи, акти яких все активніше регулюють усі сторони життя у європейському просторі. Ця тенденція пояснюється передусім посиленням взаємозв'язку економік європейських, та і інших держав, а також прагненням вирішити спільними зусиллями глобальні проблеми сучасності.

Передача ж владних повноважень держави «вниз», тобто децентралізація держав, що вступили в постіндустріальний період свого розвитку, проявляється в регіоналізації, що охопила, як вже відзначалося, цілий ряд унітарних держав (Італія, Іспанія, Португалія, Сполучене Королівство). Усе це, в принципі, відбиває одну тенденцію - підвищення у відповідних державах статусу територіальних одиниць регіонального і муніципального рівнів, посилювану проголошенням статтею 4 Європейських хартії місцевого самоврядування 1985 р. принципу субсидіарності. Передача владних повноважень держави своїм територіальним одиницям знову-таки викликана комплексом причин, найбільш важливими серед яких є активізація націоналістичних настроїв, необхідність боротися з сепаратистськими тенденціями, а також зниження податків зважаючи на перенесення філій багатьох виробництв з розвинених країн в країни інші - з дешевою робочою силою, перспективним ринком або ближче до природних ресурсів, що ускладнює виконання державою усіх її традиційних функцій [3].

Представляється, що розосередження функцій і повноважень публічної влади «по вертикалі», причому їх передачу державою як «вгору», так і «вниз» доречно характеризувати як тенденцію федералізації, оскільки таке розосередження виражає саму суть, головну ідею федералізму - розділення влади «по вертикалі», децентралізацію, неприпустимість концентрації значнішого, ніж це необхідно, об'єму влади на одному її рівні. І діє сьогодні ця тенденція як у федеральних, так і в унітарних державах: стосовно перших ця тенденція означає поглиблення і збагачення їх федеральної природи, а саме зміцнення статусу суб'єктів федерації, а стосовно унітарних - поява в них федерального елемента -

передусім у формі регіоналізації. Завдяки дії цієї тенденції, з одного боку, і існуванню ряду централізованих федеральних держав - з іншою (яких позначені мною тенденції не торкнулися або майже не зачепили) федеральні і унітарні держави відрізнити один від одного стає все важче. У юридичній літературі на цій підставі висувалися навіть пропозиції про те, щоб відмовитися від традиції ділення держав на федеральні і унітарні.

У розвитку цих тенденцій спостерігається цілком порівнянний парадокс. Залежно від політичного режиму республіканський початок розвинений більше вряді офіціальних монархій, ховаючись, по суті, всилу тих чи інших причин під їх маскою, чим в деяких республіках, що лише маскують монархічні спрямування правителів (контролюючих усі рівні влади і визначальних своїх наступників). Так само і федеральний початок (початок децентралізації влади) часом видимий виразніше у формально унітарних державах в порівнянні з деякими державами, що вважаються офіційно федеральними [1, с.43].

Ставить тенденція федералізації і цілий ряд проблем. У державно-правовій площині це, передусім, проблема державного суверенітету. Чи встоїть він в нових умовах придбання публічною владою мережевого і багаторівневого характеру, коли державам все важче ідеологічно і теоретично обґрунтувати цю концепцію і практично її реалізувати? Важко сказати. Адже державний суверенітет - це породження епохи становлення і затвердження національних держав. Сьогодні ж національна держава, що прийшла на зміну державі-маєтку, що замінив свого часу державу-поліс (втім, усі вони співіснували з державами-імперіями), усе більшою мірою перетворюється на державу-регіон, тобто частина єдиної світової спільноти, що дуже тісно взаємодіє з іншими частинами цього співтовариства, що втрачає в процесі такої взаємодії, а також по ряду інших причин, які були відмічені раніше, ряд своїх повноважень і своєрідних рис культурної ідентифікації.

Можна зробити висновок, що в умовах суспільного розвитку, коли Україна вимушена знаходити нові механізми економічного та суспільно-політичного поступу, щоб наздогнати передові держави світу, принципове значення має розробка стратегічних механізмів оптимального формату територіальної організації органів публічної влади в Україні, здатного зберегти цілісність держави, організаційну єдність системи публічного врядування, яка б могла забезпечити підвищення ефективності управління економічними та соціально-політичними процесами, залучення інноваційних політико-управлінських механізмів, спроможних вдосконалити державний лад та демократичну політичну систему нашої країни, поліпшити якість життя та людського потенціалу нашої держави.

Література

1. Ефективність управління регіональним розвитком в аспекті дефінітивного складника / М. В. Дьомін. Держава та регіони. Серія: державне управління. 2021. № 1 (71). С. 40–45

2. Корж М. Пріоритети державної стратегії в галузі соціальної політики. Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць / гол. ред. В. Вашкевич. К.: Вид-во «Гілея», 2014. Вип. 84 (5). С. 475-479.

3. Цілі сталого розвитку та Україна. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>.

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ І РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

*Каширін Євген Валентинович, здобувач
освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
факультету №4
Донецького державного університету внутрішніх справ*

*Науковий керівник: Булгакова Олена Валеріївна, доцент кафедри державно-
правових дисциплін та публічного управління
факультету №4
Донецького державного університету, кандидат економічних наук, доцент*

Молодь є важливим ресурсом соціального, економічного та культурного розвитку кожної країни. Її активна участь у громадському житті залежить від ефективної реалізації молодіжної політики. Органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у формуванні та реалізації молодіжної політики на місцевому рівні, забезпечуючи врахування потреб молоді та її залучення до прийняття рішень. Формування та успішна реалізація молодіжної політики є важливою складовою розвитку сучасного суспільства. Молодь становить основу майбутнього будь-якої країни, саме тому її підтримка та інтеграція в соціально-економічні процеси, а також створення умов для реалізації її потенціалу є одним із найважливіших пріоритетів сучасного державного управління.

Зазвичай саме на місцевому рівні реалізуються програми та заходи, що якнайкраще відповідають потребам молодих людей, враховуючи їхню активну участь у житті громади. Система місцевого самоврядування насамперед надає можливості для безпосередньої взаємодії з молоддю, впровадження інноваційних підходів у вирішенні актуальних проблем, а також розвитку відповідальної громадянської позиції. Водночас, ефективність цих зусиль значною мірою залежить від співпраці між органами влади, громадськими організаціями та молодіжними об'єднаннями. Нині окрема увага значною мірою приділяється викликам, що постають перед місцевими органами влади, та перспективам удосконалення їхньої діяльності у цій сфері.

Органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у формуванні та реалізації молодіжної політики на місцевому рівні, забезпечуючи врахування потреб молоді та її залучення до прийняття рішень

Органи місцевого самоврядування – це виборні та виконавчі органи, які забезпечують управління територіальними громадами та здійснюють місцеве самоврядування відповідно до законодавства України. Відповідно до ст.2. ЗУ «Про місцеве самоврядування» - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.[1].

У контексті молодіжної політики їхня діяльність спрямована на створення умов для розвитку молоді, підтримку її ініціатив та забезпечення її прав.

Згідно із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», органи місцевого самоврядування несуть відповідальність за розробку й реалізацію програм соціально-економічного розвитку, які включають молодіжну політику. Вони також координують діяльність молодіжних рад, консультаційно-дорадчих органів та співпрацюють з громадськими організаціями молодіжного спрямування. Із набуттям чинності Закону України «Про основні засади молодіжної політики» [2] молоді люди отримали можливість створювати молодіжні ради при органах місцевого самоврядування та напряду впливати на майбутнє свого району, міста чи села.

Отже, дослідження ролі органів місцевого самоврядування у формуванні та реалізації молодіжної політики підтвердило, що саме на місцевому рівні створюються найбільш ефективні умови для задоволення потреб молоді. Органи місцевого самоврядування виступають важливими посередниками між державою та конкретною громадою, забезпечуючи адаптацію загальнонаціональних пріоритетів до конкретних умов певного регіону. Це в свою чергу дозволяє враховувати локальні особливості, соціальні виклики та потреби молодих людей у розробці і реалізації програм, спрямованих на їхній розвиток.

Аналізуючи думки науковців та чинне законодавство можна сформулювати основні напрямки, обов'язки та функції ОМС, які дають змогу сформулювати значення та роль органів місцевого самоврядування у формуванні і реалізації молодіжної політики в державі:

- формування молодіжної політики;
- підтримка молодіжних ініціатив;
- забезпечення участі молоді у процесах прийняття рішень;
- моніторинг і оцінка ефективності;

Як висновок можемо сказати, що органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у формуванні та реалізації молодіжної політики. Їхня діяльність спрямована на створення умов для розвитку молоді, залучення її до суспільного життя та реалізації її потенціалу. Вдосконалення структури,

механізмів взаємодії та підвищення ефективності роботи органів місцевого самоврядування є необхідними для забезпечення сталого розвитку молодіжної політики в Україні.

Література

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України, 1997, № 24, ст.170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27.04.2021 №1414-IX Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2021, № 28, ст.233. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

УДК 659.2.352

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНСАЛТИНГОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

*Коваль К.А., магістр
Державний біотехнологічний університет*

*Ткачова С.С., к. е. н., доц.
кафедри менеджменту, бізнесу та адміністрування*

Актуальність питань розвитку консалтингу в публічному управлінні України полягає у необхідності систематичного надання консультацій, пов'язаних з проведенням реформ, введенням у дію нових законодавчих і нормативних актів, наданням нових адміністративних послуг тощо. Значну частину консалтингового забезпечення публічного управління сьогодні взяли на себе Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП), які активно розвиваються в Україні з 2014 року. Науковці, експерти та практики у публікаціях зазначають про наявність низки поки що невіршених проблем у консалтинговому забезпеченні публічного управління.

Основною метою дослідження є розробка напрямів удосконалення консалтингового забезпечення публічного управління Ладанської територіальної громади.

Термін «консалтинг» походить від терміну «консультація». Згідно з Великим тлумачним словником сучасної української мови за редакцією Бусел В.Т., консалтинг має декілька значень: 1) порада фахівця з будь-якого питання; 2) надавання порад з будь-яких питань; консультування; 3) установа, в якій фахівці допомагають порадами з будь-яких питань. Консалтинг в публічному управлінні України визначають як діяльність суб'єктів консультування, предметом якої є питання, що виникають у сфері вирішення державними органами проблем, пов'язаних з підготовкою, прийняттям і аналізом виконання

управлінських рішень [1]. Також консультування в публічному управлінні трактується як інтелектуальну діяльність з аналізу та рекомендацій щодо здійснення та розвитку державного управління на засадах використання наукових та організаційних новацій як в ньому самому, так і в різних сферах і галузях суспільної діяльності як об'єктах державного управління [2]. Консультування в публічному управлінні має свої характерні риси та здійснюється на підставі загальних, структурних та спеціалізованих принципів.

Визначивши ЦНАП в якості важливого суб'єкту, який здійснює консалтингове забезпечення публічного управління в Україні, під час проведення дослідження проаналізовано стан мережі ЦНАП. Так, на 01.07.2024 р. в мережі ЦНАП працювало 4433 об'єктів, 317 об'єктів мережі були тимчасово закритими [3, 4]. Роботу ЦНАП в країні забезпечують понад 16 тисяч працівників, з яких 9 тисяч – адміністратори [5]. У Чернігівській області за перше півріччя 2024 р. мережа об'єктів ЦНАП збільшилася на 20 одиниць: станом на 01.01.2024 р. працювало 113 об'єктів мережі ЦНАП, на 01.07.2024 р. – 133 об'єкти.

Ладанська територіальна громада (ЛаданськаТГ) входить до складу Прилуцького району Чернігівської області, знаходиться за 18 км від районного центру (м. Прилуки), розташована в південній частині Чернігівської області, займає площу 177,13 кв. км [6]. Адміністративним центром громади є селище міського типу Ладан. Ладанську ТГ створено в лютому 2020 р. До складу територіальної громади входять 7 населених пунктів. Станом на середину 2024 р., загальна чисельність населення громади становила 7379 осіб, у тому числі 6512 осіб дорослого населення. 66,7% населення громади проживають у селищі Ладан. Керівництво діяльністю Ладанської ТГ здійснюють: голова, секретар, заступник голови, радники голови, керуюча справами виконавчого комітету, депутатський корпус, виконавчий комітет. Юридичною основою та представницьким органом громади є Ладанська селищна рада, що діє відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». До структури апарату управління Ладанської селищної ради відносяться 10 підрозділів, у тому числі Відділ надання адміністративних послуг. Ладанська ТГ має Стратегію розвитку на 2021-2027 роки та План реалізації Стратегії розвитку на 2021-2023 роки [7]. Функціонування ТГ у 2024 р. здійснювалося відповідно до Плану (Програми) соціально-економічного та культурного розвитку Ладанської селищної ради [8]. Відділ надання адміністративних послуг Ладанської ТГ працює на підставі Положення та Регламенту центру надання адміністративних послуг. Здійснюється надання 75 адміністративних послуг у 3 сферах: у сфері реєстрації/зняття з реєстрації місця проживання/перебування мешканців – 8 послуг; надаються адміністративні послуги соціального характеру – 59 послуг; у сфері реєстрації нерухомості – 8 послуг [8]. Роботу відділу забезпечують начальник відділу і 3 адміністратори.

В якості однієї з основних проблем, пов'язаної з необхідністю підвищення рівня консалтингового забезпечення населення Ладанської ТГ, визначено необхідність забезпечення рівного доступу до отримання адміністративних послуг всіх членів громади. Ця проблема обумовлена: значною віддаленістю 3-х

сіл громади від адміністративного центру; низькою якістю доріг; існуючими проблемами з громадським транспортом; нестабільністю енергозабезпечення; проблемами з мобільним зв'язком та інтернетом у 2-х селах; високим відсотком людей похилого віку в громаді.

Розробку напрямів удосконалення консалтингового забезпечення Ладанської ТГ здійснено з урахуванням результатів стратегічного аналізу, проведеного за методикою SWOT. Для розвитку ТГ, підвищення ступеня комфортності, формування безпечного простору для життя громадян та ведення бізнесу, стимулювання громадської та підприємницької активності, розвитку власних продуктивних сил, відновлення інфраструктури, розширення пропозиції робочих місць тощо запропоновано: 1) розглянути можливість запуску мобільного (пересувного) ЦНАП та/або створення віддалених робочих місць адміністраторів для надання адміністративних послуг членам громади з сіл Лиски, Рибці, Красляни; 2) проводити оновлення веб-сайту ТГ, сторінок у соціальних мережах; 3) систематично робити публікації у місцевій газеті, на сайті, у соціальних мережах про проблеми та результати публічного управління громадою; 4) для залучення фінансових ресурсів запропоновано звертатись до державної підтримки розвитку, до державних та міжнародних програм, до екологічних коштів обласного бюджету, активно розробляти проекти для отримання грантового фінансування; 5) організаційно та фінансово забезпечити проходження навчання з грантознавства, з організації та розвитку підприємництва фахівців апарату Ладанської селищної ради для подальшого консультування членів ТГ; 6) керівництву громади рекомендовано проводити активні перемовини з компаніями мобільного зв'язку та інтернету для покращення рівня забезпечення цими послугами мешканців громади; з представниками «Ощадбанку» та «Приватбанку» з метою вирішення проблем встановлення банкоматів у селах Ладанської ТГ; 7) керівництву громади запропоновано розробити та активно реалізовувати «Програму для молоді в громаді», яка передбачатиме будівництво нового житла для молодих фахівців і молодих родин. Реалізація запропонованих напрямів позитивно вплине на розвиток Ладанської територіальної громади.

Література

1. Консалтинг у державному управлінні. URL: https://e-pidruchniki.com/content/2151_156_konsalting_y_derjavnomy_ypravlinni.html (дата звернення: 05.01.2025).

2. Консультування в державному управлінні. URL: http://megalib.com.ua/content/9802_Konsyltyvannya_v_derjavnomy_ypravlinni.html (дата звернення: 05.01.2025).

3. ЦНАП у цифрах. Дані Моніторингу реформи. URL: <https://decentralization.ua/news/17649> (дата звернення: 05.01.2025).

4. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/941/Monitoring_18.pdf (дата звернення: 05.01.2025).

5. Понад третина ЦНАП стикається з погіршенням умов через брак фінансування та персоналу – дослідження. URL: <https://decentralization.ua/news/18852> (дата звернення: 05.01.2025).

6. Ладанська громада. Офіційний веб-сайт. URL: <https://ladanska-gromada.gov.ua/struktura-aparatu-ladanskoi-selischnoi-radi-11-26-47-29-04-2021/> (дата звернення: 05.01.2025).

7. Стратегія розвитку Ладанської територіальної громади на 2021-2027 роки. URL: <https://ladanska-gromada.gov.ua/strategiya-rozvitku-17-28-45-28-01-2021/> (дата звернення: 05.01.2025).

8. План (Програма) соціально-економічного та культурного розвитку Ладанської селищної ради на 2024 рік, затверджений рішенням п'ятдесятої сесії восьмого скликання селищної ради 13 грудня 2023 року № 3. URL: https://rada.info/upload/users_files/04412449/33abf04bf99ba2fd5a4dfadb41d34010.pdf (дата звернення: 05.01.2025).

УДК 352/354

ІНСТИТУЦІЙНЕ РОЗВИНЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

*Ковальчук В. Г., д-р наук з держ. упр.,
завідувачка кафедри економіки та публічного управління*

Однією із важливих складових системи публічного управління є місцеве самоврядування, яке в будь-якій країні дуже різноманітне за обсягом, функціями, за організацією та формами фінансування. Незважаючи на цю диференціацію, є сукупність правил, які застосовуються до процесів його модернізації.

По-перше, передбачається, що воно є основною формою територіальної організації місцевих громад.

По-друге, ефективність призначених йому фінансових механізмів має відповідати обсягу покладених на нього завдань, щоб воно могло виконувати їх ефективно і водночас із високою якістю.

По-третє, місцеве самоврядування мусить мати фінансову, організаційну та управлінську автономію, що дає йому змогу виконувати свої завдання таким чином, щоб вони відповідали очікуванням громадян.

По-четверте, мають існувати ефективні механізми для забезпечення відповідальності та підзвітності місцевих органів влади перед членами місцевих громад.

Для викладення характеру реформ місцевого самоврядування, що здійснювалися в країнах ЄС в останні десятиліття, можливо використати поділ реформ на три категорії:

- 1) функціонально-територіальний;
- 2) новий публічний менеджмент;
- 3) публічне спільне управління.

Цей поділ є умовним.

Часто певні реформи також призводять до досягнення цілей, які зазвичай пов'язуються з іншими реформами (наприклад, територіальні та функціональні реформи, спрямовані на вдосконалення системи державної служби, можуть також призвести до посилення механізмів участі в публічному спільному управлінні). Функціональні та територіальні реформи зазвичай здійснюються паралельно. Найчастіше перетворення в територіальній структурі є похідним від реорганізації системи компетенції органів державної влади і, як наслідок, нового розподілу компетенцій у системі управління державними справами. Часто метою цих реформ і реорганізації системи компетенцій є створення простору для регіонального самоврядування.

Момент покращення діяльності системи органів місцевого самоврядування, який побудований на засадах Європейської хартії із місцевого самоврядування [1], сьогодні залишається одним з ключових завдань із розвинення України, як демократичної держави.

Практичний досвід говорить про те, що без застосування потенціалу місцевих громад й територій негативні аспекти у соціально-економічному й культурному розвиненні регіонів лише загостряться. Тобто активна організація змін з покращення на регіональному рівні, процес реструктуризації публічного управління взмозі забезпечити вагоме збільшення рівня і якісних показників громадського життя в Україні.

Саме тому бажано навести кілька рекомендаційних напрямків, функціонування яких буде скероване на подальше інституційне розвинення системи публічного управління в Україні.

Так, у сфері із забезпеченню безпеки в умовах військових дій, а також глобалізаційних викликів слід запровадити ряд кроків:

1. Для вирішення проблем, що існують з приводу реалізації політичної асоціації рекомендовано запровадити комплексну політику країни із формування політичного асоціювання між Україною та країнами ЄС. В даному випадку наведений крок передбачає ефективне застосування політичних, правових і інституційних механізмів щодо ведення політичного діалогу у межах Угоди про асоціацію для: їх цілковитої конвергенції у напрямку закордонних справ й політики безпеки, взаємодії у напрямках закордонних справ, а також політичної безпеки та юстиції; для організації діалогу у напрямку міграції і протидії міграційним процесам, які є нелегальними, а також торгівлі людьми, боротьбі із відмиванням грошей і фінансуванням тероризму.

2. У внутрішньо-політичній сфері державна політика щодо формування політичної асоціації між Україною та країнами ЄС повинна передбачати системний підхід стосовно відношення до імплементації політичної складової Угоди щодо асоціації:

- спрямування процесу реорганізації публічного управління України на зміцнення поваги до принципів демократії, а також верховенства права і належного урядування, прав людини й фундаментальних свобод;

- реорганізація системи правоохоронних органів України для боротьби із корупцією, затвердження верховенства права, а також зміцнення інституцій у напрямку діяльності правоохоронної, а також встановлення правосуддя.

Також даний крок скерований на реорганізацію сектору безпеки України.

3. Для уникнення потрапляння на територію країни іноземних осіб та агентів, які можуть бути причетними до тероризму та які можуть впливати на безпеку країни і зашкодити реалізації національних інтересів країни, потрібним є утворення комісії з приводу питань доцільності видання дозволів на застосування праці іноземців в Україні, до яких бажано включити співробітників органів Державної міграційної служби і СБУ.

Окрім того, слід внести зміни до Закону України «Про зайнятість населення», з питання того, що роботодавці мають бути зобов'язані отримувати дозвіл на застосування праці іноземців й осіб без громадянства і продовження його дії, надавати довідки із органів Міністерства внутрішніх справ, які підтверджуватимуть відсутність кримінальної відповідальності на території України, або навіть відкритого кримінального провадження з приводу іноземців, наявності чи відсутності судимості у країні походження, в тому числі і Міністерства охорони здоров'я – з приводу відсутності наявності таких хвороб, як алкоголізм, токсикоманія, наркоманія та небезпечних інфекційних захворювань, які знаходяться у стадії хронічності.

4. В межах реорганізації інституту Уповноваженого у справах Європейського суду щодо людських прав важливо забезпечити потрібний вплив з боку громадянського суспільства у бік діяльності Уповноваженого за допомогою консультацій, експертиз, контролювання та моніторингу, а також критичного відображення, що в кінці кінців посилить ефективність такої діяльності.

5. З метою забезпечення роботи Головного Ситуаційного центру в Україні доречним буде створити дві структури, це: Центр зі стратегічного аналізу (який займатиметься проведенням стратегічного аналізу) та Центр прогнозного моделювання (такий центр буде відповідальним за організацію моделювання і вироблення пропозицій з приводу управлінських рішень у напрямку національної безпеки). Так, у складі таких центрів мають працювати групи експертів, які здійснюватимуть політичний, економічний, військовий, гуманітарний, соціальний аналіз тощо.

6. З метою реалізації політики країни щодо національної безпеки у сфері освіти слід:

- розробити і видати методичний посібник з приводу організації взаємодії Збройних сил України, Національної поліції, Державної прикордонної служби, Державної служби з надзвичайних ситуацій і Державної міграційної служби із місцевими органами влади і громадськістю;

- створити окремі програми чи доповнення до існуючих програм шкільної, середньої спеціальної та вищої освіти, які б охоплювали базовий комплекс знань щодо взаємодії влади й громадськості з приводу забезпечення національної безпеки;

- слід підтримувати на конкурсних засадах донорські організації, які є міжнародними й ті громадські організації, які бажать або здатні реалізовувати дослідження й проводити аналіз різних аспектів забезпечення національної безпеки, реалізовувати громадську експертизу проектів актів й діючих актів у даній сфері, а також працювати разом із центральними та місцевими органами

влади в ролі експертів над покращенням безпекової національної системи й політики на центральному, регіональному та місцевому рівнях;

Отже, додержання рекомендаційних напрямків, функціонування системи публічного управління в Україні, буде сприяти подальшому інституційному розвитку та забезпеченню безпеки в умовах військових дій, а також глобалізаційних викликів.

Література:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року. Редакція від 16.11.2009 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

2. Закон України «Про зайнятість населення» від 5 липня 2012 року № 5067-VI– ВР// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст.243). Редакція від 01.01.2025, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>

УДК 353

УПРАВЛІННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМИ ПРОЦЕСАМИ В РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ м. ХАРКІВ

*Ковальчук С. Р., студент
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»
Петрик В. Л., к. тех. н., доцент*

Управління адміністративними процесами в регіональних економічних системах набуває особливої ваги в умовах воєнного стану, коли країна стикається з безпрецедентними викликами, що впливають на всі аспекти суспільного та економічного життя. Місто Харків, як важливий промисловий, науковий і адміністративний центр України, зазнає значного впливу воєнних дій, що створює нові ризики та обмеження для функціонування регіональної економіки та управлінських процесів.

Воєнний стан вимагає адаптації адміністративних механізмів до надзвичайних умов, зокрема швидкого реагування на виклики, ефективної координації між владою, бізнесом і громадськістю, а також раціонального використання обмежених ресурсів. Крім того, забезпечення безперервності економічної діяльності, підтримка критичної інфраструктури та соціальний захист населення стають пріоритетними завданнями управління в таких умовах.

На сучасному етапі актуальним питанням є визначення підходів та інструментів для покращення управління адміністративними процесами в регіональних економічних системах на прикладі м. Харків для забезпечення розвитку інновацій у регіоні. Актуальність дослідження полягає в необхідності адаптації адміністративних процесів до сучасних умов

економіки, а також у визначенні стратегічній ролі адміністративних процесів у відновленні економіки регіонів України.

Аналіз сучасного стану адміністративних процесів у місті Харків показав, що завдяки впровадженню електронного урядування зріс рівень діджиталізації адміністративних послуг. У місті активно впроваджуються електронні сервіси, які полегшують отримання адміністративних послуг. Однією з таких платформ стала "Smart City Kharkiv", яка включає електронний документообіг, доступ до муніципальних послуг та онлайн-звернення громадян [1]. Інфраструктура та інноваційні проекти зазнали високого розвитку: було спрямовано значні інвестиції на відновлення інфраструктури після військових дій, зокрема ремонт житлового фонду, відновлення закладів охорони здоров'я та навчальних установ. Ініціативи в рамках проектів "розумного міста" сприяють оптимізації управління.

Не зважаючи на передові технології та розвиток міста, все ж було відзначено низьку взаємодію між департаментами місцевої влади, яка призводить до зниження ефективності. Громадяни недостатньо залучені до інформування про механізми умісті в ухваленні рішень, що, як наслідок, обмежує їхній вплив. Органи місцевого управління не мають достатньо ефективних комунікаційних стратегій, які могли б залучити більше мешканців міста до громадських слухань. Також законодавство часто не враховує сучасні виклики, такі як потреба в гнучкості для впровадження цифрових рішень [2].

Попри всі наявні труднощі, все ж існують реальні перспективи розвитку адміністративних процесів у регіонах України, зокрема на прикладі м. Харків: активне впровадження цифрових технологій, автоматизація документообігу та аналіз даних; розвиток електронного урядування та активне залучення громадськості для підвищення прозорості та швидкості надання послуг; розвиток партнерства між владою, бізнесом і громадянським суспільством для вирішення актуальних проблем.

Запорукою успіху публічного управління в умовах війни є інтеграція інноваційних підходів, залучення громадськості та орієнтація на соціально-економічні потреби суспільства.

Література

1. Орел. Ю., Комар О. Smart City як інноваційна основа розвитку місцевого самоврядування в Україні URL: <https://archive.logos-science.com/index.php/conference-proceedings/article/view/2503/2540>
2. Криворучко І. В. Публічне управління в умовах війни: виклики та перспективи // Теорія та практика державного управління. — 2023. — Вип. 2 (77). — С. 38–53. URL: <https://doi.org/10.26565/1727-6667-2023-2-03>.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Козира Ігор Михайлович

викладач кафедри ліквідації надзвичайних ситуацій

інституту післядипломної освіти

Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Повномасштабна агресія рф проти України зумовлює стрімке збільшення кількості надзвичайних ситуацій техногенного та військового характеру, а також постраждалого та загиблого населення (рис. 1). Не можна виокремити якусь одну ціль повномасштабної агресії рф, її дії носять, на жаль, комплексний характер і спрямовані на таке: дестабілізацію нормальних умов життєдіяльності в державі, належного функціонування її управлінського апарату в напрямку унеможливлення формування його інституційної спроможності, сталого розвитку регіонів та ін. [1; 2; 3; 5].

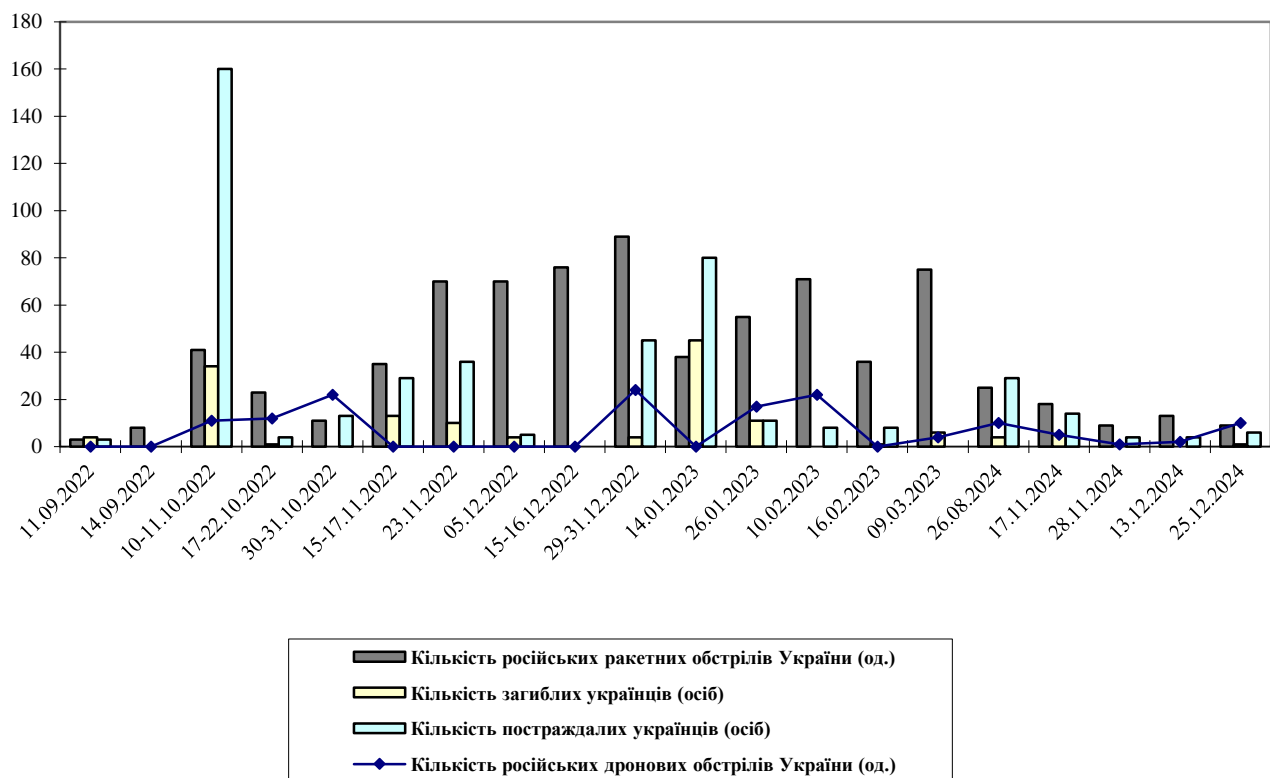

Рис. 1. Кількість ракетно-дронових обстрілів рф критичної інфраструктури України у період з вересня 2022 р. по грудень 2024 р.

Джерело: складено на підставі [1]

Із рис. 1 видно, що всього з 28 вересня 2022 року по 1 вересня 2024 року рф здійснила понад 11 тис. пусків ракет. У звітному періоді в середньому щодня запускалося 23,2 ракети, середня кількість пусків за день становила 17 ракет. Це

вказує на те, що хоча щоденна швидкість запуску зазвичай коливалася приблизно в середині 20 од., причому було багато днів зі значно вищою активністю рф в обстрілах України [1].

Кількість надзвичайних ситуацій в Україні у довоєнний період представлена на рис. 2.

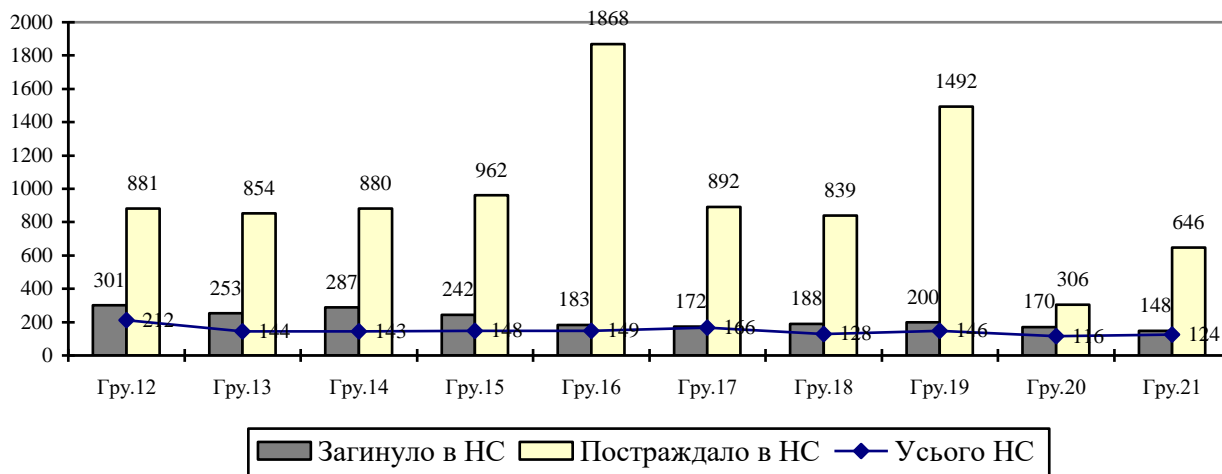

Рис. 2. Динаміка виникнення НС та їх наслідків в Україні у період 2012-2021 рр. Джерело: складено на підставі [2; 3]

Для того, щоб протистояти деструктивному впливу держави-агресорці потрібне вжиття системи публічно-управлінських заходів, що становлять базис функціонування відповідних механізмів. Аналіз наукових напрацювань у сфері державного управління системою цивільного захисту [1; 3; 5; 6] дає підстави стверджувати про перспективність виокремлення саме інституційних механізмів публічного управління. Вони формуються із урахуванням положень інституційного підходу, що передбачає врахування двох аспектів, а саме: 1) наявність відповідних інституційних структур; 2) необхідність визначення й упровадження низки функцій цими структурами, що закріплені в правових інститутах, а ті, у свою чергу, охоплюють правові норми. Слід також погодитись із ученими, які стверджують, що дослідження також потребує роль та місце політичних і соціальних інститутів у підвищенні результативності реалізації публічного управління у сфері цивільного захисту.

На наш погляд, вказані інституційні аспекти дозволяють полегшити процес розуміння особливостей комплексного застосування інституційного підходу до дослідження проблем зміцнення цивільної безпеки. Власне, цей підхід полягає в тому, що діяльність суспільства й держави щодо забезпечення такого виду безпеки розглядається як відкрита динамічна публічна система. Вона функціонує крізь призму сукупності інститутів, їх внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків, що виникають та змінюються в умовах оптимізації функціонування цієї системи. Її розвиток вимагає належного функціонування інституційного середовища цивільної безпеки, яке відзначається багаторівневістю, багатовекторністю та багатofункціональністю. Його утворюють такі елементи: 1) об'єкти цивільної

безпеки та цивільного захисту; 2) ризики й загрози ним; 3) суб'єкти, які покликані гарантувати цивільну безпеку, і для цього наділені повноваженнями застосовувати необхідні інституційні засоби управління; 4) «дерево цілей»; 5) ресурсне забезпечення тощо.

У цьому контексті важливим є здійснення чіткого розподілу відповідальності між інституціями, які покликані забезпечувати цивільну безпеку та реалізовувати цивільних захист як на всередині кар'їни, так і за її межами. Одним із таких міжнародних інституційних утворень є Механізм цивільного захисту ЄС, в якому Україна отримала повноправне членство у 2023 році, підписавши відповідну угоду [3; 4; 6].

Отже, на цій підставі можемо вказати на такі наслідки для політики України, яка постійно перебуває під ракетно-дроновими обстрілами рф: 1) удосконалення інституційних механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту України, що передбачає активне використання потенціалу Механізму цивільного захисту ЄС та інших міжнародних інституцій; 2) підвищення ресурсних і фінансових можливостей України щодо участі в цьому механізмі; 3) визнання, що ключовим завданням української розвідки має бути розробка індикаторів і попереджень про більші залпи тощо.

Література:

1. Помаза-Пономаренко А.Л. Збитки, нанесені бойовими діями об'єктам критичної інфраструктури в Україні: механізми оцінювання та відновлення // *Успіхи і досягнення в науці*. 2025. Вип. 1 (1). С. 601–61.

2. Помаза-Пономаренко А.Л., Батир Ю.Г., Лопатченко І.М. Попередження надзвичайних ситуацій у туристичній галузі як засіб захисту права на відпочинок // *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Туристично-рекреаційна сфера: виклики сучасності»* (22.04.2024 р., м. Хмельницький). С. 108–111.

3. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Механізми забезпечення цивільної безпеки України: аспекти попередження НС на об'єктах військово-промислового комплексу // *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2024. № 3 (44). <https://www.inter-nauka.com/issues/administration2024/3/9732>.

4. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Управлінські підходи до попередження надзвичайних ситуацій на об'єктах критичної інфраструктури та підвищеної небезпеки // *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2025. № 1. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/5502/5557>.

5. Pomaza-Ponomarenko A., Taraduda D., Leonenko N., Poroka S., Sukhachov M. Ensuring the safety of citizens in times of war: aspects of the organization of civil defense // *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2024. Vol. 14. Issue 1. Pp. 216–220.

6. Popov O., Taraduda D., Sobyna V., Dement M., Pomaza-Ponomarenko A. (2020). Emergencies at Potentially Dangerous Objects Causing Atmosphere Pollution: Peculiarities of Chemically Hazardous Substances Migration. *Systems, Decisions and Control in Energy I. Studies in Systems, Decision and Control*. Switzerland: Springer International Publishing AG. Vol. 298. P. 151–163.

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

*Костик Р. П., аспірант
Національного університету цивільного захисту України*

У сучасних умовах ефективної діяльності регіональних і місцевих органів влади, покликаних вирішувати нові масштабні завдання, перешкоджає недосконалість цих структур, особливо у сфері внутрішньо-організаційного управління, в частині наявності недоліків регламентації діяльності, відсутності механізмів проблемно-орієнтованого управління. Це супроводжується безліччю недоліків в області механізмів управління розвитком адміністративно-територіальних утворень різного рівня. Відсутнє, як правило, розуміння системності цього завдання і необхідності його рішення на основі координації діяльності центру субтериторій, що входять в їх адміністративно-правову юрисдикцію, представників підприємницького середовища і інших соціальних інститутів території, а також в коректному використанні методів прогнозування і програмно-цільового управління.

Необхідність рішення даних задач обумовлює потребу в розробці нових форм, методів і управлінських технологій, що базуються, передусім, на встановленні стосунків конструктивного партнерства усіх зацікавлених суб'єктів регіональної або місцевої соціально-економічної політики.

Аналіз публічних механізмів управління в системі виконавчої влади, як необхідний елемент розробки документів по стратегічному розвитку підвідомчої цієї влади соціально-економічної системи, повинен розпочинатися з визначення того - в якому ступені система управління регіоном відповідає своєму призначенню, тобто, наскільки вона взагалі ефективна і, нарешті, наскільки вона сприяє задоволенню потреб і інтересів населення території, а також створенню умов для розвитку економіки [3, с.158].

Систему управління територіальним розвитком України складають:

1. Цільова база розвитку регіону (що включає його місію, як найбільш загальний опис стратегічної ідеї розвитку адміністративно-територіальної громади).
2. Стратегічна база даних по основних чинниках життєдіяльності і соціально-економічного розвитку території, на основі якої формуються довго- і середньострокові прогнози розвитку території.
3. Концепція і програма соціально-економічного розвитку.
4. Механізм управління розвитком регіону, що включає повноважні структури органів виконавчої і законодавчої влади; штати фахівців, функціями яких є завдання забезпечення розвитку регіону; колегіальні органи; регламенти і технології діяльності і взаємодії перерахованих суб'єктів; види і форми забезпечення виконання завдань.

Для обґрунтування завдання формування адміністративно-правового інституту забезпечення розвитку території необхідно, по-перше, виходити з того, що : система управління в адміністраціях територій має, як правило, недоліки, причому багато хто з них взаємозв'язаний. При цьому необхідно визначати «вузлові точки» основних недоліків, проводити роботу по реорганізації окремих структур, обґрунтовано змінювати функціональний зміст діяльності багатьох служб і підрозділів адміністрацій.

Слід враховувати, що необхідність формування адміністративно-правового інституту забезпечення розвитку території обумовлена недосконалістю усієї системи адміністративно-правових актів, діючих в Україні. Зокрема, недостатньо впорядковані методологічні і правові основи нормотворчості і правотворчості : адміністративне право належить самих несистематизованих галузей правової системи України, що кодифікують. Якщо досвід розробки і застосування норм і положень для регіонів узагальнений відносно повно, то для територіальних громад це завдання, поза сумнівом, проблемне і нове. У зв'язку з цим, в подальшій частині статті буде акцентовано увагу на особливостях розробки норм і положень адміністративно-правового інституту забезпечення розвитку території стосовно територіальних громад.

Одним з найбільш важливих і складних завдань формування правового інституту управління на рівні виконавчої влади є обґрунтування систематизації діючих норм, форм управлінської діяльності, регульованих цими нормами, і правових обмежень дії цих норм, що розробляються.

Зокрема, в роботі фахівців з адміністративного права норми, класифікуються по наступних п'яти групах:

1. Що зобов'язують, тобто, норми, приписуючі суб'єктові правовідносин обов'язкове виконання певних дій в передбачених нормою умовах.

2. Стимулюючі - норми, що забезпечують стимулювання дій адресата норм відповідними моральними і матеріальними діями (наприклад, пільгове кредитування, привласнення рівня класності і тому подібне).

3. Рекомендаційні, орієнтовані на надання адресатові інформації про найбільш раціональні і доцільні дії в певних умовах [1, с.92].

У джерелах по адміністративному праву України визначені більше десяти ознак, по яких можуть бути класифіковані форми управлінської діяльності. Для застосування цієї категорії до сфери муніципального управління необхідно, в першу чергу, виходити з того, що форма управлінської діяльності визначена як «зовні виражена дія виконавчого органу, що здійснювана у рамках його компетенції і викликає певні наслідки», у тому числі розробку і видання нормативних і адміністративних актів, укладення договорів і здійснення інших дій.

Правовий інститут територіального розвитку управління визначається нами як повна і систематизована сукупність адміністративно-правових актів і норм, що створюють правову основу регулювання діяльності місцевого

виконавчого органу влади, його підрозділів і посадовців і їх правових стосунків з іншими органами державної і місцевої влади, з комунальними і іншими підприємствами і організаціями і громадянами в цілях досягнення результатів стійкого функціонування і соціально-економічного розвитку територій.

Відповідно, враховуючи різноманітний по формах і способах регулювання механізм взаємодії органів влади з різними територіальними об'єктами і населенням, правовий інститут територіального розвитку управління доцільно розглядати як найважливішу частину загального міжгалузевого правового інституту управління життєзабезпеченням і розвитком територій.

Основу структури в органах місцевого самоврядування повинні складати: підрозділ відповідальний за питання соціально-економічного розвитку територій; служба внутрішньо-організаційного управління і правове управління. Необхідно встановити і регламентувати взаємозв'язки цих підрозділів між собою і з іншими службами адміністрації з питань управління розвитком підвідомчої території; визначити зміст цих взаємозв'язків і вид повноважень. Відмітимо, що кожен з цих підрозділів є міжгалузевим за характером своєї діяльності [2, с.23].

Найважливішою, але не завжди адекватно оцінюваною функцією, що регламентується, органами виконавчої влади, що є необхідною умовою розробки і виконання обґрунтованих стратегічних документів, виступає ефективна організація внутрішньо-організаційного управління, що забезпечує ефективне рішення завдань соціально-економічного розвитку підвідомчого адміністративно-територіальній одиниці. Якщо досвід розробки і застосування норм і положень адміністративно-правового інституту забезпечення розвитку території для регіонів України узагальнений відносно повно, то для територіальних громад рішення цієї задачі в методичному і практичному аспектах представляється актуальним.

Література

1. Дяченко В.С. Особливості механізму забезпечення сталого розвитку регіонів. Економічний вісник Донбасу. 2019. № 1 (55). С. 90-93.
2. Мовчанюк А. В. Концептуальні основи реформування системи державного управління в Україні. Публічне управління та митне адміністрування. No 2 (25). 2020. С. 20 – 24.
3. Світовий О. М., Мовчанюк А. В., Дяченко М. І. Реформування адміністративно-територіального устрою в умовах децентралізації влади: проблеми та перспективи. Право та державне управління. No 3. 2020. С. 157–161.

УДК 658.012

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

*Кучай О.О., студентка
Донецького державного університету внутрішніх справ України*

Програмно-цільовий метод (ПЦМ) є сучасним інструментом державного

управління, який спрямований на забезпечення ефективного використання бюджетних ресурсів та досягнення чітко визначених цілей. У контексті зростаючих соціально-економічних викликів, які стоять перед державою, цей підхід дозволяє оптимізувати процеси планування, моніторингу та оцінки результатів, орієнтуючись на реальні потреби суспільства.

Застосування ПЦМ набуває особливого значення в умовах обмежених фінансових ресурсів, коли державні органи зобов'язані раціонально розподіляти кошти, забезпечуючи максимальну віддачу від кожної вкладеної гривні. Цей метод також сприяє підвищенню прозорості та підзвітності влади, що є важливим елементом демократичного управління.

Дослідження ролі та перспектив застосування ПЦМ у державному управлінні дозволяє зрозуміти його потенціал для модернізації державних механізмів, що особливо актуально для України на шляху до інтеграції з європейським співтовариством.

Програмно-цільовий метод (ПЦМ) є сучасним інструментом управління, що базується на визначенні чітких цілей, завдань і програмних заходів для їх досягнення. Головна ідея цього методу полягає в орієнтації на результат, а не лише на процеси чи обсяги витрат. Його основним завданням є забезпечення раціонального використання ресурсів для досягнення конкретних соціально-економічних результатів.

Теоретичні основи ПЦМ спираються на кілька ключових підходів. Перш за все, це системний підхід, який розглядає державу як комплекс взаємопов'язаних елементів, що працюють для досягнення спільних цілей.[1] Іншим важливим аспектом є цільове управління, що акцентує увагу на постановці чітких цілей, розробці планів їх досягнення та контролі за виконанням. Також вагомим місцем займає принцип економічної ефективності, що орієнтується на оптимальне співвідношення між витратами та досягнутими результатами.

Застосування ПЦМ у державному управлінні має низку переваг. Це, зокрема, орієнтація на досягнення результатів, обґрунтоване планування та розподіл ресурсів, прозорість у процесі прийняття рішень, підвищення ефективності управління і довіри громадян до влади.

Водночас важливо відзначити, що успішна реалізація програмно-цільового підходу вимагає глибокого розуміння теоретичних основ методу, належної підготовки кадрів, наявності чітко розроблених методик і критеріїв оцінки. [2] Теоретичні засади створюють базис для впровадження ПЦМ у практику державного управління, дозволяючи раціонально спрямовувати ресурси на досягнення реальних результатів та ефективно реагувати на виклики сучасного суспільства.

Програмно-цільовий метод (ПЦМ) широко застосовується в сучасному державному управлінні як ефективний інструмент для реалізації стратегічних завдань та підвищення результативності бюджетного процесу. Його впровадження дозволяє державним органам зосередитися на досягненні конкретних цілей і раціональному використанні ресурсів.

Основні сфери застосування ПЦМ

1. Бюджетний процес. У багатьох країнах, включно з Україною, ПЦМ використовується для формування державного та місцевих бюджетів. Замість традиційного підходу, орієнтованого на витрати, кошти розподіляються відповідно до цілей і завдань, визначених у державних програмах. Це дозволяє забезпечити прозорість фінансування та зосередитись на досягненні суспільно важливих результатів. [3]
2. Реалізація державних програм. ПЦМ широко використовується у сфері соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, екології, розвитку інфраструктури тощо. Наприклад, програми із забезпечення доступу до медичних послуг або поліпшення дорожньої інфраструктури формуються на основі чітко визначених цілей, які відповідають державним пріоритетам.
3. Регіональне управління. Метод активно впроваджується на рівні місцевого самоврядування для вирішення питань регіонального розвитку. Наприклад, обласні програми з енергоефективності або розвитку малого бізнесу спрямовані на досягнення конкретних показників, таких як зменшення споживання енергії чи створення нових робочих місць.

Практика використання програмно-цільового методу демонструє його ефективність як інструменту досягнення суспільно важливих цілей. Однак для його успішного впровадження необхідно подолати наявні труднощі, зокрема шляхом підвищення кваліфікації кадрів, забезпечення прозорості процесів і вдосконалення інструментів моніторингу та оцінки. У перспективі широке застосування ПЦМ сприятиме сталому розвитку України та підвищенню якості державного управління. [4]

Програмно-цільовий метод (ПЦМ) є ефективним інструментом державного управління, але його застосування потребує постійного вдосконалення для досягнення максимальної результативності. З огляду на виклики сучасного суспільства та специфіку державних процесів, удосконалення ПЦМ є важливою складовою модернізації управлінської системи.

Удосконалення програмно-цільового методу є необхідною умовою для підвищення ефективності державного управління. Це вимагає системного підходу, що включає підготовку кадрів, оновлення законодавчої бази, використання сучасних технологій та залучення громадськості. [5] Реалізація цих заходів дозволить не лише підвищити ефективність використання ресурсів, але й забезпечити сталий розвиток суспільства та зміцнити довіру громадян до державних інститутів.

Програмно-цільовий метод є важливим інструментом у сучасному державному управлінні, що сприяє ефективному використанню ресурсів, досягненню конкретних цілей і підвищенню результативності управлінських процесів. Теоретичні основи методу забезпечують базу для його застосування, а практична реалізація демонструє значний потенціал у вирішенні соціально-економічних завдань на національному та регіональному рівнях.

Незважаючи на наявні переваги, впровадження ПЦМ супроводжується певними труднощами, такими як недостатня кваліфікація кадрів, обмеженість аналітичної бази та опір змінам. Удосконалення цього підходу вимагає

комплексних заходів, включаючи підготовку спеціалістів, модернізацію законодавчої бази, впровадження сучасних інформаційних технологій, а також посилення громадського контролю.

Застосування програмно-цільового методу в державному управлінні сприяє підвищенню прозорості, підзвітності та довіри до органів влади. Його розвиток і вдосконалення є запорукою сталого розвитку суспільства, ефективного реагування на сучасні виклики та підвищення якості державного управління загалом.

Література

1. Козлова І. В. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі: теорія і практика / І. В. Козлова. — Київ: Видавництво "Освіта України", 2016. — 250 с.
2. Костенко І. О. Теоретичні аспекти програмно-цільового управління в органах державної влади / І. О. Костенко // Наукові праці Національної академії управління. — 2014. — Т. 17, № 1. — С. 45-59.
3. Шевченко І. П. Аналіз програмно-цільового методу в Україні: проблеми та перспективи впровадження / І. П. Шевченко. — Київ: Наукова думка, 2018. — 188 с.
4. Sullivan, R. The Program Planning Process: A Guide for State and Local Governments / R. Sullivan // Public Administration Review. — 2012. — Vol. 72, Issue 4. — P. 405–418. URL: <https://www.jstor.org/stable/41938052>
5. Світлана А. М. Удосконалення програмно-цільового методу в бюджетному процесі в Україні / А. М. Світлана // Бюджетна політика. — 2015. — Т. 4, № 56. — С. 67-82.

УДК 351.82:504

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕЗИЛЬЄНТНІСТЮ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

*Лелеченко Н.В., аспірантка
кафедри публічного управління та адміністрування,
Національний авіаційний університет.*

Публічне управління резильєнтністю територій передбачає формування та реалізацію комплексу заходів, стратегій, механізмів та інструментів, які спрямовані на зміцнення здатності територіальних одиниць (міст, сіл, регіонів) до адаптації та відновлення після різних потрясінь, викликів і загроз, спричинених військовими діями, природними катастрофами, економічними кризами, соціальними чи політичними потрясіннями тощо.

Сучасні виклики та загрози сталому розвитку України значною мірою викликані російською військовою агресією і є тим чинником, під впливом якого держава спрямовує свої зусилля на забезпечення стійкості регіонів (територій) шляхом розв'язання проблем у питаннях життєзабезпечення місцевих громад.

На жаль, російська військова агресія проти України завдала непоправної

шкоди населенню, довкіллю та екології.

Так, за інформацією Міністерки захисту довкілля та природних ресурсів України С. Гринчук на Конференції ООН з питань зміни клімату (COP29), яка проходила в листопаді 2024 р., від початку повномасштабного вторгнення в Україну РФ вчинила проти довкілля понад 6,5 тис. злочинів. Понад 6 млн українців довелося шукати тимчасовий захист у різних країнах Європи, що призвело до додаткових 3,3 млн т викидів CO₂. Загальний обсяг викидів парникових газів, спричинених війною, становить 180 млн т [4].

За 1000 днів повномасштабної війни екологічна шкода, завдана воєнними діями, оцінюється приблизно в 71 млрд доларів. Унаслідок обстрілів і лісових пожеж в атмосферу додатково потрапило 180 млн т діоксиду вуглецю (CO₂). Продукти горіння, викинуті в повітря внаслідок російських ракетних ударів потрапили до Румунії, Молдови, Болгарії, Угорщини, Латвії, Литви, Естонії, Сербії, Хорватії та Польщі [5].

Через бойові дії та лісові пожежі за майже три роки війни потенціал поглинання парникових газів українськими лісами зменшився на 1,7 млн т. Відповісти на питання, скільки гектарів лісу згоріло внаслідок бойових дій в Україні, наразі неможливо. За попередніми розрахунками UWEC Work Group, загалом внаслідок війни постраждали 104 тис. га лісів. Це приблизний підрахунок постраждалих лісів (в тому числі й знищених бойовими діями) по всій території України. Держлісагентство України наводить цифри – 900 га лісів. Втім, це стосується повністю знищених лісів, які можливо обстежити натурно – тобто на безпечній, підконтрольній території України. Тому є й інша інформація, що загалом через війну в Україні вже знищено 3 млн га лісів [4].

Слід зазначити, що попри те, що війна ще триває, Україна уже активно працює над відновленням. Територію, де ліс вигорів, спочатку розмінують, а згодом – засаджують новими деревами. Так, щоб компенсувати втрати лісу внаслідок лісових пожеж, в країні умовах війни вже було висаджено 555 млн дерев на площі понад 75 тис. га [4].

Загалом, від бойових дій постраждало 20% всіх природоохоронних територій України. Аби відновити знищені природоохоронні території потрібно багато часу та коштів. Окрім того, їх втрату можна компенсувати шляхом створення нових природоохоронних територій задля виконання державних зобов'язань, встановлених міжнародними угодами про збільшення площі природоохоронних територій. Однак, про відновлення екосистем мова може йти лише після того, як територія буде очищена від вибухонебезпечних предметів: тільки тоді можна буде розпочати очищення від згарищ та планування заходів із відродження унікальної природи України.

На жаль, станом на кінець 2024 р. забруднена вибухонебезпечними предметами територія України становить 139 тис. км², однак з допомогою країн-партнерів уже розміновано біля 35 тис. км² території України [4].

З метою притягнення країни-агресора до відповідальності, Офісом Генерального прокурора в Україні станом на листопад 2024 р. відкрито 222 кримінальних провадження щодо російських воєнних злочинів проти довкілля, серед них як екоцид кваліфіковано 14 справ. Наразі, Державна екологічна

інспекція України зазначає, що збитки довкіллю становлять 3,1 трлн. грн., і це при тому, що на початку 2024 р. зазначена цифра була значно меншою – 2,2 трлн грн. При цьому, станом, на кінець 2024 р. шкода від забруднення та засмічення водних ресурсів і морських вод становила 84,65 млрд грн [2].

Збитки від пожеж складають левову частку серед усіх наслідків війни на довкілля. В кінці 2023 р. шкоди атмосферному повітрю через його забруднення внаслідок горіння нафтопродуктів було завдано майже на 47 млрд грн. Наприкінці 2024 р. ця цифра збільшилася майже втричі та склала більш як 138 млрд грн. Загалом шкода, завдана атмосферному повітрю, включаючи наслідки горіння лісів, їх знищення та викиди забруднювальних речовин у повітря, складає 756 млрд грн [5].

Для відновлення забрудненого повітря необхідно компенсувати негативний вплив зменшенням шкідливих викидів, а також впровадженням відновлюваних джерел енергії, які замінять викопне паливо і зможуть суттєво знизити викиди вуглецю.

Наразі в рамках зеленої відбудови Україна робить акцент на збільшенні частки зеленої енергетики. Ця мета також прописана і в Стратегії низьковуглецевого розвитку України до 2050 року, яка була розроблена у 2018 році та оновлена в 2024 р. з урахуванням сучасних викликів. Нова стратегія сприятиме подальшій трансформації внутрішнього ринку та його інтеграції з європейським, зокрема, в частині запровадження торгівлі викидами та застосування механізму вуглецевого коригування імпорту (СВАМ) [2].

Орім того, Україна активно впроваджує «зелені» ініціативи. Так, на Конференції ООН з питань зміни клімату (COP29) було представлено понад 50 екологічних ініціатив держави, бізнесу та громадськості – технології цифровізованого землеробства, розробки у сфері відновлюваної енергетики та розмінування, стартапи, що створюють папір з опалого листя, ловці вуглекислого газу, екологічна альтернатива пінопласту, мобільні заводи-принтери та інші українські інновації, що вже використовують у США, Великій Британії та Японії [5].

Окреслюючи сучасні проблеми та механізми публічного управління резильєнтністю територій в умовах війни в Україні, не можна оминати увагою той факт, що з початку російського вторгнення захист мирних громадян від ракетних атак, дронівих та гарматних обстрілів став одним з головних викликів для держави. Довоєнна система цивільного захисту не була розрахована на загрози такого рівня, проте поступово в Україні відбуваються та будуть продовжуватись якісні зміни в цій сфері.

Адже з початком війни 24 лютого 2022 р., стало зрозуміло, що в країні критично не вистачає місць, де цивільним громадянам можна сховатися та відчутти себе у відносній безпеці. Більшість укриттів та бомбосховищ за останні десятиріччя прийшли у занепад, а частина з них за часи незалежності взагалі стала власністю бізнес-структур. Більше того, діюче законодавство та державні будівельні норми не передбачали обов'язкового будівництва укриттів та сховищ на більшості цивільних об'єктах. На практиці це призводило до того, що

забудовники в нових житлових будинках, як правило, не планували таких приміщень, адже головною метою було отримання прибутків [1].

Таким чином, існуюча до вторгнення російських військ в Україну система захисту цивільного населення не відповідала тій реальності, в якій опинилися громадяни в умовах війни. Населенню потрібно не тільки періодично ховатися у метро чи інших сховищах, але ще й працювати та навчатися. Тому посилення захисту цивільного населення в умовах війни є важливим питанням сьогодення.

До зміни цієї ситуації має привести ухвалений Верховною Радою України Закон України від 29 липня 2022 р. № 2486-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій», який посилює вимоги до цивільного захисту населення під час планування та забудови територій [3].

Так, відтепер містобудівна документація повинна містити розділ щодо інженерно-технічних заходів цивільного захисту, без якого затвердження проекту забороняється. Також суттєво змінені вимоги до проектною документації на будівництво об'єктів на яких постійно перебуватимуть понад 50 осіб або періодично перебуватимуть понад 100 осіб. Тепер вона обов'язково повинна передбачати розділ щодо заходів цивільного захисту, проектні рішення якого мають забезпечувати доступність для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення [3].

Ще однією важливою складовою у побудові сучасної системи захисту цивільного населення в Україні має стати раннє попередження про російські обстріли та побудова ешелонованої системи протиповітряної оборони з акцентом на новітні зенітно-ракетні комплекси (ЗРК), які здатні збивати більшість російських повітряних цілей. Передані Україні ЗРК «NASAMS» та «IRIS-T», отримання ЗРК «Patriot» дозволило зменшити рівень зазначеної небезпеки. Однак наша країна має значно більші потреби в цих системах для закриття неба від російських ракет [1].

Тільки за умови організації належного цивільного захисту можна буде говорити про повернення додому мільйонів українських біженців та внутрішньо переміщених осіб. Також без належного захисту громадян та цивільних об'єктів навряд чи можна буде розраховувати на економічний розвиток територіальних громад та високу зацікавленість інвесторів у розвитку бізнесу в Україні. Саме тому, захист місцевих громад, захист кожного громадянина держави має стати головним завданням публічного управління резильєнтністю територій в Україні.

Загалом, безпека, економіка, соціум, екологія, культура – всі ці сфери тісно пов'язані одна з одною, а тому без підтримки кожної з них неможливо забезпечити сталий розвиток територіальних громад. Саме в цьому полягає суть концепції сталого розвитку, яка дозволяє досягти балансу між вирішенням соціально-економічних проблем та екології та зробити територіальні громади дійсно комфортними для проживання. Це саме те, що здатне зробити села, міста, регіони привабливими не тільки для населення, а й для туристів, інвесторів та потенційних жителів, а також можливість набути територіальним громадам позитивного екологічного статусу. Майбутнє України саме за тими територіальними громадами, які здатні розвиватися в гармонії з природою, а

результативні механізми публічного управління мають всебічно сприяти цьому.

Отже, механізми публічного управління резильєнтністю територій мають активно сприяти інтеграції різних рівнів управління, залученню громадськості та інституцій до процесів відновлення, а також забезпечити ефективне використання наявних ресурсів і можливостей для забезпечення стійкості розвитку місцевих громад.

Література.

1. В Україні посилять цивільний захист. URL: <https://businessua.com/suspilstvo/86346v-ukraini-posilyat-civilnii-zahist.html>

2. Губарева В., Анцявічюте Ю. 5 еконаслідків війни росії проти України за 2024 рік та що нам з цим робити. URL: <https://rubryka.com/article/naslidky-vijny-dlya-dovkilliya-ukrayiny/>

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2486-20#Text>

4. Зеняк І. За час повномасштабного вторгнення рф вчинила проти довкілля України понад 6,5 тис. злочинів. URL: <https://v-variant.com.ua/za-chas-povnomasshtabnoho-vtorhnennia-rf-vchynyla-proty-dovkillia-ukrainy-ponad-6-5-tys-zlochyniv/>

5. Ліпич О. Територія забруднень перевищила площу Греції: встановлено масштаб шкоди, завданої Росією українській природі за 1000 днів війни. URL: <https://war.obozrevatel.com/ukr/teritoriya-zabrudnen-perevischila-ploschu-gretsii-vstanovleno-masshtab-shkodi-zavdanoi-rosieyu-ukrainskij-prirodi-za-1000-dniv-vijni.htm>

УДК 352.075

ДОСТУПНІСТЬ ДЛЯ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТ УКРАЇНИ

Малюхова Юлія Іванівна, аспірант

кафедри менеджменту і публічного адміністрування

Харківський національний університет

міського господарства імені О. М. Бекетова

Безбар'єрна інфраструктура – це не лише ознака сучасного суспільства, але й необхідність для забезпечення рівних можливостей для всіх громадян, включаючи маломобільні групи населення. Ю. Тер-Арутюнан роз'яснює поняття «маломобільні групи населення», до яких належать «люди, яким складно пересуватися й долати перешкоди на шляху: особи з інвалідністю, з поганим чи взагалі відсутнім зором, люди старшого віку, діти до трьох років, вагітні, батьки з дитячими візками, а також ті, що мають травми чи переломи, проблеми зі здоров'ям (вади серця, хвороби легенів, опорно-рухового

апарату), подорожують з валізами, переміщують вантажі та багато інших» [1]. В Україні ця проблема пересування маломобільних груп населення залишається актуальною, незважаючи на зусилля щодо її вирішення.

Основними викликами для інфраструктури міст є недостатня адаптація громадського транспорту, відсутність безбар'єрного доступу до будівель, проблеми осучаснення інфраструктури вулиць, низький рівень обізнаності суспільства про можливості сучасної інфраструктури. Більшість автобусів, тролейбусів та маршрутних таксі не обладнані пандусами або низькою підлогою. Навіть якщо така інфраструктура є, вона часто не функціонує належним чином через відсутність обслуговування.

Багато адміністративних, комерційних та житлових будівель не мають пандусів, ліфтів або спеціальних підйомників. Навіть там, де такі елементи передбачені, їхній стан залишає бажати кращого. Інтер'єри будівництва повинні відповідати стандартам доступності для всіх категорій населення. Це включає наявність інклюзивних санвузлів у вільному доступі, використання тактильних покажчиків для орієнтування та написів шрифтом Брайля. Важливо також забезпечити розташування столів, інформаційних вказівників та інших елементів на зручній висоті, що дозволяє комфортно ними користуватися.

Проблеми з інфраструктурою вулиць – це тротуари з високими бордюрами, відсутність тактильної плитки для людей із вадами зору, нерівні поверхні – усе це створює додаткові труднощі для маломобільних осіб. Перший крок до зміни підходу до простору організації – це відмова від підземних і надземних переходів як єдиного рішення. Кожен мешканець має право на безпечний і безбар'єрний перехід, адже доступність підземних переходів не вирішує проблему.

Проблема доступності для маломобільних груп населення часто залишається поза увагою через недостатнє усвідомлення її важливості як серед громадян, так і серед посадовців, відповідних за розвиток інфраструктури. Брак розуміння того, що безбар'єрне середовище є основою рівноправного суспільства, причиною знешкодження потреб маломобільних осіб. Впровадження сучасних технологій та інноваційних рішень у плануванні й облаштуванні інфраструктури ускладнюється в період військового стану. Більше завдяки підвищенню обізнаності, впровадженню нових розробок і посиленню відповідальності чиновників можна забезпечити створення інклюзивного середовища, яке відповідає європейським стандартам.

Для перспективного розвитку інфраструктури необхідними є: імплементація міжнародних стандартів, фінансування та контроль за впровадженням сучасної інфраструктури, освітні програми та кампанії для формування громадської думки щодо необхідності змін в інфраструктурі, Використання досвіду країн ЄС у проектуванні міської інфраструктури дозволить забезпечити доступність для всіх груп населення.

Збільшення фінансування на створення та підтримку безбар'єрного середовища є одним із ключових чинників забезпечення рівних можливостей

для всіх громадян. Достатній рівень інвестицій дозволяє реалізовувати об'єкти з облаштування інклюзивної інфраструктури, таких як пандуси, ліфти, тактильні елементи, доступні громадські простори та транспорт. Крім того, фінансування сприяє модернізації існуючих об'єктів, забезпечуючи їх відповідність сучасним стандартам доступності. Важливо також спрямовувати ресурси на навчання фахівців, які залучаються плануванням і впровадженням таких рішень, а також на просвітницькі кампанії для підвищення суспільної свідомості щодо важливості безбар'єрного середовища. Також необхідно посилити контроль за виконанням будівельних норм.

Підвищення обізнаності суспільства через освітні програми, інформаційні кампанії та співпрацю з громадськими організаціями сприятиме формуванню інклюзивного мислення. Використання інноваційних рішень, таких як мобільні додатки для навігації, автоматизовані підйомники та розумні світлофори, може значно полегшити життя маломобільних груп населення. Використання сучасних інноваційних рішень відкриває нові можливості для створення комфортного середовища для маломобільних осіб.

Таким чином, мобільні додатки для навігації не можуть швидко розмістити безбар'єрні маршрути, інформують про наявність пандусів, ліфтів чи доступних входів до будівель. Автоматизовані підйомники забезпечують зручний доступ до транспорту або приміщень, долаючи архітектурні бар'єри. Розумні світлофори, оснащені дорогами звуковими сигналами та системами адаптивної регуляції, сприяють безпечному переходу для осіб з обмеженою мобільністю чи вадами зору. Такі технології не тільки полегшують повсякденне життя, але й сприяють інтеграції маломобільних груп населення.

Отже, доступність для маломобільних груп – це не лише питання комфорту, але й права на гідне життя. Українські міста мають великий потенціал для створення безбар'єрного середовища, однак для цього потрібні системні зміни. Інвестиції в інфраструктуру, посилення контролю та формування інклюзивного мислення – ключові кроки до побудови міст, доступних для всіх. Лише спільними зусиллями держави, бізнесу та суспільства можна досягти цієї важливої мети.

Література

1. Тер-Арутюнан Ю. Нам потрібна доступна інфраструктура. Що для цього можна зробити. URL: https://tvoemisto.tv/blogs/dostupnist_maie_staty_priorytetom_dlya_rozvytku_infrastruktury_lvova_shcho_dlya_tsogo_mozhna_zrobyty_zaraz_154460.html

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

*Мартюшов Д. В., студент 4-го курсу
Навчально-наукового інституту економіки і менеджменту
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

*Гайдученко С. О., д-р наук з держ. упр.,
проф. кафедри менеджменту і публічного адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Політична та економічна ситуація в Україні чітко продемонструвала низьку ефективність державної політики в забезпеченні енергетичної безпеки, яка проводилася з моменту здобуття незалежності.

Основні законодавчі акти не визначили чітких завдань і повноважень органів державної влади у сфері енергетичної безпеки. Це призвело до суперечливості правових засад державної політики в цій сфері, недостатньої системності правового регулювання суспільних відносин, а також відсутності комплексного підходу до використання засобів, механізмів і інструментів, передбачених відповідним законодавством.

На сьогодні формування цілісної та ефективної державної політики у сфері енергетичної безпеки залишається складним завданням через декларативний характер і взаємну неузгодженість чинних законодавчих актів, брак об'єктивного розуміння реального стану енергетичної безпеки та визначення пріоритетів у боротьбі з існуючими загрозами, а також через недосконалість механізмів державного регулювання.

Переважання галузевих і відомчих інтересів у процесі ухвалення управлінських рішень, а також відсутність ефективної координації між усіма заінтересованими установами унеможливають створення дієвої системи оперативного реагування на виклики та загрози в сфері енергетичної безпеки.

Отже, розробка та впровадження державної політики в сфері енергозабезпечення є ключовою складовою соціально-економічного розвитку України. Проте реалізація цієї політики значно ускладнюється в умовах реформ децентралізації, які супроводжуються хаотичними та несистемними діями. Такі дії не лише не сприяють досягненню цілей енергозбереження, а й призводять до неефективного використання обмежених фінансових ресурсів на нерентабельні проекти, що підсилює соціальну недовіру до органів влади.

За таких умов, покращення ситуації в сфері енергозабезпечення можливе лише за умови впровадження в пріоритети державної політики сучасних інструментів публічного управління. Одним із ефективних механізмів є застосування системи державно-приватного партнерства, яка успішно використовується в різних сферах суспільного та державного життя. Цей підхід сприяє зменшенню ризиків, розподілу

управлінського навантаження між державою та приватним сектором, забезпеченню прозорості та обґрунтованості реалізації проектів, а також підвищенню довіри громадян до владних структур.

Окремим важливим напрямом такого партнерства може стати запровадження державних кредитних гарантій для будівництва підприємств з виробництва альтернативного палива, відповідного транспорту та створення логістичних мереж для їх обслуговування. На сучасному етапі розвитку України актуальним залишається також розроблення та прийняття спеціальної програми, спрямованої на зниження енергоємності виробництва найбільшими компаніями, які становлять основну частину промислового сектору.

У реалізації зазначених напрямів державно-приватного партнерства доцільно суттєво розширити повноваження органів місцевого самоврядування у сфері прийняття локальних нормативно-правових актів. Це дозволить ефективніше регулювати заходи спільної підтримки використання альтернативних джерел енергії з урахуванням природно-географічних особливостей регіону та специфіки територіальних громад.

Таким чином, підхід до розвитку галузі енергозабезпечення на основі державно-приватного партнерства сприятиме гармонійному розвитку як регіональної, так і загальнодержавної економіки. Він також забезпечить підвищення ефективності використання енергоресурсів і зміцнення енергетичної безпеки України, що обґрунтовує необхідність подальших досліджень цієї проблематики.

Література:

1. Перегуда Є.В., Стойко О.М., Деревінський В.Ф., Семко В.Л., Мамонтов І.О., Місержи С.Д. Політика енергоефективності та енергозбереження як чинник національної консолідації : проблеми формування та реалізації : Монографія. Київ-Тернопіль : «Бескиди», 2018. 203 с.

2. Шведун В. О. Розробка та впровадження державної політики України з енергозбереження й енергоефективності. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 12. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1342>

УДК 354.1+378

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ ДО СУЧАСНИХ ВИМОГ

*Павленко Т.Ю., к.е.н.,
доц., кафедри економіки та публічного управління
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Павленко В.М., д.т.н.,
проф., кафедри композиційних конструкцій
і авіаційного матеріалознавства
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Цифрова трансформація закладу вищої освіти є ключовим фактором, що визначає його конкурентоспроможність та здатність відповідати сучасним викликам суспільства. В умовах глобальної диджиталізації та розвитку інформаційних технологій, заклади вищої освіти мають адаптувати надання освітніх послуг, інфраструктуру та управлінські процеси до сучасних реалій. Цифрова трансформація передбачає інтеграцію цифрових технологій у всі аспекти діяльності закладу вищої освіти (ЗВО), що змінює підходи до надання освітніх послуг [1] та управління, і це не лише впровадження нових технологічних рішень, але й переосмислення освітніх стратегій, методів та цілей з урахуванням можливостей, які надають сучасні цифрові інструменти.

В роботі [2] автори акцентують увагу на тому, що розвиток ЗВО в новій соціальній реальності неможливий без комплексної трансформації, шляхом запровадження нових моделей управління, що базуються на гнучкості та адаптивності, інтеграції цифрові технології у всі сфери функціонування ЗВО та розвитку партнерства на національному та міжнародному рівнях.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 року №286-р схвалено Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки [3], в якій визначено напрями розвитку системи вищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства та економіки країни, а також основні характеристики, що повинні бути сформовані до 2032 року. В основу цієї Стратегії покладені прагнення України стати рівноправним членом європейської спільноти, а визначені нею стратегічні та операційні цілі відповідають зобов'язанням України згідно з Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [4].

Стратегічними цілями, які наведені в Стратегії [3] є: ефективність управління в системі вищої освіти, що є соціально відповідальною; довіра громадян, держави та бізнесу до освітньої, наукової, інноваційної діяльності закладів вищої освіти; забезпечення якісної освітньо-наукової діяльності, конкурентоспроможної вищої освіти, яка є доступною для різних верств населення; інтернаціоналізація вищої освіти України; привабливість закладів вищої освіти для навчання та академічної кар'єри.

Для досягнення стратегічної цілі 2 (довіра громадян, держави та бізнесу до освітньої, наукової, інноваційної діяльності закладів вищої освіти), одним із завдань є цифрова трансформація процесів управління, регулювання та моніторингу в закладах вищої освіти та ефективне використання цифрових (дистанційних) технологій в освітньому процесі. Виконання цього завдання сприятиме формуванню в ЗВО більш гнучкого, доступного та ефективного інноваційного середовища, що відповідатиме викликам часу та суспільства.

Використання цифрових технологій в освітньому процесі розширює можливості для надання освітніх послуг завдяки інтеграції сучасних платформ, ресурсів та інструментів, що сприяє розвитку інноваційної освітньої екосистеми ЗВО. Персоналізовані навчальні платформи дозволяють аналізувати

індивідуальні можливості студентів та адаптувати освітні програми під замовника. Використання цифрових технологій зменшує бар'єри для доступу до отримання освітніх послуг, як для студентів з обмеженими фізичними можливостями, так і тих, хто мешкає в інших містах або країнах. Використання систем для обміну даними, електронних баз академічних досягнень студентів, платформ для стажувань дозволяє залучати стейкхолдерів до активної участі в освітньому процесі.

Цифрова трансформація процесів управління та моніторингу в ЗВО сприяє прозорості, гнучкості та оперативності прийняття управлінських рішень. Електронні системи управління дозволяють оптимізувати розподіл ресурсів. Використання цифрових платформ для збору й аналізу даних сприяє ухваленню стратегічних рішень на основі актуальних даних. Інтеграція електронного документообігу скорочує час на адміністрування процесів, підвищуючи оперативність у вирішенні завдань. Онлайн-інструменти комунікації забезпечують ефективну взаємодію між адміністрацією, студентами, співробітниками та партнерами. Системи прогнозування на основі штучного інтелекту дозволяють моделювати сценарії розвитку та адаптувати управлінські стратегії до сучасних викликів.

Таким чином, цифрова трансформація закладів вищої освіти є важливим етапом розвитку, який забезпечує їх конкурентоспроможність і здатність відповідати вимогам сучасного суспільства. Інтеграція цифрових технологій в освітні та управлінські процеси відкриває нові можливості для покращення якості освіти, збільшення доступності навчання та підвищення ефективності управління. Окрім технологічних інновацій, цифрова трансформація вимагає переосмислення освітніх стратегій, адаптації до нових соціальних і економічних реалій, а також розвитку гнучких моделей управління. Успішна реалізація цифрової трансформації сприятиме створенню більш ефективної, доступної та інноваційної освітньої екосистеми, яка буде готова до викликів майбутнього.

Література

1. Lazarenko N., Napchuk Y. E-learning and artificial intelligence as key factors in the digital transformation of higher education: challenges, opportunities and development prospects // *Pedeutology*. – 2024. – Vol. 2, No. 1. – P. 7–13. – DOI: [https://doi.org/10.31652/3041-1203-2024\(1\)-7-13](https://doi.org/10.31652/3041-1203-2024(1)-7-13).

2. Куліков, П. М. Шляхи розвитку закладів вищої освіти в новій соціальній реальності монографія / П. М. Куліков, М. З. Згуровський, В. І. Луговий. - Київ КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2022. - 244 с.

3 Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#n12>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.01.2025.

4 Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 р. № 1678 – VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.01.2025.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІМПЕРАТИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Палюх В.В., докторант

Національного університету цивільного захисту України

В умовах глобальних викликів та військової агресії проти України відбувається трансформація ключових факторів конкурентоспроможності держав. Конкурентні переваги все менше визначаються наявністю природних ресурсів і все більше залежать від здатності генерувати та впроваджувати інновації, особливо в оборонній та безпековій сферах. Економічне зростання сьогодні є процесом накопичення не лише матеріального капіталу, але й, насамперед, знань та технологій.[3]

Аналіз сучасних тенденцій свідчить про критичну важливість розвитку інноваційного потенціалу вищої освіти для забезпечення національної безпеки та конкурентоспроможності України. В умовах війни особливого значення набуває підготовка фахівців для стратегічних галузей: військово-промислового комплексу, кібербезпеки, критичної інфраструктури. Дослідження міжнародного досвіду показує, що найвищих показників досягають країни, які забезпечують системний розвиток трьох ключових компонентів: політичної волі керівництва держави, наукового потенціалу та підтримки бізнесу. [2] В Україні, попри значний науковий потенціал, існує розрив між освітою, наукою та реальним сектором економіки. Особливо гостро це проявляється у недостатній кількості спеціалістів з технічних та інженерних спеціальностей, критично важливих для відбудови країни. Аналіз стану вищої освіти України демонструє необхідність її суттєвої модернізації відповідно до викликів воєнного часу. Серед ключових проблем: недостатня матеріально-технічна база, застарілі методи навчання, слабка інтеграція з міжнародною науковою спільнотою. Водночас війна стала каталізатором позитивних змін: впровадження дистанційних технологій, розвиток міжнародної співпраці, посилення практичної складової навчання. [1]

В умовах підготовки до післявоєнної відбудови особливого значення набуває формування нової генерації фахівців, здатних працювати в умовах високої невизначеності та швидких змін. Ключовими компетенціями стають: здатність до безперервного навчання, критичне мислення, цифрова грамотність, вміння працювати в команді та приймати рішення в кризових ситуаціях. Для забезпечення ефективною трансформації системи вищої освіти необхідно зосередитись на таких напрямках: розвиток державно-приватного партнерства у сфері освіти і науки, створення інноваційних освітніх хабів, посилення міжнародної академічної мобільності, впровадження дуальної освіти, розвиток військово-технічних спеціальностей. Особливу увагу слід приділити розвитку наукового потенціалу університетів через створення дослідницьких центрів, лабораторій, технопарків. Це дозволить не лише підвищити якість освіти, але й забезпечити розробку інноваційних рішень для потреб оборони та відбудови

країни. Таким чином, інноваційний розвиток вищої освіти є критично важливим фактором забезпечення національної конкурентоспроможності України в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови. Успішна реалізація окреслених напрямів модернізації освітньої системи дозволить підготувати фахівців, здатних ефективно відповідати на сучасні виклики та забезпечувати сталий розвиток держави.

Література:

1. Воробйова О.П., Дебич М.А., Луговий В.І., Оржель О.Ю., Слюсаренко О.М., Таланова Ж.В., Трима К.А. Механізми оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції: монографія. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. 220 с.
2. Жиляєв І.Б., Ковтунець В.В., Сьомкін М.В. Вища освіта України: стан та проблеми. Київ: Науково-дослідний інститут інформатики і права НАПРН України, 2021. 96 с.
3. Нацюк І.М. Інноваційні стратегії в системі вищої освіти: проблеми та перспективи. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2022. № 1. С. 89-96.
4. Стрельцов В.Ю. Розвиток вищої освіти України в умовах воєнного стану. Вісник НАДУ при Президентові України. 2022. №2. С. 123-129.
5. Шевченко Л.С. Стратегічне управління університетом: конкурентні виклики та відповіді. Економіка України. 2021. №6. С. 49-59.

УДК 351.861

ВІДНОВЛЕННЯ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ: ПУБЛІЧНО- УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ

Помаза-Пономаренко Аліна Леонідівна

*д.держ.упр., с.д., завідувач науково-дослідної лабораторії з дослідження проблем управління у сфері цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту України*

Тарадуда Дмитро Віталійович

*к.т.н., доц., доцент кафедри ліквідації надзвичайних ситуацій
інституту післядипломної освіти
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*

Держава-агресор здійснює цілеспрямовані масовані ракетно-дронові обстріли критичної інфраструктури України. Від початку повномасштабної зовнішньої агресії ці обстріли набули масованого та регулярного характеру. У період з 2022 р. по 2024 р. рф здійснила понад 11 тис. ракетно-дронових обстрілів території України. Відтак, набувають актуальності наукові розвідки щодо визначення стану нанесених збитків вітчизняній критичній інфраструктурі та шляхів її відновлення.

Щодо першого аспекту (оцінювання збитків), то варто відзначити таке: критична інфраструктура України представляє собою складну технічну структуру, що перейшла у спадок від Радянського союзу [3–4; 5]. Власне кажучи, вона була побудована за типовими радянськими проектами 50-60 років ХХ століття [там само]. З огляду на це потрібно говорити про сучасну проблему, пов'язану зі значним зношенням обладнання й устаткування, наявного на вітчизняних об'єктах критичної інфраструктури (далі – КІ). Складності ситуації додає те, що ракетно-дронові обстріли рф вітчизняної КІ сприяють виникненню НС на її об'єктах, що загрожують стрімким викидом небезпечних речовин в атмосферу, водойми, ґрунти тощо [там само].

Інформація щодо нанесених збитків довікллю України внаслідок збройної агресії рф у період з 24.02.2022 р. по 19.04.2024 р. представлена в табл. 1. Держава-агресор нанесла шкоду всім складникам екологічної сфери України, і в т.ч. через руйнацію об'єктів КІ. Процеси впливу забруднень на атмосферу через їх складність можна описувати на основі спостережень на регулярній основі [5]. Щодо збитків нанесених рф через обстріли української критичної інфраструктури, то відповідна інформація представлена в табл. 2.

Щодо заходів із відновлення КІ та подолання наслідків її руйнації в Україні через ракетно-дронові обстріли рф, то (із моменту початку повномасштабної агресії рф) було зреалізовано таке: 02.11.2022 р. Швейцарія виділила Україні майже \$100 млн на термінове відновлення енергетичних об'єктів; 18.11.2022 р. українська влада почала розгортати по всій країні «Пункти незламності»; 23.11.2022 р. в Європарламенті була започаткована ініціатива «Генератори надії»; у грудні 2023 р. Нідерланди надали Україні допомогу на суму 120 мільйонів євро на підтримку на енергетики тощо [2].

Таблиця 1. Збитки довікллю України внаслідок збройної агресії рф у період з 24.02.2022 р. по 19.04.2024 р.

№ з/п	Назва збитків довікллю внаслідок збройної агресії рф	Показники збитків довікллю внаслідок збройної агресії рф (тн., м ² , м ³ , кг)
1	Горіння нафтопродуктів	3,06 млн. тн.
2	Лісові пожежі	67,0 тис. га
3	Інші загоряння	2,4 млн. м ²
4	Забруднення водних об'єктів	1,8 тис. тн.
5	Засмічення водних об'єктів	36,4 млн. кг
6	Засмічення земель	19,1 млн. м ²
7	Забруднення ґрунтів	788,1 тис. м ²
8	Усього	–

Джерело: складено на підставі [5].

Міністр енергетики Г. Галущенко оголосив про план будівництва в Україні 4 атомних блоків. У разі реалізації цього проекту Хмельницька АЕС мала б стати найбільшою атомною станцією в Європі. Станом на початок січня 2025 р. даний план так і не було зреалізовано, хоча у 2024 р. Норвегія виділила понад 450 млн

доларів грантової підтримки енергетичному сектору України [1].

Таблиця 2. Загальна оцінка обсягів нанесених рф збитків критичній інфраструктурі України станом на червень 2023 року

№ з/п	Назва сектору критичної інфраструктури	Загальна оцінка збитків, млрд доларів США
1	Сектор житлової забудови	55,9
2	Інфраструктура	36,6
3	Промисловість	11,4
4	Освітня сфера	9,7
5	АПК	8,7
6	Енергетичний сектор	8,8
7	Фонд лісового господарства	4,5
8	Транспортна інфраструктура	3,1
9	Система охорони здоров'я	3,1
10	Комунальне господарство	2,7
11	Торгівля	2,6
12	Культура, спорт, туризм	2,4
13	Адміністративні будівлі	0,5
14	Цифрова інфраструктура	0,5
15	Соціальний сектор	0,2
16	Фінансовий сектор	0,2
17	Усього	150,5

Джерело: складено на підставі [6, с. 12]

Отже, збитки, нанесені рф об'єктам КІ України, є значними. Їх відшкодування є обов'язком держави-агресора. У той же час, кошти виділені в межах міжнародної технічної підтримки для відновлення КІ мають раціонально використовуватись, щоб забезпечити безпечне її функціонування за будь-яких умов. Крім того, потрібно розвивати публічно-приватне партнерство у сфері КІ, адже значна її частина перебуває у приватній власності. У цьому контексті набувають актуальності наукові розвідки, спрямовані на визначення шляхів і засобів попередження надзвичайних ситуацій на об'єктах КІ, чому й будуть присвячені подальшу наукові дослідження.

Література:

1. Норвегія вже надала понад \$450 мільйонів грантів українському енергосектору. 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3818035-norvegia-vze-nadala-ponad-450-miljoniv-grantiv-ukrainskomu-energosektoru.html>
2. Помаза-Пономаренко А.Л. Збитки, нанесені бойовими діями об'єктам критичної інфраструктури в Україні: механізми оцінювання та відновлення // Успіхи і досягнення в науці. 2025. Вип. 1 (1). С. 601–61.
3. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Забезпечення стійкості системи державного регулювання об'єктів підвищеної небезпеки // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 4. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/3461>.
4. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Перспективи розвитку

публічного адміністрування як критичної інфраструктури // Матеріали XI Міжнародної науково-практичної он-лайн конференції «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України» (24.10.2024, м. Одеса). С. 131–133.

5. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Управлінські підходи до попередження надзвичайних ситуацій на об'єктах критичної інфраструктури та підвищеної небезпеки // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 1. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/5502/5557>.

6. Aebi S., Hauri A., Kamberaj J. Critical Infrastructure Resilience in Ukraine: Energy, Transportation, and Communication. URL: <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RR-Report-2024-Critical-Infrastructure-Resilience.pdf>.

351.1: 323.21

ЦИФРОВА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ФАКТОР ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТІЇ УЧАСТІ

*Руденко О. М., аспірант
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»
(курс 2, спеціальність 281
«Публічне управління та адміністрування»)*

У сучасному світі демократія участі набуває все більшої ваги як ефективний механізм залучення громадян до процесів прийняття управлінських рішень. Вона є важливим елементом сучасних демократичних систем, що дозволяє забезпечити прозорість, відповідальність та інклюзивність державного управління. У цьому контексті цифрова демократія виступає новаторським інструментом, який значно розширює можливості для участі громадян через інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у політичні та адміністративні процеси.

Розвиток цифрової демократії дозволяє вирішувати низку ключових завдань: від підвищення прозорості діяльності органів влади до активізації громадянської участі на локальному та регіональному рівнях. Цифрові платформи, соціальні мережі та інші технології відкривають нові шляхи для комунікації між владою та суспільством, надаючи можливість швидкого обміну інформацією, проведення онлайн-обговорень і голосувань. Це створює умови для побудови інклюзивних демократичних процесів, що враховують інтереси різних суспільних груп.

У науковому дискурсі, подекуди, ми можемо зустріти думку про те, що через відсутність однозначного визначення поняття «цифрова демократія» її ототожнюють з електронною демократією [1].

Проте, на нашу думку, ці поняття мають певну відмінність.

Електронна демократія зосереджується на застосуванні ІКТ для підтримки традиційних форм демократичного управління. Вона охоплює такі практики, як

електронне голосування, онлайн-консультації, подання петицій, публікація нормативно-правових актів і доступ до офіційної інформації через урядові вебпортали. Основна мета електронної демократії - підвищення прозорості, доступності та ефективності демократичних процесів через діджиталізацію існуючих інституційних механізмів.

Цифрова демократія, у свою чергу, має ширший концептуальний зміст, який передбачає трансформацію самої сутності демократичного управління завдяки впровадженню цифрових технологій. Вона включає не лише модернізацію існуючих практик, але й створення нових форм громадянської участі, таких як цифрові громадянські платформи, мобільні додатки для участі у місцевих ініціативах, а також використання соціальних мереж для обговорення політичних питань. Цифрова демократія часто спрямована на зміцнення горизонтальної комунікації між громадянами та органами влади, що виходить за межі вертикальних ієрархій, притаманних традиційній демократії.

У той час як електронна демократія орієнтована на підтримку й автоматизацію існуючих демократичних процесів, цифрова демократія акцентує увагу на інноваціях та адаптації демократії до реалій цифрового суспільства. Важливим аспектом цифрової демократії є інтеграція таких технологій, як блокчейн, штучний інтелект і великі дані, для аналізу громадської думки, забезпечення безпеки голосування та вдосконалення механізмів прийняття рішень.

Отже, електронна демократія розглядається як еволюційний крок у напрямку до цифрової демократії, яка, у свою чергу, прагне до революційної перебудови демократичних процесів у контексті цифрової трансформації суспільства. Підтвердженням цьому є вже класичні дослідження [2, 3], де наголошується, що «цифрову демократію можна визначити як концепцію та практику демократії, що реалізується через використання цифрових медіа в політичній комунікації, як в онлайн-середовищі, так і під час офлайн-активностей» [3].

Очевидним є те, що цифрова демократія значно посилює ефективність державної політики підтримки та розвитку демократії участі через впровадження сучасних технологічних інструментів, таких як цифрові громадянські платформи. Ці платформи створюють середовище, де громадяни можуть ініціювати, обговорювати та підтримувати суспільно важливі проекти. Такі ініціативи сприяють прозорості, стимулюють активність громади та посилюють довіру до демократичних процесів.

Безсумнівним є те, що мобільні додатки також відіграють важливу роль у розвитку демократії участі на місцевому рівні. Вони дозволяють мешканцям швидко отримувати доступ до інформації про місцеві ініціативи, брати участь у голосуваннях або залишати відгуки про роботу органів влади. Наприклад, додатки для моніторингу стану міської інфраструктури чи обговорення міського бюджету дають змогу громадянам долучатися до управління своїми громадами. Це сприяє інтерактивній взаємодії між владою та громадськістю, стимулюючи активну участь мешканців у вирішенні локальних питань.

Соціальні мережі, у свою чергу, стають важливим каналом для

обговорення політичних питань і організації громадських дискусій. Вони забезпечують широке охоплення аудиторії та можливість оперативного реагування на актуальні проблеми. Використовуючи соціальні мережі, державні органи можуть доносити інформацію про свої рішення, збирати зворотний зв'язок і проводити онлайн-обговорення законодавчих ініціатив. Це робить процес прийняття рішень більш інклюзивним і враховує інтереси різних груп населення. Таким чином, цифрові інструменти стають ключовими елементами сучасної державної політики підтримки демократії участі, поєднуючи технології та громадську активність.

Слід наголосити й на тому, що інтеграція сучасних цифрових технологій, таких як блокчейн, штучний інтелект і великі дані, значно розширює можливості державної політики підтримки та розвитку демократії участі. Використання блокчейну в процесах голосування забезпечує високу безпеку, прозорість і довіру громадян. Децентралізована природа цієї технології виключає можливість фальсифікацій, а також дозволяє громадянам відстежувати процес обробки голосів у реальному часі. Це особливо важливо для регіональних виборів та громадських референдумів, де забезпечення чесності процесу є критичною умовою довіри до демократичних інститутів.

Штучний інтелект надає державним органам ефективні інструменти для аналізу громадської думки. Аналізуючи великі масиви даних із соціальних мереж, петицій та інших цифрових платформ, штучний інтелект дозволяє ідентифікувати ключові потреби та пріоритети громадян. Це допомагає органам влади швидше реагувати на суспільні запити та забезпечує прийняття рішень, які відповідають очікуванням різних соціальних груп. Крім того, AI може прогнозувати результати впровадження політичних ініціатив, що дозволяє мінімізувати ризики та вдосконалювати процеси управління.

Великі дані сприяють розробці доказових підходів у прийнятті рішень на регіональному рівні. Обробка великих обсягів інформації про соціально-економічний стан регіонів, демографічні тренди та громадську активність дає змогу державним органам формувати більш обґрунтовані політики. Це, у свою чергу, підвищує їхню ефективність та забезпечує інклюзивність процесів демократичного управління. Таким чином, інтеграція цих технологій не лише покращує процеси прийняття рішень, але й зміцнює довіру до демократичних механізмів.

Як висновок зазначимо, що інструменти цифрової демократії сприяють розширенню громадянського залучення через доступність участі у місцевих ініціативах, забезпечення прозорості процесів голосування, аналіз громадської думки та вдосконалення механізмів прийняття рішень. У поєднанні з інноваційними підходами, вони зміцнюють довіру до демократичних інститутів, підвищують інклюзивність та забезпечують врахування потреб громадян на регіональному рівні.

Література:

1. Кушнір Л.В., Стаднік В.Г., Коваленко М.М. Впровадження стратегії розвитку державного управління та публічного адміністрування в умовах

цифровізації. *МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ «ІНТЕРНАУКА»*. СЕРІЯ: «ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ». № 12 (80). Т.2. Київ, 2023. С. 24-32. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/17092191112151.pdf#page=25> (дата звернення: 15.11.2024).

2. Hacker, Kenneth & Van Dijk, Jan A.G.M.. (2000). What Is Digital Democracy?. 10.4135/9781446218891.n1.

3. Van Dijk, Jan A.G.M. (2013). Digital Democracy: Vision and Reality. I. Snellen & W. van de Donk «Public Administration in the Information Age: Revisited», IOS Press, 2013. URL: https://www.researchgate.net/publication/231382330_What_Is_Digital_Democracy (дата звернення: 23.11.2024).

УДК 351:004:323:005

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ НА ОБ'ЄКТАХ КРИТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

*Сас А.І., аспірант 2 курсу,
кафедри менеджменту і публічного адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

*Лях Ю.І. доктор філософії з галузі знань публічне управління та
адміністрування, доцент,
доцент кафедри менеджменту і публічного адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

В умовах збройної агресії РФ та її гібридних загроз об'єкти критичної інформаційної інфраструктури (далі – ОКІІ) стають одними із головних цілей атак, адже зупинення їх функціонування або пошкодження (знищення) може призвести до суттєвого ослаблення обороноздатності та соціально-економічної стабільності держави, або окремих регіонів чи громад.

Зокрема, протягом останніх років спостерігається посилення кібератак на українські об'єкти критичної інформаційної інфраструктури, за інформацією урядової команди реагування на комп'ютерні надзвичайні події (CERT-UA), яка функціонує при Адміністрації Держспецзв'язку, в 2024 році було опрацьовано ними 4315 кіберінциденти. Це на 69,8% більше, ніж роком раніше, коли кіберзлочинці атакували український кіберпростір 2541 раз. За їх аналітичною інформацією, найчастіше зловмисники атакують регіональні, місцеві органи влади, уряд та урядові організації, сектор безпеки та оборони, енергетичний сектор, комерційні організації, телекомунікації. Найпоширенішими типами інцидентів є розповсюдження шкідливого програмного забезпечення, фішинг, шкідливе підключення, компрометація облікового запису або системи. Метою зловмисників є викрадення чутливої інформації, а також знищення даних та

інформаційних систем [1].

Закон України «Про критичну інфраструктуру» від 16.11.2021 № 1882-IX визначає об'єкти критичної інфраструктури в Україні як об'єкти інфраструктури, комплекси, системи, їх частини та їх сукупність, які є важливими для економіки, національної безпеки та оборони, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам, так і інтересам місцевих громад [2].

Зокрема, Постанова КМУ від 09.10.2020 №1109 «Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури» визначає категорії критичності об'єктів критичної інфраструктури та перелік секторів критичної інфраструктури. Одним із важливих секторів є саме «Цифрові технології» з підсекторами: електронні довірчі послуги та електронна ідентифікація, електронні комунікації, електронне урядування [3].

Постановою Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 943 «Деякі питання об'єктів критичної інформаційної інфраструктури» визначено механізм та критерії віднесення інформаційних систем, комунікаційних мереж, автоматизованих систем управління технологічними процесами та інших ресурсів до категорії ОКІІ. Зокрема, визначається, що до ОКІІ можуть бути віднесені ті, від зупинки або порушення технологічних процесів чи функціонування яких залежить стабільність національної економіки, безпека держави, забезпечення публічної безпеки та правопорядку, функціонування життєво важливих сфер (енергетики, транспорту, зв'язку, фінансів тощо) або надання стратегічних державних послуг населенню. Водночас ця постанова регламентує процедурні питання оцінки та встановлення ступеня критичності ОКІІ, запроваджуючи єдиний підхід до аналізу ризиків та потенційних загроз у разі дестабілізації їх роботи [4].

Відповідно до зазначеної постанови, об'єктом критичної інформаційної інфраструктури є інформаційна, комунікаційна чи автоматизована система (чи сукупність таких систем) органу державної влади чи суб'єкта господарювання (незалежно від форми власності), що використовується для надання суспільно важливих послуг чи виконання важливих державних функцій і відповідає встановленим критеріям значущості. Тобто такими ОКІІ можуть бути системи, від яких залежить безперебійне функціонування енергетичних, транспортних, банківських, комунікаційних і інших ключових соціально-економічних секторів, а також державних установ та організацій, що мають стратегічне значення для забезпечення національної безпеки та життєдіяльності населення. Постанова № 943 зобов'язує власників і операторів ОКІІ забезпечувати належний рівень захисту інформації від кіберзагроз, а також обов'язок інформувати уповноважені органи про виникнення інцидентів чи порушень у роботі ОКІІ. В Україні уповноваженими органами є Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Служба безпеки України та Національна поліція України.

Враховуючи сучасні загрози у кіберпросторі України та світу, було розроблено спільний наказ Служби безпеки України та Адміністрації Держспецзв'язку від 19 грудня 2024 року № 627/772 «Деякі питання розробки, затвердження та погодження планів захисту об'єктів критичної інфраструктури

за проектною загрозою національного рівня «кібератака / кіберінцидент»», яким затверджено форму Плану захисту об'єкта критичної інфраструктури за проектною загрозою національного рівня «кібератака / кіберінцидент» та рекомендації, призначені для операторів критичної інфраструктури, які розробляють план захисту об'єкта критичної інфраструктури за проектною загрозою національного рівня «кібератака / кіберінцидент» [5].

Власникам, операторам ОКІІ, місцевій та регіональній владі варто при побудові належної системи кіберзахисту ОКІІ керуватися основними вимогами, враховуючи норми чинного законодавства України, а саме:

- провести ідентифікацію інформаційних активів, систем та мереж;
- ідентифікувати можливі загрози витоку інформації з ОКІІ та провести їх оцінку;
- розробити плани реагування на кіберінциденти та кібератаки;
- побудувати комплексну систему захисту інформації й задекларувати її в Адміністрації Держспецзв'язку;
- забезпечити інформаційний обмін щодо потенційних та реалізованих кіберзагроз з уповноваженими органами (MISP CERT-UA, MISP-UA або інші);
- створити службу захисту інформації або визначити відповідальних виконавців серед діючих фахівців;
- провести аудит інформаційної безпеки.

З огляду на викладене, для України в контексті державного регулювання захисту інформації на об'єктах критичної інформаційної інфраструктури можна зробити висновок, що ефективна модель регулювання має ґрунтуватися на чітко визначених нормативно-правовими актами вимогах, заборонах, взаємодії між усіма залученими суб'єктами захисту чутливої інформації (Держспецзв'язку, СБУ, Національної поліції України, КМУ, РНБО тощо), а також належній координації дій з операторами ОКІІ. При цьому критично важливо посилювати інституційну спроможність відповідальних за інформаційну безпеку держструктур і системно впроваджувати міжнародні стандарти (NIST SP800-52, ISO 27002, CIS Controls) забезпечуючи одночасно фінансову, технічну й кадрову підтримку. Такий підхід дасть змогу вчасно реагувати на сучасні загрози, до яких належать як кіберзагрози, так і фізичні загрози витоку інформації, що особливо актуально в умовах війни та загострення безпекових ризиків для національної критичної інфраструктури.

Література:

1. Адміністрації Держспецзв'язку. CERT-UA минулого року опрацювала 4315 кіберінцидентів. URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/cert-ua-minulogo-roku-opracyuvala-4315-kiberincidentiv> (дата звернення: 13.01.2025).
2. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16.11.2021 № 1882-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text> (дата звернення: 13.01.2025).
3. Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1109. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-п#Text>
13.01.2025).

(дата звернення:

4. Деякі питання об'єктів критичної інформаційної інфраструктури: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 943. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2020-п#Text> (дата звернення: 13.01.2025).

5. Деякі питання розробки, затвердження та погодження планів захисту об'єктів критичної інфраструктури за проектною загрозою національного рівня «кібератака/кіберінцидент»: спільний наказ Служби безпеки України та Адміністрації Держспецзв'язку від 19 грудня 2024 р. № 627/772. URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/spilnii-nakaz-sluzhbi-bezpeki-ukrayini-ta-administraciyi-derzhspeczv-yazku-vid-19-grudnya-2024-roku-627-772-deyaki-pitannya-rozrobki-zatverdzhennya-ta-pogodzhennya-planiv-zakhistu-ob-yektiv-kritichnoyi-infrastrukturi-za-proektnoyu-zagrozoyu-nacionalnogo-rivnya-kiberataka-kiberincident> (дата звернення: 13.01.2025).

УДК 351.711(322.122)

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ

Сисоєва Світлана Ігорівна

*канд. наук з держ. управління, доцент,
доцент кафедри готельного, ресторанного бізнесу
і крафтових технологій,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця*

В загальному випадку до туристичної індустрії, як і до будь-якої іншої сфери діяльності, можуть бути адаптовані такі складові механізму державного управління: суб'єкт; об'єкт; методи та форми реалізації державного управління; забезпечення організаційного, інформаційного, кадрового, науково-методичного, матеріально-технічного характеру.

Розуміння сутності поняття “механізм державного управління” здебільшого передбачає акцентування уваги на таких його первинних характеристиках: організм, створений штучним шляхом; практична спрямованість функціонального призначення; комплексність; системність; взаємна узгодженість складових [2; 3].

Розуміння механізму державного управління з концептуальної точки зору передбачає має на увазі його розгляд за такими підходами:

- механізм, що являє собою систему;
- механізм, що являє собою сукупність елементів;
- механізм, що являє собою процес;
- механізм, що являє собою інструмент [1; 2].

При цьому кожний наступний підхід до розуміння сутності механізму державного управління є дедалі вужчим та є складовою попереднього підходу.

Тобто найбільш досконалим визначенням механізму державного управління слід вважати підхід, в якому це поняття розглядається як система елементів, які надають можливість отримати бажаний результат протягом зазначеного періоду завдяки їх дії в сукупності [1–3].

Наступною складовою механізму державного управління туристичною сферою є його функції, які, в свою чергу, базуються на формах та методах державного управління. В загальному випадку методи управління слід розуміти як засіб практичної реалізації функцій управлінського характеру, що здійснюється шляхом впливу суб'єкта управління на особливості поведінки і діяльності об'єкта управління за допомогою організаційно-розпорядчих інструментів з метою досягнення бажаного результату [1; 3]. Відповідно, форми та методи державного управління надають можливість суб'єкту державного управління керувати впливати на об'єкт. Слід при цьому прийняти до уваги той факт, що існує пряма залежність методів державного управління від його функцій. Тому в ході вибору методів державного управління необхідно простежувати, які саме функції є першочерговими.

Функції адміністративного спрямування дають можливість створити комфортні умови для здійснення туристичної діяльності суб'єктами ринку в сферах, що є суміжними для туризму, за допомогою використання фінансово-економічного інструментарію.

Функції інноваційного спрямування дозволяють реалізувати інноваційний потенціал з точки зору підвищення рівня конкурентоспроможності туристичних продуктів завдяки впровадженню нових технологій стосовно організації надання послуг туристичного характеру.

Функції едукативного спрямування створюють систему, орієнтовану на підготовку та перепідготовку фахівців туристичної сфери для всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Функції соціального спрямування стосуються реалізації соціальної політики держави завдяки активізації розвитку соціальної інфраструктури, а також через процеси соціалізації туризму. Крім того, соціальні функції покликані захищати права туристів, зокрема іноземних, що знаходяться на території країни.

Функції гуманітарного спрямування дозволяють зберегти традиції мовного та культурного характеру, а також формують повагу та любов до рідної країни [1–3].

Далі слід розкрити сутність таких складових державного управління туристичною сферою, як: забезпечення організаційного, інформаційного, кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного характеру.

Так, організаційне забезпечення державного управління туристичною сферою представлено у вигляді системи організаційних структур державної та недержавної належності, створених на різних рівнях управління та реалізуючих свої рішення шляхом використання методів і форм, що стосуються їх повноважень. Саме на рівні організаційного забезпечення механізму державного управління в туристичній індустрії формується державна політика у сфері туризму та курортів та реалізуються основні управлінські рішення, що визначають рівень розвитку туристичної сфери на певній території [1; 3].

Інформаційне забезпечення державного управління туристичною сферою являє собою:

- сукупність різнохарактерних типів інформації (зокрема, етнокультурного, соціального, економічного природно-географічного характеру), що створює комплексне уявлення про туристичну сферу;
- інструменти пошуку, збирання, систематизації, обробки, збереження, актуалізації, поширення первинних даних про діяльність туристичної сфери [2; 3].

Кадрове забезпечення механізму державного управління туристичною сферою має на увазі процеси підготовки державних службовців, які здійснюють професійну діяльність в органах державної влади різних рівнів управління, та підвищення рівня їх кваліфікації. Подібні спеціалісти повинні володіти не тільки навичками стосовно управління різними сферами життя суспільства, а й зобов'язані досконало орієнтуватися в особливостях розвитку туристичної сфери, розуміти значення цієї сфери для розвитку території з соціально-економічної точки зору, а також захищати інтереси сфери туризму відносно інших складових сфери матеріального виробництва та сфери послуг народного господарства [1; 3].

Науково-методичне забезпечення державного управління туристичною сферою складається з науково-методичних та теоретико-методологічних напрацювань стосовно особливостей державного управління сферою туризму, які можуть бути відповідним базисом для прийняття рішень управлінського характеру та враховують використання ряду підходів: ціннісного, структурно-системного, раціонального, критичного, конструктивного, порівняльно-ретроспективного, логічного та можливих варіантів їх поєднання. Фактично наявність науково-методичного забезпечення державного управління туристичною сферою в якості автономного компоненту механізму державного управління туристичною сферою підтверджує необхідність здійснення наукових розробок в цій сфері [2; 3].

Матеріально-технічне забезпечення механізму державного управління туристичною сферою фактично можна вважати економічною складовою, виходячи з того, що воно передбачає накопичення, зберігання та розподіл ресурсів фінансового та матеріального характеру, орієнтованих на забезпечення можливості виконання управлінських рішень чи утримання органів державної влади, які здійснюють державну політику у сфері туризму та курортів на визначеному рівні [1; 3].

Література

1. Абрамов В. В., Тонкошкур М. В. Історія туризму : підручник. Харків : Харківська національна академія міського господарства, 2010. 294 с.
2. Антонюк Н., Занько Ю. Державна політика України у сфері туризму: досвід і проблеми реалізації. *Вісник Львів. Ун-ту*. 2008. Вип. 24. С. 7–12. (Серія «Міжнародні відносини»).
3. Білотіл О. М. Роль дієвого механізму державного управління в активізації процесів розвитку туристичної індустрії. *Вісник Національного*

УДК 351

СКЛАДОВІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

*Сідлярук Т.В., ст. викладач
кафедри економіки та публічного управління
Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Питання розвитку людини та її гармонізації з навколишнім середовищем зараз посідають визначальне місце в структурі трансформації економічних відносин. Еволюційний поступ розвитку цього аспекту світової науки в цілому був частково зруйнований фінансовою кризою, що переросла у кризу загальноекономічну. Саме тому, в сучасних умовах, як ніколи актуально постає питання щодо методології розробки заходів з приводу відтворення та зростання людського потенціалу в умовах сучасного економічного хаосу. Новітні прояви світової кризи, її непередбачуваність, трансформація та специфіка прояву у кожній конкретній країні вимагають посилення уваги до усіх напрямів економічної думки та заходів економічної політики, які знало людство.

У нашій країні до початку економічної трансформації був накопичений значний науково-технічний, освітній, кваліфікаційний потенціал [4]. Однак, з одного боку, кризові явища і суперечливість здійснюваних економічних перетворень призвели до його знецінення, оскільки останній створювався для соціалістичного, планового господарства, а, отже, за його мірками; при переході ж до ринку людський капітал, сформований в умовах адміністративно-командної економіки, виявився в особливо вразливому становищі. З іншого боку, – економічні реформи почалися без попередньої оцінки їх впливу на людський потенціал, без включення необхідних соціальних амортизаторів, без виявлення допустимих меж погіршення людського капіталу країни і тим самим різко знизили дореформений рівень життя, негативно відбилися на ступені трудової і соціальної активності, скоротили можливості, як приватного, так і державного сектора вкладати інвестиції в розвиток продуктивних здібностей населення [3].

Руйнування накопиченого людського потенціалу, відсутність нових напрямків його розвитку створили серйозні побоювання в тому, що економіка може втратити один із найперспективніших джерел економічного прогресу. Тому практика спонукає переоцінювати і коригувати багато старих підходів до формування людського потенціалу, своєчасно реагувати на нові проблеми, що виникають в ході соціально-економічних перетворень. Вирішення практичних питань є неможливим без розробки науково - обґрунтованої концепції розвитку і збереження людського потенціалу. В рамках цієї концепції важливо, перш за все, досліджувати базу, глибинну основу відтворення і збереження людського

капіталу. У найбільш розвинених країнах активно формується постіндустріальна економіка, заснована на знаннях, які широко застосовуються в інтелектуальних технологіях, що дають змогу розширювати масштаби професійної мобільності, актуалізувати роль людського капіталу[2]. І саме стратегічне управління інтелектуальними ресурсами (рис. 1) дасть змогу здійснювати контроль і застосовувати нові швидкі та якісні шляхи задля перспективної злагодженості людського колективу. Перехід до такої моделі розвитку запобігає незворотному відставанню від передових економік, активному і результативному накопиченню і розвитку людського капіталу.

Пропонуємо під інструментами людського капіталу розуміти сукупність особистісних і соціальних якостей людини, що визначають його ефективність як працівника, що дозволяє людський потенціал трактувати, як стратегічний ресурс адаптації до реалій постіндустріального суспільства в умовах трансформації. Відповідно людський потенціал повинен стати найважливішим об'єктом корпоративного менеджменту[4].

Рис. 1. Складові стратегічного управління інтелектуальними ресурсами суспільства

Джерело: узагальнено автором на основі джерел [1,4]

Література

1. Бондаренко, А. С. «Моделі управління інтелектуальними ресурсами у сучасних умовах глобалізації.» *Економіка знань*, 2021, №3, с. 112–118.

2. Соловей, Д. О. «Інтелектуальний капітал як стратегічний ресурс підприємства.» Економіка та управління підприємством, 2021, №1, с. 23–29.

3. Стратегічне управління інтелектуальним капіталом / за ред. О. В. Савчук. – Київ: Центр учбової літератури, 2021.

4. Іванова, Л. В. «Інтелектуальні ресурси як основа конкурентоспроможності організацій.» Менеджмент та маркетинг в умовах глобалізації, 2020, №2, с. 65–72.

5. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження концепції управління інтелектуальними ресурсами у вищій освіті» від 10.05.2021 № 451.

УДК 352.07

УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ У ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ: ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Сіра В.С., здобувачка
Харківський національний університет міського господарства
ім. О.М.Бекетова

Лях Ю.І., доктор філософії, доцент,
доцент кафедри менеджменту і публічного адміністрування

Взаємодія органів влади та громадськості є ключовим елементом у забезпеченні сталого розвитку регіонів. Проте, складність та багатогранність цього процесу нерідко супроводжується виникненням конфліктів. Управління конфліктами в цій сфері потребує інтегрованого підходу, врахування інтересів усіх сторін і застосування ефективних методів їх вирішення.

На регіональному рівні конфлікти можуть виникати через нерівномірний розподіл ресурсів, низьку прозорість прийняття рішень, недостатню комунікацію між органами влади та населенням. Така ситуація може призводити до соціальної напруги, що негативно впливає на розвиток регіону. Вивчення механізмів управління конфліктами є важливим для підвищення ефективності державного управління [1].

Конфлікти у взаємодії органів влади та громадськості часто виникають через:

- відсутність налагодженої системи комунікації між владою та населенням;
- непрозорість у прийнятті управлінських рішень;
- невиконання зобов'язань з боку влади;
- нерівний доступ до ресурсів і послуг.

Крім того, значний вплив на виникнення конфліктів має нестача кваліфікованих кадрів, які здатні забезпечити ефективне управління процесами.

Іншим важливим фактором є недостатній рівень правової культури серед громадян, що ускладнює конструктивну співпрацю [2].

До основних підходів управління конфліктами належать:

- превентивні заходи – створення платформ для регулярного діалогу між громадськістю та владою, проведення громадських слухань. Це дозволяє уникати ескалації напруженості ще на початковому етапі;
- медіація – залучення нейтральних посередників для врегулювання спірних ситуацій. Медіація дозволяє врахувати позиції обох сторін, знайти компроміс і забезпечити тривале вирішення конфлікту;
- інформаційна прозорість – забезпечення відкритого доступу до інформації про рішення та плани органів влади. Використання сучасних інформаційних технологій, таких як електронні петиції та інтерактивні платформи, значно підвищує довіру громадян;
- спільне планування – залучення представників громадськості до розробки та реалізації регіональних програм. Це сприяє підвищенню відповідальності населення за прийняті рішення.

Ефективне управління конфліктами потребує від органів державної влади:

- чіткого визначення пріоритетів регіонального розвитку;
- впровадження механізмів громадського контролю;
- формування довіри через відкритість та чесність у відносинах із громадськістю;
- проведення регулярного навчання та підвищення кваліфікації працівників, залучених до роботи з громадськістю [3].

Також важливим є формування системи моніторингу та оцінки ефективності заходів, спрямованих на управління конфліктами. Цей підхід дозволяє виявляти слабкі сторони і своєчасно вносити корективи.

Управління конфліктами у взаємодії органів влади та громадськості на регіональному рівні є важливим аспектом державного управління. Вирішення конфліктів сприяє зміцненню довіри, підвищенню ефективності прийняття рішень і забезпеченню сталого розвитку регіонів. Для досягнення цього необхідно використовувати превентивні заходи, медіацію, забезпечувати інформаційну прозорість та активне залучення громадськості до процесів управління.

Література:

1. Адміністративно-правові засади громадського контролю за правоохоронною діяльністю в Україні: теорія і практика: монографія / О. Д. Терещук. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 460 с.
2. Рак Ю. Конфлікти у публічному управлінні України: особливості та види. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Вип. 1. С. 42-47.

ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ І БІЗНЕСУ – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

*Тарабан Є.І., аспірант,
2 курс, спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Дегтяр А.О., д-р. наук з держ. упр., проф.,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,
кафедра економіки та публічного управління*

Повномасштабна війна, яку розв'язала РФ, створила значні виклики для системи публічного управління в Україні.

Зруйнована інфраструктура, вимушені переселенці, економічні втрати та психологічні травми населення - це лише частина проблем, які доведеться вирішувати органам влади у повоєнний період.

Економіка країни стикається з серйозними викликами: втратою виробничих потужностей, падінням інвестиційної привабливості та зниженням купівельної спроможності населення. Публічне управління повинно сприяти створенню сприятливого середовища для бізнесу, впровадженню стимулюючих програм і залученню іноземних інвестицій.

З метою підтримки підприємців та покращення економічного клімату області Харківська обласна військова адміністрація запустила платформу «Діалог влади та бізнесу» [1], яка покликана забезпечувати оперативне реагування на місцеві запити та формування пропозицій для національного рівня, підтримуючи підприємців у складних умовах. Задля успішного функціонування даної платформи передбачені постійні зустрічі керівництва Харківської обласної військової адміністрації з підприємцями, під час яких підіймаються нагальні проблеми та вносяться пропозиції щодо покращення умов підприємницької діяльності в області. Зокрема, під час такої зустрічі обговорювалося надважливе для бізнесу питання – компенсація збитків підприємцям за знищене і пошкоджене майно внаслідок війни.

Враховуючи виклики, з якими стикаються підприємці області, обласна військова адміністрація звернулася до Міністерства економіки України з проханням розглянути питання впровадження державних програм компенсації збитків для суб'єктів підприємництва Харківського регіону.

Також, для підтримки суб'єктів господарювання та з метою відновлення промислового потенціалу України 05 липня 2024 року прийнято постанову Кабінету Міністрів України № 924 «Деякі питання реалізації експериментального проекту щодо отримання критично важливого промислового обладнання (засобів виробництва) у вигляді гуманітарної допомоги» [2]. Відповідно до вказаної постанови, здійснюється оповіщення суб'єктів господарювання переробних галузей промисловості незалежно від

форми власності, розташованих на території області, які потребують заміни критично важливого промислового обладнання (засобів виробництва) у зв'язку із знищенням (пошкодженням) внаслідок бойових дій, надаються консультації з метою формування відповідних списків знищеного (пошкодженого) обладнання для подання Міністерству економіки України. До цієї роботи долучились Харківська торгово-промислова палата та Об'єднання організацій роботодавців Харківської області «Граніт».

Крім того, Харківською обласною військовою адміністрацією разом з об'єднаннями підприємців та роботодавців на постійній основі проводиться робота щодо напрацювання ефективних інструментів відновлення економіки регіону.

Зокрема, важливою є наявність діючих програм підтримки місцевого бізнесу. Доступ підприємств до програм підтримки, у т.ч. програм фінансування, допомагає відновлювати економіку регіону та забезпечує їх стійкість. Окрім того, така підтримка буде сприяти поверненню бізнесу у Харківську область і дасть йому можливість розвиватися. Перш за все це підтримка підприємців шляхом залучення до участі у державних кредитних та міжнародних грантових програмах (у тому числі, для бажаючих розпочати власну справу). За ініціативи обласної військової адміністрації було внесено зміни в ряд постанов КМУ, які дозволили громадам Харківської області, які знаходяться в зоні високого воєнного ризику, долучитися до участі в державних програмах.

З квітня 2023 року на Харківщині стартувала Програма «єРобота», після внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 № 738 «Деякі питання надання грантів бізнесу» [3], які ініціювала Харківська обласна військова адміністрація, що дало можливість жителям усіх територіальних громад Харківської області подавати заяви на отримання мікрогрантів.

За інформацією Харківського обласного центру зайнятості [4] станом на 13.12.2024 у межах урядової Програми «єРобота» у Харківській області було розглянуто 1608 бізнес-планів на отримання мікрогрантів для розвитку власної справи. Направлено на розгляд до Державного центру зайнятості 1608 заяв та отримано 558 позитивних рішень про надання мікрогранту, 499 особам профінансовано проєкт мікрогранту на суму 178,3 млн грн.

Для підтримки малого і мікробізнесу в Харківській області працюють шість офісів «Зроблено в Україні»: у місті Харкові на базі Харківської філії обласного центру зайнятості, у місті Валки на базі Богодухівської філії, у місті Берестин на базі Красноградської філії, у місті Златопіль на базі Лозівської філії, у місті Чугуїв на базі Чугуївської філії та у селищі Нова Водолага [4].

В офісах Всеукраїнської платформи «Зроблено в Україні» фахівці надають інформацію про урядові, міжнародні та регіональні програми з підтримки бізнесу, допомагають з написанням бізнес-планів, оформленням та поданням документів на гранти та на інші державні програми.

У області протягом 2024 року продовжували працювати компенсаторні програми для роботодавців. За січень-листопад 2024 року 347 роботодавцями було створено 547 нових робочих місць, на які були працевлаштовані безробітні з компенсацією фактичних витрат зі сплати ЄСВ у сумі 3,2 млн.грн. Ще 757

роботодавців області за працевлаштування 1694 осіб різних категорій отримали компенсацію власних витрат на суму 35,6 млн.грн [4].

З метою ефективної взаємодії та налагодження дійової співпраці влади та бізнесу, об'єднання зусиль для забезпечення ефективного використання усього наявного експертного та професійного потенціалу, задля досягнення максимальної ефективності у питаннях соціально-економічного розвитку регіону, при Харківській обласній військовій адміністрації створено консультативно-дорадчий орган: Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану у Харківській області, основними завданнями якої є:

системний аналіз ситуації щодо забезпечення в умовах воєнного стану права на підприємницьку діяльність на території Харківської області, напрацювання пропозицій щодо можливих шляхів та механізмів вирішення проблемних питань;

напрацювання пропозицій щодо сприяння підтримці підприємництва та провадженню діяльності суб'єктів господарювання на території Харківської області в умовах воєнного стану;

сприяння налагодженню ефективної взаємодії влади з суб'єктами господарювання, громадськими об'єднаннями, що представляють їх інтереси, впровадження майданчика для публічно-приватного діалогу у регіоні.

Література:

1. <https://kharkivoda.gov.ua/news/129712> (дата звернення 05.01.2025).
2. Деякі питання реалізації експериментального проекту щодо отримання критично важливого промислового обладнання (засобів виробництва) у вигляді гуманітарної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.07.2024 № 924. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/924-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення 05.01.2025).
3. Деякі питання надання грантів бізнесу: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 № 738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 05.01.2025).
4. <https://kha.dcz.gov.ua/novyna/osnovni-zdobutky-2024-roku-ta-priorityetni-napryamy-u-roboti-harkivskoyi-oblasnoyi-sluzhby> (дата звернення 05.01.2025).

УДК 332.1:352

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

*Терещенко Т.В., к.е.н., доцент,
декан факультету управління та економіки,
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова*

В умовах війни територіальні громади в Україні зіштовхнулись із втратою майна, значною руйнацією інфраструктури, втратою економічного та

експортного потенціалу, що зумовило значне збільшення кількості територій, які потребують державної підтримки.

Саме тому було створено Координаційний центр із питань управління регіонами, де ведуться або велися бойові дії, а також територіями, які були тимчасово окуповані. Центр створено з метою об'єднання зусиль центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також підприємств та установ для оперативного реагування на виклики війни у прифронтових регіонах.

До основні завдань Координаційного центру віднесено:

1. Координація дій органів влади для забезпечення соціально-економічної стабільності, відновлення інфраструктури та підтримки населення постраждалих регіонів.

2. Розв'язання питання воєнної логістики, а саме: забезпечення евакуаційних шляхів, узгодження роботи військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування та державних структур пов'язаних з управлінням регіонами, шляхом розробки ефективних механізмів і підходів.

3. Удосконалення нормативно-правової бази з питань управління територіями, які зазнали наслідків бойових дій чи окупації [3].

Це дозволить максимально синхронізувати зусилля на всіх рівнях влади, щоб гарантувати ефективну підтримку людей, які живуть в прифронтових громадах, забезпечити підтримку війська, а також – гуманітарну допомогу та економічне відновлення територій, які постраждали від війни.

Важливою складовою державної політики економічного розвитку територіальних громад в умовах війни стало ухвалення Верховною радою 9 травня 2024 р. та підписання Президентом 6 січня 2025 р. Закону України №7283 «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування» [1] в частині підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

Звісно, волонтери та органи влади з перших днів війни надавали та продовжують надавати підтримку ВПО в частині забезпечення базових потреб у житлі, продуктах харчування, засобів гігієни тощо. Однак, досить часто територіальні громади не розглядають ВПО як ресурс для розвитку своїх громад. Навіть тих осіб, які планують залишитися в громаді на тривалий час або назавжди. Тобто, питання соціально-економічної інтеграції ВПО до життя територіальної громади часто залишаються поза зоною уваги органів місцевого самоврядування [2].

Зазначену ситуацію потрібно виправляти і йдеться, як про варіанти вирішення житлового питання – не короткострокові, а довгострокові рішення, так і про комплекс заходів щодо працевлаштування, перенавчання та підвищення професійного рівня таких громадян, а також про надання внутрішньо переміщеним особам правової допомоги, а також консультативних, інформаційних та інших видів послуг на рівні територіальних громад. Це відкриває для ВПО можливість участі в загальних зборах громади, право ініціювати розгляд місцевою радою ініціативи мешканців, брати участь у плануванні та розподілі коштів місцевого бюджету.

Тобто прийняття цього закону сприятиме адаптації та інтеграції сотень тисяч людей, які втратили свої домівки через війну. Адже для багатьох ВПО повернення додому наразі неможливе, тому адаптація в нових громадах – це не лише про тимчасове проживання, а й про створення відчуття стабільності, можливість брати участь у житті громади та будувати своє нове майбутнє.

На початку 2025 р. почав діяти новий етап державної програми, проекти в якій будуть реалізовуватися на виконання стратегій громад, стратегій регіонального розвитку і державної стратегії регіонального розвитку України.

Так, Міністерство розвитку громад та територій України розпочинає новий етап «Програми відновлення України», що реалізується за підтримки Європейського інвестиційного банку (фінансову угоду між Україною та ЄІБ було укладено у червні 2024 р.). На цей етап виділено 100 млн євро, які будуть спрямовані на відновлення критично важливих об'єктів інфраструктури та розвиток громад. Зазначені кошти будуть спрямовані на відновлення соціальної інфраструктури, житлово-комунальних об'єктів та забезпечення муніципальним житлом у регіонах, що постраждали від російської військової агресії, а також у тих областях, які прийняли значну кількість внутрішньо переміщених осіб. Субвенція надаватиметься громадам через державний бюджет місцевим бюджетам. До речі, у рамках попередніх двох етапів програми вже реалізовано 225 проєктів на суму понад 500 млн євро [5].

Програма відновлення України є частиною реформи публічних інвестицій, яка спрямована на відновлення критично важливої інфраструктури та покращення якості життя в громадах, що постраждали від війни. Зазначена програма – це новий рівень планування та розвитку, коли ресурси спрямовуються на реалізацію стратегій розвитку громад та регіонів. Держава формує візію, планує, а потім отримує ресурси для реалізації проєктів, які цю візію втілюють у життя.

Проєкти будуть реалізовуватися за допомогою інноваційної платформи DREAM, яка дозволяє автоматизувати процеси відбору та моніторингу проєктів. Платформа забезпечить прозорість та ефективність у управлінні фінансами та дозволить оперативно оцінювати прогрес реалізації проєктів, контролювати використання коштів та їхнє цільове спрямування.

Платформа DREAM – це електронне рішення, яке повністю охоплює весь цикл управління публічними інвестиціями від ініціації проєкту та підготовки проєктно-кошторисної документації, до виділення фінансування та його реалізації. До речі, з платформою DREAM в Україні працює вже 1260 громад і 23 обласні адміністрації [5], які автоматично отримують інформацію про те, що з'явилося нове джерело фінансування і розуміють, які проєкти вони можуть подавати на це фінансування, оформивши відповідну заявку та подавши її на розгляд обласній адміністрації та Міністерству розвитку громад та територій України.

Слід зазначити, що відбір проєктів в межах цієї програми здійснюється за наступними напрямками [5]:

1. Енергетична стійкість громад (диверсифікація теплопостачання та розвиток розподіленої генерації для забезпечення енергоефективності).

2. Будівництво житла (у рамках програми буде створено житловий фонд у комунальній власності для розміщення внутрішньо переміщених осіб, працівників громад та інших категорій громадян, які потребують житла).

3. Модернізація інфраструктури водопостачання та водовідведення (враховуючи технічну зношеність мереж, у громадах будуть реалізовані проекти з їх оновлення).

4. Реконструкція медичних закладів (особлива увага буде приділена кластерним лікарням та перинатальним центрам).

Для участі у новому етапі «Програми відновлення України», що реалізується за підтримки Європейського інвестиційного банку громадам необхідно виконати наступні умови участі у відборі [5]:

- об'єкт має повністю перебувати у комунальній власності;
- обов'язкове співфінансування коштом коштів місцевого бюджету, що становить мінімум 23%;
- наявність актуальної проектно-кошторисної документації (за винятками певних типів проектів);
- терміни реалізації проекту – 18 місяців, а для проектів що стосуються об'єктів розподіленої генерації – до 1 жовтня 2025 року.
- громада зобов'язана забезпечити подальше утримання об'єкта протягом не менше 20 років з дати завершення впровадження проекту.

Подавати заявки можуть органи місцевого самоврядування, виконавчі органи сільських, селищних та міських рад. Реалізація проектів не передбачена на тимчасово окупованих територіях або у зонах активних бойових дій.

Пріоритетність надаватиметься проектам із готовою проектною документацією, розробленою відповідно до чинних стандартів та норм, а також тим, що відповідають інтересам громади, зокрема потребам вразливих груп населення [5].

Важливою складовою державної політики економічного розвитку територіальних громад є забезпечення їх енергонезалежності.

Саме тому, Міністерство розвитку громад та територій України спільно з Міністерством енергетики затвердили паспорти енергонезалежності для кожного регіону України. Це важливий крок до ефективної розбудови розподіленої генерації, зокрема газової, що дозволить зміцнити енергетичну стійкість в усіх регіонах. Відповідний наказ «Про затвердження Переліку паспортів енергетичної стійкості регіонів» № 496/1502 було підписано 31 грудня 2024 р. [4].

Енергопаспорт регіону є комплексною оцінкою потенціалу розвитку розподіленої генерації в кожному окремому регіоні. Документ дає змогу обласним адміністраціям розробити детальні плани дій, зокрема щодо розвитку розподіленої генерації з урахуванням особливостей кожної території.

Енергопаспорти регіонів стали важливим етапом у напрямку ефективної розбудови енергетики, оскільки дозволяють кожному регіону не лише оцінити свої енергетичні можливості, але й розробити плани розвитку з урахуванням місцевих особливостей, що допоможе не тільки підвищити енергетичну безпеку, але й стимулювати економічний розвиток територій через інвестиції у

відновлювану енергетику та інфраструктуру. Енергетичні паспорти дозволяють оцінити та визначити реальні потреби та баланс енергії кожного регіону. Відштовхуючись саме від потреб та наявного ресурсу можна буде залучати міжнародних партнерів під конкретні завдання для пошуку можливостей. Паспорти енергонезалежності допомагають органам місцевого самоврядування детально планувати розвиток енергетичних проєктів, зокрема розподіленої генерації, що важливо для забезпечення стабільного енергопостачання громад і бізнесу. Саме тому, з 2025 р. очікується подальше зростання будівництва розподіленої генерації, що покриватиме потреби громад [4].

Отже, на наш погляд, вищенаведені інструменти формування та реалізації державної політики економічного розвитку територіальних громад можуть стати результативним інструментом вирішення існуючих проблем в зазначеній сфері, сприяти подальшому сталому розвитку територіальних громад в Україні та підвищенню рівня їх економічної спроможності.

Література.

1. ВПО офіційно визнаються жителями громад, у яких вони проживають. URL: <https://v-variant.com.ua/zelenskyu-pidpysav-zakon-vpo-ofitsiyno-vyznaiutsia-zhyteliamy-hromad-u-iakykh-vony-prozhyvaiut/>
2. Мороз О. Понад 83% українців вважають безбар'єрність новою цінністю суспільства: як її реалізувати на практиці. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/ponad-83-ukrayintsiv-vvazhayut-bezbar-ernist-1727251499.html>
3. Олексій Кулеба очолив Координаційний центр із питань управління регіонами, де ведуться або велися бойові дії, а також територіями, які були тимчасово окуповані. URL: <https://mtu.gov.ua/news/36388.html>
4. Розбудова розподіленої генерації: затверджено паспорти енергонезалежності регіонів. URL: <https://mtu.gov.ua/news/36332.html>
5. 100 млн євро на проєкти громадам: Мінрозвитку запускає третій етап Програми відновлення за підтримки Європейського інвестиційного банку. <https://mtu.gov.ua/news/36345.html>

УДК 351.82:620.91

СУЧАСНІ СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

*Тресков А.В., к.держ.упр., докторант
Національний університет цивільного захисту України*

Вагомий внесок в енергетичну та економічну безпеку країн світу в сучасних умовах робить відновлювана енергетика, яка також сприяє забезпеченню їх екологічної стійкості та соціальної стабільності.

Тому не випадково, що Міжнародне енергетичне агентство (ІЕА) в своєму звіті «Перспективи енергетичних технологій на 2023 рік» інформує про швидке

зародження нової глобальної енергетичної економіки, яка передбачає активний розвиток відновлюваної енергетики шляхом використання вітряних турбін, сонячних панелей, виробництва відновлюваного водню тощо [3].

Сучасні тенденції розвитку глобальної енергетики це яскраво підтверджують.

Так, наприклад, частка відновлюваних джерел енергії (завдяки лідерству сонячної енергетики) у виробництві електроенергії США стрімко зростає, перевищивши 30% у 2024 р., з перспективою досягти 37% до кінця 2027 р. Стрімке зростання зеленої енергетики сприяє поступовому витісненню викопного палива. У 2024 р. сонячна генерація зросла на 26,3%, тоді як виробництво електроенергії з вугілля скоротилося на 4%. Згідно зі звітами Федеральної комісії з енергетичного регулювання (FERC) та Управління енергетичної інформації (EIA), у перші 10 місяців 2024 р. сонячна енергетика продемонструвала рекордне зростання, забезпечивши більшу частину нових потужностей разом із вітроенергетикою [5].

Активно розвивається в США і гідроенергетика. Наприклад, найбільша електростанція у США, гребля Гранд Кулі на річці Колумбія у Вашингтоні, є однією з найбільших бетонних споруд у світі та виробляє 20 ТВт-год на рік, а Гребля Гувера виробляє 4,2 ТВт-год на рік [Кітова].

Загалом, частка поновлюваних джерел в США підвищилася до 24,2% у перші 10 місяців 2024 р. та до 25,5% у жовтні 2024 р., що значно перевищує показники 2023 р. Встановлення 21425 МВт сонячних і 2799 МВт вітрових станцій забезпечило понад 90% усіх нових енергетичних потужностей, а темпи будівництва сонячних електростанцій зросли на 80,5% порівняно з 2023 р. Завдяки цьому сонячна енергетика обійшла атомну (7,9%) та гідроенергетику (7,7%), досягнувши 9,5% від загальної встановленої потужності [5].

При цьому, прогнози FERC на 2027 р. вказують на додаткове встановлення в США 93803 МВт сонячних і 23261 МВт вітрових потужностей, що дозволить сонячній енергетиці зайняти друге місце після природного газу (40,3%) і випередити вугілля (13,0%). З урахуванням домашніх та локальних установок, частка відновлюваних джерел енергії може перевищити 40%. Проте, навіть ці прогнози можуть бути заниженими, адже FERC допускає можливість побудови в США 213902 МВт сонячних та 66094 МВт вітрових установок у межах «високої ймовірності» [5].

Проте, подальший розвиток відновлюваної енергетики в США може залежати від політичних умов, що склалися, адже Нова адміністрація у Білому домі може негативно вплинути на темпи її розвитку.

Адже, після перемоги Д. Трампа на виборах президента США низка девелоперів у галузі відновлюваної енергетики призупинили свої проєкти, а інвестори почали продавати свої акції.

Так, виробник сонячних батарей Heliene призупиняє реалізацію свого плану з виробництва сонячних батарей в США вартістю 150 млн дол, а стартап Princeton NuEnergy, що займається переробкою акумуляторів, переглядають графік будівництва заводу вартістю 300 млн дол у 2028 р. поки не отримають більше політичної ясності від нової адміністрації Д. Трампа.

Це сталося через те, що новообраний президент США пообіцяв збільшити видобуток нафти і газу в країні і покінчити з кліматичною політикою попереднього президента, в тому числі скасувати Закон про зниження інфляції – дієвий інструмент державної політики, який в США прийняли для стимулювання розвитку відновлюваної енергетики. Також, за даними американських ЗМІ, Д. Трамп пообіцяв нафтовим компаніям розвернути державну політику на їхню користь, якщо вони підтримують його виборчу кампанію. Зазначається, що використання відновлюваних джерел енергії може впасти на 30%, якщо податкові пільги будуть поступово скасовані, а також будуть введені нові тарифи на обладнання та обмеження на видачу дозволів [4].

Загалом, побоювання інвесторів щодо уповільнення темпів декарбонізації США призвели до падіння акцій відновлюваних джерел енергії. Так, Індекс iShares Global Clean Energy ETF, який відстежує компанії у сфері відновлюваної енергетики, впав на 7% після перемоги Д. Трампа, а акції First Solar і датської Vestas знизилися приблизно на 10%. Акції виробника паливних елементів Plug Power і постачальника послуг сонячної енергетики для житлових будинків Sunnova знизилися більш ніж на чверть [4].

Однак, незважаючи на політичний фактор, відновлювана енергетика вже закріпила за собою статус основного рушія розвитку енергетики у США, що дозволяє країні рухатися в напрямку стійкої енергетичної незалежності.

Минулий 2024 р. став знаковим для енергетики Великої Британії та Німеччини. Обидві країни досягли рекордних показників у виробництві електроенергії з відновлюваних джерел, таких як вітер і сонце, що свідчить про серйозні зусилля цих країн у боротьбі зі зміною клімату та забезпеченні власної енергетичної незалежності.

Так, у Німеччині частка відновлюваних джерел енергії у виробництві електроенергії досягла 59%, що є новим рекордом. Особливо вражаючим є зростання вітроенергетики, яка стала основним джерелом електроенергії в країні. Одночасно з цим, Німеччина повністю відмовилася від ядерної енергетики [6].

Велика Британія також демонструє вражаючі результати, адже частка відновлюваних джерел енергії у виробництві електроенергії досягла у 2024 р. 45%. Країна стала першим членом G7, який повністю відмовився від вугілля для виробництва електроенергії [6].

Однак, незважаючи на значні успіхи, обидві країни стикаються з певними викликами. У Німеччині спостерігається зростання цін на електроенергію, пов'язане зі збільшенням попиту та необхідністю модернізації енергосистеми. У Великій Британії також зберігається проблема високої вартості електроенергії, особливо в зимовий період [6].

Активно розвиває відновлювану енергетику і друга економіка світу – Китай, який схвалив будівництво найбільшого на планеті комплексу гідроелектростанцій, здатного виробляти втричі більше енергії, ніж нинішній рекордсмен – Гребля «Три ущелини», яка нині є світовим рекордсменом за встановленою потужністю і річним виробленням гідроелектроенергії на рівні від 95 до 112 терават-годин (ТВт-год). Передбачається, що нова масштабна гідроелектростанція буде виробляти 300 млрд кіловат-годин електроенергії на

рік, чого достатньо для обслуговування 300 мільйонів людей у Китаї, що майже втричі більше, ніж здатен виробляти нинішній рекордсмен, гребля «Три ущелини». Вартість проєкту складе 137 млрд дол США і він стане частиною 14-го «П'ятирічного плану» Китаю [2].

Зазначимо, що план розвитку відновлюваної енергетики в Китаї охоплює вирішення не тільки кількісних завдань щодо збільшення виробництва електроенергії, а й екологічні цілі щодо прискорення використання поновлюваних джерел енергії та боротьбу із забрудненням.

Окрім того, Китай реалізує амбітний проєкт зі зведення «Великої сонячної стіни» в пустелі Кубукі, яка встановить новий рекорд за площею для фотоелектричних ферм і міститиме 3,46 мільйона сонячних панелей, а її потужність становитиме 100 гігават. Проєкт «Великої сонячної стіни» покликаний генерувати достатньо енергії, щоб повністю забезпечити м. Пекін із населенням близько 22 млн людей [1].

Загалом, сучасні глобальні тенденції свідчать, що сонячна енергетика розвиватиметься завдяки тандемним, двостороннім та інтелектуальним фотоелементам, а також новим акумуляторам, здатним зберігати чисту енергію Сонця [7].

Адже, ефективність сонячних панелей значно зросла за останні 20-30 років. Раніше їхній ККД становив близько 10%, тобто вони могли перетворювати на придатну для використання електроенергію лише близько десятої частини вловлюваного сонячного світла. Однак цей показник значно збільшився завдяки науковим дослідженням, розробкам та інноваціям. Сьогодні технологія досягла такого рівня, що ефективність перетворення світла перевищує 20% або навіть 25%. Це означає, що фотоелектричні системи можуть перетворювати майже чверть одержуваного ними сонячного світла на чисту поновлювану енергію [7].

Тобто, підвищення ефективності робить сонячну енергію більш життєздатним і привабливим варіантом для домовласників, підприємств і цілих міст, а також скорочує простір, необхідний для розміщення сонячних електростанцій (СЕС), що дає змогу виробляти більше електроенергії з тієї ж кількості сонячного світла. Ця підвищена ефективність знизил вартість «зеленої» енергії, зробивши її більш доступною для широкої аудиторії, сприяючи широкому впровадженню сонячної енергетики в усьому світі.

Отже, незважаючи на існуючі труднощі, країни світу продовжують інвестувати в розвиток відновлюваних джерел енергії. Це дає їм змогу не тільки скорочувати викиди парникових газів, а й зміцнювати власну енергетичну безпеку. Майбутнє енергетики виглядає все більш перспективним. Розвиток технологій і зниження вартості поновлюваних джерел енергії відкривають нові можливості для створення більш стійкої та екологічно чистої глобальної енергетичної системи.

На наш погляд, державна енергетична політика України має максимально враховувати вищезазначені глобальні тенденції розвитку відновлюваної енергетики. Саме тому, відновлювана енергетика має стати результативним інструментом вирішення існуючих енергетичних проблем з якими стикається Україна в сучасних умовах. І одним із пріоритетів державної енергетичної

політики України в умовах російської військової агресії має стати подальший розвиток відновлюваної енергетики, що сприятиме підвищенню рівня енергетичної безпеки України.

Література.

1. Андрусяк А. Китай буде «Велику сонячну стіну»: енергії вистачить на 20 мільйонів людей. <https://focus.ua/uk/digital/686730-velika-sonyachna-stina-v-kitaji-nasa-pokazalo-foto>
2. Кітова Т. 3 мільярди кіловат-годин на рік: на Землі з'явиться нова гідроелектростанція-рекордсмен. URL: <https://focus.ua/uk/technologies/687092-3-milyardi-kilovat-godin-na-rik-na-zemli-z-yavitsya-nova-gidroelektrostantsiya-rekordsmen>
3. Міжнародне енергетичне агентство спрогнозувало початок нової індустріальної епохи. URL: <https://biz.liga.net/ua/all/tek/novosti/mejdunarodnoe-energeticheskoe-agentstvo-sprognozirovalo-nachalo-novoy-industrialnoy-epohi>.
4. Перемога Трампа вдарила по американській відновлюваній енергетиці – FT. URL: <https://internetua.com/peremoga-trampa-vdarila-po-amerikanskii-vidnovluavanii-energetici-ft>
5. Понад третину енергії США отримує з поновлюваних джерел. URL: <https://newsyou.info/2025/01/ponad-tretinu-energi%D1%97-ssha-otrimuye-z-ponovlyuvanih-dzherel>
6. Прорив. Велика Британія та Німеччина стають лідерами у справі переходу на чисту енергію. URL: https://internetua.com/proriv-velika-britaniya-ta-nimecsina-stauat-liderami-u-spravi-perehodu-na-csistu-energiua?utm_source=ukrnet_news
7. Рефагі І. 7 нових технологій сонячних панелей: як зелена енергетика зміниться у 2025 році. URL: <https://focus.ua/uk/digital/683202-7-novih-tehnologiy-yaki-zminyat-maybutnye-sonyachnoji-energetiki>

УДК 352

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*Харченко Н. А., завідувач лабораторією
кафедри економіки та публічного управління
Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Становлення територіального самоврядування є дуже важливим для України та її населення. Адже чим сильніше будуть будуватися окремі регіони і їх економіка, тим міцнішою ставатиме держава взагалі. А це має великий вплив на кожного з нас, бо ми являємось її невід'ємною частиною, від її розвитку залежить наш економічний добробут.

Система місцевого самоврядування в Україні будується, перш за все, відповідно до адміністративно-територіального поділу, що належить до компетенції центральної влади. Як відомо, в Україні конституційно закріплено три ланкову систему поділу. Адміністративно-територіальні одиниці є просторовою основою самоврядування і створюються державою для поліпшення управління на місцях [1].

Місцеве самоврядування - це право територіальної громади (жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста) самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України. Громадяни України реалізують своє право на участь у місцевому самоврядуванні за належністю до відповідних територіальних громад. Обмеження прав територіальних громад на місцеве самоврядування може бути застосоване лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Суть місцевого самоврядування як форми самоорганізації населення на місцях полягає в тому, що функціонально та організаційно воно є певною соціальною системою (самоорганізацією) або тим організаційно-правовим механізмом, завдяки якому територіальні громади безпосередньо і через обрані ними органи здійснюють функції та повноваження місцевого самоврядування. "Місцеве самоврядування, - зазначається в Конституції України, - здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи" [5].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 1997 р. встановив наступне поняття місцевого самоврядування: це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України¹. Цей Закон також визначає систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування [3].

Наявність місцевого самоврядування та рівень децентралізації є ключовими ознаками демократичної держави. На світовому рівні найбільшою організацією місцевого самоврядування є – Об'єднані міста та місцеві органи влади (United Cities and Local Governments (UCLG) ². UCLG має своїх представників в семи регіонах світу: Африці (UCLG Africa), Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, (UCLG-ASPAC), Європі (CEMR), Євразії (UCLG EuroAsia), Близькому Сході та Західній Азії (UCLG MEWA), Латинській Америці (FLACMA) та Північній Америці (UCLG North America). Штаб-квартира організації розташована в Барселоні, а її місія полягає в тому, щоб виступати єдиним голосом і світовим захисником демократичного місцевого самоврядування, просувати свої цінності, цілі та інтереси шляхом співпраці між місцевими органами влади і в рамках більш широкого міжнародного співтовариства [1].

Принцип розподілу влад пов'язаний з принципом місцевого самоврядування, який забезпечує, поряд з централізацією системи управління, її децентралізацію на місцевому рівні (цей принцип проголошений лише стосовно державної влади, що є недоліком ст.132 Конституції України) [4].

Органи місцевого самоврядування є самостійними в межах повноважень, визначених Конституцією (ст.140) і законами України. Водночас органи державної влади мають право забезпечувати державний контроль за реалізацією закріплених у законодавстві прав і свобод людини і громадянина, а також їх захисту [3].

Отже, місцеве самоврядування інтегровано в загальну систему управління справами держави й суспільства. Воно є формою самоорганізації населення у вигляді територіальної громади для вирішення своїх завдань, тобто формою здійснення публічної влади, влади народу, що має бути в майбутньому.

Література

1. Децентралізація влади: міжнародний досвід та перспективи України / за ред. Ю. Г. Барабаша. – Київ: Юридична думка, 2020.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР.
3. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 № 157-VIII.
4. Бойко, О. В. «Децентралізація влади в Україні: проблеми нормативного забезпечення та перспективи реформування.» *Науковий вісник Полтавського університету. Серія економічні науки*, 2020, №5, с. 123–129.
5. Гончарук, А. П. «Вплив децентралізації на ефективність місцевого самоврядування в Україні.» *Економіка та управління*, 2021, №2, с. 45–50.
6. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації: теорія і практика / В. М. Князєв. – Харків: Право, 2018.

УДК 658.012

ПРО РИЗИКИ ДЕМОКРАТІЇ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

*Хмельницький А.В., аспірант четвертого року навчання спеціальності 281 “Публічне управління та адміністрування”
Інститут державного управління
Харківського Національного Університету
імені Василя Каразіна*

Розбудова цифрової держави є ключовим елементом модернізації суспільства та державного управління в сучасному світі. Вона сприяє підвищенню ефективності державних послуг, прозорості, а також зміцненню довіри між громадянами та урядом. Як зазначає Яніна Соколовська, цифровізація держави створює можливості для покращення доступу до послуг і підвищення

громадянської участі у прийнятті рішень [5]. Крім того, Джон Мартін наголошує, що інтеграція сучасних технологій у державне управління допомагає зменшити бюрократію, підвищує оперативність реагування на виклики та оптимізує використання ресурсів [2]. Важливою складовою цифрової держави є забезпечення кібербезпеки, адже, як підкреслює Ганна Лінд, зростання цифрової взаємодії супроводжується підвищенням ризиків кібератак [3]. Відтак, цифрова держава є не лише інструментом розвитку, але й важливим чинником конкурентоспроможності країни в глобальному середовищі. Розвиток цифрової держави в Україні має вирішальне значення в контексті децентралізації та повоєнного відновлення країни. Цифрові технології сприяють оптимізації управлінських процесів на місцевому рівні, забезпечуючи доступ до державних послуг незалежно від географічного розташування. В умовах децентралізації це дозволяє громадам ефективніше управляти ресурсами, залучати інвестиції та сприяти місцевому економічному розвитку. Як зазначає Віктор Гриценко, цифрові платформи є ключовим інструментом для координації між центральними і місцевими органами влади, що особливо важливо для інтеграції регіонів після воєнних дій [1]. Повоєнне відновлення України вимагає прозорості, швидкої комунікації та мобілізації ресурсів, і тут цифрова держава відіграє фундаментальну роль.

Впровадження цифрових рішень, таких як електронні реєстри та платформи для громадського моніторингу, допомагає боротися з корупцією та залучати міжнародну допомогу. За словами Анни Руденко, автоматизація процесів у відбудові інфраструктури дозволяє значно прискорити реконструкцію і забезпечити прозоре використання фінансів [4]. Отже, цифровізація є необхідною умовою для створення ефективної моделі управління в Україні, яка підтримує відновлення після війни, сприяє економічному зростанню та закладає основи для довготривалого розвитку країни. Розбудова цифрової держави, незважаючи на її численні переваги, супроводжується низкою загроз для демократії, які потребують ретельного аналізу та управління. Однією з ключових проблем є ризик концентрації влади через централізацію даних, що може сприяти зловживанню владними повноваженнями та порушенню принципів прозорості й підзвітності. Як зазначає Джон Хартлі, розвиток цифрових інструментів без належного правового регулювання може призвести до масового стеження за громадянами, обмежуючи їхні права на приватність [6].

В Україні, яка перебуває в процесі одночасного впровадження цифрових технологій та демократичних реформ, ці виклики є особливо актуальними. Використання цифрових платформ для голосування чи громадських ініціатив може зіткнутися з проблемами кібербезпеки, що підвищує ризик втручання в демократичні процеси. За словами Олени Коваль, в умовах гібридної війни цифрові системи стають об'єктом атак, що може підірвати довіру громадян до інституцій та спричинити політичну нестабільність [7]. Таким чином, забезпечення балансу між цифровізацією та захистом демократичних цінностей вимагає створення надійної правової бази, посилення кіберзахисту та підвищення цифрової грамотності серед населення, що дозволить мінімізувати ризики та забезпечити сталість демократичних процесів.

Запобігання загрозам демократії в умовах розвитку цифрової держави в Україні, зокрема у контексті повоєнного відновлення, потребує впровадження комплексного підходу, що охоплює правові, технічні та освітні аспекти. Передусім, необхідно розробити чітке законодавство, яке регулює використання цифрових технологій, включно із процедурами збору, обробки та зберігання персональних даних. Це дозволить мінімізувати ризики зловживань і забезпечити прозорість функціонування цифрових платформ. Важливим елементом є зміцнення кібербезпеки, яке потребує сучасних технологій захисту даних та тісної співпраці з міжнародними експертами. Ключову роль у мінімізації загроз відіграє підвищення цифрової грамотності серед громадян та державних службовців, що допоможе краще розуміти особливості цифрових процесів і знизити ризики маніпуляцій. Використання кращих практик міжнародних партнерів, які мають успішний досвід у розбудові цифрової держави, є важливим джерелом експертизи для України. Крім того, децентралізація цифрових ресурсів забезпечить розподіл повноважень між різними рівнями влади та доступ громад до технологій, що сприятиме демократизації управлінських процесів. Особливу увагу необхідно приділити створенню платформ для швидкого обміну інформацією, відновлення інфраструктури та залучення громадян до прийняття рішень у післявоєнний період. Такий підхід сприятиме не лише розвитку цифрової держави, але й збереженню демократичних принципів у процесі трансформації суспільства. Подальші дослідження механізмів захисту демократії в умовах розбудови цифрової держави мають зосереджуватися на інтеграції технологій, правових інструментів і соціальних механізмів для забезпечення сталого демократичного розвитку. Одним із ключових напрямів є вивчення ефективності правових рамок, що регулюють функціонування цифрових платформ, зокрема щодо захисту персональних даних, кібербезпеки та протидії маніпуляціям інформаційного простору. Інший важливий аспект стосується технічних механізмів забезпечення безпеки. Перспективними є дослідження використання блокчейн-технологій для захисту даних, прозорості виборчих процесів тощо. Водночас вивчення штучного інтелекту у виявленні дезінформації та кіберзагроз є критично важливим для збереження довіри громадян до цифрових інституцій. Соціальний вимір досліджень повинен включати аналіз цифрової грамотності населення, створення ефективних освітніх програм та вивчення впливу цифровізації на політичну участь громадян. В умовах України особливу увагу варто приділити вивченню процесів залучення громад до відбудови післявоєнної інфраструктури за допомогою цифрових технологій.

Література

1. Гриценко В. Цифрові платформи як інструмент модернізації місцевого управління в умовах децентралізації // Сучасне суспільство. – 2022. – №2. – С. 45-53.
2. Джон Мартін. The Role of Digital Governance in Enhancing Public Service Efficiency // Journal of Digital Government Studies. – 2019. – Vol. 12(3). – P. 120-135.

3. Лінд Г. Ризики цифрової трансформації: перспективи кібербезпеки // Журнал сучасної політики. – 2021. – Т. 15, №4. – С. 98-107.

4. Руденко А. Цифрові технології у відбудові інфраструктури: досвід і перспективи України // Економічний простір. – 2023. – №1. – С. 29-36.

5. Соколовська Я. Цифровізація як чинник покращення державного управління // Вісник публічного адміністрування. – 2020. – №3. – С. 7-14.

6. Хартлі Дж. Digitalization and Democratic Values: The Challenge of Balancing Efficiency and Transparency // Global Democracy Journal. – 2020. – Vol. 18(4). – P. 215-230.

7. Коваль О. Гібридна війна і виклики кібербезпеки для демократичних держав // Інформаційна безпека. – 2022. – №6. – С. 35-42.

УДК 35:340.135

РЕАГУВАННЯ НА КРИЗИ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

*Цуркан Роман Андрійович, аспірант
кафедри менеджменту і публічного адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Кризи є невід'ємною частиною сучасного суспільного розвитку, оскільки вони виникають унаслідок природних катастроф, техногенних аварій, економічних викликів або соціально-політичних конфліктів. Криза – це ситуація, що створює значну загрозу для життя, здоров'я людей, майна, довкілля чи соціального порядку і потребує невідкладних заходів для її подолання. Кризи поділяються на: природні (землетруси, повені, пожежі, епідемії), техногенні (аварії на промислових підприємствах, транспортні катастрофи), економічні (фінансові кризи, масове безробіття), соціально-політичні (збройні конфлікти, масові протести, терористичні акти). Кожен із цих видів криз потребує специфічних підходів до управління та реагування.

Ефективне реагування на кризові ситуації залежить від здатності органів публічної влади діяти оперативно, координовано та відповідно до законодавства. Ефективне функціонування органів публічної влади під час криз можливе лише за наявності чіткої нормативно-правової бази. Основні законодавчі акти, які регулюють реагування на надзвичайні ситуації, повинні визначати: повноваження органів влади, адже закони та підзаконні акти мають чітко окреслювати роль і функції кожного органу в умовах кризи; механізми координації між центральними, регіональними, місцевими органами влади та громадянським суспільством; регулювання поведінки населення в умовах кризових ситуацій, включаючи права та обов'язки громадян та обов'язкові заходи безпеки. Зокрема, в Україні питання реагування на надзвичайні ситуації

регулюються законами “Про правовий режим надзвичайного стану”, “Про правовий режим воєнного стану”, а також низкою підзаконних актів.

Організаційно-правові механізми функціонування органів публічної влади є фундаментом ефективного реагування на кризові ситуації. До організаційно-правових механізмів можна віднести: створення кризових штабів та центрів управління, планування заходів реагування, створення резерви ресурсів, проведення навчань та тренінгів.

Для оперативного реагування створюються спеціалізовані штаби, які координують дії органів влади, правоохоронних структур, рятувальних служб та інших суб'єктів. Основні функції таких центрів: аналіз ситуації та прогнозування розвитку подій, розробка планів дій, координація дій різних служб.

Органи влади повинні мати заздалегідь розроблені плани реагування на різні види криз. Такі плани включають: мобілізацію ресурсів, організацію евакуації населення, забезпечення першочергових потреб постраждалих.

Наявність резервів матеріальних, фінансових та людських ресурсів є критично важливою. Це можуть бути спеціальні фонди для ліквідації наслідків криз, склади з продовольством, медикаментами, обладнанням тощо. Регулярні навчання для персоналу органів влади, рятувальників та інших залучених осіб сприяють підвищенню готовності до дій у кризових умовах.

Інформація є ключовим елементом ефективного управління кризами. Основні аспекти інформаційного забезпечення: використання сучасних технологій для збору та аналізу даних про можливі загрози та прогнозування заходів безпеки; забезпечення своєчасного інформування громадян про небезпеку та необхідні дії.

Сучасні технології відіграють важливу роль у реагуванні на кризи. Технології моніторингу природних явищ, таких як сейсмографи чи метеорологічні радари. Інформаційні платформи для інформування населення про поточну ситуацію. Використання штучного інтелекту для аналізу великих обсягів даних і підтримки прийняття рішень.

Ефективне реагування на кризи неможливе без активної участі громадян. Основні напрямки взаємодії: проведення просвітницьких кампаній про дії в умовах надзвичайних ситуацій, залучення волонтерів до ліквідації наслідків криз, створення платформ для зворотного зв'язку між населенням та органами влади.

Попри наявність організаційно-правових механізмів, існує низка проблем, що ускладнюють реагування на кризи – це недостатнє фінансування для реалізації заходів із запобігання та ліквідації наслідків криз; недосконалість законодавства, прогалини в нормативно-правовій базі або її застарілість; проблеми у взаємодії між різними рівнями влади та службами; недостатній рівень підготовки населення до дій у кризових ситуаціях.

Отже, організаційно-правові механізми функціонування органів публічної влади є фундаментом ефективного реагування на кризові ситуації. Їх удосконалення має базуватися на розробці сучасної нормативно-правової бази, використанні інноваційних технологій, підвищенні рівня фінансування, залученні громадян до процесу управління кризами. Тільки комплексний підхід

до вирішення цих завдань дозволить забезпечити стабільність та безпеку в суспільстві навіть у найскладніших умовах.

Література

1. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

УДК 351.711(322.122)

ЗАХИСТ ІНТЕРЕСІВ СПОЖИВАЧІВ КОМПЛЕКСНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ УКРАЇНИ: СПЕЦИФІКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

*Черевична Н.І., к.т.н., доц. кафедри
готельного, ресторанного бізнесу і крафтових технологій
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

У контексті захисту інтересів споживачів комплексного туристичного продукту України необхідним є державне забезпечення додержання прав та інтересів як вітчизняних, так й іноземних туристів відповідно до національного законодавства, а також положень, що містяться в угодах міждержавного та міжнародного рівня. Ключову увагу потрібно приділяти проблемам безпеки подорожей туристів. Зокрема, до умов, що можуть вважатися безпечними, відносяться такі: політична стабільність в країні; відсутність ситуацій надзвичайного характеру та стихійних лих; низький рівень криміногенності чи її загальна відсутність; належна охорона об'єктів туристичного призначення; високий рівень відкритості та привітності громадян України. При цьому не повинні порушуватися права та свободи як подорожуючих туристів, так і місцевого населення. Туристична привабливість регіонів України може суттєво знизитися за наявності таких обставин, як: нестабільність в політиці; катастрофи природного чи техногенного походження; масові захворювання; несприятливі кліматичні умови та погана екологія; підвищений рівень злочинності тощо. Якщо ж подібні ситуації все ж таки сталися, то повинна існувати система відшкодування збитків туристам.

Відповідні функції державного управління у цьому контексті полягають належному рівні безпеки надання комплексного туристичного продукту. Зокрема, на рівні держави повинен існувати дієвий механізм для забезпечення безпеки споживачів комплексного туристичного продукту та об'єктів туристичного призначення [1]. Це потребує визначення групи туристичних об'єктів України, яким потрібно приділяти особливу увагу з точки зору безпеки. В першу чергу це стосується пам'яток історико-культурного характеру; природно-рекреаційних зон; необхідного рівня облаштованості маршрутів для

екскурсій, походів та прогулянок; належного оснащення засобів розміщення, харчування та перевезення якісним та надійним встаткуванням; перевірки будівель з санітарно-технічної точки зору; можливості негайної евакуації з місця катастрофи та надання невідкладної допомоги тощо. Також надання туристичними операторами та туристичними агентствами фінансових гарантій відповідальності; страхування туристів і обов'язкове забезпечення туристів інформацією про факти виникнення непередбачених обставин [2]. Головне, гарантування особистої безпеки туристів та їх власного майна, а також за необхідності надання допомоги медичного, правового та іншого характеру.

Для захисту оточуючого середовища регіонів України держава повинна забезпечувати всі необхідні гарантії юридичного, політичного, економічного та іншого характеру для охорони навколишнього середовища регіонів України. Тому на рівні держави повинен існувати дієвий механізм, що буде стримувати стихійний розвиток туристичної індустрії України та спрямовувати її таким чином, щоб мати можливість зберегти історико-культурну спадщину та природно-рекреаційний потенціал України для майбутніх поколінь. Відповідні функції держави в цьому контексті полягають у наступному:

1. Визначення гранично припустимих та диференційованих норм туристичного навантаження на природно-рекреаційні ресурси України.

2. Оптимізація пропускної спроможності місць, що відвідуються туристами. При цьому слід зазначити, що держава повинна гарантувати дотримання відповідних встановлених норм навіть якщо доступ до таких місць буде обмежуватися протягом визначених періодів часу чи сезонів року.

3. Формування та ведення реєстру ресурсів туристичного призначення в Україні. При цьому держава повинна забезпечити створення переліку всіх історико-культурних та природно-рекреаційних об'єктів, які представляють інтерес з туристичної точки зору.

4. Затвердження необхідних санкцій за можливі порушення норм, встановлених у вітчизняному законодавстві, стосовно питань охорони історико-культурних пам'яток та природно-рекреаційного потенціалу України.

5. Раціоналізація забудови території України з урахуванням державних та суспільних інтересів, а також із прийняттям до уваги потенційного рівня навантаження туристичних ресурсів.

6. Активізація інформаційної діяльності стосовно формування громадської думки про необхідність захисту та збереження історико-культурної спадщини та природного середовища України [3].

Література

1. Білотіл О. М. Роль дієвого механізму державного управління в активізації процесів розвитку туристичної індустрії. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. 2015. Вип. 2 (3). С. 68–73. (Серія «Державне управління»).

2. Гостєва Н. П. Механізми реалізації державної політики в галузі туризму. *Держава та регіони*. 2019. №3. С.27–32. (Серія «Державне управління»).

3. Іляшенко А. Х. Інструменти здійснення регуляторної політики в галузі туризму. *Держава та регіони*. 2018. №1. С.110–113. (Серія «Економіка та підприємництво»).

УДК 658.012

ІНСТРУМЕНТИ ЦИФРОВОЇ ДЕРЖАВИ У ПОКРАЩЕННІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ГРОМАДЯН ТРЕТЬОГО ВІКУ

Щербак Євген Валерійович, аспірант другого року навчання спеціальності 281 “Публічне управління та адміністрування” Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Науковий керівник: Ковальчук Вероніка Геннадіївна доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри економіки та публічного управління, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Цифрова держава є високорозвиненою та гармонійно структурованою системою організації взаємовідносин між громадянами та інституціями публічного управління. Поняття "цифрова держава" описує впровадження державою інформаційних та комунікаційних технологій для покращення та оптимізації державних функцій, а також забезпечення ефективного надання послуг громадянам. Це передбачає застосування сучасних цифрових технологій, таких як інтернет, хмарні обчислення, великі дані (Big Data), штучний інтелект (ШІ), інтернет речей (IoT), блокчейн тощо, з метою підвищення доступності державних послуг для громадян та зниження бюрократичного навантаження шляхом розробки систем цифрової ідентифікації, що дозволяють громадянам підтверджувати свою особу та використовувати електронний підпис під час здійснення онлайн-транзакцій з державою та іншими учасниками, надають суспільству відкритий доступ до певних даних, таких як статистика, бюджетні показники, державні закупівлі та інші, що сприяє прозорості та дозволяє громадянам та підприємствам використовувати ці дані для розвитку нових сервісів та інновацій, розробляє механізми та політику щодо захисту інформації та забезпечення безпеки у цифровому просторі, включаючи кіберзахист, захист персональних даних та боротьбу з кіберзлочинністю, а також генерує надання можливостей для активної участі громадян у процесах ухвалення рішень через цифрові платформи та інструменти, що дозволяють висловлювати свою думку, пропонувати ідеї та брати участь у публічному управлінні [2]. Такий формат є

сучасною та ефективною формою співпраці між зацікавленими сторонами, адже цифрова взаємодія репрезентує певні системні переваги над традиційними формами співпраці і, разом з тим, відкриває нові можливості щодо якісних характеристик та потенціалу запропонованих форматів, характеризується вищим рівнем динамічності, дотриманням інклюзивності та створенням більш персоніфікованішого середовища для співпраці громадян із державою. Цифровізація є незворотнім процесом в умовах трансформації людства згідно з концептом Четвертої промислової революції.

Цифрові інструменти держави можуть суттєво покращити якість життя громадян третього віку (пенсіонерів) у різних сферах, зокрема охорони здоров'я, соціального захисту, комунікацій та отримання послуг. Особливої уваги заслуговує питання забезпечення розвитку цифрових компетенцій, оскільки, із технологічною модернізацією, зростає сегмент послуг, що надаються онлайн, отже користування ними вимагає певного рівня володіння цифровими інструментами та вимагає наявності певного рівня розуміння системних принципів роботи алгоритмів. У світовій практиці існують успішні приклади розвитку та впровадження віддалених навчальних курсів для громадян третього віку, що сприяють досягненню вище зазначеної мети [1]. Окрім підвищення якості життя громадян третього віку в контексті спроможності бути дотичним до застосування сучасних технологій з соціально значущою та персональною користю, йдеться й про відчутне скорочення публічних видатків на утримання дублюючої класичної системи надання послуг та сприяє вивільненню професійного ресурсу задля вирішення більш нагальних та актуальних питань в контексті інтересів й певної соціальної групи, й суспільства в цілому [5].

Надання освітньої та інших форм підтримки громадянам третього віку у поглибленні розуміння принципів та підходів інфраструктури цифрових інструментів має складатися із послідовної та багаторівневої конструкції, що включатиме в себе створення простих і доступних онлайн-курсів із використанням інтуїтивно зрозумілих інтерфейсів, а також інструкції у форматі відео, адаптовані для людей старшого віку, що демонструють крок за кроком алгоритм виконання конкретних завдань. Включення молоді як цифрових наставників для пенсіонерів через державні програми та розгортання виїзних команди з ноутбуками/планшетами, що проводять навчання у віддалених громадах, сприятимуть забезпеченню справедливості щодо доступу як до самих цифрових інструментів та можливостей, пов'язаних з оволодінням такими інструментами, так й щодо рівного доступу до навчання оволодінню цифровими інструментами та іншими можливостями, що вони створюють. Особливим мотиваційним чинником ширшого залучення громадян третього віку до навчальних програм з підвищення цифрових компетенцій є інтеграція навчального процесу із процесом спілкування з однолітками у форматі інтерактивної соціальної мережі або іншим способом, що є здатним забезпечити таке спілкування. Тобто, виключна роботизація взаємодії держави із громадянами третього віку є найменш вірогідним сценарієм через культурні та освітні передумови у цьому сегменті суспільства, та відповідно до сталих норм та традицій, яких притримуються громадяни третього віку як об'єднана

спільними рисами спільнота громадян [3]. Створення служби підтримки, де можна отримати консультацію з цифрових питань, стане додатковою перевагою для цієї спільноти активніше долучатися як до процесу цифрового навчання, так й до використання цифрових платформ та інших форм інструментів. Одним з провідних інтересів держави як модератора суспільних відносин є й збір пропозицій від літніх людей щодо покращення навчальних програм чи сервісів, а також забезпечення всебічного зворотнього зв'язку на всіх етапах комунікації та співпраці. Україна має значний відсоток населення похилого віку. Для цієї групи важливо забезпечити доступ до державних послуг, щоб вони могли залишатися активними учасниками суспільного життя. Використання цифрових інструментів зменшує ризик соціальної ізоляції та допомагає забезпечити рівні можливості для всіх вікових груп. Залучення всіх громадян до цифрової трансформації демонструє прагнення України до сучасності, інклюзивності та орієнтації на соціальну рівність, що є важливим для міжнародного іміджу країни. Таким чином, залучення громадян третього віку до цифрових інструментів – це не лише питання зручності чи технологічного розвитку, але й спосіб забезпечити інклюзію, соціальну справедливість і підтримати сталий розвиток суспільства. Використання цих інструментів та інтеграція вище врахованих підходів сприятимуть не лише підвищенню рівня цифрової грамотності, але й інтеграції громадян третього віку в сучасне суспільство, забезпечуючи їхню соціальну активність і незалежність, високу адаптивність та повагу до авторитету держави, що надає такі можливості, отже це є раціональним із політичної точки зору. Враховуючи демократичний характер української держави, саме творення ефективних засобів мотивації є провідним чинником безконфліктного цифрового переходу із поступовим скороченням людського чинника у системі взаємодії між державою та громадянами, а також розбудови нової якості життя в умовах цифрової економіки постіндустріального суспільства, згідно з тенденціями Четвертої промислової революції та похідних від цих критеріїв[4].

Література

1. Дракер П. Постіндустріальне суспільство: Нова індустріалізація: Антологія. Варшава: Sprosd, 2020. С. 110-112.
2. Колесніченко І. М. Розвиток електронного урядування в Україні: інституціональний аспект: Бізнес Інформ. 2021. № 12 С. 72-77
3. Маркітантов В.Ю, Ігнатєва Т.В. Діджиталізація як фактор трансформації міжнародного іміджу України. *Регіональні студії*, 2021. № 3 – URL: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/26/12.pdf> (дата звернення: 02.01.2025).
4. Опар Н. В. Теоретичні основи надання електронних послуг в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 6. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2106> (дата звернення: 05.01.2025).
5. Руденко М.В. Цифровізація: Категоріальні особливості та специфіка трактування. *Економічний форум*, 2021, 1(4), С 3-13.

СЕКЦІЯ ІV. ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

UDC 620.20:641:629.73(043.2)

COMMODITY SCIENCE OF FOOD PRODUCTS IN THE AVIATION INDUSTRY: CHALLENGES AND INNOVATIONS

*Kamenieva Z., Senior Lecturer
National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"*

*Golovanova M., Associate Professor, PhD, Associate Professor
Kharkiv University of Technology "IT STEP"*

The aviation industry places extremely high demands on the quality and safety of food products. The conditions of storage, transportation, and consumption of food on board aircraft create unique challenges for food commodity science. Let's consider the specifics of this area.

Food products for aviation must meet stringent safety and quality standards. These include fresh produce, prepared meals, beverages, and snacks. Particular attention is paid to expiration dates to ensure that products remain fresh throughout their storage period until consumption.

Let's systematize these requirements.

1. General Requirements for Food Products:

safety: products must be safe for consumption and free from harmful microorganisms, toxins, or other contaminants.

quality: products must meet high-quality standards in taste, freshness, and nutritional value.

shelf life: products must have a sufficient shelf life to ensure their storage and consumption during the flight.

packaging: packaging must be hermetic, durable, and convenient for use in limited space and possible turbulence.

2. Sanitary and Hygienic Requirements, which should cover all stages – from production to serving on board:

production: High-quality raw materials from verified suppliers (with ISO 22000 or FSSC 22000 certificates); adherence to technological processes (e.g., HACCP – Hazard Analysis and Critical Control Points); thorough quality control (including testing for microbiological contamination, toxins, etc.).

processing and packaging: regular sterilization of packaging materials to prevent microbial contamination; use of special packaging technologies that ensure hermetic sealing and protection from external factors; control of equipment and premises cleanliness where processing and packaging take place.

transportation and storage: adherence to temperature control during transportation and storage of food products to prevent microbial growth and spoilage;

use of specialized transport and storage facilities that meet sanitary standards; tracking expiration dates and storage conditions.

preparation and serving on board: adherence to hygiene rules by staff involved in food preparation and serving on board; use of special equipment for heating and serving food, ensuring its safety and hygiene; control over storage times and serving conditions of prepared meals.

3. Specific Requirements for Food Products for Aviation: restrictions on allergens: considering the possibility of allergic reactions in passengers, it is necessary to carefully control the content of allergens in food products and provide appropriate information on the packaging; changes in taste perception at altitude: in conditions of low pressure and dry air, taste sensations can change, so this factor must be considered when developing menus; restrictions on the volume of liquids: there are restrictions on carrying liquids in hand luggage, which also affects the choice of beverages and dishes; weight and volume: the weight and volume of food products should be optimized to reduce the load on the aircraft.

4. Requirements for Onboard Catering from a Safety Perspective: Prevention of food poisoning is a top priority; the need for rapid identification of the source of possible poisoning; use of the HACCP system at all stages of production and transportation; use of disposable tableware and utensils.

Let's consider innovations in aviation food products that have the most significant impact on improving the quality of onboard catering.

1. Development of Products with Modified Sensory Properties:

compensation for changes in taste and smell at altitude: more intense taste and aroma (natural flavor enhancers, special textures).

creating textures resistant to humidity changes: use of hydrocolloids or special processing technologies.

2. Creating Products with Improved Nutritional Properties:

balanced nutrition for long-haul flights: special diets that consider the body's needs during flight.

functional foods: creating products enriched with vitamins, minerals, antioxidants, or other beneficial substances to support passenger health and immunity during and after the flight.

products for special diets: Developing products for passengers with specific dietary needs, such as gluten-free, vegetarian, vegan, low-sugar, or low-salt diets.

3. Innovations in Packaging:

active and intelligent packaging: using materials that change their properties depending on environmental conditions, for example, packaging that regulates oxygen or humidity levels or packaging with product freshness indicators.

eco-friendly packaging: developing biodegradable or recycled packaging materials to reduce negative environmental impact.

convenient and functional packaging: creating packaging that is easy to open and close in limited space, convenient for storage and disposal.

4. Application of Advanced Processing and Preservation Technologies:

sublimation and vacuum drying technologies: these technologies allow preserving the taste, aroma, and nutrients of products while reducing their weight and volume.

pasteurization and sterilization technologies: ensure product safety and extend their shelf life.

use of antimicrobial films and coatings: to prevent the growth of microorganisms on the surface of products and packaging.

5. Individualization of Nutrition: personalized menus (developing individual menus considering passenger preferences, dietary needs, and health conditions) and the use of mobile applications and online platforms (for ordering and choosing meals before the flight).

These innovations are aimed at improving the quality of onboard catering, ensuring passenger safety and comfort, and reducing negative environmental impact. It is important to note that research in this area is constantly evolving, so the list of innovations may be supplemented with new developments over time.

Prospects for the development of food commodity science in aviation cover a wide range of aspects, from production and packaging to consumption and disposal. Here are some key directions:

development of production and processing technologies: new preservation methods (sublimation, vacuum packaging, PEF, HPP); functional food ingredients (prebiotics, probiotics, antioxidants); personalized nutrition (3D printing).

innovations in packaging: active and intelligent packaging; biodegradable and eco-friendly packaging; optimization of size and weight; convenient and functional packaging.

considering physiological changes: compensation for the effects of low pressure and dry air; consideration of circadian rhythms; products for comfortable digestion.

safety and hygiene: enhanced quality and safety control; tracking product origin; staff training.

economic and environmental aspects: optimization of logistics and storage; reduction of food waste; use of local and seasonal products.

development of regulatory frameworks: harmonization of international standards; development of new regulations.

These prospects for the development of food commodity science in aviation are aimed at improving the quality of onboard catering, ensuring passenger safety and comfort, and reducing negative environmental impact. It is important to emphasize that this industry is constantly evolving, so research and innovation are key to achieving new heights.

Thus, ensuring the quality of food products in the aviation industry is an important aspect that requires a special approach to commodity science. The challenges faced by the industry can be overcome with innovative solutions and technologies. Therefore, the implementation of the latest methods and approaches will contribute to raising passenger service standards and operational efficiency in the aviation industry.

THE IMPACT OF COMMUNICATION PROCESSES ON SALES OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

*Oklander T. I., Doctor of Economic Sciences.
Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship,
Odesa State Academy of Civil Engineering and Architecture*

*Shcherbyna O. S., Ph.D.
Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship,
Odesa State Academy of Civil Engineering and Architecture*

Today, the sales levels of construction enterprises in Ukraine largely depend on the development of communication, which is one of the main components of a successful sales technology. Business communication is a synthesis of several aspects of interaction: the interaction between sales department specialists and potential company clients, building trust, establishing effective connections, and achieving the organization's final commercial results. The essence of business communication lies in the necessity of influencing a partner to achieve specific goals. All this is made possible through the use and improvement of communication skills and sales technologies as a whole.

There are numerous technologies that optimize the process of studying the impact of communication on professional relationships and make it effective in terms of preparing future sales experts for unconventional and complex production situations. Clearly defined educational goals and optimally selected content in the field of knowledge allow for the analysis of existing means and the development of fundamentally new methods for improving communication processes in sales technology.

A businessperson, in this case a sales specialist, should possess specific communication skills:

- Confidently argue their position;
- Clearly present their views;
- Quickly analyze certain statements made by clients;
- Critically and promptly evaluate relevant reactions.

- Establishing business contacts must be accompanied by adherence to specific rules and principles. The Ukrainian construction market, which includes a wide range of business variations, has its own specifics that require communication to be adapted to these peculiarities [1, 2]. Planned product sales also require the development of a pre-communication strategy and the establishment of rules that will ensure the highest sales levels, such as:

Gathering complete information about potential industrial and civil buildings under construction, distributor companies, contracting organizations, etc., that may need the company's products before initiating negotiations.

Obtaining the contact details of decision-makers in these companies.

Learning personal information about them (e.g., hobbies, activities during leisure time).

Identifying the most favorable conditions for the first meeting (pinpointing the moment of need for production materials).

The development of communication skills among sales department specialists is crucial and includes acquiring new knowledge and experience. A business communication strategy comprises components such as bringing partners closer to the communicator's perspective, understanding actions and behaviors, and altering partners' views to align with the communicator's. Thus, this type of business communication fosters mutual interests, preferences, understanding, objective evaluation of both personal and external capabilities, and patience toward partners and their shortcomings.

Considering the above, after the development of a pre-communication strategy and the improvement of the sales department specialists' business communication level, the successful operation of any commercial organization requires refining the sales technology.

Sales technology, from the perspective of business communication, focuses on personal relationships through the psychological interaction between the seller and the buyer. To ensure that future relationships with clients become more promising, a sales specialist, in addition to acquired communication knowledge, specific techniques, and skills, must also possess the proper mindset for future communicative relationships.

It is essential to enhance the level of personal communication among sales department specialists, not only in terms of acquiring and refining knowledge of modern sales technologies but also in terms of personal development in other fields, including:

- Speech culture;
- Rhetoric;
- Psychological foundations of communication;
- The ability to use specific persuasion techniques during negotiations.

Given the specifics and development characteristics of construction enterprises, it can be stated that communication and its mastery are among the determining factors for the success and effectiveness of the construction business. The development of communication policy plays a significant role in the sales department of any enterprise and influences the development of relationships with potential clients as well as the organization as a whole. A well-developed and refined sales technology will allow businesses to achieve maximum efficiency.

References

Hrebnov H.M. Formation of Directions for Improving the Efficiency of the Marketing Mechanism for Managing the Competitiveness of Construction Enterprises. Economic Bulletin of NTUU "KPI". 2019. No. 11. P. 395–400.

Selezniova O.O. Development of Marketing Activity Management in Construction Enterprises in Ukraine: Monograph. Odesa: Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture. 2017. 355 p.

PROBLEMS OF RECYCLING COMPOSITE MATERIALS USED IN THE AVIATION INDUSTRY

Seredenko V.V.,

Senior lecturer of the Department of "Composite Structures and Aviation Materials Science"

*M.Ye. Zhukovsky National Aerospace University
"Kharkiv Aviation Institute"*

The aviation industry has increasingly adopted composite materials, particularly carbon fiber-reinforced polymers (CFRP) and glass fiber-reinforced polymers (GFRP), due to their superior strength-to-weight ratio, durability, and fuel efficiency. However, the disposal and recycling of composite materials pose significant environmental and logistical challenges. This thesis investigates the problems surrounding the recycling of composite materials used in the aviation industry, focusing on the technical, economic, and environmental issues. It explores existing recycling methods, their limitations, and potential innovative solutions that can mitigate the impact of composite waste while promoting sustainable practices within aviation manufacturing and disposal.

The use of composite materials, particularly CFRP, has revolutionized the aviation industry by offering lightweight yet strong materials that contribute to improved fuel efficiency and performance. Composites are increasingly used in critical aircraft components such as wings, fuselages, and tail assemblies. However, these materials present significant challenges when they reach the end of their life cycle, as their unique chemical and physical properties make them difficult to recycle.

Despite the growing reliance on composite materials in aviation, their recycling remains a complex issue. Current recycling technologies are inefficient, costly, and often fail to produce high-quality recycled materials. The growing volume of composite waste, coupled with regulatory pressures for sustainable practices, necessitates an urgent focus on developing more effective recycling methods.

Recycling Methods for Composite Materials

– Mechanical recycling involves the grinding of composite waste into smaller particles. While this method is simple and relatively low-cost, it often results in a significant loss of material properties, making it unsuitable for high-performance applications like those in aviation.

– Thermal recycling methods involve the use of heat to break down the resin matrix of composite materials, separating it from the fibers. However, these methods face challenges such as the risk of damaging the fibers and the need for high-energy input.

– Chemical recycling uses solvents or other chemical agents to degrade the resin and recover the fibers. This method has shown promise in some cases but is limited by the difficulty of finding cost-effective, scalable solutions.

– Solvolysis involves using specific solvents at elevated temperatures to dissolve the resin without damaging the fibers. While this technique offers potential for high-quality fiber recovery, it remains expensive and complex to scale.

– Innovative Recycling Approaches such as:

1. Enzymatic Recycling: Utilizing enzymes to break down composite materials.

2. Cryogenic Recycling: Using low temperatures to fracture composites without degrading the fibers.

3. Recycling through Additive Manufacturing: Recycling composite waste into 3D printing filament for creating new components.

The disposal of composite materials in landfills or through incineration contributes to significant environmental pollution. Composites are not biodegradable and can persist in the environment for hundreds of years.

The recycling process itself has an environmental footprint. For instance, thermal and chemical recycling methods require significant energy input, which may offset some of the environmental benefits of using composites in the first place.

A comprehensive life cycle analysis (LCA) can provide insights into the environmental benefits and drawbacks of using composite materials versus traditional materials like aluminum. It also helps assess the impact of recycling efforts on the overall sustainability of aviation manufacturing.

Solutions to the problems of recycling composite materials:

The aviation industry faces significant challenges in recycling composite materials due to technical, economic, and environmental factors. While current recycling technologies show promise, they are not yet cost-effective or scalable enough for widespread use in aviation. The industry needs to explore new innovations and collaborate on developing more sustainable solutions.

Further research into alternative recycling methods, including solvolysis and enzymatic recycling, holds promise for improving material recovery. Industry-wide collaboration and the adoption of circular economy principles can facilitate the development of more efficient and sustainable recycling systems.

The transition to more sustainable recycling practices is essential for the future of aviation. By improving composite recycling, the industry can reduce its environmental impact, support green manufacturing practices, and align with global sustainability goals.

The aviation industry faces significant challenges in recycling composite materials due to technical, economic, and environmental factors. While current recycling technologies show promise, they are not yet cost-effective or scalable enough for widespread use in aviation. The industry needs to explore new innovations and collaborate on developing more sustainable solutions.

References

1. K. Wong, S. Pickering. Composite recycling solutions for the aviation industry. *Science China Technological Sciences*. 2017. 60(9). P. 1-10.

РОЗДРІБНИЙ СЕКТОР В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Воробйов К.Р., учень 11 класу

*Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованець гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

Андрєєв С.С., учитель географії

*Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області;*

Андрєєва В.Г., учитель історії

*Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

Сучасна роздрібна торгівля стикається з викликами та можливостями, що надаються цифровою трансформацією. Від створення онлайн-присутності до використання великих даних та штучного інтелекту, цифрові технології привносять нові методи управління та оптимізації бізнес-процесів. У цій статті розглянемо ключові аспекти цифрової трансформації в ритейлі та її вплив на розвиток бізнесу.

Роздрібні компанії активно впроваджують онлайн-присутність, створюючи зручні інтернет-магазини та розвиваючи електронну комерцію. Дослідження показують, що подібні інновації не лише залучають клієнтів, а й знижують витрати, підвищуючи ефективність операцій [1].

Цифрова трансформація дозволяє роздрібним компаніям створювати персоналізовані пропозиції, засновані на даних про клієнтів. Це включає технології рекомендаційних систем та програм лояльності, що покращує клієнтський досвід та сприяє збільшенню продажів.

В рамках великого дослідження, проведеного Кембриджським Університетом у 2021 році, аналізувалась ефективність персоналізації у роздрібній торгівлі з використанням даних про клієнтів. Дослідження охопило більше 50 роздрібних підприємств різних галузей.

Основні результати дослідження показали, 70% учасників програм лояльності з персоналізованими бонусами підтвердили більш високий рівень лояльності до бренду. Клієнти, які отримали персоналізовані рекомендації, збільшили частоту своїх покупок на 25% порівняно з тими, хто не брав участь у персоналізованих програмах. Більше 80% клієнтів, що отримали персоналізовані рекомендації, завдяки точним рекомендаціям, компанії змогли знизити бюджет на рекламу на 15%, зберігаючи при цьому або навіть збільшуючи конверсію [3].

Інтеграція різних каналів продажу, таких як онлайн-магазини, фізичні магазини та соціальні мережі, створює єдиний клієнтський досвід. Це дає

можливість клієнтам взаємодіяти з брендом через різні платні форми, що згідно з дослідженнями, підвищує ймовірність повторних покупок.

Прикладом такого успішного підходу є компанія ASOS, один із лідерів у сфері модного роздрібу. ASOS не просто створив онлайн-магазин, а й інтегрував свою торгову платформу із популярною соціальною мережею Instagram. ASOS не просто створив онлайн-магазин, а й інтегрував свою торгову платформу з популярною соціальною мережею Instagram [4].

Роздрібні компанії впроваджують аналітичні інструменти для збору та аналізу великих даних. Це не тільки сприяє оптимізації запасів та прогнозуванню попиту, але й покращує ефективність маркетингових кампаній.

Цифрова трансформація включає в себе впровадження інноваційних технологій, таких як штучний інтелект та інтернет речей. Це дозволяє автоматизувати процеси, покращувати процеси доставки та надавати інноваційні сервіси, що стає ключовим фактором залучення клієнтів.

Цифрова трансформація у роздрібному секторі є не тільки впровадженням технологій, але й зміну бізнес-моделей та культури підприємств. Дослідження підтверджують, що компанії, які успішно здійснюють цифрову трансформацію, мають більш високі шанси стати лідерами у своїй галузі та збільшити свою частку ринку. Наприклад, аналіз McKinsey & Company вказує на те, що такі компанії можуть мати до 2,5 разів більшу ймовірність досягти лідерства в галузі та до 1,8 разів більше ймовірність збільшити свою частку ринку [5].

Дослідження Deloitte показує, що компанії, які успішно інтегрують різні канали продажів, можуть досягати до 30% вищій середній чек й до 25% більше повторних покупок. Ці результати підкреслюють значимість не тільки застосування технологій, а й правильної їх інтеграції для створення єдиного клієнтського досвіду.

Цифрова трансформація ритейлу є невід'ємною частиною сучасного бізнесу, надаючи компаніям можливості для зростання, поліпшення ефективності та зміцнення конкурентоспроможності. Дослідження показують, що успішні компанії, які здійснюють цифрову трансформацію, мають більше шансів стати лідерами галузі та збільшити свою частку ринку [5]. Таким чином, інвестиції в цифрові технології стають стратегічним кроком для роздрібних компаній, які прагнуть залишатися попереду конкуренції.

Отже, цифрова трансформація у роздрібному бізнесі стає стратегічним моментом, що забезпечує не тільки виживання, а й процвітання компаній в умовах сучасної цифрової економіки. Ефективне використання онлайн-присутності, персоналізації, інтеграції каналів продажів, аналітики та нових технологій дозволяє роздрібним компаніям створювати не лише продуктивні, а й інноваційні бізнес-процеси. Тим самим, інвестиції в цифрові технології стають стратегічним кроком для роздрібних компаній, які прагнуть задовольнити зростаючі очікування клієнтів та залишатися лідерами у своїй галузі.

Література

1. Мукура С.В. Особливості та тенденції розвитку електронної взаємодії в цифровій економіці // Серія «Актуальні проблеми економіки» // - Закарпаття: Ластівка, 2016. – 245 с.
2. Яровий М.М. Цифрова економіка // Інформаційні технології. -2016. - №2. - С.26-33.
3. Кравченко Л.Д. Інформаційні технології у менеджменті - Львів: Видавництво «Крона», 2023. - 467 с.
4. Оринко П.В. Управління інноваційною цифровізацією промисловості в умовах трансформації економіки // Проблеми економіки. 2022. № 1 (48). – с. 24-29.
5. Cocker H. L., Cronin J.M. Charismatic Authority and the YouTuber. Unpacking the New Cults of Personality // Marketing Theory. 2022. Vol. 17, no. 4. Pp. 455-472.

УДК 332.1: 316.7

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЙНІСТЬ

Гамідов Рауф Азер оглу

*здобувач освіти третього (доктор філософії) рівня вищої освіти,
спец. 051 Економіка*

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського «ХАІ»

Сучасний розвиток територіальних громад є важливим етапом у трансформації місцевого управління та соціально-економічного ландшафту. У глобалізованому світі, де економічні, соціальні та технологічні процеси мають все більш глибокий вплив на локальні території, важливість ефективного розвитку громад набуває особливої актуальності. Зокрема, сучасні виклики, такі як економічна нерівність, соціальна поляризація та технологічні зміни, вимагають від органів місцевого самоврядування нових підходів до управління, що базуються на інклюзивності та інноваційності.

Інклюзивність, як ключовий елемент розвитку, передбачає забезпечення рівних можливостей для всіх груп населення, включаючи вразливі категорії, такі як люди з інвалідністю, пенсіонери, молодь та соціально незахищені верстви. Це вимагає розробки та впровадження стратегій, які зможуть врахувати потреби кожного мешканця громади та забезпечити йому доступ до всіх основних соціальних послуг [1-6].

Інноваційність, у свою чергу, включає впровадження нових технологій та сучасних рішень для покращення якості життя в громадах, підвищення ефективності управління, а також стимулювання економічного розвитку через підтримку підприємництва, залучення інвестицій та створення нових робочих місць [2, 3, 4, 5]. Інноваційні підходи до розвитку територіальних громад сприяють не лише покращенню інфраструктури, але й вирішенню низки

соціальних проблем, таких як охорона здоров'я, освіта та забезпечення соціального захисту.

Таким чином, поєднання інклюзивності та інноваційності в рамках стратегій розвитку територіальних громад є важливою умовою для забезпечення стійкого і збалансованого розвитку, що відповідає вимогам сучасних суспільних, економічних та технологічних тенденцій.

Територіальні громади є важливим елементом економічної системи країни. Вони мають значний потенціал для розвитку місцевого бізнесу, залучення інвестицій та створення робочих місць. Успішне використання місцевих ресурсів, розвиток інфраструктури та підтримка підприємництва створюють умови для підвищення рівня життя населення і зміцнення економічної стійкості громад.

Інклюзивність у розвитку територіальних громад означає забезпечення рівних можливостей для всіх мешканців, незалежно від їх соціального статусу, віку, статі, релігійних або етнічних характеристик. Це включає в себе створення доступних умов для вразливих груп населення, зокрема осіб з інвалідністю, пенсіонерів, багатодітних сімей, а також сприяння соціальній інтеграції та участі в громадському житті [1, 3]. Інклюзивний розвиток передбачає також рівний доступ до соціальних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист, та можливість кожного громадянина активно долучатися до процесу прийняття рішень на рівні місцевого самоврядування.

Інноваційність у розвитку територіальних громад означає впровадження новітніх технологій і підходів для покращення якості життя, підвищення ефективності управлінських процесів та створення сприятливих умов для розвитку. Цифрові технології, наприклад, дозволяють ефективніше управлінській діяльності, зокрема через впровадження електронного урядування, онлайн-сервісів для громадян та бізнесу, а також використання сучасних інформаційних систем для планування і реалізації місцевих проєктів [2, 4, 5, 6].

Інноваційний підхід до розвитку інфраструктури, освіти та охорони здоров'я дозволяє громадам ставати більш адаптивними до нових викликів та потреб, зокрема у періоди економічної нестабільності або під час глобальних криз, таких як пандемії.

Важливим аспектом розвитку територіальних громад є активна участь громадян у процесах ухвалення рішень. Місцеве самоврядування повинно сприяти розвитку громадянської активності, залучати жителів до участі у вирішенні проблем і покращенні якості життя на місцевому рівні. Це дозволяє зміцнювати соціальну згуртованість, покращувати комунікацію між владою та населенням, а також створювати умови для розвитку громадських ініціатив.

Таким чином, розвиток територіальних громад є основою сталого соціально-економічного розвитку країни. Впровадження інклюзивних і інноваційних підходів дозволяє громадам не тільки адаптуватися до швидких змін сучасного світу, але й стати активними учасниками в глобальному економічному процесі. Для цього важливо забезпечити рівні можливості для всіх

жителів, використовуючи сучасні технології та сприяючи розвитку місцевої економіки.

Література

1. Oksana Desyatnyuk, Andriy Krysovatyu, Olena Ptashchenko, Olga Kyrylenko, Iryna Shevchenko and Olena Nifatova. Formation of a System for Ensuring the Development of Financial Inclusion in Conditions of Sustainable Development. [ref]: vol.22.2024. available at: <https://refpress.org/ref-vol22-a2/>

2. Shevchenko I. Determinants of the development of digital trade in global markets. Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia [Scientific view: economics and management]. 2023. Vol. 2, no 82. P. 12-17. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-82-2>

3. Десятнюк О.М., Птащенко О.В. Трансформації фінансового забезпечення сталого розвитку сільських територіальних громад. "Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій" номер 1 (13), 2024, 362-371. Retrieved із <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/322>

4. Птащенко О. В., Кириленко О. П., Курцев О. Ю. Вплив цифрових трансформацій на розвиток сучасного економічного простору: людський капітал, інклюзія, безпека. Бізнес Інформ. 2024. №7. С. 180–190. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-180-190> URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_7_0_180_190

5. Шевченко І. О. Гармонізація цифрової торгівлі на глобальних ринках: український та міжнародний досвід : монографія. Тернопіль: : ЗУНУ, 2023. 460 с. ISBN 978-966-654-741-8

6. Шевченко І. О. Концепція «антикрихкості» в маркетинговому менеджменті. Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Internet Conference. Дніпро, Україна, 8-9 лютого 2024 р. С. 226-227.

УДК 339.137:004.4

ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ ДЛЯ ЦИФРОВОГО БІЗНЕСУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Гараєв М. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
проректор з НПП та міжнародних зв'язків
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

У сучасному світі цифровізація стала рушійною силою глобальних змін у бізнесі, відкриваючи безліч нових можливостей для інновацій та розвитку. Швидкий розвиток технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, Інтернет

речей (IoT) та хмарні обчислення, створює сприятливі умови для появи нових бізнес-моделей та трансформації традиційних галузей.

Інноваційні ідеї для цифрового бізнесу лежать в основі успішного адаптування компаній до сучасних викликів, забезпечуючи їм конкурентоспроможність у глобальному середовищі. Вони допомагають оптимізувати процеси, створювати нові продукти та послуги, а також ефективніше взаємодіяти з клієнтами.

У цьому контексті важливо не лише впроваджувати інноваційні ідеї, але й розуміти, як їх використовувати як інструмент для сталого розвитку, розширення ринків та інтеграції у цифрову економіку Європи та світу.

Таким чином, пропонується інноваційні ідеї які на сьогодні можуть зайняти рейтингові позиції серед цифрових платформ в бізнесі.

«Інвестиції, що змінюють твоє місто». Унікальна цифрова платформа, яка дозволяє кожному стати інвестором у розвиток локального бізнесу. Завдяки цій ідеї, навіть із мінімальним капіталом, можна підтримувати підприємців свого міста, одночасно отримуючи фінансову вигоду чи інші бонуси.

Застосунок працює просто та зрозуміло. Спочатку потрібно зареєструватися, обирати свій регіон або дозволити системі визначити місцезнаходження користувача. Платформа запропонує список проектів, які потребують фінансування: це можуть бути і кав'ярня, яка планує відкрити літню терасу, і майстерня, що мріє про модернізацію обладнання, і стартап. Кожен проект буде мати детальний профіль, де описано мету, бюджет, етапи реалізації, можливі ризики та очікуваний прибуток. Далі користувач-інвестор вирішує, скільки інвестувати, починаючи всього з \$10, через що інвестиції стають доступними навіть для людей, які ніколи раніше не вкладали гроші в бізнес, через недостатню кількість коштів.

Віддача від інвестицій може бути фінансовою — частина прибутку бізнесу повертається із надбавкою. Але багато підприємців також можуть запропонувати нефінансові бонуси такі як: знижки на товари та послуги, безкоштовне користування продуктами або навіть унікальні привілеї. Наприклад, якщо інвестор підтримує локальну пекарню, то може щомісяця отримувати безкоштовний хліб чи ексклюзивний доступ до нових страв у меню. Це створить не тільки фінансовий зв'язок, а й емоційний. Людина відчує, що допомагає розвивати своє місто і стає частиною змін.

Водночас підприємці отримують реальну альтернативу традиційному кредитуванню. Банки часто пропонують високі відсотки, які складно покрити малим бізнесам, але ця платформа дозволяє залучати кошти швидше, простіше та без втрати контролю над своїм бізнесом. До того ж інвестори автоматично стають першими клієнтами або амбасадорами проекту, що допомагає підприємцям популяризувати свій бренд.

Ідея пропонує прозорий механізм. Користувачі-інвестори можуть у будь-який момент відстежувати статус своїх вкладень через застосунок. У ньому видно, як використовуються кошти, на якому етапі знаходиться проект і який прогноз на повернення інвестицій. Це дає впевненість та забезпечує прозорість взаємовідносин між інвесторами та підприємцями.

Проте, як і будь-яка інвестиція, цифрова платформа має свої ризики. Бізнес може не досягти поставлених цілей або зазнати збитків, через що повернення вкладених коштів може затриматися або не відбутися повністю. Це варто враховувати, особливо для великих інвестицій. Також платформа орієнтована на локальний рівень, що обмежує масштаб її впливу, через що користувач не зможе інвестувати в глобальні проекти, якщо вони не мають стосунку до вибраного ним регіону.

Запропоновану платформу можна порівняти з краудфандинговими платформами, такими як Kickstarter чи Indiegogo, але є одна суттєва відмінність, а саме: тут інвестор не просто підтримує ідею, а й інвестує з перспективою фінансової або нефінансової віддачі. Також платформа нагадує інвестиції в акції компаній, але без складних процедур. Користувач-інвестор інвестує в конкретний локальний бізнес із прозорими умовами.

Завдяки подібній цифровій платформі, користувач може вплинути на своє місто, а саме: інвестуючи в місцевий бізнес, створюються нові робочі місця, підтримуються підприємці та відбувається розвиток спільноти. Це платформа, яка об'єднує людей, створюючи сильніший, гармонійний та економічно стабільний локальний простір.

Таким чином, можна зробити висновок, що інновації є ключовим фактором успіху у сучасному цифровому бізнесі, який розвивається в умовах швидких технологічних змін та глобальної конкуренції. Використання передових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, хмарні сервіси та аналітика великих даних, дозволяє бізнесу не лише оптимізувати внутрішні процеси, але й створювати нові продукти, покращувати якість обслуговування клієнтів та відкривати нові ринки.

Інноваційні ідеї є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку бізнесу та його адаптації до цифрової економіки. Вони сприяють підвищенню ефективності, конкурентоспроможності та інтеграції в європейський економічний простір.

Зрештою, успіх у цифровому бізнесі залежить не лише від інноваційних ідей, але й від здатності їх реалізувати, використовуючи сучасний інструментарій та стратегічні важелі. Саме так можна створювати бізнес, який відповідає викликам часу і приносить користь як окремим споживачам, так і суспільству в цілому.

Література

1. Krysovatyu, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. *AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH*, 10(1), 431–441. <https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713>, <https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441>
2. Michael Sony (2018) Industry 4.0 and lean management: a proposed integration model and research propositions Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/328611557_Industry_40_and_lean_management_a_proposed_integration_model_and_research_propositions

3. Rubmann, M. (2015). Industry 4.0: The future of productivity and growth in manufacturing industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. Retrieved from https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

4. Shevchenko I. Determinants of the development of digital trade in global markets. Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia [Scientific view: economics and management]. 2023. Vol. 2, no 82. P. 12-17. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-82-2>

5. Птащенко О. В., Денисюк О.В., Курцев О. Ю., Вовк В.А. Особливості розвитку національного ІТ-ринку у світовому інформаційному просторі. Бізнес Інформ. 2023. №3. С. 12-17. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-3_0-pages-12_17.pdf

6. Шевченко І. О. Гармонізація цифрової торгівлі на глобальних ринках: український та міжнародний досвід : монографія. Тернопіль: : ЗУНУ, 2023. 460 с. ISBN 978-966-654-741-8

7. Шевченко І. О. Концепція «антикрихкості» в маркетинговому менеджменті. Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Internet Conference. Дніпро, Україна, 8-

УДК 338.2

РОЛЬ ПІДПРИЄМЦЯ В ЕКОНОМІЦІ

*Гутник О. Є., ученик 10 класу
Куп'янський ліцей №3*

*Косухіна Л. І., асистент
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Бізнес - це організація, що займається комерційною, виробничою або професійною діяльністю з метою отримання прибутку, а також неприбуткові організації, що діють для виконання благодійної місії. Економіка - це суспільство, яке займається виробництвом, розподілом і споживанням товарів і послуг. Вона вивчає, як окремі особи, бізнес, уряди та нації роблять вибір щодо розподілу ресурсів для задоволення своїх бажань і потреб, намагаючись визначити, як ці групи повинні організовувати та координувати зусилля для досягнення максимального результату. Економіка має рішення для всіх проблем, пов'язаних з валовим внутрішнім продуктом, доходом на душу населення тощо.

У 8 столітті до нашої ери один економічний мислитель сказав, що для ліквідації дефіциту потрібні праця, матеріали та час, але книга Адама Сміта 1776 року «Дослідження про природу і причини багатства народів» пояснила це за допомогою змін у сучасній економіці та очікуваннях. Ефективне використання ресурсів та підвищення продуктивності призводить до розвитку економіки в

цілому. Зміни є ключовим фактором розвитку, а отже, розвиток вимагає змін в існуючій моделі ведення бізнесу сьогодні і завтра.

Можна виділити основні типи підприємців. Основними категоріями є чотири типи підприємців, а саме:

1. Інноваційні підприємці: Цей тип підприємців більше зацікавлений у впровадженні нових ідей на ринок, в організацію чи в країну. Їх приваблюють інновації, і вони інвестують багато часу та коштів у дослідження та розвиток.

2. Наслідувачі підприємців: Їх часто зневажливо називають «копіювальними котами». Вони спостерігають за існуючою успішною системою і відтворюють її таким чином, щоб усунути всі недоліки оригінальної бізнес-моделі і зберегти всі її переваги. Ці підприємці допомагають вдосконалити існуючий продукт або виробничий процес і можуть запропонувати пропозиції щодо покращення використання кращих технологій.

3. Фабіанські підприємці: Це підприємці, які дуже обережні у своїх підходах і обережні у прийнятті будь-яких змін. Вони не схильні до раптових рішень і намагаються уникати будь-яких інновацій або змін, які не вписуються в їхній наратив.

4. Дрон-підприємці: Це підприємці, які не люблять змін. Їх вважають «старою школою». Вони хочуть вести бізнес, використовуючи власні традиційні або ортодоксальні методи виробництва та системи. Такі люди пов'язують гордість і традиції навіть до застарілих методів ведення бізнесу.

Підприємництво - це всі види діяльності, які здійснюються людиною для заснування та ведення бізнесу відповідно до мінливого соціального, політичного та економічного середовища. Підприємництво включає в себе діяльність, пов'язану з прогнозуванням споживчих симпатій і антипатій, почуттів і поведінки, смаків і моди, а також запровадження бізнес-підприємств для задоволення всіх цих очікувань споживачів. Підприємництво розглядається як новий продукт, що дозволяє бізнесменам розвивати нові форми організації бізнесу та нові види діяльності, які відповідають мінливим потребам суспільства. Лібералізація культурних обмежень в основному пов'язана з цим новим продуктом - підприємництвом. Підприємництво - це здатність підприємців оцінювати ризики і створювати бізнес, який є ризикованим, але в той же час ідеально підходить до мінливих сценаріїв розвитку економіки.

Основні ролі підприємця в економічному розвитку:

1. Створення та розподіл багатства: Створюючи бізнес-структуру, підприємці інвестують власні ресурси та залучають капітал (у формі боргових зобов'язань, власного капіталу тощо) від інвесторів, кредиторів та громадськості. Це мобілізує суспільне багатство і дозволяє людям отримувати вигоду від успіху підприємців та зростаючого бізнесу. Цей вид об'єднаного капіталу, який призводить до створення та розподілу багатства, є одним з основних імперативів та цілей економічного розвитку.

2. Створювати робочі місця: Підприємці за своєю природою та визначенням є творцями робочих місць, на відміну від тих, хто їх шукає. Простіше кажучи, коли ви стаєте підприємцем, в економіці стає на одного шукача роботи менше, і тоді ви забезпечуєте роботою багатьох інших шукачів

роботи. Таке створення робочих місць новими та існуючими підприємствами знову ж таки є однією з основних цілей економічного розвитку.

3. Збалансований регіональний розвиток: Підприємці, які створюють нові підприємства та промислові підрозділи, сприяють регіональному розвитку, розміщуючись у менш розвинених і відсталих регіонах. Зростання промисловості та бізнесу на цих територіях призводить до покращення інфраструктури, наприклад, покращення автомобільного та залізничного сполучення, аеропортів, стабільного електро- та водопостачання, шкіл, лікарень, торгових центрів та інших державних і приватних послуг, які в іншому випадку були б недоступні. Кожне нове підприємство, розташоване в менш розвиненій місцевості, створюватиме як прямі, так і непрямі робочі місця, допомагаючи піднімати регіональну економіку в різні способи. Сукупні витрати всіх нових працівників нових підприємств та допоміжних робочих місць на інших підприємствах збільшують місцевий та регіональний економічний продукт.

4. Рівень життя: Підвищення рівня життя людей у громаді є ще однією ключовою метою економічного розвитку. Підприємці знову відіграють ключову роль у підвищенні рівня життя в громаді. Вони роблять це не лише створюючи робочі місця, але й розробляючи та впроваджуючи інновації, які призводять до покращення якості життя їхніх працівників, клієнтів та інших зацікавлених сторін у громаді. Наприклад, автоматизація, яка зменшує виробничі витрати та пришвидшує виробництво, зробить бізнес-підрозділ більш продуктивним, водночас надаючи своїм клієнтам ті самі товари за нижчими цінами.

5. Експорт: Будь-який зростаючий бізнес з часом захоче розпочати експорт, щоб розширити свій бізнес на зовнішні ринки. Це важлива складова економічного розвитку, оскільки вона забезпечує доступ до більших ринків, призводить до притоку валюти та доступу до новітніх технологій і процесів, які використовуються на більш розвинених зарубіжних ринках. Ще однією ключовою перевагою є те, що така експансія призводить до більш стабільних доходів бізнесу під час економічних спадів у місцевій економіці.

7. Розвиток громади: Економічний розвиток не завжди трансформуються у розвиток громади. Розвиток громади потребує інфраструктури для освіти та навчання, охорони здоров'я та інших суспільних послуг. Наприклад, для залучення нового бізнесу в громаду потрібні високоосвічені та кваліфіковані працівники. Якщо в громаді є навчальні заклади, професійно-технічні училища та можливості для стажування, це допоможе створити пул освічених і кваліфікованих працівників.

Очевидно, що поняття «підприємець» з'явилося на світ не так давно, а інновації відбуваються й досі. Загальний розвиток країни прямо чи опосередковано пов'язаний з підприємництвом, від якого суспільство може отримати різну вигоду. Отже, підприємці відіграють дуже важливу роль у стимулюванні економічного розвитку, відкриваючи нові підприємства, створюючи робочі місця та сприяючи покращенню різних ключових показників, таких як ВВП, експорт, рівень життя, розвиток навичок та розвиток громади.

Література

1. SYED BABU. ROLE OF ENTREPRENEUR IN THE ECONOMY/International Review of Business and Economics/ Volume 4, Special Issue No.1, July 2020
2. Економіка підприємства: Навч. посіб. /За ред. А. В. Шегди. — К.: Знання-Прес, 2001.

УДК 659.117

МЕТОДИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ АБО ПОСЛУГ

Косухіна Л. І., асистент

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Класифікація знаків для товарів і послуг є фундаментальним інструментом у бізнесі та торгівлі, який дозволяє компаніям та урядам класифікувати різні товари та послуги. Правильна класифікація забезпечує ефективну торгівлю між країнами, дотримання стандартів якості та точну звітність економічних даних.

Товари - це матеріальні продукти, які можна купувати і продавати. Вони, як правило, мають фізичну присутність і можуть зберігатися, транспортуватися та обмінюватися. До товарів належать продукти харчування, автомобілі, електроніка, одяг, іграшки та меблі.

Послуги, з іншого боку, є нематеріальною діяльністю або вигодами, які одна сторона надає іншій. На відміну від товарів, послуги не можна зберігати або фізично володіти ними. Вони виробляються і споживаються одночасно, а це означає, що вони доступні лише в місці продажу. Прикладами послуг є охорона здоров'я, освіта, фінансові послуги, консалтинг, ремонт і технічне обслуговування, готельний бізнес.

У контексті класифікації товари та послуги часто групують разом, оскільки вони є продуктами економічної діяльності. Однак, як зазначалося вище, вони мають чіткі характеристики, які відрізняють їх один від одного. Оскільки товари є матеріальними, їхня класифікація часто ґрунтується на таких факторах, як склад, використання або виробництво. З іншого боку, класифікація послуг ґрунтується на типі діяльності, секторі або галузі, а також на потребах споживачів.

Класифікація товарів і послуг необхідна для полегшення комерційних операцій і міжнародної торгівлі. Вона покращує комунікацію між підприємствами, дозволяючи їм розуміти і дотримуватися міжнародних правил, стандартів і тарифів. Деякі з ключових причин, чому класифікація має важливе значення в бізнесі та торгівлі, включають

- обмін документацією та інформацією: точна класифікація полегшує обмін інформацією про товари та послуги між різними зацікавленими сторонами, такими як митні органи, податкові служби, покупці та продавці. Ця інформація допомагає бізнесу функціонувати безперебійно та ефективно, уникаючи непорозумінь і суперечок.

- оподаткування та тарифи: класифікація має вирішальне значення для визначення податкових зобов'язань та імпорتنих/експортних мит на товари та послуги. Належна система класифікації дозволяє урядам стягувати відповідні податки і тарифи, забезпечуючи чесну конкуренцію та дотримання міжнародної торговельної політики.

- дотримання стандартів і правил якості: належна класифікація товарів і послуг має важливе значення для дотримання необхідних стандартів і правил якості. Міжнародні угоди, такі як угоди Світової організації торгівлі (СОТ), вимагають від країн узгодження їхніх стандартів і правил з міжнародними системами класифікації для сприяння торгівлі.

- збір та аналіз даних: системи класифікації мають неоціненне значення для збору, організації та аналізу економічних даних. Уряди та бізнес покладаються на ці дані для прийняття рішень, розробки політики та розподілу ресурсів.

Для класифікації товарів і послуг у всьому світі використовуються різноманітні системи класифікації. Ось деякі з найбільш поширених методів:

- Гармонізована система (ГС): Розроблена Всесвітньою митною організацією (ВМО), ГС є всесвітньо визнаною системою класифікації товарів. Вона охоплює понад 200 країн і 98% світової торгівлі. Система базується на шестизначних кодових номерах, які описують товари та забезпечують узгоджену класифікацію в різних країнах.

- Стандартна міжнародна торгова класифікація (SITC): розроблена Організацією Об'єднаних Націй, SITC використовується для класифікації товарів у міжнародній торгівлі. Вона використовується переважно для статистичних цілей і допомагає країнам аналізувати структуру торгівлі, вимірювати економічні показники та розробляти торговельну політику.

- Центральна класифікація товарів (CPC): ще одна система, розроблена Організацією Об'єднаних Націй, CPC - це комплексна система класифікації як товарів, так і послуг. Вона охоплює всі продукти і широко використовується для різних видів міжнародної торгівлі та економічної діяльності.

- Північноамериканська система галузевої класифікації (NAICS): система NAICS була розроблена статистичними агентствами США, Канади та Мексики. Вона використовується для класифікації підприємств за галузями і покликана полегшити збір, аналіз та публікацію економічних даних.

Ці системи класифікації слугують важливим інструментом у бізнесі та торгівлі, забезпечуючи стандартизовану комунікацію, дотримання нормативних вимог і точну звітність про економічну діяльність. Розуміння класифікації товарів і послуг допомагає компаніям і урядам брати участь в ефективній міжнародній торгівлі та сприяти економічному зростанню.

Література

1. Мельник Т. Ю. Сутність та основні товарознавчі аспекти ідентифікації товарів. Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства : зб. тез II Міжнародної наук.-практ. конф., 6–8 лист. 2019 р.

Житомир : ЖДТУ, 2019. С. 269–273. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/269.pdf> (дата звернення: 14.12.2019)

2. Клименко, Т. А. Товарознавство : завдання і тести: навч. посіб. / Т.А. Клименко. — Х. : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т", 2010. — 73 с.

УДК 330.3

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

*Кулаков О. О., к.е.н., докторант
Класичний приватний університет*

Проблема оцінки рівня інноваційного розвитку є вкрай актуальною для будь-якої країни, яка старається визначитись зі своїм місцем у глобальному поділі праці і відповідно скорегувати стратегію свого розвитку. Енергетичний комплекс України, це наразі найважливіша складова економічної безпеки, що є основою її енергетичної безпеки і забезпечує функціонування різних галузей економіки країни. В українській енергетиці існує багато проблем, що пов'язані з руйнуванням устаткування і недостатністю фінансових ресурсів для відновлення. Для їх вирішення потрібний системний підхід, що складається із залучення інвестицій, покращення галузевого управління і надійна державна регуляторна політика.

Сучасним проблемам розвитку альтернативної енергетики присвячено ряд публікацій вітчизняних вчених-економістів, таких як Бабина О. [1, с. 15], Смолич Д. В. [2, с. 41], Загарій В. [3, с. 71].

Метою статті є дослідження рейтингової оцінки інвестиційно-інноваційної діяльності національної економіки для відновлення енергетичного комплексу України, впровадження альтернативної енергетики та розвитку підприємництва.

1. Субіндекс «Інновації та розвиненість» індексу глобальної конкурентоспроможності (субіндекс ІГК).

До складу глобального індексу конкурентоспроможності входять три субіндекси і 12 груп змінних складових. Рівень інноваційного розвитку показує субіндекс ІГК, що включає 15 змінних (з яких 14 одержані як результат вивчення думки керівників компаній).

2. Сумарний інноваційний індекс (ІСІ).

Передбачає використання 24 показників для країн ЄС. Показники переважно визначають сильні і слабкі сторони інноваційної політики і не враховують інші фактори, що впливають на інноваційність країни.

3. Глобальний інноваційний індекс (ІГІ-INSED).

Передбачає 80 показників, що характеризують інноваційний розвиток країн. Індекс розраховується як зважена сума оцінок показників стимулювання і результативності інноваційної діяльності, тобто показує співвідношення витрат і ефекту.

Таким чином, наведений аналіз рейтингових оцінок свідчить, що головна проблема інноваційного розвитку України – у затребуваності наукових розробок економікою і сприйнятті суспільством науки як цінності, завдяки якій саме суспільство може досягти свого добробуту.

Література

1. Бабина О. Світовий досвід розвитку альтернативних джерел енергії / О. Бабина // Держава та регіони. – 2019. – № 6 (111). – С. 15–19.
2. Черницька Т. Альтернативна енергетика Сполучених Штатів Америки в умовах глобальних викликів / Т. Черницька, Ю. Новосад // Міжнародна економічна політика. – 2018. – № 2. – С. 75-108.
3. Загарій В. Відновлювана енергетика: тенденції розвитку у світі та Україні / В. Загарій, Т. Ковальчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2021. – № 36. – С. 70–75.

УДК 339.1

МЕРЧЕНДАЙЗІНГ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА АВТОМАТИЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ

Лазарєва Д.О., учениця 11 класу

*Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованка гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

Андрєєв С.С., учитель географії

*Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області;*

Андрєєва В.Г., учитель історії

*Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

Мерчендайзинг – це важлива складова роздрібної торгівлі, яка включає організацію та подання товарів у магазинах з метою збільшення їх привабливості для потенційних покупців. Традиційно мерчендайзинг здійснювався вручну, що вимагало значних витрат часу та зусиль. Однак, сучасні технології автоматизації відкривають нові перспективи в цій галузі.

Роботизовані системи здатні працювати набагато швидше, ніж людина, і виконувати монотонні та рутинні завдання точніше. Також автоматизація

дозволяє скоротити помилки та покращити якість представлення продукції на полицях. Однак, автоматизація мерчендайзингу також стикається з рядом викликів. Насамперед, впровадження автоматизації вимагає значних капіталовкладень, включаючи придбання спеціалізованого обладнання та навчання персоналу. Крім того, вбудовування роботизованих систем у комплексні торгові структури вимагає адаптації та інтеграції з існуючими бізнес-процесами. Існують також моральні та соціальні аспекти, обумовлені скороченням робочих місць.

Диджиталізація процесів та структур підприємств в даний час не просто розглядається як один із варіантів стратегічного розвитку, а представляє собою об'єктивну необхідність, переглянути усталені підходи до ведення ділової діяльності та збільшення конкурентоспроможності. Раніше компанії будували конкурентні переваги на основі одного або кількох параметрів, таких як якість продукції, вартість, рівень обслуговування. На сьогоднішній день підприємствам будь-якої сфери діяльності необхідно комплексно впроваджувати інноваційні та цифрові технології на всіх етапах своєї діяльності, включаючи продуктивні рішення, бізнес-процеси та моделювання бізнесу. Автоматизація бізнес-процесів означає використання різних технічних засобів, математичних систем та методів управління для заміщення ручної праці машинною та автоматичною [1].

Застосування цифрових технологій та інновацій у корпоративній діяльності з метою створення продуктів та оптимізації бізнес-процесів є важливим аспектом розробки сучасних бізнес-моделей [2]. Таким чином, для підтримки репутації та задоволення клієнтів торговим компаніям необхідно по новому поглянути на процес мерчендайзингу в магазинах та оптимізувати його із застосуванням цифрових технологій.

Розглянемо деякі приклади цифрових технологій у мерчендайзингу.

Пристрої Aisle Labs та Prism Skylabs забезпечують можливість створення теплових карт та аналізу пересування клієнтів на об'єкті. Вони дозволяють визначити, скільки часу клієнти проводять у конкретній точці та загалом по магазину, виявити найбільш затребувані товари та надати інформацію для наступної аналітики. Дослідження вказують на те, що використання мобільних додатків сприяє оптимізації бізнес-процесів, наприклад, управлінню числом співробітників, їх графіками роботи, а також постановці завдань співробітникам через ПК чи мобільні пристрої.

Крім того, ритейлери все активніше впроваджують робототехніку в рамках своєї діяльності. Система управління підприємством дозволяє отримати повну інформацію про продукт, включаючи плани, дані про продаж та запаси, просто відсканувавши штрих-код товару з цінника [3].

АВМ Shelf – система автоматизації мерчендайзингу. У цій системі представлені такі функції:

1. Блок керування мерчендайзингом торгового залу, який дозволяє проводити роботу з базою даних магазинів, створювати необмежену кількість моделей торговельного залу та розміщувати в них шаблони обладнання;

2. Конструктор обладнання з можливостями 3D моделювання стелажів та планограм, роботу з готовим переліком номенклатури з урахуванням габаритів, цін, виробників, залишків із облікової back office системи;

3. Автоматизація управління викладкою дозволяє моделювати планограми, імпортувати артикули за товарами планограми, а також друкувати планограми з розстановкою товарів та таблицею їх розташування;

4. Автоматизація мерчендайзингу, за допомогою якої, користувач має можливість переглядати ABC аналіз, а також візуалізувати його в розрізі для продажу, собівартості, прибутку;

5. За допомогою мобільного додатка можна переглядати перелік магазинів, планограми за допомогою сканера штрих кодів можна знаходити де повинен знаходитись той чи інший товар згідно з планограмою [4].

WellDone – програма для контролю мерчендайзингу. З її допомогою можна фіксувати місце розташування та час роботи торгових представників, прив'язувати торгову матрицю до певної мережі або об'єкту, вбудовувати анкети для полегшення та контролю роботи, надсилати фотозвіти та консолідувати звіти з програми. Крім того, в мобільному додатку є функція месенджера та технічної підтримки. Процес постановки планових візитів для торгових представників повністю автоматизовано [5].

Вищеперелічені програми спрямовані на автоматизацію та покращення процесів мерчендайзингу та контролю над роботою торгових представників. Вони надають можливість ефективного управління торговим обладнанням, моніторингу та контролю роботи працівників у реальному часі, а також виведення детальних звітів про виконану роботу. Комплексний підхід у кожній програмі дозволяє підвищити ефективність роботи команди, точність даних та оперативність ухвалення рішень. Зручність мобільного додатка та різні функціональні можливості роблять їх незамінними інструментами для успішного управління торговими операціями та контролем за мерчендайзингом.

Незважаючи на виклики, автоматизація мерчендайзингу має значні перспективи. Сучасні технології в галузі комп'ютерного зору та штучного інтелекту продовжують розвиватися, що відкриває нові перспективи для оптимізації та автоматизації області мерчендайзингу. Мінімізація витрат і зростання ефективності дозволять компаніям забезпечити вищий рівень обслуговування споживачам.

Таким чином, впровадження автоматизації у процес мерчендайзингу має великий потенціал для перетворення даної галузі та покращення її конкурентоспроможності. Дослідження у цій галузі допоможуть виявити оптимальні рішення та способи застосування автоматизації для досягнення найкращих результатів.

Література

1. Новицький Д.Л. Процес цифровізації // Проблеми сучасного менеджменту // ХКТЕІ. - 2022. - №2. - С. 135-136.

2. Бабенко О.О. Зміна купівельних переваг та їх вплив на конфігурацію ланцюгів постачання // Вісник ХНАДУ. - 2022. - №2. - С. 52-55.

3. Дробиш П.В. Інноваційні технології у мерчендайзингу // Актуальні проблеми економіки // Львівський національний університет ім. І.Франка. - 2023. - № 4. - С. 275.

4. Офіційний сайт "ABM Shelf". – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.abmshelf.com/ru/> (дата звернення: 10.12.2024).

5. Офіційний сайт WellDone. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <https://welldone.one/> (дата звернення: 10.12.2024).

УДК 331.1

ЖІНОЧІЙ ПОГЛЯД НА ПІДПРИЄМНИЦТВО

*Малявіна М.О., учениця 10 класу
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Харківської області; вихованка гуртка «Географічне краєзнавство»
Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради.*

*Андрєєв С.С., учитель географії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області;*

*Андрєєва В.Г., учитель історії
Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області.*

До 1980-х років світ підприємництва переважно асоціювався з чоловіками, і лише в останні п'ятдесят років відбулося значне зрушення в ролі жінок як підприємців. Футурологи відзначають, що у XXI столітті спостерігається «тиха революція» серед жінок, які почали грати важливу роль як у робочій сфері, так та у підприємстві [1].

Історично жінки були пов'язані з турботою про будинок, затишок та дітей, у той час як чоловіки відповідали за фінанси, безпеку та забезпечення сім'ї. Однак ознаки того, що роль жінок змінюється у суспільстві, стають дедалі очевиднішими. Багато жінок тепер не тільки демонструють фінансову самостійність, але й успішно поєднують її з відповідальністю за домашнє господарство.

Участь жінок в управлінні компаніями привнесла важливі зміни: інтуїція, робота, емпатія та інші жіночі якості впливають на стиль та методи управління. Відмінною рисою жіночого лідерства є вміння приймати рішення, враховуючи здоровий глузд, а не ціну будь-яких жертв.

За даними Глобального моніторингу підприємництва за 2010 рік, більше 100 мільйонів жінок у 59 країнах стали засновниками та керівниками нових компаній, у той час як ще 83 мільйони керували підприємствами, створеними ними за попередні кілька років [2].

Жіночий підприємницький потенціал відіграє важливу роль у процесі переходу до соціально-економічної і навіть екологічної стійкості світу. Цей феномен був відзначений як ключовий фактор у досягненні цілей сталого розвитку кількома міжнародними організаціями, включаючи Організація Об'єднаних Націй.

Чинники, які сприяють розвитку підприємницької активності серед жінок, включають:

- Освіту: підвищення рівня освіти серед жінок сприяє їх підприємницькій активності, оскільки компетенції, отримані в процесі навчання, допомагають успішно керувати бізнесом;

- Економічну самостійність: можливість заробляти власні гроші дає жінкам незалежність та стимулює інтерес до підприємництва;

- Підтримку та менторинг: наявність зразків успішних жінок-підприємців, а також доступ до менторства та консультацій сприяють розвитку жіночого підприємництва [3];

- Інновації та технології: можливість використовувати сучасні технології та інновації допомагає жінкам запускати та успішно вести свій бізнес;

- Гендерну рівність: створення рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері бізнесу сприяє збільшенню числа жіночих підприємців.

Основні сфери діяльності жіночих бізнесів включають:

- Моду та дизайн: жінки часто виявляють талант та інтерес до сфери моди, дизайну одягу, прикрас та аксесуарів;

- Охорону здоров'я та красу: сфера послуг з догляду за здоров'ям, красою та фітнесом користується популярністю серед жіночих підприємців;

- Освіту та консалтинг: жінки часто обирають сферу освіти, тренінгів, консалтингу, де вони можуть поділитися своїми знаннями та досвідом;

- Соціальне підприємництво: багато жінок орієнтовані на вирішення соціальних проблем через свій бізнес, займаючись благодійністю, екологією та іншими суспільно значущими питаннями [4].

Жінки, які вирішують вступити до підприємницької діяльності, можуть бути мотивовані різноманітними факторами. Для багатьох із них ключовим стимулом є бажання самореалізації та незалежності. Вони прагнуть не тільки фінансової успішності, але й того, щоб здійснити свої ідеї, творчі задуми і взяти участь у формуванні бізнес-середовища. Багато жінок бачать у підприємстві можливість демонстрації своїх лідерських здібностей та впливу на суспільство.

Проте жіночий бізнес часто стикається з рядом серйозних перешкод, які ускладнюють його розвиток. Однією з них є соціокультурне сприйняття жінок у ролі підприємців. Нерідко у суспільстві все ще панує стереотип, що сфера бізнесу – це прерогатива чоловіків, і жінки не мають достатнього авторитету або компетенцій для успішного управління підприємством. Цей бар'єр менталітету може стати серйозною перешкодою для жінок, які намагаються створити та розвивати свій бізнес.

Крім того, жіночі підприємницькі починання можуть стикатися з проблемами доступу до фінансових ресурсів. Банки та інвестори іноді скептично ставляться до заявок на фінансування від жінок, що збільшує складність пошуку інвестицій для нового бізнесу. Нестача власних коштів також може ускладнити жінкам почати свою справу та забезпечити її стабільне зростання .

Для підтримки жіночого підприємництва існує низка програм та ініціатив. Деякі з них пропонують навчання та консультації з питань бізнесу, допомагаючи жінкам придбати необхідні навички та знання. Інші ініціативи спрямовані на підвищення доступу жінок до фінансових ресурсів та інвестицій, створюючи спеціальні фінансові інструменти та програми підтримки. Крім того, існують спільноти та мережі підприємницьких жінок, де вони можуть обмінюватися досвідом, знаходити партнерів і отримувати підтримку від єдиних мислителів. Всі ці зусилля спрямовані на те, щоб сприяти розвитку жіночого підприємництва та створити сприятливі умови для жінок, які бажають заснувати та успішно вести свою справу.

Також цікаві дослідження, спрямовані на розуміння включення жінок у бізнес. За результатами аналізу іноземних авторів, з'ясувалося, що жінки рідше успадковують сімейний бізнес. Гендерні дослідження в підприємницькій сфері зосереджуються на особливостях поведінки кожної статі у цій галузі. "Гендер" – це психологічне поняття, яке охоплює соціальний, культурний та історичний контекст; воно описує соціальні уявлення про чоловіків і жінок, їх психологічні показники. Гендер вимірюється через фемінність й маскулінність, а також це психологічна властивість особистості.

Отже, можна зробити такі висновки:

- Жіноче підприємництво має свої унікальні риси та відмінності від чоловічого, що наголошує на важливості вивчення цього явища як особливого виду трудової діяльності.

- Жіноче підприємництво має потенціалом для підвищення зайнятості, розвитку малого та середнього бізнесу, поліпшення соціально-економічного становища жінок та загального добробуту суспільства.

- Важливо враховувати його специфіку при розробці державних програм підтримки бізнесу, навчанні та консультуванні підприємницьких ініціатив.

- Дослідження жіночого підприємництва є значний внесок у розуміння гендерного аспекту підприємницької діяльності та сприяє розвитку рівноправності та інклюзивності у сфері підприємництва.

Література

1. Крамареко. Проблеми зайнятості, рівня та якості життя населення / Одеса: Квітка, 2021. - 198 с.
2. Баум М.І. Роль малого бізнесу у вирішенні проблем зайнятості населення // Актуальні проблеми економіки. - 2006. - № 2. - С. 163-171.
3. Попсуйшапка І.І. Зайнятість населення / Запоріжжя: Фенікс, 2010. – 189 с.
4. Дудка М.К Трансформації конкурентного середовища / Миколаїв: Гранд, 2019. - 286 с.

СКЛАДНОЩІ ТА ЇХ ПОДОЛАННЯ В РОБОТІ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

*Маслик В. С., студентка
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Петрик В.Л., к.т.н., доцент кафедри економіки та
публічного управління*

Через військову агресію росії проти України майже третина українців була вимушена залишити свої домівки та виїхати за кордон, щоб забезпечити своє життя [1]. Це спричинило значні труднощі у функціонуванні українських підприємств. Масова вимушена еміграція призвела до втрати потенційних споживачів, які раніше користувалися послугами чи купували продукцію бізнесу, а також до дефіциту найманих працівників, необхідних для нормального функціонування підприємств. Зменшення кількості населення потягло за собою й інші наслідки. Зокрема, скоротилася сума сплачених податків, що значно зменшило надходження коштів до бюджету України. Це негативно вплинуло на економіку країни, яка під час війни й так перебуває у складному становищі.

За даними ООН станом на 2022 рік, близько 7,7 мільйона українців стали біженцями, при цьому 4,3 мільйона отримали статус тимчасового захисту в країнах ЄС або статус, аналогічний йому, в країнах, що не є членами ЄС. Однак точну кількість українських біженців важко визначити, оскільки багато людей, які перебувають у країнах ЄС, не реєструються як особи, що потребують тимчасового захисту, а знаходяться там як туристи [2]

Функціонування підприємств під час повномасштабного вторгнення росії в Україну є надзвичайно важливим [3]. Безумовно компанії, які продовжують свою діяльність і сплачують податки, роблять значний внесок у стабілізацію економіки країни.

На сьогоднішній день українська влада докладає значних зусиль, щоб підтримати та мотивувати бізнес працювати, а також допомагати підприємцям відкривати нові компанії. Зокрема, було ухвалено законопроект № 7137-д, який спростив систему оподаткування для фізичних осіб-підприємців (ФОП) [4]. Це рішення полегшує умови ведення бізнесу та стимулює підприємства продовжувати працювати, незважаючи на складні обставини.

Окрім податкових пільг, українці можуть отримати фінансову підтримку у вигляді грантів. Наприклад, написавши грантовий проєкт, звичайний громадянин може отримати грант від держави у розмірі 250-500 тисяч гривень, в залежності від обраного формату гранту, умов та обраної програми [5-6]. Гранти відіграють важливу роль у підтримці підприємців. Вони допомагають громадянам України відкривати власний бізнес, створювати нові робочі місця та забезпечувати економічну активність. У свою чергу, бізнеси, сплачуючи податки, покращують економічну ситуацію в країні та сприяють її відновленню.

В умовах повномасштабної війни функціонування українських підприємств та підтримка бізнесу стали надзвичайно важливими для стабілізації економіки країни. Масова вимушена еміграція українців спричинила зменшення кількості споживачів і працівників, а також знизила надходження податків до державного бюджету. Водночас, держава активно впроваджує заходи для підтримки бізнесу, зокрема, спрощення податкової системи, а також надання грантів для підприємців. Ці ініціативи стимулюють підприємницьку діяльність, сприяють створенню нових робочих місць та забезпечують надходження до бюджету, що є критично важливим для економічного відновлення країни. Таким чином, у складних умовах війни підтримка підприємництва та стимулювання економічної активності залишаються ключовими елементами збереження стабільності та розвитку України.

Література

1. Бензарь А., Пестова О. Міграційні процеси в Україні у воєнний період. Актуальні питання у науці. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/8505>
2. Соболева О. Особливості масової міграції українців до країн Західної Європи після 24 лютого 2022 року. URL: <https://journal.ndiu.org.ua/article/view/268322>
3. Мельник Т. Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. Економіка, управління та адміністрування URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-2\(100\)-3-11](https://doi.org/10.26642/ema-2022-2(100)-3-11).
4. Лега О. В., Змієвська А. Податкові стимули підтримки сучасного бізнесу у військовий період / О. В. Лега, А. Змієвська // Матеріали IV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансові та управлінські аспекти», 22–23 березня 2022 р. – С. 111.
5. Власна справа. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-na-vlasnu-spravu> (дата звернення: 24.12.2024).
6. Є робота. URL: <https://www.dia.gov.ua> (дата звернення: 24.12.2024).

УДК 339.71

ОЦІНЮВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТОВ “Т-СТИЛЬ”

*Наконечна К. В., студентка I курсу магістратури
Інститут економіки та менеджменту
Національний університет «Львівська політехніка»*

*Музиченко-Козловська О. В, к. е. н., доцент,
кафедра економіки підприємства та інвестицій*

Проблема діагностики економічного потенціалу підприємства є особливо актуальною в сучасних умовах невизначеності ринкового середовища, зокрема,

у зв'язку із збройним нападом росії на Україну та введенням воєнного стану. Нестабільність попиту та пропозиції, коливання цін на товари та фактори виробництва, а також посилення конкуренції ускладнює підприємницьку діяльність. Тому актуальним завданням для науковців та практиків є пошук способів та методів оцінювання економічного потенціалу підприємств, зокрема, кадрового потенціалу.

На прикладі ТОВ «Т-СТИЛЬ» здійснено оцінювання кадрового потенціалу підприємства. Мережа фірмових магазинів ТОВ «Т-Стиль» стрімко зростає. Продукція бренду представлена у 34 магазинах в 16 найбільших обласних центрах країни (рисунок).

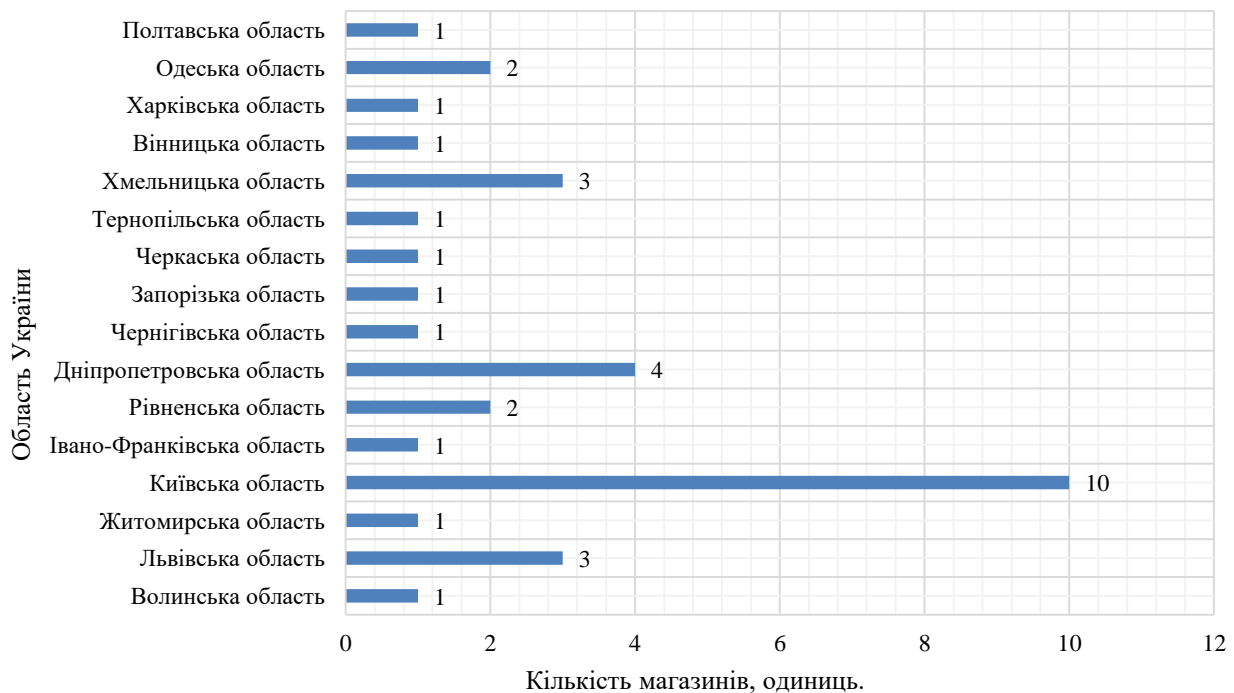

Рис. Розподіл фірмових магазинів ТОВ «Т-Стиль» по областях України

Кадровий потенціал як основний фактор виробництва є основою ефективного розвитку підприємства, адже кваліфіковані та мотивовані працівники стають ключовим фактором, що впливає на ефективність господарської діяльності суб'єкта господарювання. Підготовка кадрового потенціалу підприємства потребує системного підходу, а якого враховують як кількісні (чисельність, віковий та статевий склад, стаж роботи тощо), так і якісні показники (досвід та професійні компетенції, рівень корпоративної культури, психологічні характеристики).

Науковці та практики пропонують різні показники для оцінювання кадрового потенціалу. Так, Васильківський Д. М. пропонує здійснювати діагностику кадрового потенціалу підприємства за такими показниками як чисельність та структура кадрів, віковий склад, професійні навички, рівень творчої ініціативи, якість прийнятих рішень [1, с. 110].

Ареф'єва О. В. та ін. для оцінювання кадрового потенціалу підприємства пропонують використовувати такі показники як рентабельність персоналу, коефіцієнт плинності, питому частку витрат на оплату праці в структурі собівартості продукції, співвідношення кількості робітників та чисельності адміністративно-управлінського персоналу [2, с. 87].

Проаналізуємо, як змінилися показники оцінювання кадрового потенціалу ТОВ “Т-Стиль”, у таблиці 1 [3].

Таблиця 1. Динаміка показників кадрового потенціалу ТОВ “Т-Стиль” [3]

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Темп приросту (спаду), %		Середньорічний темп зростання
	2021	2022	2023	2022 - 2021	2023 - 2022	2022 / 2021	2023 / 2022	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Продуктивність праці, тис. грн/ос.	565,74	824,55	877,83	258,81	53,28	45,75	6,46	1,16
Коефіцієнт плинності персоналу	0,03	0,19	0,1	0,16	-0,09	469,9	-45,85	0,69
Середньорічна заробітна плата на одного працюючого, грн	11287	12528	18779	1241	6252	11,00	49,90	1,18
Зарплато віддача, грн	4,18	5,48	3,08	1,31	-2,41	31,31	-43,91	0,9
Адміністративні витрати на 1 грн реалізованої продукції, грн/грн	0,053	0,046	0,045	-0,01	0,00	-13,65	-1,55	0,95
Коефіцієнт частки заробітної плати у сумі витрат на виробництво	0,31	0,30	0,40	-0,01	0,10	-2,91	32,62	1,09
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Коефіцієнт співвідношення виручки від реалізації продукції до фонду оплати праці	3,42	4,52	2,67	1,10	-1,85	32,02	-40,95	0,92

Аналізування показників оцінювання кадрового потенціалу ТОВ “Т-Стиль” за 2021-2023 рр. (див. табл.), дало змогу виявити, що продуктивність праці має позитивну динаміку, її величина збільшилась з 565,74 тис. грн/ос. у

2021 р. до 877,83 тис. грн/ос. у 2023 р., що може призвести до збільшення обсягів виробництва продукції, що, позитивно відображається на ефективності підприємства. Так, збільшення заробітної плати на одного працюючого сприяє підвищенню їхньої продуктивності праці та покращенню якості продукції. Збільшення коефіцієнта плинності у 2022 році на 16 % пов'язано зі звільненням близько 30 % працівників, спричинене збройною агресією росії проти України. Проте у 2023 р. штатний склад працівників було відновлено, зокрема, завдяки набору внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованих територій України. Зменшення зарплатовіддачі у 2023 р. на 2,41 пункти порівняно із попереднім роком є негативною тенденцією, що спричинене збільшенням витрат на оплату праці на 111,95 %, та свідчить про менш ефективне використання трудових ресурсів ТОВ “Т-Стиль”. Зменшення адміністративних витрат на 1 грн реалізованої продукції та збільшення коефіцієнта рівня заробітної плати у сумі витрат на виробництво є позитивними змінами для ТОВ “Т-Стиль”. Раціональне використання ресурсів та зменшення адміністративних витрат дасть змогу підприємству підвищити заробітну плату для персоналу, що сприятиме збільшенню продуктивності їхньої праці. Зменшення коефіцієнта співвідношення виручки від реалізації продукції до фонду оплати праці на 1,85 у 2023 р. спричинено зростанням заробітної плати швидшими темпами порівняно із продуктивністю праці.

Отже, спостерігається незначне погіршення використання трудових ресурсів ТОВ “Т-Стиль”, а підвищена плинність є результатом недостатньої мотивації та стимулювання працівників, відсутність можливостей для професійного розвитку тощо.

Література

1. Васильківський Д. М. Формування та реалізація механізму підвищення економічного потенціалу підприємства : дис. ... док. екон. наук : 08.00.04. Харків, 2015. 470 с.
2. Ареф'єва О. В., Вовк О. М., Соборайчук Т. Ю. Управління ефективністю використання виробничого потенціалу транспортного підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2018, № 24. – С. 85-90.
3. Фінансова звітність ТОВ “Т-Стиль”. - URL: <https://clarity-project.info/edr/35750435>. (дата звернення: 08.01.2025).

УДК 338.48

ПІДПРИЄМНИЦТВО В ГАЛУЗІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА: ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ ТА НАПРЯМИ

*Пастернак Н.Т., студент
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова*

*Сушко Н.В., к.і.н., доц.,
кафедри готельно-ресторанної справи та туризму*

Підприємництво в галузі готельно-ресторанного господарства є однією з найперспективніших сфер бізнесу, яка активно розвивається завдяки зростанню попиту на туристичні послуги, урбанізацію та зміну споживчих звичок. Ця галузь охоплює широкий спектр бізнес-моделей, від невеликих кафе до великих готельних комплексів, і пропонує численні можливості для інновацій та творчих рішень.

Висока конкуренція в підприємстві у сфері готельно-ресторанної справи є наслідком активного розвитку цієї галузі, яка приваблює велику кількість інвесторів завдяки попиту на якісний сервіс. Щоб вижити і процвітати у таких умовах, бізнесу необхідно знаходити інноваційні підходи, унікальні пропозиції та активно реагувати на зміни ринку.

У великих містах і туристичних регіонах вже діє безліч готелів, ресторанів і кафе, що створює жорстку боротьбу за клієнтів. Зростання кількості франшиз і програм підтримки малого бізнесу робить галузь більш доступною для нових підприємців. Клієнти очікують високої якості сервісу, інновацій і унікального досвіду, що змушує підприємства змагатися за їхню увагу. Постійне зростання популярності нових форматів (стрітфуд, тематичні ресторани, еко-готелі) змушує бізнес швидко адаптуватися, щоб залишатися актуальним [1].

Постійне зниження цін може скоротити маржу і поставити бізнес під ризик збитків. Важливо знайти баланс між доступністю і якістю. Готелі й ресторани часто мають схожі послуги, що ускладнює залучення клієнтів. Необхідно створювати яскраві унікальні торговельні пропозиції, наприклад, авторська кухня, унікальний інтер'єр чи інноваційні технології. Висока конкуренція означає, що навіть незначні помилки в сервісі можуть негативно вплинути на відгуки та позицію закладу. Пошук кваліфікованих співробітників стає складним завданням, особливо в умовах дефіциту кадрів. Високий рівень конкуренції за персонал також призводить до зростання зарплат.

Для того щоб виділитися, необхідно інвестувати у просування (соціальні мережі, контекстна реклама, робота з інфлюенсерами). Конкуренція за увагу споживачів у діджитал-просторі постійно зростає.

Існує декілька стратегій успіху в умовах високої конкуренції. Створення концепції, яка вирізняє бізнес серед інших (наприклад, екологічно чистий готель чи ресторан із авторською кухнею). Тематичні заклади, що відповідають культурі або стилю життя цільової аудиторії. Впровадження smart-рішень для автоматизації сервісу: онлайн-бронювання, QR-меню, мобільні додатки для гостей. Використання big data для персоналізації послуг.

Умови високої конкуренції вимагають від підприємців у готельно-ресторанній сфері постійного вдосконалення, інновацій та адаптації до ринкових змін. Ключем до успіху є створення унікальної пропозиції, високий рівень сервісу та грамотна маркетингова стратегія [2].

До основних напрямів підприємництва у готельно-ресторанному бізнесі належить готельний бізнес, ресторанний бізнес та комбіновані формати бізнесу.

Створення міні-готелів та бутік-готелів дає можливість направляти орієнтацію на унікальність і персоналізований сервіс, використання

стандартизованих моделей і глобального орендування та поєднувати житлові функції із готельним сервісом .

В ресторанному бізнесі великі можливості в бізнесі дають створення невеликих закладів з фокусом на концептуальність та атмосферу. Це забезпечить високу оборотність клієнтів і низьку вартість страв. А створення фудтрак-бізнесу забезпечить мобільність і можливість роботи в різних локаціях.

Підприємництво у сфері готельно-ресторанного бізнесу є привабливою галуззю з великим потенціалом для розвитку. Успіх залежить від здатності адаптуватися до нових тенденцій, забезпечувати високий рівень сервісу та використовувати інновації. Такий бізнес вимагає ретельного планування, інвестицій і постійного вдосконалення.

Література

1. Александрова С. А. Економіка готельно-ресторанного господарства : навч. посібник . Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 142 с.

2. Балацька Н.Ю. Ресторанний бізнес в умовах пандемії коронавірусу: проблеми та напрями трансформації моделей розвитку. Інфраструктура ринку. 2020. №42. С.117-122

УДК 514.128;640.43.018-035.

РОЛЬ ХІМІЇ В ТОВАРОЗНАВСТВІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ І ПРОДОВОЛЬЧОЇ СИРОВИНИ

*Саленко А.О., студент
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Захарченко М.І., к.хім.н.,
доц. кафедри композиційних
конструкцій і авіаційного матеріалознавства*

Товарознавство харчових продуктів і продовольчої сировини базується на теоретичних основах “Товарознавство“, як науки. Зі збільшенням асортименту харчових продуктів (вітчизняного та імпортного походження) підвищилась роль товарознавства та спеціалістів в галузі товарознавства - як експертів з визначення якості харчових продуктів з метою запобігання фальсифікованих, недоброякісних продуктів харчування, запобігання їх надходження до реалізації [1].

Якість продуктів харчування та продовольчої сировини регламентується та контролюється Державою згідно законодавства України та нормативних актів [2]. Закони встановлюють правові засади забезпечення якості харчових продуктів і продовольчої сировини для здоров'я людей - розробка, виробництво,

ввезення на митну територію України, закупівля, постачання, зберігання, транспортування, реалізація, використання, споживання та утилізація харчових продуктів і продовольчої сировини.

Показники якості та безпеки харчових продуктів - науково-обґрунтовані показники вмісту (гранично допустимі межі впливу компонентів) у зазначеній продукції шкідливих для здоров'я і життя людини компонентів або речовин хімічного, біологічного, радіаційного та будь-якого іншого походження, недотримання яких приводить до шкідливого впливу на здоров'я людей. Як бачимо, хімічний склад (якісний та кількісний) - один із головних чинників якості харчових продуктів і продовольчої сировини.

Виробники продукції, в умовах конкурентної ринкової економіки, намагаються отримувати за свої товари максимальні прибутки за рахунок покращення якості продуктів, а також, обманюючи споживачів - шляхом виготовлення та реалізації неякісних, фальсифікованих товарів, в тому числі продуктів харчування та продовольчої сировини. Існують різні види фальсифікації продуктів харчування та продовольчої сировини - асортиментна, якісна, кількісна, вартісна, інформаційна-, але головний чинник їх - склад та якість продуктів харчування [1].

І тут, -“Хімія”, хімічні та фізико-хімічні методи дослідження відіграють одну із головних ролей у визначенні складу тих чи інших харчових продуктів, фальсифікацій продуктів харчування та продовольчої сировини, їх показників якості та безпечності.

Показники якості харчових продуктів та продовольчої сировини, в тому числі хімічні, фізико хімічні, -розроблені і закріплені в Державних стандартах України (ДСТУ), технічних умовах (ТУ). На основі ДСТУ, ТУ продовольчих товарів надаються Сертифікати якості тих чи інших харчових продуктів та продовольчої сировини. При визначенні фальсифікацій харчових продуктів використовують різні хімічні та фізико-хімічні (інструментальні) методи аналізу [3]. Проаналізовані методи дослідження якості харчових продуктів, продовольчої сировини, межі їх використання, переваги та недоліки, точність на конкретних прикладах.

Такими приладами фізико-хімічного та класичного хімічного аналізів обладнані хімічні та фізико-хімічні лабораторії санітарно-гігієнічного контролю якості продуктів харчування.

Розглянуто конкретні приклади використання цих методів аналізу для визначення хімічного складу продуктів харчування, фальсифікацій складу та вмісту компонентів - на прикладі масла вершкового з добавками фальсифікату - рослинних жирів, а також м'яса та яєць курячих з недотриманням термінів та умов зберігання та їх псуванням.

Показані причини відхилення хімічного складу продуктів харчування від нормативних значень ДСТУ:

1. Недобросовісність виробників та постачальників (явні фальсифікації складу);
2. Порушення технологій виробництва харчових продуктів та продовольчої сировини. Сировина для продуктів харчування рослинного та тваринного

походжень часто містить залишки пестицидів, гербіцидів, репелентів, біологічних добавок, антибіотиків (інтенсивне сільське господарство), сполук важких металів (Zn, Cr, Ni, Cd, Mg, Pb, Fe, Mn, Ca і т.д.), що потрапляють з забруднених ґрунтів та вод в продукти харчування та продовольчу сировину;

3. Порушення правил зберігання харчових продуктів та сировини - перш за все, порушення температурного режиму, вологості, освітлення, що призводить до збільшення швидкості різних небажаних хімічних перетворень (окислення жирів, реакцій в білках, вуглеводах). Продукти харчування псуються, втрачають споживчі характеристики і в кінцевому випадку, підлягають утилізації;
4. Порушення правил транспортування продуктів харчування та сировини - контакти з різними речовинами та матеріалами, забрудненнями різної природи. Недотримання нормативів до тари, упаковки;
5. Порушення нормативних актів прийому продуктів харчування та сировини - невідповідність показників якості товарів відповідним Стандартам (ДСТУ, ТУ), Сертифікатам якості. Порушення критеріїв ідентифікації товарів.

Показана роль і значення різних добавок в харчові продукти та продовольчу сировину. Харчові добавки - це хімічні речовини різної природи, що надають продуктам більш інтенсивний та приємний смак, колір, аромат, структуру, сприяють збільшенню термінів зберігання, захищають від окислення та шкідливих бактерій, - так звані "Е-добавки" [4, 5] . Сюди відносять барвники, загусники, ароматизатори, антиоксиданти, консерванти, емульгатори, регулятори кислотності і т.д. Наведена класифікація Е-добавок та їх роль в продуктах харчування, граничні межі вмісту в складі продуктів харчування в Україні та державах ЄС. Наприклад, Е-250 - це неорганічна сполука нітрит натрію (NaNO_2)-консервант, антиоксидант, барвник. Захищає від псування м'ясо, рибу, вироби зі м'яса, особливо ковбаси. Ковбаса з цією добавкою має приємний червоний колір. Але, нітрит натрію,- дуже ядовита речовина, відноситься до 1-го класу небезпеки, -потрібно дотримуватись нормативних значень її вмісту в продуктах харчування. При нагріванні м'ясних продуктів з цією добавкою відбуваються хімічні реакції нітриту натрію з амінокислотами з утворенням N-нітрозаміну, що може викликати рак кишечника та хронічну хворобу легенів у людини. При дотриманні нормативних значень вмісту (в Україні - не більше 50 мг/кг продукту харчування) ця добавка вважається безпечною для здоров'я. В країнах ЄС ,дозволено використання цієї добавки тільки в кухонній солі для консервації м'ясних виробів (не більше 0,6 % в солі). Звісно, що контроль за дотриманням вмісту такої добавки, як і всіх інших, - неможливий без хімічного та фізико-хімічного аналізів. Від цього залежить здоров'я людей та їх благополуччя.

Показана роль і значення хімії, хімічних та фізико-хімічних методів дослідження в товаровзнавстві харчових продуктів і продовольчої сировини для забезпечення критеріїв якості та безпеки. Можна підтвердити тезу давньогрецького лікаря Гіппократа -"Ми є те, що їмо". На наш погляд, цей вираз

потрібно доповнити - ”... а також те, яку воду ми п’ємо та яким повітрям дихаємо“.

Література

1. Дубініна А.А., Овчиннікова І.Ф., Дубініна С.О. та інш. Методи визначення фальсифікації товарів. Підручник.-К.:Видавничий дім “Професіонал”, 2010.-272 с.
2. Закон України “Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини” (N 771/97-ВР. Відомості Верховної Ради України, 1998 р., N 19, ст. 98; 2002 р., N 1, ст. 2).
3. Ромоданова В.О. Методи контролю харчових виробництв: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів.-К.:Університет “Україна”,2012.-216 с.
4. Гуменюк О.Л. Харчова хімія. Тексти лекцій для студентів напряму підготовки 6.051701 “Харчові технології та інженерія “/Уклал.: Гуменюк О.Л.-Чернігів: УДТУ, 2013.-244 с.
5. Ластухін Ю. О. Харчові добавки. Е-коди. Будова. Одержання. Властивості [Текст] : навч. посібник / Ю. О. Ластухін. – Львів : Центр Європи, 2009. – 836 с.

УДК 640.43:338.48

ІННОВАЦІЇ У ПРОЄКТУВАННІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ КОМПЛЕКСІВ

*Сопілков П.Д., студент
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова*

*Сушко Н.В., к.і.н.,доц.,
кафедри готельно-ресторанної справи та туризму*

На сучасному етапі розвитку готельно-ресторанної справи приділяється велика увага впровадженню інновацій. Саме це дає змогу підприємствам гостинності зайняти гідне місце на ринку послуг та витримувати конкуренцію в цій сфері.

Інновації у проєктуванні готельних підприємств мають ключове значення для підвищення конкурентоспроможності, комфорту та екологічної стійкості. Вони спрямовані на створення унікального досвіду для гостей і водночас забезпечують ефективність бізнесу. Ефективність бізнесу у сфері готельно-ресторанної справи залежить від багатьох чинників, які спрямовані на забезпечення високої якості обслуговування, оптимізацію внутрішніх процесів та збільшення прибутковості.

Виділяють кілька сучасних напрямків інновацій у цій сфері, а саме екологічність і сталий розвиток, біофільний дизайн, цифрові технології,

модульне будівництво, простори трансформації, соціальний і культурний акцент, VR та AR-технології, підвищення інклюзивності [1].

Екологічність і сталий розвиток включають використання екологічно чистих будівельних матеріалів, таких як перероблені або природні ресурси; енергоефективні системи опалення, вентиляції та кондиціонування; сонячні батареї, системи збору дощової води та переробки відходів та «зелені» сертифікації (LEED, BREEAM) для готелів.

Використання екологічно чистих будівельних матеріалів у проектуванні готелів є важливим трендом, що сприяє зниженню впливу на навколишнє середовище, підвищенню енергоефективності та створенню більш комфортних умов для гостей. Такий підхід є частиною концепції сталого розвитку й приваблює туристів, які цінують екологічну свідомість.

Енергоефективні системи опалення, вентиляції та кондиціонування (HVAC) є ключовим елементом сучасних готелів, які прагнуть до зниження експлуатаційних витрат, підвищення комфорту гостей та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Такі системи використовують сучасні технології, які забезпечують оптимальну роботу з мінімальними енергетичними витратами.

"Зелені" сертифікації, такі як LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) та BREEAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Method), є важливими стандартами для проектування, будівництва та експлуатації екологічно відповідальних готелів. Ці сертифікації допомагають створювати об'єкти, які відповідають принципам сталого розвитку, зменшують негативний вплив на довкілля та підвищують ефективність використання ресурсів.

Біофільний дизайн забезпечує інтеграцію природних елементів у дизайн: великі вікна для природного освітлення, зелена інфраструктура (вертикальні сади, озеленені дахи). Використання натуральних кольорів і текстур забезпечують створення заспокійливої атмосфери.

Проектування готельно-ресторанних підприємств з використанням цифрових технологій дозволить вводити в експлуатацію розумні номери (smart rooms), що включають в себе управління освітленням, температурою, віконними шторами через смартфон чи голосові команди. Використовувати штучний інтелекту для аналізу уподобань клієнтів і персоналізації сервісу. Застосовувати безконтактні технології, а саме електронні ключі, автоматичний check-in та check-out, оплата через мобільні додатки [2].

Застосування модульних конструкцій для швидшого будівництва дозволяє легко масштабувати готельний бізнес, прискорювати процес будівництва та зменшувати ціну.

Простори трансформації включають в себе проектування багатофункціональних просторів, які можуть адаптуватися до різних потреб: конференції, вечірки чи робочі зони. Що дає змогу збільшити об'єм надання додаткових послуг готелю. Використання меблів, що трансформується, для зручного облаштування номерів.

Соціальний і культурний акцент включає в себе дизайн, що відображає місцеву культуру та традиції, інтеграція локальних ремесел і матеріалів, створення простору для спілкування гостей.

VR та AR-технології дають змогу створювати віртуальні тури готелем ще до бронювання та використання доповненої реальності для інтерактивних гідів і розваг для гостей.

Підвищення інклюзивності забезпечує створення універсального дизайну для гостей з обмеженими фізичними можливостями.

Впровадження цих інновацій дозволяє не лише оптимізувати роботу готельного підприємства, але й значно покращити якість обслуговування, створюючи незабутні враження для клієнтів.

Література

1. Влащенко Н. М. Інноваційні технології у готельному господарстві : навч. посіб. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. 150 с.

2. Абрамова А.Г., Коваль О.В., Кононко Д.К. Перспективні шляхи впровадження smart технологій у структуру готельних підприємств. Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у ХХІ столітті: 85 міжнар. наук. конф. молодих учених, аспірантів і студентів (Київ, 11-12 квітня 2019 р.). Київ : НУХТ, 2019. 304 с.

3. Климчук А.О., Левицька І.В., Тарасюк Г.М. Проектування підприємств готельно-ресторанного бізнесу : навч. посібник. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2023. 302с.

УДК 658.821(043.2)

ФОРМУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ МОДЕЛІ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

*Ярової О. В., аспірант, 051 «Економіка»
Національний аерокосмічний університет ім. М.С. Жуковського
«Харківський авіаційний університет»*

Конкурентоспроможність є одним з ключових факторів успіху сучасних підприємств галузі громадського харчування в умовах глобалізації ринків. Для ефективного управління цим показником необхідно створити модель оцінювання, яка враховуватиме різноманітні фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємств громадського харчування.

Розглянемо основні концепції конкурентоспроможності підприємств громадського харчування. Конкурентоспроможність визначається як здатність

компанії витримувати конкуренцію на ринку, залучати та утримувати клієнтів. Основними факторами, що впливають на цей показник для підприємств громадського харчування, є якість страв, ціна, рівень обслуговування, інновації у меню та ефективність управління.

Сформуємо методологічні підходи до оцінювання конкурентоспроможності таких підприємств. Існують різні підходи до оцінювання конкурентоспроможності, серед яких зазначають індикаторний, комплексний та порівняльний аналіз.

1. *Індикаторний підхід*. Цей підхід передбачає використання набору ключових показників KPI для харчової промисловості, таких як:

- фінансові показники (рентабельність продажів (ROS), рентабельність активів (ROA), коефіцієнт поточної ліквідності, темпи зростання виручки);
- маркетингові показники (частка ринку, впізнаваність бренду, індекс лояльності клієнтів (NPS));
- виробничі показники (продуктивність праці, ефективність використання обладнання, якість продукції (відсоток браку));
- інноваційні показники (кількість нових продуктів, виведених на ринок, витрати на дослідження та розробки).

Розрахунок інтегрального показника конкурентоспроможності слід проводити за формулою:

$$K = \sum (K_i B_i),$$

де B_i – ваговий коефіцієнт для кожного показника;

K_i – значення конкретного показника.

2. *Комплексний підхід*. Комплексний підхід враховує множинні фактори одночасно і включає:

- аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів;
- використання SWOT-аналізу;
- оцінку конкурентного середовища.

Комплексний підхід може включати:

- вхідні дані (фінансові звіти, відгуки клієнтів, в тому числі і в соціальних мережах);
- оброблення даних (статистичний а інтелектуальний аналіз даних);
- вихідні результати (рейтинг конкурентоспроможності).

3. *Порівняльний аналіз*. Цей підхід дає змогу оцінити позиції компанії відносно конкурентів шляхом порівняння основних фінансових показників, рівня інновацій та впровадження нових технологій.

Для візуалізації результатів порівняльного аналізу можна використовувати такі інструменти, як графіки, діаграми та таблиці, які згруповано для розв'язування певних завдань на дашбордах.

Опишемо підхід до формування параметрів моделі оцінювання. Процес формування параметрів моделі включає вибір ключових показників, методів збирання та оброблення даних, а також застосування математичних методів для моделювання та прогнозування. Ключовими параметрами можуть бути фінансові показники, рівень задоволеності клієнтів, частка ринку тощо. Узагальнену схему

формування параметрів моделі оцінювання конкурентоспроможності наведено на рисунку.

Рисунок 1 – Схема формування параметрів моделі оцінювання конкурентоспроможності

Проаналізуємо практичні аспекти застосування запропонованої моделі оцінювання конкурентоспроможності підприємств громадського харчування. Цю модель можна використовувати для:

- *стратегічного аналізу*: визначення стратегічних позицій компанії на ринку, ідентифікація ключових конкурентних переваг та слабких місць. Наприклад, аналіз може показати, що компанія має сильну позицію завдяки високій якості страв, але слабку – через недостатній рівень маркетингу;

- *розроблення стратегічних рішень*: на основі результатів аналізу можна розробляти стратегії підвищення конкурентоспроможності, такі як: стратегія диференціації: зосередження на унікальних характеристиках продукту або послуги (наприклад, використання органічних продуктів, авторська кухня); стратегії лідерства за витратами: оптимізація витрат для пропонування конкурентних цін; стратегія фокусування: концентрація на певному сегменті ринку (наприклад, вегетаріанська кухня, доставка їжі в офіси);

- *моніторингу та контролю*: регулярне використання моделі дозволяє відстежувати зміни в конкурентному середовищі та вчасно реагувати на них;

- *бенчмаркінгу*: порівняння своїх показників з показниками лідерів ринку для визначення потенціалу для покращення.

Але існують певні виклики та обмеження у формуванні такої моделі:

- вибір ключових показників та вагових коефіцієнтів може бути суб'єктивним та залежати від експертної оцінки, тобто необхідно використовувати обґрунтовані методи для мінімізації цього фактору;

- отримання достовірної інформації про конкурентів та ринок може бути складним та потребувати значних ресурсів;

- конкурентне середовище постійно змінюється (є динамічним і турбулентним), тому модель необхідно регулярно оновлювати та адаптувати до нових умов;

- не вся інформація про конкурентів є публічно доступною, можуть існувати певні обмеження, що може ускладнити проведення порівняльного аналізу;

- розроблення та впровадження комплексної моделі оцінювання конкурентоспроможності може вимагати значних фінансових та часових витрат;

- результати оцінювання можуть бути неоднозначними та потребувати ретельної інтерпретації з урахуванням специфіки галузі та ринку;

- вплив зовнішніх неконтрольованих факторів (економічна криза, зміни в законодавстві або природні катаклізми) важко передбачити та врахувати в моделі.

Для харчової промисловості важливо враховувати такі специфічні фактори, як якість сировини, безпека харчових продуктів, відповідність стандартам якості, інновації в рецептурах та технологіях виробництва, ефективність маркетингу та дистрибуції. Інноваційні підходи до підвищення точності оцінювання конкурентоспроможності, такі як використання великих даних, машинного навчання та цифрових технологій, дають змогу підвищити точність оцінювання конкурентоспроможності. Впровадження цих технологій сприятиме більш глибокому аналізу та прогнозуванню ринкових трендів.

Таким чином, формування параметрів моделі оцінювання конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості є важливим завданням для ефективного управління підприємством. Використання сучасних методів та технологій дасть змогу покращити точність оцінювання та забезпечити конкурентні переваги на ринку.

ЕКОНОМІКА ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

Матеріали

*II Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих учених та учнівської молоді*

23-24 січня 2025 року